

Yaşar Kemal
ÇIPLAK DENİZ
ÇIPLAK ADA
Bir Ada Hikayesi 4

ÇIPLAK DENİZ ÇIPLAK ADA

Bir Ada Hikayesi 4

Yaşar Kemal Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli. Van Gölü'ne yakın Ernis (bugün Ünseli) köyünden olan ailesinin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali yüzünden uzun bir göç süreci sonunda yerleştiği Osmaniye'nin Kadirli ilçesine bağlı Hemite köyünde 1926'da doğdu. Doğum yılı bazı biyografilerde 1923 olarak geçer.

Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk ettikten sonra ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla ilişki kurdu; 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı *Ağtılar*'ı yayımladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. 1950'de Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı, Kozan cezaevinde yattı. 1951'de salıverildikten sonra İstanbul'a gitti, 1951-63 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde Yaşar Kemal imzası ile fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Bu arada 1952'de ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak*'ı, 1955'te ise bugüne dek kırktan fazla dile çevrilen romanı *İnce Memed*'i yayımladı. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kovuşturmayla uğradı. 1967'de haftalık siyasi dergi *Anı*'ın kurucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin de ilk başkanı oldu. 1995'te *Der Spiegel*'deki bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, aklandı. Aynı yıl bu kez *Index on Censorship*'teki yazısı nedeniyle 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildiyse de cezası ertelendi.

Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerini kavrayışı, anlatımının şiirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal'in yapıtları kırkı aşkın dile çevrilmiştir. Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca ödülü, Légion d'Honneur nişanı Commandeur payesi, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres nişanı, Premi Internacional Catalunya, Fransa Cumhuriyeti tarafından Légion d'Honneur Grand Officier rütbesi, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Başarı Ödülü'nün de bulunduğu yirmiye aşkın ödül, ikisi yurtdışında beşi Türkiye'de olmak üzere, yedi fahri doktorluk payesi aldı.

YAŞAR KEMAL

ÇIPLAK DENİZ ÇIPLAK ADA

Bir Ada Hikayesi 4

Yapı Kredi Yayınları - 3708 Edebiyat -1061

Çıplak Deniz Çıplak Ada - Bir Ada Hikayesi 4 / Yaşar Kemal

Kitap editörleri: Güven Turan - Tamer Erdoğan Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Yeşim Balaban

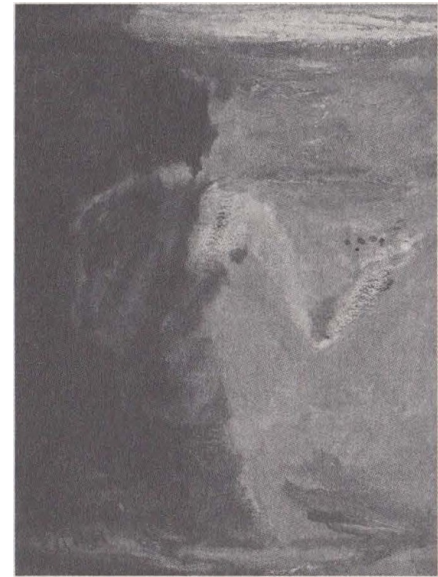
Baskı: Bilnet Matbaacılık Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş. Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde No: 16 Ümraniye / İstanbul Sertifika No: 15690

1. baskı: İstanbul, Ekim 2012 3. baskı: İstanbul, Kasım 2012 ISBN 978-975-08-2359-6
Takım ISBN 978-975-08-0708-1

©Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2011 Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. Yapı Kredi Kültür Merkezi İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23 <http://www.ykykultur.com.tr> e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Karşı dağların başı ağarıyordu. Kerim kürekleri kaldırdı, dört bir yana baktı, geriye döndü:

"Geç kaldık," dedi, "dal gündüz adaya giremeyiz."

"Girsek ne olur, ada bizim de adamız değil mi, adada bizim de evimiz yok mu," diye şaşkın sordu Peri.

"Var," dedi Kerim, "var ya, ben o adamdan korkuyorum. Adaya, konuştuğumuz gibi gizli girsek daha iyi olur."

"İyi olur," dedi Peri, "ben de o adamdan korkuyorum."

"Herkesler de korkar o adamdan...."

"Gözleri de," dedi Peri.

"Hele gözleri," dedi Kerim.

"İnsanın yüreğini, gelmişini geçmişini okuyor. Hele gözleri..."

"Burada kalabilseydik ne güzel olurdu."

"Poyraz iyi adam, saf adam, o karıncayı bile incitmeyen bir adam."

"O, Sarıkamışta, savaşta bile düşman öldürmemiştir."

"Savaşlarda askerler çoğunlukla öldürdüklerini göremezlermiş."

Bir süre sustular.

"Gözleri, yemyeşil camdan düğme gibi," dedi Kerim, "hele gözleri."

"Ona nişancı demişler, usta bir nişancıymış. Bir de gökteki kuşu ağ kanadından, daldaki arıyı da patlak gözünden vurmuş."

Kerim:

"Tabancayı da belinden hiç eksik etmiyor. Kim bilir ne kadar çok insan öldürmüştür."

Peri:

"Çok çok adam öldürmüştür o, çok adam... Kim bilir ne kadar. Gözleri de!"

Kerim:

"O çoktan beridir bir insan öldürmemiştir. Kanlar akıtmaya susamıştır. Biz ona iyi bir av oluruz. Bizi öldürünce rahatlar. Adanın karartısı gözüktü, bak."

"Geriye dönelim."

"Dönemeyiz," dedi Kerim, "Kafkasyaya gitsek bile, gidemeyiz ya, gidebilsek bile şeyh bizi orada bile buldurur da öldürtür. Ya Poyrazın canı ya da bizim canımız."

Bindikleri kayık yeni boyanmış mavi bir kayıktı. Kerim kürekleri içeri almıştı. Kayık başıboş kalmış sağa sola sallanıyordu. Onlar sallandıklarının farkında bile değillerdi. Küpeşteye yapışmışlar, dalmış gitmişlerdi.

"Nişancı, atıcı, attığını vuran kişi demek değilmiş. Bu nişancı denizlerdeki balık yuvalarına

işaret koyup balıkların kaynaştığı yerleri bulan usta kişi demekmiş."

"Nasıl bilirmiş denizin içindeki balıkların nerede olduğunu?"

"Kerteriz."

"Kerteriz ne demek?"

Kayık bir akıntıya kapılmış, başını almış adaya doğru gidiyordu.

"Adaya doğru gidiyoruz," dedi Peri. Telaşlıydı. "Bak, bak iskelenin üstünde bir çocuk karartısı var." Kerim birden kendine geldi, "Ne oldu, ne oldu," diye sordu, "nereye gidiyoruz?"

"Bak, adaya yaklaştık. İskelenin üstüne bak, bir çocuk karartısı. Oraya yumulmuş, orada öylece duruyor, bekliyor."

Kerim kürekleri aldı suya indirdi, bütün gücüyle çekmeye başladı. Kendini düşünceye kaptırmış, düşüncesini inip kalkan küreklerin hızına uydurmuş, gittikçe hızını artırıyordu. Ortalık da yavaşça aydınlanıyordu.

Yumulmuş delicesine kayığı uçuran Kerime Peri hayranlıkla, telaşla bakıyor, terler Kerimin alnından boynuna, boynundan göğsüne akıyordu. Yüzü de kıpkırmızı olmuştu. Onunla birlikte Periyi de oturduğu yerde ter basmış, suya girmiş çıkmış gibi olmuştu. Ne oldu ne olmadı birden Kerimin koluna yapıştı:

"Dur Kerim, dur," dedi, "bak ada karşımızda. Bizim adamız. Karınca Adası. Başını kaldır da bak."

Kerim kürekleri sudan aldı, adaya şaşkınlıkla baktı, suç üstünde yakalanmışların korkusuyla irkildi, birden küreklere yapıştı, kayık ileriye fırladı, başı havaya kalktı. Neredeyse Peri denize düşüyordu.

"Kerim nereye gidiyoruz?"

Kerim adadan uzaklaşmak için çılgınca kürek çekiyor, kayık denizi yarıyor, köpürtüyordu. Bir süre böyle gittikten sonra Kerim kürekleri sudan aldı, kayık sürüklendi. Ardından da dönmeye başladı. Soluğu taşmış Kerim soluk alıp alıp veriyordu. Periyse elindeki havluyla onun terini siliyordu.

Kerim, bir adaya, bir Periye baktı. Kayık daha dönüyordu. Bir şeyleri amınsar gibi oldu, küreklere baktı, terlemiş, kıpkırmızı olmuş yüzü bir tuhaf değişti, gözleri ardına kadar açıldı, kürekleri görmesiyle denize indirmesi bir oldu. Küreklere var gücüyle sarıldı, öne arkaya yatarak suları savurtuyor, kayık parçalanırcasına sarsılıyor, gıcırdayıyordu. Peri Kerimin terlerini silmeyi bırakıp küpeşteye yapışmış, gerilmiş, korkudan donmuş kalmıştı.

Bir süre böyle gitti. Peri gerildikçe geriliyor, dişleri birbirine geçmiş sesi çıkmıyordu.

İkisi de küreklerin fişkırttığı suların içinde kalmışlar, denize girmiş çıkmış gibi olmuşlar, giyitleri üstlerine yapışmıştı. Karşıdan gelen yel onları azıcık kendilerine getirdi.

Peri duyulur duyulmaz bir sesle "Kerim, dur, dur! Batıyoruz," dedi, can havliyle Kerimin kolunu çekti. Kayık sağa sola sallanırken, denizin üstüne fırlamış yüzen kürekleri gördüler. Küreksiz kalan kayık habire dönüyordu. Uzaklaşıp giden kürekleri görünce Kerim çabucak kendine geldi, sol eliyle küpeşteye yapıştı, sağ elini kullanarak küreğe yaklaştı. Kürekler yavaşta olsa uzaklaşıyorlar, Kerim eliyle kayığı çekemiyordu. Peri de ona yardım etmek için bir eliyle küpeşteye yapıştı, ne yazık ki öteki eli denize yetişmedi. Denize yetişmek için çabalıyor, bir türlü ulaşamıyordu.

Kerim:

"Kayık devrilecek Peri," dedi. "Baksana, elin ulaşmıyor. Çekil oradan, çabalama, kayık devrilecek Doğrul Peri, batıyoruz doğrul."

Peri elini sudan çekti, doğruldu. Kerim de doğruldu, eliyle alnındaki terleri sildi ya her yanından ter fişkırıyordu, döndü küreklere baktı, düşüncelere daldı, bu beladan nasıl kurtulacaklardı. Peri de geldi onun yanına oturdu. Uzun bir süre konuşmadılar. Gözlerini denizin üstünde yüzen küreklerden alarnıyorlardı.

Kerim birden canlandı, sol eliyle küpeşteye yapıştı, sağ elini de denize daldırdı, kayığı yakındaki küreğe çekmeye çalıştı. Tek elle çalıştığı için kayık çok yavaş gidiyordu. Kürek de gittikçe, belli belirsiz de olsa, onlardan uzaklaşıyordu. Gün geldi tepeye oturdu. Kerim tepeden tırnağa tere, suya batmış, küreğe hiç olmazsa biraz yaklaşmak için umutsuzca uğraşiyor, terden gözleri yanıyor. Gözlerini de bir türlü silmek aklına gelmiyordu. Ne-

IO

redeyse hiçbir yeri göremeyecekti. Peri gözlerini küreklerden aldı ötelere baktı, ölüyoruz, diye düşündü. Keşki seni buralara getirmeseydim, ölüyoruz işte.

Bir yel eser de dalgalar patlarsa kim bilir deniz bizi nerelere götürüp atar, ölüyoruz işte. Göz göre göre ölüyoruz. Adamıza varmışken dönmeseydik, şimdi evimizdey-dik. Orada yaşamanın, o yemyeşil, düğme gözlü adamın elinden kurtulmanın bir yolunu nasıl olsa bulurduk Her insanın bir yumuşak yeri vardır. İşte şimdi balıklara yem oluyoruz.

Gözlerini Kerime dikmiş, güzel bakır rengi yüzüne hayranlıkla bakıyordu. Küreklerin ellerinden kayıp gittiğini, her şeyi, her şeyi unutmuş, Kerimin yüzüne bakmaya doyamıyordu.

Kerim birdenbire küpeşteye yapıştı, suya ulaştı, eliyle kayığı çekmeye çalıştı. Peri de onun gibi yaptı. Onun eli küpeşteye, göbeğine kadar yatmasına karşın suya ulaşamadı. İkisinin

ağırlığı altında kayak az daha yatsa suyla dolacak, batacaklardı. Peri, ayıldı kendisini soldaki kúpeşteye attı, kayak dengelenir gibi oldu. Kerim iki elini birden denize daldırdı, çekmeğe başladı. Kayık yerinden kıpırdamıyor, kúreklerse uzaklaşıyorlardı.

"Devriliyoruz, batıyoruz," diye bağırdı Peri. "Batıyoruz, batıyoruz."

Kerim duymuyordu. Onu var gücüyle omuzlarından tuttu. Kayığın içine çekti. Kerimin elleri daha denizin içindeydi, suları gücü yettiğince dört bir yana savuruyordu.

"Kerim, Kerim, Kerim," diye bağırdı Peri, Kerimin elleri suyun içinde öyle kalakaldı. Biraz sonra da doğruldu oturak tahtasının üstüne oturdu, sağına soluna umutsuzca bakındı. Başı önüne düştü, öylece kaldı, konuşmuyorlardı. Kayık dönüyordu. Peri de geldi Kerimin

II

yanına oturdu. Gözlerini uzaklara dikti bakmaya başladı, kúrekler denizin üstünde yüzüyor, gittikçe de uzaklaşıyorlardı.

Kerim ayağa kalktı, soyundu, soyunmasıyla denize atlaması bir oldu, sağdaki kúređe yüzdü. Yüzmeyi Fırat-ta öğrenmişti. Uzaklaşmış gitmiş kúređe çabucak ulaştı getirdi, kayakın içine attı. Peri olduğu yerde kalakalmış, kıpır kıpır ediyor koskocaman açılmış gözlerle Kerime bakıyordu ya belki de ne olup bittiğinin farkında değildi. Kerim öteki kúređi de aldı, kayakın içine koydu. Yanlardan kayığa binemeyecekti, kayak devrilebilirdi. O zamanda arkadan denemeliydi. Ne olursa olsun kayığa binmekten başka bir umarı yoktu. Kayığın arkasında bir süre durdu, kendini hazırladı. Peri gözlerini dikmiş ona öylece bakıyordu. Tepeden tırnağa hayranlığa kesmişti. Onu böyle çırılçıplak gün ışığında hiç görmemişti.

Kerim bir süre durdu, kayakı tuttu, tutmasıyla uçması bir oldu, kendisini kayakın içinde buldu. Çarçabuk da kurundu, kúrekleri okşadı iskarmozlara baktı, kúrekleri suya indirdi, oturdu kúrekleri çekmeye başladı. Peri şaşkındı. Uzun uzun, döne döne uzaklara baktı, sonra gülümseyerek Kerimi kucakladı.

"Kurtulduk," dedi.

Kerim de gülümseyerek sevgi dolu gözlerle onu okşadı, "kurtulduk," dedi

Birbirlerine sarıldılar. İnceden bir yel esti, denizden kokular getirdi. Kayık ne sallandı ne de döndü, gün batıya doğru akmaya başladı. Yel gittikçe güçleniyordu:

"Bunun sonu yıldız, karayel olmasın."

"O da ne," diye sordu Peri.

"Sert bir yel."

"Çok mu sert?"

"Çok."

Birbirlerinden ayrıldılar.

"Yel çok, çok kara kokusu getiriyor, biçilmiş ot kokusu gibi bir koku geldi."

Kerim kayığı çevirdi, var gücüyle küreklere asıldı, kayık uçuyordu.

"Ot kokusu, yaprak kokusu, çiçek kokusu, toprak kokusu."

"Lodos kokusu, yıldız poyraz yeli kokusu."

"Yakında bir ada olsa gerek. Bence bu koku Hayırsız Ada kokusudur."

"Hayırsız Ada kokusu/" dedi Peri.

Kerim gülümsedi, başını uzattı onu öptü.

"Yıldız karayel bize ulaşmadan, biz adaya ulaşırız."

"Yıldızların kokusu," dedi Peri.

Kerim ter içinde kalmış, küreği öylesine bir çekiyordu ki karşıdan esen yel daha da güçleniyordu. Bu da Kerime yarıyordu. Kerim ellerini gözlerine siper etti.

Peri ayağa kalktı, ayağa kalmasıyla oturması bir oldu. Karşılarda bir şeyler görür gibi olmuştu. Birkaç kez daha ayağa kalktı oturdu. Esen yel gittikçe azıtıyordu. Kerim yumulmuş, kürekler uğunuyordu. Peri bir daha ayağa kalktı:

"Görünüyor," dedi, Kerimin yanına düşercesine oturdu. Kerim hiçbir şeyin farkında değildi, kayığın burnu inip inip kalkıyor, köpükler savruluyordu.

Peri iki eliyle birden Kerimin koluna yapışarak bağırdı.

"Kerim, dur!"

Kayık gittikçe hızlanıyordu.

"Kerim, dur dur, Kerim dur."

Kerim onu duymuyordu.

Peri yoruldu.

"Kerim, dur, dur!"

Artık sesi çıkmıyor, ne yapacağını bilemiyordu. Kerim tepeden tırnağa tere batmış çıkmıştı.

Peri yavaşçacık:

"Kerim dur!"

Kerim durdu, başını Periye döndürüp baktı, öyle kaldı. Sanki Periyi ilk görüyordu. Peri de ona öyle baktı. Bir süre böyle bakıştılar.

Peri:

"Bak, orada."

"Orada," dedi Kerim.

"Ot kokusu, çiçek kokusu, bulut kokusu geliyor," dedi Perihan.

"Bulut kokusu, yıldız kokusu geliyor," dedi Kerim, ayağa kalktı gerindi, ayakta duramadı yavaşça oturdu, "Peri, Peri, Perihan," diye bağırdı. Sevinç içindeydi.

Peri havluyu kaptı onun terini silmeye koyuldu. Ellerini, yüzünü, göğsünü durmadan siliyordu. Kerim ayağa fırladı.

"Geldik," dedi, "yıldız karayel de denizde kaldı. Peri, Peri, Perihan."

"Geldik," dedi Peri.

"Hayırsız da işte bu," dedi Kerim.

İkisi de yerlerinde kalakalmışlardı yorgun bitkin.

Kayık gene başiboş kalmış sallanıyor, dönüyordu.

Burası Hayırsız Adaydı. Karınca Adasında kaldıkları sürece yöredeki adaları, kıyıları, balıkçıların tekneleriyle, birkaç kez de Kaptan Kadriyle dolaşmıştı Kerim.

Kayık sallanıp dönerken neden sonra kendilerine geldiler ikisi de iki yerden gülmeye başladılar.

"Burası Hayırsız Ada olacak."

"Hayırsız."

Gülüşleri uzun sürdü, gülüşleri durmuyordu. Gülmekten yorulmuş olacaktı ki durdular, şaşkın şaşkın bakiştılar. Kerim küreklere yapıştı, var hızıyla karşıdaki kumsala çekti, kayak çakıl taşlarında durdu. Acıkmışlardı, kayıktan yiyeceklerini, çam bardağını aldılar. Bardaktaki suları az kalmıştı ya şimdilik yeterdi. Çınarın altına gittiler, halılarını çimenlerin üstüne serdiler. İşlemeli bakır taslarını yanlarına almışlardı, önce sularını içtiler. Bardaktaki su daha ılımamıştı. Yeni oyulmuş çam bardaktaki sular sakız kokar. Suyu içince biraz daha kendilerine geldiler. Kerimin terleri daha kurumamıştı, Peri kayığa koştı büyük havluyu aldı, Kerimi okşayarak çırılçıplak soydu. Kerimin bedeni ona çok daha güzel göründü. Bu güzel bedeni ağır ağır, tadına vararak kuruladı. Menekşe işlemeli yeni örtüyü halının üstüne serdi. Peynir ekmek, katı yumurta, küçük bir kavanozda da apak petek balı...

Çok acıkmışlardı buna karşın yemeklerini yavaş yavaş, konuşmadan, başları önlerinde, birbirlerine bakmadan yediler kalktılar. Peri sofrayı kaldırdı kayığa götürdü geldi, "uyuma zamanıdır," dedi Kerime. "Sen yılandan korkar mısın?"

"Korkuyorum," dedi Kerim, "Fırat kıyılarının yılanı çok ağulu olur. Sokunca insanı yaşatmaz hemen öldürü-verir."

"Ben hiç yılan görmedim," dedi Peri. "Babam dağlarda askerlerle çarpışırken çok yılan görmüş."

"Benim babam da çok görmüş Cizrede, Cudi dağında, Cizre ovasında."

Ormanın içinde yürüyorlardı. Ağaçlar hep tomurcuktaydı.

"Çardağın yolunu doğrulttuk," dedi Kerim, "çardaktan deniz de gözükür. Çardağın yanında da bir çiçek açar kocaman kocaman, koskocaman bir çiçek. Mosmor. İçinden ışık fişkiriyor bir yerde, böyle büyük bir çiçek görmedim, Bağdatta bile"

"Kokuyor mu?"

"Buralarda çiçekler hep hoş kokar," dedi Kerim. "Buralarda, bahar da, denizler de çiçek kokar. Ya Karınca Adasının toprağı taşı, suyu bile çiçek kokuyor. Bulutları, yağmuru da çiçek kokar. Üstümüzden geçen kelebekleri, kuşları, arıları da hep çiçek kokar."

"İşte çardak," dedi Kerim, çardağa koştı, gitti önün- . de durdu.

"Bak," dedi, "bak çardağın direklerine mor salkım dikmiş balıkçılar. Mor salkım bir hafta sonra açar, orman maviye keser."

Peri koşarak geldi. Çardağı çubuklarla örmüşler, merdiveni de içeriye yapmışlar, tabanı da çam tahtalarıyla döşemişlerdi. Döşeme daha sakız kokuyordu. Merdivenler pırıl pırıldı. Belki onlar ilk olaraktan bu merdivenlerden böyle sevinç içinde çıkıyorlardı. Döşeme de pırıl pırıldı. En küçük bir toz bile yoktu. Çardağın önüne dümdüz serilmiş deniz mavi

İşıktandı. Denizi seyrettiler. Birbirlerine sarıldılar.

"Haydi kayığa gidelim de çam bardağını alalım da pınarı arayalım. Çardağı nasıl bulmuşsam pınarı da öyle bulurum."

Önce çiğiri bulmalıydı. Çiğir, ağaçsız, çimensiz, çırılçıplak kırmızı bir alana çıkacaktı. Alanı geçince yoğun bir yarpuz kokusu çarpacaktı yüzlerine. Biraz yürüdükten sonra da karşılarına yüksek sarı damadı, yanındaki ulu çınardan da yüksek bir kaya çıkacaktı.

Bu küçücük adada önlerine çıkan mor kayalığın dibinden de kaynayan ışıklı bir pınar göreceklerdi. Yöresine sarıçiçek sarvan kurmuş oturmuş bir pınar.

Pınarın oluşunun başında durdular. Suyun dibine, çakıl taşlarının üstüne ışık çökmüştü. Suyun altında kayalığın üstünde ışıklar oynuyor, titreşiyordu. Pınarın

üstünden gölgesi çakıl taşlarına düşerek, büyük bir mavi kelebek, mavisini ışıklara yayarak geldi geçti.

Periyle Kerim oluşun başında durmuş, gözlerini pınara dikmişler öyle kalakalmışlardı. Neden sonra bakiştılar, gülümsediler, sarıldılar.

"Kurtulduk," dedi Peri.

"Kurtulduk," dedi Kerim.

Susamışlardı. Peri Kerimin elinden tuttu, eğildi çam oluşuna ağzını dayadı, oluk çam ağacından yeni oyulmuş bir oluktu. Suyu içtikten sonra Peri doğruldu:

"Sakız kokuyor," dedi.

Kerim de diz çöktü, eli Perinin elinde ağzını oluşa dayadı, suyu içti kalktı.

"Sakız kokuyor, yarpuz kokuyor," dedi Kerim de.

"Çiçek kokuyor," dedi Peri gülümseyerek.

Çam bardağını doldurdular, sarvan kurmuş sarı çiçeklerin yanına koydular, karşı çınara arka verip oturdular gözlerini suyun dibine çökmüş, kayalıklara vurmuş oynayan ışığa diktiler. Gün, karşı dağların üstüne ininceye kadar öyle kaldılar. Kalktılar, Kerim bardağı aldı, el ele tutuştular, kumluğa kadar geldiler. Kayıktan yiyeceklerini aldılar, ulu çınarın altına vardılar, çimenliğe oturdular. Karşı dağların yamaçlarına gün vurmuştu, yemeklerini yediler, gün kavuşmadan halılarını aldılar çardağa çıktılar halıyı serdiler, yastık yerine halının altına otları koydular. Çok çok gerilmiş, çok yorulmuşlar, bir türlü uyuyamıyorlar, akıllarından Karınca Adasını, Bağdadı, Diyarbakırı, Cudi dağı, Fıratı, Dicleyi geçiriyorlardı.

Halının üstüne ağzı yukarı uzanmışlar, düşünüyorlardı.

Şimdi bizi arıyorlar adada diye düşündü Kerim. O iskelenin üstündeki çocuk karartısı da Nişancı Velinin kendisiydi. O balıkçı Nişancı değil, o, atıcı Nişancı Velidir. Nişancı Veli nereden, kimden öğrenmişti böyle bir atıcılığı? Kerim kendi kendine söyleniyordu, o nereden almıştı böyle bir atıcılığı? Oysa Kerimin büyük babası, hem de öteki öteki Çerkezler nice savaşlardan geriye kalmış birer keskin nişancıydı. Son savaşta Ruslara yenilmiş, Osmanlıya sığınmışlar, Osmanlı da onları Anadoluya, Balkanlara, Arabistana küçük küçük toplumlar olarak dağıtmıştı. Arap şeyhleri, emirleri bu sürgün, işsiz güçsüz, aç sefil, savaşlardan geriye kalmış Çerkezlerin attığını vuran kişiler olduklarını duyunca, genç yaşlı dememişler, onları silahşör olarak yanlarına almışlar, böylelikle de aç susuz Çerkezlerin karınları doymuş yüzü gülmüştü. Yaşlı silah-şörler Arap gençlerine atıcılık öğretiyor, gençlerse şeyhin, emirin askerleri arasına katılıyorlardı. Şeyhler, Emirler onların hünerlerinden, canlarını verecek kadar bağlılıklarından çok memnundular. Kısa bir sürede bu Çerkezler Arabistanda dillere destan oldular.

Nerdeyse Nişancı Veli bir Çerkez kadar keskin nişancıydı dediklerine göre. Atıcılığı o da Arabistanda öğrenmişti.

Kerimin babasının, iki kardeşi kabile savaşlarında öldürülmüş, anası, babasının, kardeşlerinin ölümlerini görünce yitmiş gitmiş, bir daha hiçbir yerde gözükmemişti. Ve Kerim kimsiz kimsesiz, anasız babasız, kardeşsiz büyümüş, silah kullanmayı yaşlı bir Çerkezden yedi yaşında öğrenmeye başlamıştı.

Oralarda, Kafkaslarda, Dağistanda kalan Çerkezler, eskisi gibi keskin nişancı mı acaba? Ne iş yaparlar, evleri nasıldır, nasıl giyinirler, atları da ince uzun Arap atları mı? Nasıl insanlardır bunlar, bize benziyorlar mı? Kimse onların ne yaptığını, nasıl yaşadığını bilmiyor. Kafkasya-ya, Kaf dağlarına ne giden var, ne de gelen. Kaf dağları düşlerimizin, masallarımızın, türkülerimizin dağları yerinde daha öyle duruyor mu?

Kerim derinden içini çekti.

"Ne oldu Kerim?" diye sordu Peri.

"İskeledeki insan Nişancı Veli miydi?"

"Nişancıydı."

"Ben o telaşla göremedim. Bir çocuk değil miydi?"

"Nişancıydı. Çocuk değil Nişancıydı. Yumulmuş düşünen Nişancı Veliydi. Yumulmuş bir çocuk kadar kalmıştı."

Gözlerini kapadılar.

Kerim babasını da, anasını da, kardeşlerini de anım-sayamıyordu. Şeyhin evinde büyümüştü. Şeyh onu çocuklarından ayırmamış, anasını, babasını, kardeşlerini ona

aratmamıştı.

Şeyh kendi oğullarına yaptığı gibi onun da eline silahlar vermiş, onu da, onu da bir keskin atıcı Çerkez ustaya teslim etmişti. Çerkez usta atıcılığıyla bütün Arabis-tana nam salmıştı. Şeyhin beş oğlu da Arabistanda adı yürümüş atıcılardandı. Arap, Çerkez çocuklarıyla birlikte Kürt çocuklarını da yetiştirmişti Şeyh. Nişancı ustaları bir Kürttü. Kerim bir Kürt kadar Kürtçe de öğrenmişti.

Yatağa uzandılar, gözlerini kapadılar, uyuyamadılar ya sabaha karşı birazcık kestirdiler. Üstlerine gün değmiş uyanmışlardı. Uyanır uyanmaz da pınara koştular. Işıklar suyun dibine çökmüş, pınarın dibinde de kayalığa vurmuş oynaşıyordu.

"Sen burada dur ben gidip yiyecekleri buraya getireyim," dedi Kerim, koşarak gitti, biraz sonra da döndü. Konuşmadan ağır ağır kahvaltılarını yaptılar, çardağa döndüler, yattılar uyumaya çalıştılar. Bir türlü uyuyamı-yorlardı. Kalktılar pınara döndüler, sırtlarını çınarlara verip karşılıklı oturdular. Birbirlerine bakmıyorlar, başlarını göğüslerine düşürmüşler düşünüyorlardı. Oluktan akan suyun şırıltısından başka, ormandan hiçbir ses gelmiyordu. Şırıltıya bir ara kulak veriyorlar, sonra da dalıp gidiyorlardı.

Zurba kuşları geldi, pınarın kıyısına kondu. Bunlar som mavi, kanarya büyüklüğünde yağmurcuk kuşlarıydı. Konmalarıyla uçmaları bir oldu. Periyle Kerim başlarını kaldırıp hiç görmedikleri bu kuşlara baktılar. Kuşlar adanın üstünde yükselerek alçalarak bir süre döndüler. Gökte toplanarak gene pınarın başına indiler. Pınarın ışığı kuşlara vurdu, ortalığı inceden yumuşak bir mavilik sardı. Kuşlar bu sefer uçmadılar.

"Ada maviye kesti," dedi Kerim. "Deniz mavisini, gök mavisini, cam mavisini."

"Çok mavi," dedi Peri, "gök mavisini. Adanın üstünde döndüler, döndüler pınara indiler. Bağdatta hiç mavi kuş yok, buranın kuşları silme mavi."

Kerim gözlerini Perinin yüzüne dikti. Bir süre öyle baktıktan sonra:

"Buranın kuşları hep mavi. Buraya gelmekle, çok çok iyi ettik, bütün dünya mavi. Nasıl döndüğümü, nereye gittiğimi bilemiyor kaçıyordum."

"İskeledeki adam Nişancı Veliydi."

"Sen iyice gördün mü onu?"

"İyice göremedim ya öyle yumulmuş bir karartı çocuk karartısı olamaz."

"Ne biliyorsun Nişancı olduğunu?"

"Bir çocuk karartısı olamaz. Bu yumulmuş kısacık bir adamın karartısıdır. Çocuk karartısı daha küçük olur. Ne işi var bir çocuğun bir gece yarısı iskelede, o Nişancı Velidir, her iki

gözü de yeşil camdan birer düğme gibidir, yaayeşil camdan birer düğme..."

"Yemyeşil bir düğme," dedi Kerim.

"İnsana şöyle bir bakınca bakışları insanın yüreğine işliyor. Ben ondan çok korkuyorum. Onu görür görmez bu bizi öldürecek, dedim. O adam bizi bekliyordu. İskelede yumulmuş kıpırdamadan o adam bizi bekliyordu. O karartı çocuk mocuk karartısı olamazdı. O yumulmuş adam Nişancıdan başkası da değildi. Nişancıdan başka böyle yumulan bir insan da göremezsin."

"Canım belki o, evinden kaçmış bir çocuktur."

"Nereye, nasıl kaçsın adadaki bir çocuk?"

"Adaya sığmamıştır," dedi Kerim. "Sağı deniz, solu deniz, arkası deniz, önü deniz."

"Kaçacak bir tekneyinereden bulacak o çocuk?"

"Onu Kaptan, Kadri Kaptan götürür, o evinden kaçmış çocuğu."

"Götürmez," dedi Peri.

"Bir çocuk bu adada nereye saklanır?"

"Her yere saklanır," dedi Peri. "O karartının camdan yemyeşil gözleri de vardı. Altın sarısı ok yılanının gözleri gibi gözleri. Sokunca hınk dedirmez adama." Sesini yükseltti, "İşte bu Nişancı dedikleri uçan ok yılanı, bizim kanımıza susamış."

"Susamıştır," dedi Kerim, "şimdi biz ne yapalım, nereye gidelim, bu dünyada sığınacak bir yerimiz de yok Abbası öldürmekten başka çaremiz de yok."

"Kasabaya gidelim, orada bir ev tutalım. Sonra bir gece kasabadan adaya çıkar, o Poyraz Musa dedikleri Abbası öldürürsün. Göğsünün üstüne oturur, yüreğine hançerini sokar sokar çıkarırsın, sonra da kaçarsın. Sonra da Kavlakzade Remzi bizi korur mu, korumaz mı, bilinmez. Belki de o zamana kadar Şeyh bizi de, Abbası da unuttur," dedi Peri.

"Unutmaz," dedi Kerim, "o unutsa bile onun adamları unutmaz. Hane halkı, çocukları unutmaz."

"Belki de unuturlar," dedi peri.

"Unutmazlar."

"Belki de Şeyh bağışlar," dedi Peri.

"Şeyhler düşmanlarını bağışlamazlar."

"Çok yaşlıdır Şeyh, belki de çoktan ölmüştür."

"Şeyhler çok yaşar, durmadan süt içerler, yoğurt yerler, gece gündüz sarımsak kokarlar. içtikleri deve sütüdür."

"Sarımsağı nereden bulurlar çölde?"

"Bağdattan getirirler. Onların otağlarından sarımsak eksik olmaz. Koskocaman çöl sarımsak kokar."

"Deve sütü içtiklerini biliyorum. Deve sütü apak olur, bütün sütlerden de, her beyazdan da daha beyaz. Öyleyse ne yapalım?"

"Ben bir silahşörüm," dedi Kerim, "işim öldürmek."

O gün akşama kadar konuştular. Bu gece de uyuya-madılar. Dünyanın ortasında yapayalnız, tek başlarına kalmışlardı. Adaya gitmekten başka bir umarları yoktu. Bir gece daha çardakta kaldılar, konuşamıyorlardı. Karşı dağların başı ağarınca kadar seviştiler, koşarak pınara koştular, soyundular kendilerini pınara attılar. Su buz gibiydi, dayandılar, uzun bir süre sudan çıkmadılar.

"Bizim adaya gidiyoruz," dedi Kerim, "başka bir çaremiz var mı?"

"Yok," dedi Peri "ah, ah, aaah," çekti üst üste, "aaah, şu Nişancı da olmasaydı, şu yeşil camdan düğme gözlü ok yılanı."

"Olsun," dedi Kerim, "onun da çaresi bulunur. Kırmızı yalım gözlü uçan altın ok yılanına da bir çare bulmuştur insan."

"Belki de bu yeşil cam gözlü ok yılanına da..."

İkisinin de yüzü terütazeydi. Sabahın ışıklarında ikisinin de yüzü ışıliyordu. Kahvaltılarını yaptılar, kayığı denize sürdüler, gece çiy yağmıştı, oturak ıslaktı. Peri başaltından aldığı bezle oturağı bir güzelce sildi. Kayık güneşte çok kalmış oturak da ortadan yarılmıştı. Kerim oturdu, Peri de yanına geçti. Kerim kürekleri ıskarmozlara taktı, ağır ağır, rahatça çekmeye başladı.

Peri düşüncelere dalmıştı:

"Ne kadar da yalnızız, kimsesiziz, ölümle karşı kar-şıyayız, Abbası öldürür de yakalanırsak ölünceye kadar hapisanede kalacağız. Ben tek başıma kalacağım. Şeyhin adamları beni mahpushaneden kaçırlar mı? Ya kaçırmazlarsa. Abbasın altın madalyası varmış, çok da savaş görmüş. Anam iyi ki öldü, benim bu günlerimi görmedi. Babama gelince o Çerkezlere çok düşmandır. Çerkezler onların kabilelerini basmışlar onlardan çok insan öldürmüşler. Babam benim bir Çerkezle kaçtığımı duyarsa, o da beni öldürmek için

arkama kendi adamlarını takar. Kerimi de öldürürler benim yüzümden. O da bu yaşında kara topraklara gider. Dünya yakışıklısı, sevdiğim diyerek yoluna can koyduğum, Kerim, bu genç yaşında kara topraklara yakışır mı? Belki de ancak Şeyh kurtarır bizi. Gittik, aradık Abbası bulamadık. O ölmüş desek, Şeyh bizi bağışlamaz mı? Şeyh de çok yaşlı, o, ölünceye kadar adada kalsak olmaz mı? Şeyh de bizim arkamızdan adamlarını yollayıp bizi adada buldurmaz mı, onlar da Nişancı Veliyi, o iyi adamı, Poyrazı öldürüp kulaklarını alıp Şeyhe götürmezler mi? Belki de götürmezler. Belki de içlerinden birisi senin akraban çıkar, Abbası öldürdükten, hem de kulağını kestikten sonra bizi burada bırakmaz, alır da Şeyhe götürür mü acaba, akrabayı gö-türmeyip bizi adada bırakmaz mı? Demek eviniz de var, güzel bir ev, isterseniz burada kalın, kalırsanız sizin için iyi olur, bu bir cennet, Kerime de yakışır, demez mi? Kalmayıp da ne yapacağız, çöl Arabistanda.

Tek çare buralardan kaçıp Kafkas dağlarına ulaşmak, oralarda bizi kimsecikler bulamaz, bulup öldüremez. Şeyh bu adayı biliyor.

Orası Çerkezlerin, Çeçenlerin, orası Anka kuşunun yuvası yurduymuş. Anka kuşu, canı isterse, dünyanın neresinde olursa olsun dara düşmüş, sıkışmış kişiyi kanadının üstüne alır, altın kapının üstünden aşar, Kaf dağlarına varır, on iki ayı da bahar olan, ağzına kadar çiçekler açmış ülkeye götürür, onları o cennete bırakmış. Orada kimse kimseyi de öldürmezmiş.

Şimdilerde de Kafkasa kimsecikler gidemiyor, Anka kuşu da imdada yetişmiyormuş. Yedi denizler ermiş Hızır da onu çağırınların imdadına hemen yetişiyor onları cümle belalardan kurtarıyormuş. Şimdiki insanların yürekleri eskimiş, taşlaşmış. Hızır yaşlanmış, tüm tümü koca olmuş. Anka da kanatlarını kaldıramıyormuş."

Kerim kayığı daha da yavaşlattı:

"Daha gün batmadan adamıza ulaşacağız..."

"Nişancı bizi iskelede bekliyordur."

"Bekliyordur," dedi Kerim. "Asıl onu öldürmeli."

Hayırsız Ada pus içinde kalmıştı. Deniz tütüyordu.

Pınarın üst başındaki kayalığa suyun ışığı yansımış, kayalık tutuşmuştu.

Onlar kol kola girmişler ormanı dolaşıyorlardı.

İranda Turanda, her yerde Anka kuşu masalları söylenir, Kafkasyanın destanları sürgün Çerkezlerin dillerinde, türkülerinde. Türkülerin çoğu hasret türküsüdür. Kerim de söylüyor bu türkülerini. Kerim de Kafkasya diyor da başka bir şey demiyor. En güzel türkülerini o söylüyor. Türkü söylerken de daha yakışıklı oluyor. Kerim türkü söylerken de kendinden geçiyor, Kafkasya diyordu, altın kapılı, kayalıklarından çiçek fişkıran, bize yasaklı

dağlarımız, diyordu. Biz hasretlikten ölüyoruz, diyordu. Biz sana ne yaptık kahpe rüzgar, diyordu, bizi kızıl çöllere attın, diyordu.

Hayırsız Ada pus içinde kalmıştı. Pınarın üst başındaki dümdüz kayalığa suyun ışığı yansımış, kayalık, bir altın seline kesmişti. El ele tutuşmuşlar ormanı dolaşıyorlardı. Dört yanda da çiçekler açıyordu. Mor salkımlar tepeden tırnağa ortalığı sarmışlar, ormanın yeşilini maviye, mora çevirmişlerdi. Kayalara vurmuş morun üstündeki ışıklar da oradan oraya uçuşuyordu.

"Kafkas dağlarının altın kapıları," dedi Peri, "bize açılır mı?"

"Açılmaz," dedi Kerim, "haydi kayığa." Kayığa vardılar denize çektiler. Kayığa atladılar, konuşmuyorlardı. Deniz kıpırdamıyordu. Deniz üstünde durdular kaldılar. Sonunda Peri "istersen burada birkaç gün daha kalalım," dedi, Kerime baktı. Kerim kürekleri suya indirdi.

"Ne yapacağız burada?"

"Bilmem," dedi Peri, "Kayalığın üstünde altın ışıklar oynuyor, hem de mor!"

"Bizi hiçbir yer kabul etmez," dedi Kerim. Birbirlerine bakıştılar kaldılar. Neden sonra konuştu Kerim:

"Çok konuştuk, çok düşündük, çok türkü söyledik. Kaf dağının altın kapıları da bize açılmayacak Kaf dağının altın kapıları..."

"Nişancı Veli bizi bekliyor."

Varsın beklesin. Kerim bütün gücüyle küreklere yapıştı. Bir an önce adaya ulaşmalıydılar.

Kafkasyanın altın kapıları açılmayacak Açılın altın kapılar açılın, dostlar geliyor. Altın kapılar açılacak, açılın Çerkezler Çeçenler Kafkasyanın çok uzaklarında hasret türküleri söyleyerek öleceksiniz.

El ele tutuşmuşlar ormanı dolaşıyorlardı. Ağaçların üstünde kuş yuvaları vardı. Kuşlar hep bir ağızdan ötüşüyorlardı. Bu ada niçin bomboş kalmış, neden kimseler gelip- de bu cennet gibi yere oturmamış? Her yer ağızına kadar çiçekle dolu. İncecikten esen yeller kokularla yüklü. Çok mavi, çok uzak gökyüzünün altında som sarı, som turuncu, göğüsleri som kırmızı, som yeşil, üst üste kuşların uçtuğu adaya?

"Bir de bu adanın adını Hayırsız koymuşlar," dedi Kerim, "şu insanlara akıl sır ermiyor. İnsan burada bir ömür boyu yaşayabilir. Bu çok çiçek biten toprakta buğday da biter, her şey de. Meyve ağaçlarının dalları meyvelerini götüremez. Mısır bile biter. Geceleri pınarlar ağızlarına kadar yıldızlarla dolar. Böyle yıldızlarla dolan pınarlar Kafkaslarda da varmış. Çerkez türkülerinde hep, yıldızlı pınarlar var diyorlar, yıldızlı, çiçekli pınarlar."

Peri başını kaldırdı karşı dağlara baktı, yamaçlara gün vurmuş, bulutlar ışığa batmış çıkmıştı. Az sonra adayı, iskelenin üstündeki karartıyı görünce hiç şaşırmadı. Yumulmuş karartıyı Kerim de gördü. Kürekler hemen işlemeye başladı. Var gücüyle kaçıyordu.

"Nereye gidiyoruz," dedi Peri.

"Nereye," dedi kerim.

"Bizim ada gözükmez oldu."

"Ne yapalım," dedi Kerim.

Kürekleri içeri aldı. Tartışmaya başladılar. Gün kavuştu, ay çıktı, ortalık gündüz gibi oldu, serin bir yel esti, arka arkaya üç balık atladı, Ayışığında balıklar parladı söndü.

Peri:

"Üç balık," dedi.

Kerim, kürekleri denize saldı, adaya geri döndüler. Kayık ağır ağır yol alıyordu. Kürekler denize her inip kalktıkça da altın parıltıları dökülüyordu lacivert denize. Ayışığı gittikçe yoğunlaşıyor, ortalık gittikçe ağarıyordu.

İskelenin üstünde karartıya benzer belli belirsiz gölge daha öyle duruyordu. Kürekler kendiliğinden çalıştı, adanın yöresinde dönmeye başladılar. Deniz lacivertleşiyor, laciverdin üstüne yoğun, altın ışıltısında yakamozlar düşüyordu.

Şeyh çok düşmandı Abbasa. Şeyh, ne diyordu Abbas için, o gece o, haramiler bizi bastıklarında, çadırları ateşe verdiklerinde, o, Abbas atının üstünde, orada ortalıkta kan gövdeyi götürürken orada öyle orada öyle durmuş seyirliyor üstüne yağmur gibi kurşun yağıyordu. Yağıyor o hiç aldırılmıyor, olup bitenle alay ediyordu. Şeyh bağırmaya başladı, haramilerin başı şu adam, yakalayın, öldürün. Şeyhin sesini duyan Abbas bir anda ortadan silindi gitti karanlığa karıştı, birkaç atlı da onu kovaladı. Gün ışıırken Abbas Emir'in çadırına girdi. Arkasından da onu kovalayan atlılardan ikisi de Emir'in çadırına girip Abbasi Emir'den istediler. Bu Emir'in çadırını basmak, ona sığınan adamı almak, alarak öldürmek demektir. Emir bunun altında kalamaz, kalırsa bütün insanlığının ayaklar altına alınması demektir. Ya Şeyh adamlarını Emire teslim edecek, ya da Emir Şeyhin hakkından gelecekti. Şeyh Emir Selaheddine üç kez pusu kurdurmuş, Emir üçünden de kurtulmuştu. Bu kıran kırana düşmanlıkların sebebi o atının üstünde gülerek oturan haramilerin başı, Emir'in adamı Abbas. Abbas öldürülüp kellesi Arabistana getirilmezse, getirilip teşhir edilmezse, Şeyhin onuruyla yaşaması mümkün değildi. O adamın kellesini getiremezse, Emiri ortadan kaldırmak zorundaydı. Emiri ortadan kaldırmak da zordu.

Şimdiye kadar Abbasi bulamayanlara, bulup da öl-düremeyenlere ne olmuştu? Oysa Şeyhin İstanbuldaki adamlarından sağlam haberler gelmişti, Abbas Karınca Adasında

Poyraz Musa adıyla yaşıyordu. Şeyh Arabistan-daki, İstanbuldaki adamlarına çok kızıyor, köpürüyordu. Adaya gidip de eli boş dönenleri bir daha hiçbir yerde gören olmamıştı. Kabiledeki herkes gibi gidip de eli boş geri dönenlerin ortadan kaldırıldıklarını Kerim de biliyordu. Poyrazın yeri de biliniyordu. O gözleri yeşil de Kerimin ne için burada olduğunu biliyordu.

Şeyhin gözü gibi baktığı oğullarından ayırt etmediği, canı yürekten sevdiği oğlu gibiydi. O Abbastan ne yapacak ne edecek gereken iyi haberle gelecekti. Kerim de Şeyhin kendisi için böyle düşündüğünü çok iyi biliyordu. Kerim Arabistana döner dönmez Şeyhin onu görkemli bir düğünle evlendireceğini de biliyordu.

Kerimin akrabaları da Şeyhin korucularıydı. Her Çerkez oğlunu Şeyhe getiriyor, eti senin kemiği benim deyip çocukları bırakıp gidiyorlardı. Ve o Çerkez çocukları şeyh uğruna Emir uğruna baş koyan birer silahşör olarak yetiştiriliyorlardı.

Arabistan şeyhleri el ele vermişler ama Emire güçleri yetmiyordu. Emir afsunluydu. Emire her pusuda sıkılmış kurşunlar onun sırtından sapır sapır kucağına, atlarının eyerlerine dökülmüştür. Sonunda da şeyhler onu öldürmekten vazgeçtiler. Çünkü Emire kurşun geçmiyordu.

Adanın yöresini dolaşmaya başladılar. Batmakta olan güneşe, turuncuya, mora, yeşile kesmiş, kenarları sırmalanmış ak bulutlara, kıyılardaki otlara, çiçeklere, yarlardan dışarı çıkmış ağaç köklerine, kayalıkların kırmızı, sarı damarlarına, gözlerini kamaştıran, denizden kayalıklara vuran ışıklara, hiçbir şeyi kaçırmadan, dünyayı ilk olarak görüyormuşlarcasına bir tansığa bakar gibi bakıyorlardı.

Peri:

"Bu Nişancı kim, neci," diye gözünü adadan denizden, kayalıklara vurmuş ipileşen ışıklardan ayırmadan Kerime sordu.

"Bilemiyorum," dedi Kerim. Kürekleri ağır ağır çekiyordu.

"Nişancı Abbasın nesi olurmuş, öğrenebildik mi," diye gene sordu Peri.

"Öğrenebildik," dedi Kerim. "Nişancı Veli kapalı bir adam değil. Nasıl, nerede doğmuşsa, nasıl evlenmişse, nasıl asker olmuş, askerden nasıl firar etmişse, başına neler gelmiş, neler geçmişse her şeyi, her şeyi anlatıyordu. Anlatmadıkları da vardır belki. İnsanoğludur bu, kim bilir anlatamadıkları daha neleri vardır. Bizi öldürecek mi öldürmeyecek mi, belki bir gün bunu da anlatır. Çok merak ediyorsan, durmadan adanın etrafını dolanacağımıza adaya çıkalım da öğrenelim. Yoruldum."

"Çıkalım," dedi Peri.

Kayık birdenbire hız aldı kaymağa başladı.

"Niye Nişancı bu kadar seviyor Abbasi, Abbas onun yakın bir akrabası olamaz mı? Belki de onun askere gidip de dönmeyen kardeşlerinden birinin oğludur. Yoksa bir adam bir yabancının uğruna, kim olursa olsun böylesine baş koyabilir mi?"

"Koyar," dedi Kerim. Kayık delice bir hızla iskeleye doğru uçmaya başladı. İskeledeki karartı da bu sırada ayağa kalktı, sağa sola döndü. İskeleden çınarlara çınarlardan kumluğa, oradan da iskeleye koşarak gitti geldi. Kerim kayığın başını birden döndürdü, kayık gene uçuyordu. Gün batmadan Hayırsız Adaya ulaştılar. Kayığı çakıl taşları üstüne çektiler. Kerim de atladı. Halılarını, yiyecek torbalarını, öteki gereksinimlerinin hepini alıp çardağa götürdüler. Çardaktan aşağı indiler, çimenlerin üstüne oturup karınlarını doyurdular. Çam bardağını aldılar, içindeki suyu çimenlerin üstüne boşalttılar, pınara yürüdüler, çabucak vardılar. Pınarın yöresine sarvan kurup oturmuş sarıçiçekler daha da gürlemişti. Yoğun hoş bir koku geldi burunlarına.

"Bu ne kokusu," diye sordu Peri.

"Bir tek çiçeğin kokusu değil bu koku. Sarvan kurmuş sarıçiçek kokusu, su püreni, nergis kokusu. Daha birçok çiçek kokusu. Bunların içinden bir tek koku gelse burnumuza bizi çarpar, kendimize uzun bir zaman gelemeyiz. Şimdi hepsi birden kokuyor."

Önce Peri sonra Kerim ağızlarını oluğa dayayıp sularını içtiler. Bardaklarını da oluğun altına koydular. Pınarın başına oturdular. Burunları kokuya yavaş yavaş alışıyordu. Pınarın dibine çökmüş yoğun ışık üstteki mor kayalığa çarpıyor, bir ipitiler oyunudur ortalığı alıyor, sarvan kurmuş sarıçiçek ışıkların ipitilerinin içine batıp çıkıyordu.

Neredeyse gün batacağı. Oturduklarından bu yana hiç konuşmadılar. Bir kez olsun birbirlerinin yüzüne bile bakmadılar. Işıklara, çiçeklere, pınara, karşı dağlara, ötelere, denizin üstüne inmekte olan güneşe, kırmızı, sarı, yeşil, turuncu, sarıya kesmiş bulutların, ağaçların doruğunda parlayan yapraklara, üstlerinden küme küme geçen, renk renk uçan, çavarak inip kalkan kelebeklere dalmış gitmişlerdi. Sonra başlarını kaldırdılar birbirlerine, ardından da batmakta olan güneşe, pınarın dibine çökmüş ışığa, üstündeki kayada oynayan ipitilere baktılar, ayağa kalktılar, Kerim çam bardağı aldı çardağa yürüdüler. Önce çardağa çıktılar, çardaktan denize, batan güneşe baktılar. Çardağın üstünde kolları yanlarına düşmüş kıpırdamadan yan yana öylece kaldılar. Neden sonradır ki Peri kıpırdadı, Kerime doğru bir adım attı gözlerini ona dikti, çatallaşmış bir sesle:

"Bizi öldürecekler," dedi. Sonra da durdu düşündü.

"Bizi öldürecekler." Kerimden bir ses seda çıkmadı. "O yeşil camdan düğme gözlü adam bizi hemen öldürür mü?"

Taşa ses var Kerimde ses yoktu.

Peri üst üste sorular soruyor Kerimi konuşturamıyor-du. Peri kızdı köpürdü, bir adım daha attı, Kerimi omuzlarından tuttu silkeledi:

"Bizi hemen öldürürler mi onlar?"

"Bilemem," dedi Kerim gırtlığından gelen bir sesle. Hemen toparlandı, "Peri," dedi, "bilemem." Periyi elinden tuttu, "Haydi inelim de aşağıdan yatağımız için yum-şak otlar toplayalım, çünkü yataktan daha yumşak, yum-şacık." Sesi az önceki öfkeli ses değildi, sevgi doluydu. Karanlık kavuşuncaya kadar, şu yumuşak ottur, bu değildir, diye kucak kucak ot topladılar, çardağa götürdüler, otları döşediler, üstüne de halıyı attılar, yatağın üstüne Kerim kendini attı kalktı, "yumşacık," dedi, ardından da Peri attı kendini ot döşeyin üstüne. Attı kalktı, attı kalktı, "yumşacık," dedi. Yatağa girdiler, sırtüstü yattılar, çam dallarının arasından yıldızlara baktılar. Yıldızlar üst üste oradan oraya savrulurak akıyorlardı. Oysa Mezopotamya-da yıldızlar böyle savrulurak akmazlar. Oralarda yıldızlar akarken de kocaman kocaman gözükürler.

Gece yarısına kadar yıldızlara baktılar, yıldızları unuttular, denizin sesini dinlediler. Uzaklardan bir kuşun içe işleyen sıcacık sesi geliyor, daha uzaklardan bir ses ona karşılık veriyordu. Kim bilir sesleri bu kadar güzel kuşların kendileri ne kadar güzeldir, diye düşündü Peri, sonra da dayanamadı, kendi kendine söylenir gibi, iç çekerek, "Kim bilir sesi güzel bu kuşlar ne kadar güzeldir" dedi. Kerimden ses seda çıkmadı. Akan yıldızlar gittikçe çoğalıyor, karman karman oluyor, üstlerine üstlerine akan, düşen yıldızlar... Peri birden sığıyor, ot döşeye düşüyor, çardak sallanıyor.

Kerim yataktan doğruldu, yavaşça soyundu. Giyitlerini dürdü yanına koydu, ardından da usallacık Periyi soydu. Birbirlerine sarıldılar, tanyerleri ışığıncaya kadar seviştiler, dağların başı ağarınca yataktan çıktılar, giyitlerini ellerine aldılar pınarın yolunu tuttular, pınara varır varmaz suya atladılar. Tepeden tırnağa mutluluğa kesmişler, şimdiye kadar da böylesine hiç sevişmemiş-lerdi. Pınara gittiler suya daldılar kayığa vardılar, güzelce giyindiler çardağa çıktılar, uyudular. Uyandıklarında acıkmıştı, peynir ekmek yediler. Böylece adada kaç gün kaldılar, bilemiyorlardı. Hiç konuşmadılar, hemen hemen de hiç düşünmediler, gün saymak, ölmek, öldürülmek akıllarına bile gelmedi. Ot yatağa yattılar, seviştiler, karşı dağların başı ağardı ağaracak yataktan çıktılar pınara gittiler, pınarın soğuk sularına atıldılar, gün doğarken sudan çıktılar, kurunarak çardağa gittiler, giyindiler, kahvaltılarını yaptılar, çardağa çıkıp ot yatağa yattılar, uyudular, uyandılar, adayı dolaşmaya çıktılar, çok çok, türlü türlü, renk renk kuşlar gördüler. Ak kuğular denizin göleğine inmişlerdi, sevişen kuğuları seyretmeye doyamadılar. Kuğulardan sonra ağlarını germiş kocaman anlara benzer böcekler gördüler. Karınca Adasındaki büyük ağlarda iri kırmızı böcekler görmemişlerdi. Korkarak oradan kaçtılar. Sarıca anlar, binbir renkte balkıyan boncuklu anlar, atlı karıncalar, tomurcuğa durmuş çiçekler, başlarını döndüren kokuların içinden geçerek çardağa geldiler, başlarını ot yastığının üstüne koyar koymaz uyudular.

Böylece aradan kaç gün geçti, bilemediler. Bir sabah pınardan döndükten sonra gene çırılçıplak çardağa geldiler, giyindiler, sofrayı açtılar. Sofra boştu, bir ekmek kırıntısı bile kalmamıştı, kayığa koştular, heybeyi açtılar, heybe de bomboştu. Heybeye bir süre geldiler gittiler.

Kayığı da elden geçirdiler. Aradılar taradılar hiçbir Şey bulamadılar. Adayı baştan başa dolaştılar, yiyecek hiçbir Şey bulamadılar. Pınarın başına gelip oluktan doya doya su içtiler, az da olsa açlıklarını giderdiler. Açlığa su içerek ancak iki gün dayanabildiler. Bir umutla adayı dolaşmaya ıktılar. Bir kuytuda toprağı bir uçtan yarmıŐ u büyük mantar buldular, aldılar ardağa getirdiler, ateş yaktılar, mantarları tuzlayıp, kzlediler, ağılıdır diye közlerin üstünden mantarları alamadılar. Kzlerin üstündeki mantara gözlerini dikmişler ağızları sulanarak öyle kalakaldılar. Kzn üstündeki mantarlar güzel kokular çıkartarak yandı büzüldü kapkara kesildi.

"Ağılıdır," dedi Peri.

"Ağılıdır," dedi Kerim.

Mantarlardan gözlerini alamıyorlardı. Gözleri ateşte, yanmış kömürleŐmiŐ mantarlardaydı. Kalktılar, aynı iğirlerden gene ormanın kuytuluklarına gittiler derinliklere daldılar, çok mantar topladılar, tuzlayarak kzlediler, ateşin üstünden alamadılar, yutkundular, mantara dokunamadılar, a a yatağa girdiler, seviŐmeye başladılar, uyuyamadılar, pınara koştular, oluktan bol bol su içtiler, karınlarını ŐiŐirdiler. Gün doğar doğmaz kuytulara koştular, türlü iri mantarlar topladılar, ardağa koştular, tuzlayıp kzlediler, mantarları ateşin üstünden aldılar, önlerindeki çimenlerin üstüne koydular, soğuyan mantarları elleri titreyerek ağızlarına götürdüler. Daha ağızlarını açmadan, ikisi iki yerden mantarları öfkeyle denize fırlattılar. Açlıktan mideleri kazınıyordu, pınara gittiler, ağızlarını suya dayayıp karınlarını ŐiŐirdiler. Ne kadar çok su içerse içsinler açlıklarını gideremediler.

Uyurgezer gibiydiler. Adayı dolaşmaya ıktılar. Ayakları onları kuytuluklara aldı götürdü. Çok mantar gördüler, ellerini uzatıp bir tekini bile alamadılar. Ellerini uzatıyor, ateşe deđmiŐcesine hemencecik geriye çekiyorlardı. Ormandan elleri boş döndüler, pınara geldiler. Onları görür görmez, sarıieklerin içinden bir küme kuş kalktı. Kuşlar da sapsarıydı. Dalgalanarak uçuyorlardı. Pınarın başında bir süre durdular, oluğa yaklaştılar, doyuncaya kadar bir su içtiler. Ayakları onları ardağa götürdü, el yordamıyla çardakta kalan birkaç parça teberiyi aldılar, kayığı denize sürdüler bindiler. Arada sırada birbirlerine bakıp gülümsüyorlardı. Daha uyurgezer gibiydiler. Kerim kürekleri denizi incitmekten korkarak usulcana suya indirdi, gene usulcana çekmeye başladı. Ver elini altın kapılı Kuhu Kaf dağı dediler.

Karşı dağların başı ağarıyor, insanı sevinçten uçuran seher yelleri esiyordu. Deniz süt beyazdı. Havaya ardı ardına u büyük balık sıçradı. Sıçradıkları yerde u ışık parçası kaldı. Denizin dibine kayalıkların moru çökmüştü. Kerim kayığı tuhaf bir uyurgezer gibi çekiyordu. Usul usul ilerleyen kayık geldi kumların üstünde durdu. Kerim kürekleri sudan alıp kayığa koyamadı. Şaşkınlıkla ınarlara, iskeleye, uzamıŐ gitmiş kamıŐlıđa bakıyorlardı. Tanyerleri ıŐırken deniz süt beyaz olmuştu, kıyılarda me-neviŐliyordu.

Nişancı iskeleden çınarların altına geldi, kumların üstüne oturmuş kalmış kayıktakiler yerlerinden kıpırdamıyorlardı. Ortalık da aydınlanıyor, uzaklardan bir kuş sesi geliyordu.

Bu sesi Peri daha önceleri kıyıda deniz menevişlerken duymuştu. Bu ses çok eski, çok güzel bir türküye benziyordu. Ses bir daha gelir mi diye bekledi. Sesi bir daha duyamadı, bunu da hayra yormadı.

Nişancı, nasıl olursa olsun bunların bir gün Adaya geleceklerini biliyor, bunu da Poyraza, Lenaya, Vasiliye, Melek Hatuna, Musa Kazım Ağaefendiye söylüyordu. Bu günlerde onların gelecekleri içine doğmuş, işi gücü bırakmış, her gece iskeleye geliyor, tanyerleri atıncaya kadar onları iskelede bekliyordu.

Gün doğdu ışıklar patladı, deniz maviledi, kıyıların menevişi silindi. Periyle Kerim kayığın içinde oturdukları yerde birbirlerine sokulup büzülmüşlerdi. Uzaktaki kuşun sesi yine geldi, onlar duymadılar bile.

Nişancı, Kerimi kürek çekerken görseydi onların böyle donup kalışlarına şaşmazdı.

"Çocuklar, çocuklar," dedi, "hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Haydiyin, haydiyin inin oradan." Periyi kolundan tuttu kayıktan aldı çakıl taşlarının üstüne koydu. Kerim daha yerinden kıpırdayamamıştı., Nişancı onu da kolundan tuttu indirdi.

"Çocuklar her gün tanyerleri atmadan burada sizi bekliyordum sizi. Bir gün geleceğinizi biliyordum. Onu da herkese söylüyordum. Şimdi isterseniz bize gidelim. Sizin orayı temizletirim. İsterseniz Poyraza gidelim. Lena Ana da sizi bekliyordu." Nişancı onları yerlerinden kaldırdı, koltuklarına girdi Poyrazın evine götürürken Lena onları karşıladı. "Hoş gelmişsiniz çocuklarım, hoş gelmişsiniz. Hepimiz sizi bekliyorduk, hoş gelmişsiniz."

Karşı dağların başı ağardı ağaracak, Zehra yataktan çıktı. Dün geceden bu yana gözlerini kırpamamış, durmadan dönmüş durmuş, horozlar ötünce gene pencereye koşmuştu. Melek Hatun, en güzel öten horozlar Denizli horozlarıdır diyordu. Geldi yatağa girdi, gene dönmeye başladı. Horozlar sustu. Uzaktan o kuşun sesi geldi. Çoktandır o kuşun sesini duymuyordu. Gözlerini açtı, yataktan çıktı, giyindi, merdivenlerden usul usul, ses çıkarmadan indi. Seher yelleri yüzüne çarpınca içini bir sevinç aldı. Sanki sabaha kadar döne döne uyuyamayan o değildi. Babasına Yunanistandan gelen mektup onu tedirgin etmişti. Girit yolu gözüküyordu. Babası da sevincinden gece sabahlara kadar uyuyamamış, karyolası gıcırdamıştı.

Gece sabaha kadar, Melek Hatundan başka umudum, umarım yok diye düşündü. Melek Hatun çoktan uyanmıştı ya gün atmadan onun evine gidemedi. Kovayı aldı, çeşmeye kadar gitti, kovayı doldurup eve getirdi. Nesibe de uyanmış, yüzünü yumuş aynanın karşısına geçmiş saçını tarıyordu.

"Melek Hatuna gidiyor musun?" diye sordu Nesibe.

"Gideceğim ya daha erken."

"Babam çoktan uyandı. Kahvesini vereceğim şimdi. Kahvesinin suyunu ocağa koydum.

Kahvaltımızı yapalım da öyle git. Önce Şerife Hatuna sonra da Melek Hatuna..."

"Öyleyse ben de çeşmeden bir daha su alayım."

"Küp ağzına kadar dolu."

"Olsun, kova dolu durur."

Zehra kovayı aldı koşarcasına çeşmeye gitti, bomboş kovayla geriye döndü. Eve varınca kovanın boş olduğunun farkına vardı, geri çeşmeye koştu, kovayı musluğun altına koydu. Kova doldu taştı. Zehra dalmıştı. Nesibe geldi, "Babam seni sordu," dedi. "Al kovayı da gidelim. Kahvaltı hazır. Şerife Hatuna gideceğini de babama söylersin."

Zehra kovayı aldı eve koşarcasına yürüdü. Kovadan su dökülüyor, Zehranın eteği ıslanıyor o farkında olmuyordu. Merdivene gelince Nesibe onun elinden kovayı aldı, kova bayağı yeynemiş, kovadaki su oraya buraya saçılmıştı.

"Doğru odaya git eteğini değiştir su içindesin."

Zehra eteğini değiştirdi, yüzünü yıkadı, zar zor kahvaltıyı yaptı:

"Ben Şerife Hatuna gidiyorum. Melek Hatun da oraya geliyor. Yeni bir kilime başlayacağız."

"Git kızım, ben de bir gün gidip o kilimleri göreceğim. Kim bilir o kilimler ne kadar güzeldir. Şerife Hatunun dokuduğu kilimlerin çoğunu görmedim. Hepsini görmeliyim."

"Daha çok güzel kilimler yapılacak baba. Yakında buralara kökboya gelecek Kökboya Ocağından. Boyaları ışık gibi parlarmış. İşte o zaman görsünler kilim nasıl dokunmuş, diyor Şerife Hatun."

Şerife Hatuna uçarak gitti. Hatun ıstarının başına oturmuş ortalığa renkler savuruyordu. Şerife Hatun, her gün böyle yapar, tanyerleri atar atmaz gelir ıstarının başına oturur, renkler onun parmaklarından tanyerlerinin ışığında dört bir yana uçar, ıstarın önünden geçenlerin iliklerine kadar işler, başlarını döndürür.

Şerife Hatun Zehranın geldiğini görünce ıstarın ardından kalktı eve gitti bir masa çıkardı, yanına sandal-yalarını koydu. Zehraya, "Otur şuradan," dedi. "Sen kahvaltı yapmamışsındır. Ben de yapmadım. Şehmus ağa geç uyanır, biz kahvaltımızı yapalım."

Asmaların altındaki ocağı Zehra çabucak tutuşturdu, çaydanlığı üçayağın üstüne koydu. Su yoğun ateşte beklediklerinden de daha çabuk kaynadı. Ortalığı çay kokusu aldı.

"Hatun ablam ben kahvaltı yaptım," dedi Zehra.

Şerife Hatun kahvaltısını çabucak yaptı, ıstarın başına geçtiler oturdular. Elleri uğunuyor,

renkler aydınlığın üstüne dökülüyor, asmaların altında kıvılcımlar çakıp sönüyordu.

Zehra kaç gündür seher yelleri eserken Şerife Hatuna sevinç içinde geliyor, birlikte kahvaltı ediyorlar, kilim dokumaya oturuyorlar, elleri uğunarak kilimi dokuyorlar, kuşluk olunca da Zehra hüzünler içinde evine koşuyordu. Kimi günler de kilim dokurken kendinden geçiyor, biraz önce uçan elleri donuyor, bitkin, zar zor ıstarın önünden kalkıyor ayakları birbirine dolaşarak evine yürüyor, Şerife Hatun bunun bir derdi' var, var olmaya ya niçin söylemiyor, gönlünü kırmadan bu kızı nasıl söyletebilirim, diye düşünüyordu. Bazen da kız ıstarın önünde donup kalıyordu.

Nesibe Zehranın Şerife Hatundan her gelişinde soruyordu: "Gene mi konuşamadın Şerife Hatunla?"

"Konuşamadım," dedi Zehra, kendini koltuğa attı.

"Ben senin yerinde olsam doğru Melek Hatuna gider derdimi ona açarım. Onun hali seninkinden de beter, korkma. Melek Hatunu bir sabah seher yelleri eserken pınarın başına al götür. Sen ona açılır açılmaz, o senin konuşmam ağzından alır kendi derdini gürül de gürül anlatmaya başlar hem de durmadan, soluk almadan akşama kadar konuşur. Bir de Poyraza sorsan olmaz mı, Poyraz sana bir akıl vermez mi?"

"Poyraza sorarım sormaya ya Poyraz ne der, onun orasını bilmem. Poyraza sormak kolay mı? Kim bilir benim için neler düşünecek."

"Hiçbir şey düşünmeyecek."

"Aah bunları onunla bir konuşabilsem."

"Bir sefer konuş. Böyle kendini yiyeceğine."

"Dilim tutuluyor, sesim çıkmıyor."

"O adamların yezidi kızlarının ırzlarına geçtikten, memelerini kestikten sonra ölülerini çırılçıplak Dicleye attıklarını ondan öğrenmeseydin Poyrazla durumunuz böyle olur muydu?"

"Olamazdı," dedi Zehra, "belki de birbirimizden kopardık, biz buraya geldikten sonra..."

Nesibe sustu, gözlerini de Zehradan kaçırıp, başını önüne eğdi, karşıdaki gün vurmuş dalgasız denize baktı, deniz dümdüzdü.

"Geldikten sonra, geldikten sonra ne oldu?" diye sordu Nesibe. "Geldikten sonra ne oldu, çok merak ettim, ne oldu Zehra?"

Zehra sustu kaldı. Bir aşağıdaki değirmene, bir suya, bir evlerin üstünden süzülerek uçan,

şimdiye kadar görmediği kuşa baktı.

Nesibe:

"Söyleyeceksin," diye bağırdı. "Hem söze başlayacaksın, hem de sözün ardını getirmeyeceksin. İnsanı da çatlatacaksın. Sana diyorum. Söyle bana, biz Giritten geldikten sonra ne oldu?"

Bu sefer Zehra bağırdı:

"Sen, Giritten geldikten sonra ne olduğunu, başımıza neler geldiğini bilmiyor musun?"

"Sen, biz Giritten geldikten sonra dedin, ardından da sustun, niye sustun? Ben bunu sana yapsaydım sen merakından deli divane olmaz mıydın?"

Olurdun, olmazdın diye bağışmaya başladılar. İkisi de o kadar öfkelenmişti ki neredeyse saç saça baş başa geleceklerdi. Olurdun olmazdın, diye bağırılardan sonra soluk soluğa kaldılar.

Zehra birden, "Sus," dedi, sesi korku doluydu. "Sus," dedi, "suuuuus, aşağıdan gelen var. Sus ne olursun sus!"

Nesibe yumuşak bir sesle:

"Bir su içeyim de..." Aşağıya baktı, gelen giden yoktu. "Kimsecikler gelmiyor," dedi, dizüstü pınarın başına çöktü, avuçlarıyla su içti, öbür başa gitti, yerine yarpuzların üstüne, oturdu.

"Söyleyeceğim," dedi, sesi kısılmıştı.

"Sanki hiçbir şeyi bilmiyorsun, sabret söyleyeceğim. Biz buraya, Türkiyeye geldikten sonra niçin gidip de bir şehre oturmadık, hep köylerde oturduk? Bunu hiç düşündün mü? Babam İstanbulu, İzmirli hiç dilinden düşürmez-di. Hep köylerde, kasabalarda süründük durduk Keseler dolusu Osmanlı, Napolyon altınları vardı sandıklarda. İs-tanbulda saray gibi evlerde beyler gibi yaşardık Niçin geldik de bu adaya tıkıldık, üç gün sonra da bu adadan gidecektik Sen söyle bakalım, bu adadan da kaçacakken neden kaldık, söyle! Sen de biliyorsun bunun sebabini, söyle!"

Saç saça, baş başa geldikten, bağırışları geçtikten sonra kendilerine gelir gibi oldular, bir şeylerden ürktüler Yunancaya döndüler.

"Söyle niçin babam bizi büyük şehirlerde oturtmadı, onun için de, bizim için de iyi olurdu, söyle neden? Sen de biliyorsun sebabini, söyle!"

"Her şeyi sen söyledin, bunu da sen söyle!"

"Bunu da ben söyleyeyim, sen de dinle. Babam, babamız Melek Hatunu görmediği gün tedirgin oluyor, eli ayağı birbirine karışıyor, anamız denize atıldıktan sonra biz olmasaydık, babamıza ne olurdu, söyle! Anamız Gi-ridin en güzel kızı değil miydi, Melek Hatun da dünya güzeli. Babamız Melek Hatunu görür görmez ona öyle bir baktı ki, babam bu güzel kadına zor dayanacak dedim içimden. Sonra da babam için böyle düşündüğümünden dolayı kendimden utandım."

"Neden sonra öğrendik ki Melek Hatun da babamıza vurulmuş, hem de babamdan bin beter."

"Öyleyse durma git Melek Hatuna, babamın onu gördüğü günden bu yana ona sevda bağladığını söyle. Yuna-nistandan da mektup geldiğini, bize izin çıktığını söyle. Biz de ölünceye kadar evlenemeyeceğiz. Kocayıncaya, iki büklüm oluncaya kadar sandıklarımızı bize açtırmayacak. İkisi de aşklarını birbirlerine kıyamete kadar söyleyemeyecekler. İkisi de sevdalarını birbirlerine duyurmak için can atıyorlar ya beceremeyecekler. Kavuşmalarına sen ön ayak olacaksın. Şimdi doğru Melek Hatuna gideceksin, ona diyeceksin ki ey Melek Hatun, babam biz uygun kocalar bulamayalım diye bizi dağ bayır, kasaba köy dolaştırdı. Bu adadaki günlerimiz en mutlu günlerimizdir. Babam seni görünce burada kaldık, şimdi de biz Giride gidiyoruz, diyeceksin. Onunla evleneceksin, senin de bizim de hiçbir çaremiz yok diyeceksin, onunla evlenirsen burada kalalım diyeceksin, babamız ölür de senden geçemez."

Zehra ayağa fırladı üstünü çırttı, ayakları yarpuzlara dolaşa dolaşa aşağı köye indi. Zehra doğru Melek Hatuna gitti. İkişer ikişer merdivenleri atlayarak yukarıya çıktı. Melek Hatun açık yeşil koltuğa oturmuş çorap örüyordu.

"Ne oldu sana kızım," diye ayağa kalktı. "Ter içinde kalmışsın, babana bir şey mi oldu?"

"Yok. Babama hiçbir şey olmadı."

"Hele otur şuraya kızım, sana bir su getireyim."

Zehra soluk soluğaydı, önündeki koltuğa çöktü. Melek Hatun çam bardaktan su aldı getirdi. Kız suyu başına dikti bitirdi. Hatun su tasını aldı mutfağa götürdü, geldi Zehranın yanındaki koltuğa çöktü.

"Söyle kızım," dedi. "Neyin var senin, ter içinde kalmış, suya batmış çıkmışsın. Böyle nerelerden geliyorsun?"

Zehra alı al moru mordu.

"Babamla evlen Melek Hatun," dedi, "Nesibeyle yukarıdaki pınara gittik, orada konuştuk, sen babamla evleneceksin Melek Hatun. Sen babamla evlenmezsen biz öldük Melek Hatun."

Melek Hatun telaşlandı, eli ayağına dolaştı, kalktı mutfağa gitti, bir tas su daha aldı Zehraya verdi. Zehra suyu başına dikti. Yüzü kıpkırmızı olmuş, gözlerini Hatunun gözlerinin içine dikmişti. Hatunun durumu ondan da kötüydü. O da ne yapacağını bilemiyordu.

"Siz babamla evleneceksiniz!"

"Bunu nerden çıkardınız kızım?"

"Yunandan mektup geldi, babama izin çıktı. Biz Giride gidiyoruz. Sen babamla evlenmezsen biz bittik. Bize kıyma Melek Hatun. Ben öldüm Melek Hatun, sen de biliyorsun, Giritte ben nasıl yaşarım Melek Hatun. Nesibeyle konuştuk beni sana gönderdi. Sen kurtaracaksın bizi Melek Hatun. Nesibe, pınarın başına oturmuş beni bekliyor. Senin bana ne diyeceğini bekliyor. Boynunu bükmüş gözlerini kaygan böceklerine dikmiş senin dünyalar güzeli bir hatun olduğuna güveniyor. Biz ne yapalım güzelim? Hatunum? Sen bize hem ablalık hem de analık yap. Sen babamla evlenirsen o buradan hiçbir yere gidemez. Umudumuz sende."

"Ben ne yapayım kızım, benim elimden ne gelir ki, bunca alemin sultanına, pirine gel sultanım seninle evlenelim diyeceksin, o da sana ne iyi, ne güzel, ne kadar da münasip, hemen evlenelim diyecek, öyle mi?"

Zehra ayağa kalktı:

"Melek Hatun, Melek Hatun, babam seninle evlenecek bunu ben de, Nesibe de, Poyraz da, hepimiz de, babam da, bu adanın hepsi de biliyor."

"Baban da biliyor mu kızım?"

"Babam bilmez mi? Sen çok güzelsin."

Melek Hatun derinden içini çekti:

"Aah, ben ne yapayım kızım," dedi. "Ölürüm de pirime, sultanıma böyle bir şey söyleyemem."

"Bizim babamız sana karasevdalı. Bunu sen de biliyorsun."

"Aah kızım ne gelir elimden."

"Babamla hep berabersiniz ona, pirim seninle ne zaman evleneceğiz, vakit geldi geçiyor desene."

"Aah kuzum, deyiver demek ne kolay, öyle mi? Durup dururken dur seninle evlenelim denir mi bir insana, hem de pirine, hem de sultanına?"

"Bak dünya güzelim o sana söyleyemez. Babam da güzelleri çok sever de söyleyemez. Anamıza da söyleyememiş."

"Kızım ben ne yapayım, ben ne yapayım."

"Bak güzel hatunum, biz niçin bu adada oturuyoruz, babam bizi evlendirmemek için biz Giritten bu memlekete geldikten sonra hep büyük şehirlerden kaçtı. Bu adadan gidiyorduk, senin yüzünden kaldık. Babam seni görür görmez kalalım, dedi."

"Seni bana baban mı gönderdi?"

"Yook o hiç gönderir mi, o hiç göndermez. O körkütük aşık olur da, sevdadan ölür de, gene kimseyi sana göndermez."

"Aaah güzel kızım, göndermez ya. Bana sen geldin, öyle mi?"

"Ben geldim Hatunum, bir başıma ben geldim. Pınarın başında Nesibeyle konuştuk. Nesibe pınarın orada kaldı, sana ben geldim. Babam kendi evlenmeden bizi evlendirmez. Babam da senden başka kimseye evlenmez. Biz ölünceye kadar böyle boynu bükük kalırız. Ölünceye kadar elimize erkek eli değmez."

"Kızım, ben nasıl pirime gel de sultanım, gel de seninle evleniverelim, derim. Ben de sultanımı çok severim. Onu gözümde ıramam. Onu yitirirsem çok yaşamaz ölürüm."

"Yunandaki arkadaşından mektup geldi diyorum sana. Giride gitmemize çok kalmadı, izin çıktı bize diyorum sana, izin çıktı, yakında babam atlarına, çiftliğine kavuşacak. Vasili sana mektubu okumadı mı?"

"Okudu kızım."

"Öyleyse burada kalacaksın tek başına, ben Giride gideceğim tek başıma. Poyraz burada kalacak tek başına. Ben nasıl giderim Giride Poyrazı buralarda koyup da. Giritte bir tek Türk kalmadı."

Zehranın yüzü kıpkırmızı olmuştu. Durmadan da terliyordu.

"Korkma kızım, sultanımız pirimiz hiçbir yere gitmeyecek, seni de Poyraz Efendiyle evlendirecek."

"İzin kağıdı gelir gelmez o burada bir gün bile duramaz. Sen babamı bilmiyorsun Hatunum, o onuruna çok düşkündür. Babam Giridin gözbebeği idi. Herkes onu el üstünde tutardı. Ankarada bir hükümet büyüğü babama ağır küfürler edip odasından kovmuş. Babamın yüzünden de Poyrazın altın madalyasını elinden alacaklar, onu hapsedeceklermiş. Babam bu yüzden gece-lerce uyuyamadı. Babam, bir sen, sen onunla evlenirsen burada kalır. Yoksa zincirlerle bağlasalar o buralarda durmaz."

"Nesibeyle siz söyleyin babanıza benimle evlensin."

"Söyleyemeyiz güzel anam, dünyanın neresinde görülmüş çocukların babalarını evlendirdiği. Sen babamı bilmiyorsun Melek Hatun, babam sana, ölse de, gel seninle evlenelim Melek Hatun, diyemez. Ne yapalım huyu böyledir. Bütün ada da sizin biribirinize karasevdalı olduğunuzu biliyormuş. Herkes de yakında evleneceğinizi konuşuyorlarmış. Doktorun yanındaki Esmâ söyledi. Nişancı da diline pelesenk etmiş, doktorlar da aralarında hep sizi konuşuyorlarmış. Melek Hatunla Musa Kazım Ağaefendi birbirlerine körkütük aşık diyorlarmış. Yakında da evleniyorlarmış. Düğünün ne zaman yapılacağını da biliyorlarmış. Yaa Melek Hatun anam/'

Musa Kazım tuvana tuvana bir delikanlı. Paşa soyundan.. Babadan dededen kalma geniş toprakları vardır. Toprağında soylu atlar yetiştirir. Topraklarının büyük bir bölümündeki portakal bahçeleri ünlüdür. Bahçelere giden yol küçük bir kasabadan geçer. Hiçbir zaman anlayamadığı bir beyin konağı yolunun üstündedir. Bakımlı konak güllerin içindedir. Yolu, yöreyi gül kokusu alır.

Günün birinde Musa Kazım konağın önünden geçerken karşısından bir kız gelir. Kız o kadar güzeldir ki Musa Kazım orada yolun kıyısında kalakalır. Kız gidip konaktan içeriye girinceye kadar kendinden geçmiş öyle durur, gözlerini konağın kapısından alamaz. Bundan sonra haftada üç kez atma biner kasabaya gider. Konağın karşısına gelince gözünü kapıdan alamaz, yüreği küt küt atar, pencerelere, güllere bakar, konakta ne bir canlı ne de kız görür. Oysa kapıdan girerken dönmüş uzun uzun kıza bakmıştı. O güzel yüzü unutamazdı. Kızın o zamanki durduğu yerde duruyor, kızın dışarıya çıkmasını bekliyordu. Kimsecikleri göremeyince atını ağır ağır sürüp gidiyordu. Oysa kız onu bekliyor, onu taa uzaklardan görüyor, gelip her zamanki yerinde atının başını çekince de sevincinden göklere uçuyor, o yitip gidinceye kadar da gözlerini ondan ayırmıyor, gözükmez olunca da pencereden halıların üstüne sağlıyor, bir süre de kendine gelemi-yordu.

Kız delikanlıyı her görüşünde ona daha aşık oluyor, karasevdalara düşüyordu. Sevdiği insana yaklaşmanın bir yolunu bulamıyordu. Bu arada konağın önündeki yolda gelip duran kır atlıyı, pencereden salt görerek sevişen kıızı, atının üstünde kırıdamadan duran delikanlıyı görmeyen kalmamıştı, kır atının konağın önünden her geçişinde kızın pencereye çıkmasını bekleyenler kamışlığın içinden gizlenerek gelirler, gördüklerini bire bin katarak yöreye anlatırlardı. Sevdalarının dillere düştüğünü herkes bilir de onların hiçbir şeyden haberleri olmazdı. Kıızı görmekten umudunu kesen delikanlı bir daha geçmez oldu. Kız günlerce kır atının geldiği saatlerde pencereye çıkmıyordu.

Bir sabah bakarlar ki konağın mermer merdiveninde bir karartı. Yukardan aşağı iner bakarlar ki, ne görsünler, basamağın üstüne yumulmuş oturmuş güzel bir kız. 'Atlas bohçası da yanında.

Musa Kazım kızın bir gün bohçasını alıp konağına geleceğini aklından bile geçirmiyor, gözlerine inanamı.:C yordu. Sesi titreyerek, "Hoş geldin penceredeki güzel kız, başım

gözüm üstüne geldin." Elinden tutup kaldırdı yukarıya odasına götürdü, kırk yıllık tanış, aynı evde büyümüş bir akraba, bir arkadaş bir dost gibi konuşuyorlardı.

"Şimdi seni babanın evine göndereceğim penceredeki güzel kız. Atlar hazırlanıyor, senin yanına halam Pakize Hatunu vereceğim. Onu baban yakından tanır, onu Girit-te tanımayan da yoktur."

"Biz de duyduk onun adını," dedi Huri. güzel kızın adı Huriydi, "Huri, Huri," dedi Musa kendi kendine. "Huri, Huri."

"Pakize Hatun babanla konuşacak. Baban, Pakize Hatun gibi bir insanın seni evine getirdiğine memnun olacak. Üç gün sonra da dünür göndereceğim. Korkma baban dünürlere olmaz diyemeyecek. Düğünümüz Giritte görülmemiş görkemli bir düğün olacak."

İşte Musa Kazım böyledir, budur diyecekler.

Melek Hatun gözlerini karşıdaki nar ağacına dikti kırmızı tomurcuklar açtı açacaktı. Gözleri tomurcuklarda daldı gitti, neden sonra başını kaldırdı:

"Kızım Zehra," dedi, "narlar tomurcuğa durmuş yakında çiçek açacak. Nardan sonra menekşeler açılacak, çalılıarın altında, cennet bahçesine dönecek, ortalığı bir koku alacak, insanlar, kuşlar, anlar, kelebekler, börtü böcek sarhoş olacak. Kuşlar yan yan uçacak, insanların yürürken ayakları birbirine dolaşacak, Ağaefendimiz, pirimiz, sultanımız çalılıarın altına yatarak boynu bükük mor menekşelerin kokularını içine çekecek, bütün yaz menekşeler geçinceye kadar böyle sürecek. Pirimiz, sultanımız da son çalının altından çıkacak, esrükleyecek, iliklerine kadar menekşe kokusu işleyecek Ağaefendi gözlerini fal taşı gibi açarak, şu kuşlara bakın, bakın başları nasıl dönüyor, diyecek. Yan yan yapraklara, dallara, çiçeklere nasıl çarpıyorlar diyecek. Mor menekşe kokusu deli eder insanı. Hele mor menekşe..."

Melek Hatun ayağa kalktı, yumulmuş, bir topak olmuş Zehraya bir şeyler söyleyecek oldu, yutkundu. Bir şey söyleyemedi, denize aşağı yürüdü. Yüreği küt küt atıyordu. Giderken arkasına dönüp dönüp bakıyordu. Zehra yerinden kıpırdamamış, yerine öylece çakılmış kalmıştı. Melek Hatun, "vay vay dünya güzelim, kızım canını dişine takmış da, düşmüş de bir ormana da yol belli değil." Hemen geriye döndü geldi Zehranın başu-cunda durdu, ağlamsı bir sesle: "Kızım Zehra, gülüm Zehra ben bu işi yapamayacağım. Çok korkuyorum kızım. Benim acım seninkinden de daha beter. Gençsin güzelsin, sevdiğin adam yanında. İstersen Yunanistana, Giride, Kürdistana, şol Arabistana, yüceler yücesi dağları gökyüzüne asılmış Poyrazın memleketi Kafkasista-na gider oralarda canının istediği gibi yaşarsın. Ben ne yapabilirim, bana bir akıl versene. Benim aklıma bir şey geliyor ya..."

"Ne geliyor," diye ayağa fırladı Zehra, "ne geliyor aklına, güzel Hatunum söyle bana ne geliyor?"

Heyecandan soluk soluğa kalmış, gözlerini Zehraya dikmiş, utangaç, ikircikli bakıyordu.

"Bir şey geliyor ya..."

"Ne geliyor, söyle..."

"Menekşeler kızım."

"Ne olacak menekşelere?"

"Çalılıarın altındaki menekşeler açınca..."

"Açınca ne olacak güzel Hatunum?"

"Menekşeler açınca çalılığa giriyoruz, Ağae-fendiyle ikimiz, bir çalının altına yatıyor, yeni açmış menekşeleri kokluyoruz. Sultanım, pirimle çalı çalı dolaşp çok çok menekşe kokluyoruz. Pirim menekşe kokusunu ciğerinin köküne kadar çekip ciğerini iyice doldurunca kendinden geçecek, sevincinden uçacak yukarı yatıp çalılıarın arasından gökyüzüne o öyle bakınca gökyüzü daha mavi, akıp giden bulutlar ışıktanmış gibi olacak. Sonra Ağae-fendimiz ayağa kalkacak her yanından sevinç fişkırarak, bambaşka bir adam olacak. Pirimi, sultanımı ben bile ta-nıyamayacağım. Onun sevinci bana, toprağa, taşa, gökteki kuşa, yerdeki karıncaya, petekteki anlara bile geçecek. Ada baştan sona kadar ışığa kesecek. Menekşe günlerinden birinde ondan canını bile istersen verecek. İnsan değil allahın bir meleği olacak. İşte o zaman güzel kızım. Menekşeler açtığında..."

Zehra heyecanlandı, yüreği çarpmağa başladı. Ter içinde kalmış yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Öyleyse Melek Hatun seninle şimdi çalılığa gidelim menekşeler ne alemde bir bakalım. Ben biliyorum menekşeler adamı baştan çıkarır."

"Haydi gidelim," dedi Melek Hatun. Yola düştüler menekşeliğe vardılar. Zehra hemen ilerideki top çalılığa gitti önüne yattı, sürünerek çalının kökünün oraya vardı. Her yanı menekşeydi ya daha açmamış, boyunları bükülmüş öyle duruyorlardı. Onun yanındaki daha büyük top çalıya geçti, o çalının altındaki menekşeler de açmamıştı. Zehra uzun süre o çalıdan bu çalıya dolaştı, menekşelerin açmasına epeyce bir süre vardı. Çalılıarın dalları birbirlerine geçmiş, altlarını menekşeler sarmıştı. Menekşeler neredeyse tomurcuğa duracaktı. Zehra çalılıarın altından çıktı, çıkar çıkmaz da çalılığın ucunda Melek Hatunu gördü. Melek Hatun ona doğru yürüdü:

"Çalılıarın altında açmış hiç boynu bükük mor menekşe gördün mü bu günlerde?"

"Görmedim Melek Hatun," dedi Zehra, "tomurcuk bile görmedim. Belki de hepsi yapraklarının arasındaydı," dedi, o da, eteğini silkerek Melek Hatuna gitti onu kucakladı, "Allah senin muradım versin. Allah muradım tez günde verecek. Hem de menekşe günlerinden birisinde Allah senin muradım verecek."

Nesibe onu ayakta karşıladı.

"Ne oldu, ne oldu, ne oldu," diye de sordu. "Melek Hatun ne yaptı sana, ne söyledi?"

"Menekşe günleri, günleri," dedi.

Zehra soluk soluğaydı.' Pınarın yanına oturdu avuç avuç su içti.

"Menekşe günleri de neymiş?"

Baştan sona kadar, hiçbir sözü atlamadan her şeyi Nesibeye anlattı. Gün karşı dağların ardına doğru inmişti. Kalktılar yola düştüler. Yolda boş bir evin avlusunda kırmızı kırmızı domatesler gördüler, domatesleri köklerinden çıkardılar. Bu güzel domatesleri bulmak onları sevindirmişti. Her şeyi unutup gülerken eve geldiler. Babalarına baktılar ki ne görsünler, o gülen, şakalaşan, sevinç yaratan babaları gitmiş yerine argın, yüzü kırışık içinde bir adam gelmiş oturmuş. Babalarının bu haline şaşkırdılar, üzüldüler. Babalarına da hiçbir şey söyleyemediler, apışıp kaldılar. Ağır bir sessizlik çöktü evin içine.

"Baba, şu domateslere bak baba. Pınardan aşağı inerken boş bir evin bahçesinde bunları gördük. Canın bir şey istiyor mu?" Zehra gülüyor, gittikçe sevinci artıyordu. Onun sevinci de Nesibeye, babasına da geçiyor, evde sevinç dalgası bir iniyor, bir çıkıyordu.

"Canım çok şey istiyor ya... Peki siz canınız bir şey istiyor mu," diye onlara sordu baba da. Kızlar babalarının birden değişmesine şaşmışlar, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Öyle bir hüzünden böyle bir sevince ne olmuştu da babaları değişivermişti.

"Sizin canınız ne istiyor çocuklar, ne oldu da böyle asık suratınızla pınardan eve geldiniz? Pınarda ne vardı?"

Kızlar bakiştılar.

Zehra:

"Bahar vardı baba. Dünya çiçekler kokular içindeydi. Her şey kokuyordu. Suyun üstündeki kaygan böcekleri bile kokuyorlardı. Kokudan insanın başı dönüyordu."

"Öyleyse siz iyi bir gün yaşamışsınız, ben de doktorlara gittim. Oraya Nişancı Veli de, uzun sakallı uzun Aziz de geldi. Herkesin başına bahar, kokular, denizin üstüne çökmüş ışıklar çökmüştü. Herkes bahar sarhoşuydu. Arılar, martılar, öteki kuşlar, kelebekler sarhoş olmuşlar ortalıkta dönüp duruyorlardı. Sizin pınara gittiğinizi bilseydim oraya kadar gelirdim. Şimdi söyleyin, benim güzel kızlarım benden neler istiyorlar?"

"Canının sağlığını istiyoruz baba."

"Bu kadar mı?"

İki kızın ikisi birden:

"Canının sağlığını istiyoruz," dediler.

"Az önce buraya Kadri Kaptan geldi."

Kızın ikisi birden bir tuhaf oldular, Melek Hatunu düşündüler. Melek Hatuna bir şey mi olmuştu acaba, ondan bir haber mi gelmişti? Musa Kazım Ağaefendi kızların değişmelerinin farkına vardı. Kadri Kaptanı anınca keklikleri mi görmüşlerdi, ne olmuştu bunlara, diye düşündü baba.

"Az önce Kadri Kaptan bize geldi. Bugün, yani şimdi, benim çocuklarım ne isterler benden? Kadri Kaptan bize her zaman iyi, güzel bir şeylerle gelir."

Kızlar, iyi, güzel bir şeyleri duyunca rahatladılar.

"Baba nerede Kadri Kaptanın getirdikleri?"

Baba gülümseyerek eliyle gösterdi:

"Şu büyük tencerenin içinde. Tencerenin kapağını açın."

Kızlar kapağı açınca, "keklik" diye bağıştılar. "Hem de altı tane."

"Altı tane," dedi Musa Kazım Ağaefendi. "Şimdi bunları denizde yolacak, temizleyeceksiniz. Bu akşam ziyafet var. Nişancı Veliyi de çağıracağım. Şimdi ben çıkıyorum, doktorlara gidiyorum, onları, Melek Hatunu, Poyrazı, Vasiliyi, Baytarı, Hüsmeni de çağırırım. Hüsmen ne güzel Yunanca konuşuyor."

"Ne iyi yapıyoruz baba, içki de olacak mı?"

"Vasiliye söylerim, bir iki şişe iyi şarap bulup getirsin. Kadri Kaptanı göndereceğim şimdi misafirlere." Kalktı, aynanın önüne geçti çenesindeki küçücük sakalını düzeltti.

"Hoşça kalın çocuklar," dedi merdivenleri çabuk çabuk indi. Kızlar da onun arkasından kovaları alıp çeşmeye gittiler.

Gün kavuşurken Ağaefendi doktorlarla birlikte eve geldi. Bu sırada kapıdan Melek Hatun da girdi. Hep birden ayağa kalktılar. Melek Hatun kendini yandaki koltuğa attı. Ondan sonra öteki konuklar geldiler. En sonra gelen Nişancı Veliye hep birden kıyam ettiler.

Doktor Salman Sami:

"Yunanistandan yeni bir haber var mı," diye sordu.

Ağaefendi üzgün bir sesle:

"Yunanistan karmakarış," dedi, "bizim arkadaşın da başı belada. İki gün önce bir mektubu geldi Londradan, üç satırlık bir şey. Ben de senin gibi yurdumdan ayrıldım, diyor. Sonu belli olmayan bir gurbete düştüm, inşallah bir gün Londrada buluşuruz, diyor. Demek ki o da umudunu Yunanistandan kesmiş."

Son mektuptan böyle soğukkanlı konuşması, bu mektuptan söz etmemesi, Vasiliye bile okutmaması Yu-nanistana dönmekten umudunu kesti demektir. Kızların sandıklarını da açtıracaktır Ağaefendi, diye düşündüler ötekiler.

Ağaefendinin de hiçbir şey olmamış gibi susması, böylesine sevinç içinde olması hayra alamet demektir. Bu kamil adam çok daha rahat edecek, çiftliğiyle uğraşacak, kızlarını evlendirecek, bir de İngiltereye gidecek, general arkadaşını görecek, soylu Arap, İngiliz atları yetiştirecek, ününe, ün katacaktır. Bu son mektubu duyunca kızların, Melek Hatunun, Poyrazın yüzleri ışıdı. Ner-deyse sevinçlerinden uçacaklardı. Bu sevinç birdenbire herkesi sardı. Doktor Salman Sami böyle düşünürken kendi de sevinç içinde kaldı. Herkes öyle bir mutluluğa bürünmüştü ki, bu Musa Kazım Ağaefendinin gözlerinden kaçmadı ya o da gülüyordu. Gözlerini Doktora dikip bir süre ona baktı:

"Bu dünya yaşamaya degecekse insanın böyle dostları, arkadaşları olmalı. Generale bakın, İngiltereye sürgün gitmiş, durumu da benim durumumdan çok daha kötü ama beni de unutmamış. İki eli kadayken bile bana bu mektubu yazmış. Bizim Yunanistanda çok başka arkadaşlarımız da var. Onlar ne eder, ne yaparlar beni buralardan alır Giride sağ salim kızlarımla birlikte götürürler. Ben de bir iki yılda çiftliği eski haline getiririm. Niko orada beni bekliyordu. Niko İsmail değildir, candarmaymış, Kavlakmış onun yanına kimse yaklaşamaz. Soylu İngiliz, Arap atları gibi soylu Girit atları yetiştireceğim. Girit soyu atlar da, bundan sonra dünyaya nam salacak, böylelikle de yarım kalmış soylu Girit atı yaratılmış olacak. Ben mutlu, yaratıcı insanlardan biriyim. İnsana ne olursa olsun, başına ne gelirse gelsin, insan umudunu kesme-meli. Yalnız kalmış, umudunu yitirmiş insan yarı ölü bir insandır. Bana kalırsa insan yaratım gücünü hiçbir yerde yitirmemelidir."

Kızlar, babaları sözünü bitirir bitirmez kalktılar yemek masasına gittiler, masayı daha önceden kurmuşlardı. Vasilinin getirdiği şarapları masaya koydular. Keklikler, büyük bir kalaylı tencerenin içindeydi. Ocağı yaktılar.

Doktor Salman Sami gülerek:

"Sağ olasınız kızlarım, bu adam bizi acımızdan öldürecekti az daha yetişmeseydiniz."

"Bu adamı yani doktoru acından öldüreceğimden bahsediyor. Oysa kınalı keklik etini yiyeceğini hiç bilmiyor. Durun, yerinizden kalkmayın," dedi sevinç içinde. İç cebinden de mektubu çıkarıp Vasiliye gülerek verdi Ağaefendi, Vasili de gülerek aldı mektubu. Bir şiir okur gibi okumaya başladı.

Salman Sami de sevindi candan güldü: "Bu devirde sürgünde bir arkadaşını unutmayan,

arkadaşını kendi canından ■ aziz tutan böyle bir kişi sanırsam hiçbir yerde kalmadı," dedi içini çekerek.

Mektup üstüne uzun konuşmalar başladı. Generali göklere çıkardılar. Bu arada evin içini yoğun bir yemek kokusu aldı. Nişancı: "Göl yerinden su eksik olmaz," dedi, "insanlıktır bu içlerinde ne kadar kötüsü varsa ondan daha çok da iyisi var. Susun, şu gelen güzel koku ne kokusu, bu koku yüzünden işte hemen şimdi, doktor değil ben acımdan ölecektim. İşte insanoğludur bu her şeyi görür, ölümüne sevinerek gider de, her şeye, her zulme dayanır da bu kokuya dayanamaz, acıdan ölür. Bu ne kokusu? Yüce tanrım sen beni bu kokudan koru. Bu koku ne kokusu?"

"Baharat kokusu. Bizim Giritte kınalı keklikler baharatla pişirilir."

"Ne baharatı, kaç baharatla pişirilir kınalı keklikler?"

"Çok baharatla."

"Adını söyle baharatın. Bizim buralarda var mı bu baharatlardan?"

"Var ama, bu kadar çeşit baharat hiçbir evde bulunamaz. Belki Hintlilerin evlerinde bulunabilir, çünkü baharat Avrupaya Hindistandan gelmiştir."

"Kekik de var mı bu baharatın içinde?"

"Var," dedi Musa Kazım Ağaefendi.

"Karabiber de var mı?"

"Var," dedi. "Üzümü ye de bağıni sorma," dedi Musa Kazım Ağaefendi.

"Sorarım," dedi Nişancı Veli, "insan ne yediğini, ne içtiğini bilmeli. Bana kalırsa ben her gün, sabah, öğlen balık yerim. Yiyorum da. Kızıldenizin oralarda, Sultan Süleymanın ülkesinde bizim Paşaylan her gün balık yedik Kızıldeniz de, kızıl balık da bizim balıklara, bizim denizlere benzemez. O kadar çok renkli balık vardı ki orada, denizin dibine gökkuşağı inmiş gibi olurdu."

Başta Doktor Salman, arkasından ötekiler gülmeye başladılar.

"Ne gülüyorsunuz," diye sert çıktı Nişancı. "Denizi görmeyen, denizlen birlikte yaşamayan denizi ne bilsin. Denizin dibi bin tane cennet bahçesidir, yaa denizin dibi. Bu dünya anlatmakla biter de denizin dibi bitmez. Kızıl-denizin dibi uçsuz bucaksız bir bahçedir. Öyle renkli bir bahçe bu dünyada görülemez. Ben, Kızıldeniz süngercileri, balıkçılarıyla tanışıp arkadaş oldum. Bana denizin dibine inmeyi, orada bir saat, iki üç saat yürümeyi öğrettiler. Ben de onlara balıkçılığı öğrettim. Süngerciler denizin dibini anlata anlata bitiremezlerdi. Biz şimdi kınalı kekliğimize bakalım."

"Geliyor," dedi Zehra, "az sonra nar gibi kızaracak."

"Her yerde başka başka pişirilir keklik. Harlı közün üstüne atıp pişirirsin, şiş yaparsın. Nasıl pişirirsen pişir, her zaman lezzetlidir keklik eti. Bize bu keklikleri de çiftlikten İsmail gönderdi. Kim bilir bizim Giritteki çiftlikte kalan Niko ne yapıyor, ne yaptılar ona, o da atları sattı mı acaba, onu da öldüresiye dövüp, öldürdüler mi? Onun ölüsünü de götürüp yolun ortasına attılar mı, orada da bir Kavlakoğlu yok mu? Orada da zalimler, candarmalar, kana susamışlar yok mu? Orada da Nikoya Türk tohumu diyerek gözlerini oyacaklar yok mu?"

"Vardır," dedi Doktor Salman Sami. Başını havaya kaldırdı, havayı, sesler çıkararak derin derin içine çekti, "Nasıl da bir koku! Bu hem acıktırır insanı, hem de bu koku gecikince insanı acından öldürür, bu koku."

Nişancı Veli:

"Bir gün," dedi, "Kızıldenizde..." Kızlar ellerinde tepsilerle geldiler, tepsileri masanın üstüne koydular, keklikleri parçalamaya başladılar. İlk parça Doktor Salman Saminin sahanına kondu. Doktorun burun delikleri yarıştan çıkmış atların burun delikleri gibi açıldı. Doktorun gözü kızların ellerine dikilmiş sabırsızlıkla bekliyordu.

Bereket versin kızlar ellerini çabuk tutup keklikleri dağıttılar. Kekliklerin yanına da bulgur pilavını çabuk koydular. Yemeğe ilk başlayan Doktor Salman Sami oldu. Hiç konuşmadan yemeklerini yediler, delikli taze yörük peyniriyle şaraplarını içtiler. Yeni kavurdukları kahveleri gül ağacı dibekte dövdüler, kısık ateşte kahveyi pişirdiler. Koygun bir kahve kokusu ortalığı aldı. Salman Sami ellerini Poyrazın sırtına koydu:

"Lena Anadan ne haber, Lena nasıl, Poyraz? Kemal Paşanın yanına gidip artık oğullarımı göreceğim diyor mu, onu Ankaraya götüreceksin misin, daha direniyor mu?"

"Direnmek ne demek muhterem efendim. Kaçıp tek başına Ankara yollarına düşecek diye ödüm kopuyor. Gidip Ankarada Mustafa Kemal Paşanın kapısına varıp oğullarını isteyecek diye uyku dünük görmüyorum. Şimdi, şu anda bile eve varınca onu evde bulamayacağım diye korkuyorum. Onu evden kaçırınca da bulabilmenin mümkünü çaresi yok. Adada nereye saklandığını, hangi tekneye binip uçacağını kimseler bilemez. Ve hem de onu şeytanlar bile göremez. Kuş olur uçar, yel olur eser. Nasıl etti de Yunanistandan buraya kadar geldi? O isterse ıssız dağ çiğirlerinden yürüyerek Ankarayı bulur. isterse bir at, bir eşek bulur, onlara biner. Tirenle, kamyonla, otomobille Ankaraya varır, Kemal Paşanın sarayını bulur, eşiğine oturur."

Melek Hatun hüznü, gamzeleri biraz daha çukurlaşarak

"Ankaraya vardı diyelim, Mustafa Kemal Paşanın evini buldu diyelim. Mustafa Kemal Paşayı da buldu, onunla konuştu diyelim, sonra ne olur, haydi, Mustafa Kemal Lenanın dört oğlunun da künyesini buldu diyelim. Hazreti İsa gibi bir kimse yok ki Lenanın

oğullarını dirilte."

Poyraz Musa:

"Günlerdir ne yapacağımı bilemiyorum. Doluya koyuyorum almıyor. Boşa koyuyorum dolmuyor."

Oradakiler, yıllar önce Yunanistandan kaçıp gelen, oğulları için yanıp tutuşan Lenaya, günlerdir Lenayı Ankaraya götürmekten başka bir çare bulamayan Poyraz Musaya yürekten acıdılar, bir çare bulmak için düşündüler, akıllarına ne geldiyse söylediler. Nişancıysa hiç konuşmadı, başını önüne eğmiş öyle kaldı. Onu böyle derin düşüncelere dalmış gören Doktor Salman Sami elini Nişancının omuzuna koydu. Gücü yettiğinde bastırdı. "Şimdi sen ne düşüneceğini mi düşünüyorsun, ne düşündüğünü söyle," dedi buyururcasına. Nişancı doğruldu gözlerini Poyraz Musanın gözlerine dikti. Onu gözleriyle büyüler gibiydi. Belki de yakından tanıdığı Poyraz gözleriyle büyülüyordu.

"Poyraz oğlum," dedi gözlerini Poyrazın gözlerinden ayırmadan, "Poyraz oğlum buradan kalktığımızda eve gideceksin, uyuyorsa Lenayı uyandıracak, hazır ol Lena diyeceksin, yarın sabah erkenden Ankaraya gidiyoruz, diyeceksin. Ondan önce giyinin kuşanacaksın."

Doktor Salman Sami onun sözünü kesti:

"Peki, bundan sonrası ne olacak, Mustafa Kemal Paşanın yanındaki oğullarını nasıl göreceksin? Bizim bildiğimiz künyesi gelen askerlerin bir kısmı şehit, bir kısmı esir olurlar, bir kısmı da askerden kaçarlar. Analar da ölünceye kadar sabırla, inatla oğullarını beklerler. Bundan sonrası ne olacak?"

"Haklısın, doğrusun ama Doktorum, Poyraz Lenayı Ankaraya götürecektir. Başka umarı, çaresi yok. Keşke Lenanın oğulları da esir olaydı. Lenanın oğulları Çanakka-lede savaştı. Çanakka-lede hemen hemen esir yok."

"Ankaradan sonra ne olacak?"

"Ondan sonrasına da Allah Kerim."

"Lenanın çocukları Ankaradan Vana, Vandan Kaf-kaslara gönderilemezler mi," diye söze karıştı Ağaefendi. "Kafkaslara, Vana değil, Bağdada bile gönderilirler. Kaf-kaslara da Bağdada da gider Lena. Kafaya koymuş bir kere."

Tartışma uzun sürdü, konuklar gece yarısına doğru dağıldılar. Poyraz hiçbir yere, kimseye takılmadan eve gitti, Lena daha uyumamış, koltuğun üstüne bağdaş kurup yumulmuştu. İçeriye giren Poyraza başını kaldırıp bakmadı. Belki de onun geldiğini duymamış dalmış gitmişti.

"Lena Ana nasılsın, yemeğini yedin mi?"

Lena başını kaldırdı:

"Seni bekliyordum yavrusu. Yemeğimi de yedim yavrusu," dedi. "Sizin yediğiniz keklikten Zehra bana da getirdi, biraz da oturdu, sonra da gitti. O dünya güzeli kız iyiler iyisi, güzeller güzeli."

Bir süre sustu, söyleyecek sözü kalmamış gibi başını önüne eğdi, düşüncelere dalar gibi oldu. Lena, bu oğlan ne düşünüyor ki diye dalmış gitmişti. Telaşlıydı, kalktı mutfağa girdi çıktı. Poyrazın önünde durdu. Bir daha mutfağa girdi çıktı.

Poyraz:

"Ana," dedi, sesi bir tuhaftı. Poyraz iki kez üst üste, "Ana, Ana," dedi, "Ana Ana hazırlığını yapmadıysan, hemen yap yarın Ankaraya, Kemal Paşaya gideceğiz oğullarını sormaya."

Lena hiçbir söze varmadı. Yüzü sapsarı kesildi, ayakta öyle dikildi kaldı. Sonra da kalktığı koltuğa çöktü, ayaklarını altına topladı, biraz önceki gibi bağdaş kurdu yumuldu. Poyraz bir süre onu bekledi, sonra da.

"Ana kalk yatalım," dedi. Lenadan ses seda çıkmadı.

Poyraz ayakta bekledi. Lena koltuğun içinde küçüldükçe küçülüyordu. Poyraz: "Ana Ana, kalk, kalk Lena anam kalk, koltuğun içinde böyle uyuyamazsın. Kalk da yatağında uyu, dünya güzeli anam. Şimdi yatağına girip uyuyamazsan yarın sabah kalkamazsın. Ankara öyle şuracıkta değil. Ankaranın yolu çok uzun." Durmadan konuştuğundan sonra gözlerini Lenaya dikti bekledi. Lena yerinden kıpırdamadı. Poyraz, ben ona ne yaptım da Ana niçin böyle oldu, diye durmadan aklından geçiriyordu. Ne yaptım, ne yaptım da Anayı bu hale getirdim, onun kalbini kıracak ne yaptım da sevineceği yerde bu hale düştü.

Horozlar ötünceye kadar yatağında döndü durdu. Yataktan çıktı, ona gitti, "Ana sana ne yaptım ki ağzını bıçaklar açmıyor, işte seni oğullarına götürüyorum." Ayaklarının ucuna basa basa sessizce Lenanın koltuğunun yanına geldi. Lena yerinden kıpırdamamış öyle büzülmüş kalmıştı. Oysa her gün horozlar ötmeden kalkar, ateşi yakar çaydanlığı ocağa sürer, tanyerleri ışıdı ışiyacak kahvaltı hazır olurdu.

Poyraz ayak parmaklarının üstüne basarak gitti kendisini yatağa attı. Lena da geç kalmıştı. Son horozun sesiyle uyandı, koltuktan fırladı hamamlığa gitti yıkandı, çaydanlığı ocağa sürdü. Masayı hazırladı, tanyerleri ışıdı ışiyacak Poyrazın odasına koştu, en sıcak, en şefkatli sesiyle:

"Kalk yavrusu kalk," dedi, "neredeysen gün doğacak, koltukta uyumuş kalmışım."

Sofraya oturdular, konuşmadan, birbirlerine bir kez-cik olsun bakmadan kahvaltıyı bitirdiler.

"Ana ben balığa çıkacağım. Belki de Nişancıyla birlikte gideriz, şimdiden balığa çıkmadıysa onu almaya gidiyorum. Sen ne balığı istiyorsun?"

Lena Ana gülümseyerek:

"Bulursanız bana o kırmızı balıktan, barbuniden getirin."

"Bulurum Ana," dedi Poyraz, merdivenleri sarsarak aşağıya indi, "Nişancı, Nişancı," diye bağırdı, "iskeleye gidiyorum."

"Ben de geliyorum," diye seslendi Nişancı, az sonra da iskeledeydi. Küçük kayığa binip Nişancının bakımlı yeni teknesine gittiler. Nişancı kolaylıkla tekneyi çalıştırdı, "Lena Ana nasıl," diye de sordu Nişancı.

"O bizden," dedi, "o bizden kırmızı barbuni balığı istedi. Bulabilir miyiz?"

"Lena Ana ister de bulmamak olur mu?"

Barbunya taşlarına kadar gittiler.

"Buradan barbuni çekebiliriz," dedi Nişancı. Oltaları denize saldılar. Az sonra Nişancı büyücek bir barbunya çekti, oltadan alıp livara attı.

"Ben," dedi Poyraz, "oltayla barbunya tutulmaz sanıyordum."

"Asıl barbunya ustaları oltadan başka bir şeyle barbuni tutmazlar. Büyük oltacılar hep barbunya avcılarıdır. Ağla, voliyle barbunya tutanlar barbunya ustaları değildir, onlar barbunyanın değerini bilmeyenlerdir. O balıkçılar balıkçı değil çurçurcudur. Bir soylu balıkçının balıkçılığı denizi seyretmesinden belli olur," dedi sözü kesti Nişancı.

"Lena Hatunla Ankaraya ne zaman gideceksiniz," diye sormadı. "Yakında Ankaraya gideceğinizi söyleyince çok sevindi Lena Hatun öyle değil mi? Sözlerine ne karşılık verdi, sevincinden uçtu mu, yoksa dondu kaldı mı," diyecekti sormadı. Poyraz bu sırada oltayı çekiyordu. Oltadan büyücek bir barbunya alıp livara attı. Balığın pul pul kırmızısı denize vurdu.

"Biz şimdiye kadar Kızıldenizin kırmızı balığından burada birkaç balık tutabiliyorduk," dedi Poyraz, sesi titreyerek. "Kırmızı balığına tadını bilmiyorduk. Benim oltama. ancak, şimdiye kadar üç barbunya vurdu. Biz kırmızı balığın yerini yurdunu bile bilsek bilmesek ne olacaktı ki. Biz bu balığın adını tadını daha yeni öğreniyoruz."

"Bu balığın yerini bulmak çok zor. Bu balık saklanmasını alabalık gibi iyi bilen bir balıktır. Kaç kulaçta gezdiğini de bilemiyor insan," dedi Nişancı. "Bizim paşa barbunyayı çok severdi. Kimi günler ala şafaktan karanlık kavuşuncaya kadar Kızıldenizde barbunya arar bulamaz, başkabalıklar tutardım, her biri barbunya kadar lezzetli. Paşama öyle balıklarla

geldiğimde paşanın yüzü bir karış olurdu. O balıkları da iştahla yerdi ya ona barbunya getirinceye kadar yüzüme bakmazdı."

"Pekiyi Nişancı, sen bu balığı hem de bu kadar çok sana yabancı bir denizde nasıl buldun?"

"Kızıldenizde günler sonra araya araya barbunyanın yerlerini buldum. Paşamız, ordu Yemene gidinceye kadar rakısını barbunyayla içti, halinden de memnundu. Gittiğimiz yerde deniz yoktu. Paşamız Yemende çok değişti, her şeye patlıyordu. Ben de dayanamadım. Denizsiz yaşamak zordur, ölümden de bin beterdir. Askerden kaçtım. Bütün Anadoluyu geçerek bizim kasabaya geldim. Bizim hatunu görür görmez olduğum yere çakıldım kaldım, karasevdalara düştüm, hemen de evlendim. Bir dağda, kayalıkların içinde, ceviz ağaçlarının altında, kayalık cehenneminin tam ortasında buraya gelinceye kadar denizsiz yaşadım. Ama Sultan yanımdaydı. Denizi yaşayanlar nerede olursa olsunlar denizi unutamazlar, deniz gözlerinin önünden gitmez, denizi hep düşlerinde görürler. İşte bu yaşımda da, levent gibi üç oğlumu elimden alan koca Allah bana bu adayı verdi."

Poyraz, bu sözleri duyar duymaz Nişancının elini kapıp öptü. Nişancıysa şaşırılmış kalmış onun yüzüne baktı kaldı. Yüzü yavaş yavaş açıldı, dudakları titreyerek:

"Bir daha böyle bir şey yapayım deme. Sana küserim. Sen benim çok değerlimsin. Bu adada herkes senin elini öpsün. Bu adayı sen bize ikinci cennet ettin," dedi.

Bundan sonra Kerimle Periyi konuşmaya başladılar. Nişancı, "Kerimle Peri sizin eve geldikten sonra onlara gittik bana dibek kahvesi yaptılar, Hayri Efendinin kahvesi gibiydi. Hayri Efendinin kahvesinden de daha hoştu. Beni evin büyüğü gibi karşıladılar. Bana göre onlar seni öldürmeyi unutmuşlar. Onlar can telaşındaydılar. Belki de bana öyle gözükmek istiyorlardı. Her gün de birisi bakkal Salihe gidiyor, alışveriş ediyordu. Birkaç komşuya da gidip geliyorlardı. Bana öyle geliyor ki bunlar bir gece kimseler duymadan, görmeden buradan başlarını alıp gidecek, bir daha gelmeyecekler. Ya da burada kalıp yerleşecekler. Yaptıkları dibek kahvesinden belli. Kerim balıkçılığı biliyor. Belki de burada balıkçılık yapacak. Belki de hepimizden daha iyi bir balıkçı olacaktır. Bu çocuk seni seviyor, onu öldüreceklerini bilse de sana dokunmayacak. Yakında, gelip de sana silahlarını verip her şeyi anlatırsa şaşma. Çocuk sana geldiğinde, ona yepyeni, kereste kokan güzel bir tekne alalım. Ben çok yaşlandığımda, elden ayaktan düştüğümde belki de torunlarım bana bakmaz da bu çocuk bana bakar."

"Dediklerin çıkacak," dedi Poyraz, "sen bir insan sarrafısın. Boyuna barbunya yiyen, rakı içen paşanın yerinde olsaydım senin aklınla işbirliği eder, İngiliz ordusunu yalınayak başkacak Kızıldenizin ortasına sürerdim."

Nişancı gülerek, "amenna," dedi, "İngilizi perişan ederdik Aylarca, yıllarca o dağ senin bu dağ benim yürüyerek, hiçbir candarma bile görmeden kasabama gelip görmeye can attığım, yüzüne hasret kaldığım denizimi bırakıp kılıç gibi keskin kayalıkların arasına gider miydim? Benim aklım yok, yok da gönlüm var. Sultan benim gönlüm, aşkım, denizim. Kara

gözlü ceylanım. Paşamsa umutsuzdu, bitmiş tükenmişti."

"Böyle olmasaydı kim bilir neler yapardınız, kim bilir," dedi Poyraz. "Sarıkamışta da bizim paşalar da senin paşan gibi olmuşlardı."

"Ben o keskin kayalıkların arasında bile çok memnundum. Her gün Sultanın yüzünü görüyordum. Kayalıklar bana cennet gibi gözüküyor, deniz oluyordu. Sen kayalıkların deniz gibi gülediğini, kayalık dalgalarının kavaklar boyunca patladığını gördün mü? Gündüz hayalinde gece düşünde denizi işte hiç böyle kokladın mı?"

"Koklamadım."

"Öbür gün seninle Hayırsız Adaya gidelim. Bugünlerde Hayırsız Ada kokularıyla, taptaze deniziyle, binbir renk çiçeğiyle insanı sevinçten deli eder, göklere uçurur. Yarın değil öbür gün çoban yıldızı doğmadan, tanyerleri ışımadan var mısın?"

"Varım," dedi Poyraz Musa. Ona şöyle bir baktı. Nişancının yüzü açılmış, gözleri patlamıştı. "Ben de ne yapacağımı bilmiyorum."

Musa Kazım Bey memleketini gece gündüz dilinden düşürmüyor. Varsa da yoksa da Niko, bir de yıldıza bıraktığı kır atı. Giride varır varmaz da çiftliğinden önce Nikonun evine gidiyor. Nikonun evi kapalı, yörede bir canlı bile yok. Evde yoksa Niko çiftliktedir. Belki de konaktadır, Musa Kazımın yatağında yatıyordur. Belki de konakta dört gözle ağasını bekliyordur. Atlarsa her zamankinden daha bakımlıdır. Sağrıları parlıyordur. Belki de atlar çoktan beş paraya satılmıştır. Belki de hepsi açlıktan ölmüştür. Candarmalar da Nikoyu döve döve öldürmüşlerdir, öldürmemiş de olabilirler. Niko atları da satmış, parasını canını bağışlayan candarmalara vermiştir. Niko inatçıdır. Atların bir kısmıyla dağlara kaçıp saklanmışlardır. Sonra uzak bir şehre gitmiş atları olduklarından daha pahalıya satmıştır. Bir gece çiftliğe gelmiş geriye kalan atları da almış dağlara götürmüş orada atlara bakmış, bakımlı atları uzak şehirlere götürmüş pahalıya satmış, paraların hepsini Napolyon altını yaptırmış, bütün bir gece konağın büyük kapısındaki mermer merdivenin altını kazmış, bir küpe koyduğu altınları oraya bir güzelce gömmüştür. Sonra da Nikoya işkence ediyorlar. Ne kadar işkence ederlerse etsinler Niko altınların yerini söylemiyor. Burnundan kan geliyor, ayakları şişiyor, gözlerine kan oturuyor, ölümcül yataklara düşüyor, evini ateşe veriyorlar, çoluk çocuğu yanarken komşular yetişip onları ateşin içinden dışarıya alıyorlar. Nikoyu şehre götürüp hastaneye yatırıyorlar. Karısına, çocuklarına bakıyorlar. Hastaneden sonra Nikoyu hapisaneye atıyorlar. Bir dost onu hapisaneden kurtarıyor. Nikonun avurdu avurduna geçmiş, bir deri bir kemik kalmış. Hapisten çıkar Çıkamaz çiftliğe koşmuş. Ne var ne yoksa çiftlikte sökmüşler, ho-pur etmişler. Kazılmadık yer bırakmamışlar. Evini de beterin beteri eylemişler, kapıları pencereleri, nakışlı resimli tavanları, dolapları sandıkları almışlar. Evin içinde kazmadık yer bırakmamışlar amma cümle kapısındaki mermer merdivenin altına bakmamışlar. Niko da çiftliğin altının üstüne getirilmesine ne kadar üzülmişse o kadar da sevinmiş, sevincinden havalara uçmuştur. Musa Kazım Bey döndüğünde onun avuçlarına çil çil Napolyon altınlarını boşalttığında senden beklediğim

buydu Niko diyecek, ahırlara gidecek. Ahırlara da dokunmuşlar. Bundan sonra da soylu atlar yetiştireceğiz. Görenin parmağı ağzında kalacak. Sen çok yaşa Niko diyecek. Seni de İsmail gibi edecekler sanıyordum.

Ağaefendi başını kaldırdı konuşmaya başladı:

"Çok üzülüyorum kızlarım," dedi, "yanlış yaptım, atları satmalıydım. Çok önceden sürgün edileceğimizi biliyordum. Mübadeleyi öğrenir öğrenmez çiftliği satmalıydım. Atları, ne varsa ne yoksa satmalıyım. Çok çok üzülüyorum kızlarım, bütün bunları Nikonun başına bela olarkten bırakmamalıydım. İsmaili tanıdıktan, dinledikten sonra hep Nikoyu düşünüyorum. Kim bilir Niko-ya neler, ne zulümler, ne işkenceler yaptılar, tırnaklarını mı söktüler, mafsallarını mı kanırdılar kim bilir, kim bilir zavallıya neler ettiler. Kahroluyorum çocuklarım, bu işte bir yanlışım var ya ne olduğunu, ne olmadığını öğrendim

ya..."

"Hiçbir yanlışın yok baba," dedi Zehra.

"Yok," dedi Nesibe.

"Olmaz olur mu," dedi Ağaefendi. "Bütün varlığını Nikoya teslim edince işte böylelikle de ben onun kanına girince de."

"Ama baba, Niko İsmail değil. Niko genç, yiğit, yürekli, akrabaları, arkadaşları çok bir kişi. Kimse Nikonun yanına varamaz, ona dokunamaz."

"Dokunurlar kızım, Nikoya da, arkadaşlarına da, akrabalarına da, o gözleri çiftliğimde, atlarımda, konağımda, bahçelerimde olan toprak sahipleri ona dokunurlar. Her biri bir Kavlak Remzi olan çorbacılar atları Nikonun elinden alamayınca, Nikonun sattığı atların da parasını hiçbir yerde bulamayınca, Nikoyu da candarmaya teslim edince, Yunan candarması da bizim buranın candarma-sından da bin beter zalim olunca, onlar da Nikoya söyle deyince, Niko da paraların yerini söylemeyince, candar-malar da Nikoyu falakaya yatırınca, kemiklerini kırıp un edince, her yanı da kızıl kan içinde kalınca, candarmalar da onun ölüsünü alıp kara çalıllığa atınca..."

"Yok baba, doğru değil, Giritte bunu Nikoya yapacak bir kimse bile çıkamaz baba."

"Çıkar kızım, o çorbacıların her biri bir canavar."

"Öyleyse baba, biz Giride nasıl gideceğiz baba?" dedi Nesibe. Babasına karşı hiç böyle konuşmamıştı. Nesibe yumuşak huylu bir insandı. Onun babasına karşı böyle konuşmasına baba da Zehra da çok şaşırdı.

Zehra:

"Nesibe doğru konuşuyor baba," dedi, "Ne ki onun işkenceyle öldürüldüğü ülkeye nasıl nasıl gideriz baba, bizi de öldürmezler mi?"

"Gideceğiz," diye bağırdı Musa Kazım Ağaefendi, "hem de çok yakında sağ salarnet vardığımızda belki de bir dünya cennetine varmış gibi olacağız. Yöredeki bütün dostlar bizi karşılayacak, konak bıraktığımızdan daha görkemli duracak, Niko da sevinç içinde ağız kulaklarında bizi böyle kucaklayacak, bahçenin katmer katmer gülleri almış yürümüş, gül kokusundan başımız dönecek. Dostlar komşular evi dolduracaklar, koçlar koyunlar kurban edilecek. Konak düğün bayram yerine kesecek."

O böyle konuştuğunda kızların yüzü asılıyor, başları önlerine düşüyordu.

Ağaefendi bir an durdu kızlara baktı, kızlar sevinecekleri yerde, yüzleri kararmış, dudakları sünmüş, başları nerdeyse yere degecek Bir ara soluklandı. Ne oluyor bunlara diye kızdı, sonra birden telaşla konuşmaya başladı:

"İşte böyle kızlarım İsmaille bu zulmü yapan, onu öldüren Kavlakoğlu Remzi. Belki Nikoya bir şey yapmazlar. Belki de çorbacıların adamları gelmişler, çiftliği basmışlar, atları almışlar, atların kişnemeleri bütün ovayı sarmış. Kişnemeleri duyanlar bu kişnemelerin nerden geldiğini anlamışlardır. Atlar geceleyin ahırlarından sökülüp alınırlarsa hep birden kişnerler. Soylu atlar yer değiştirmekten hoşlanmazlar, hem de gece yanları... Atları çalan çorbacılar onları pay etmişler, uzak deniz kıyısındaki şehirlere götürmüşler satmışlardır. Şehirlerdeki at sevenler bu atların kimin atları olduğunu bilmişlerdir. Sıra çiftliğe gelmiştir, bahçeyi sökmüşler, konağı yakmışlar, tarlalara el koymuşlardır. Osmanlı zamanında bizim onlara yaptığımız iyilikler hiç akıllarına gelmiş midir? Çorbacılar Nikoya İsmaille o zulmü yaparken onlara yaptığımız iyilikler bir kez olsun akıllarına gelmiş midir? Ya onlara gösterdiğimiz dostluklar... Hiç akıllarına gelir mi? Can-darma zalimoğlu zalim kan içicidir. Ağalardan beylerden korkarlar. Benim arkadaşlarım belki de kimseyi Nikonun kılına dokundurmamışlardır. Yalnız Yunanlı toprak sahipleri çiftliğin, konağın görkemini kıskanırlardı. Ne yapacakları belli olmaz?"

"Bizimkiler kıskanmazlar mıydı baba?"

"Onlar daha çok kıskanırlardı ya şimdi bizimkiler orada yok. Buralarda sürünüyorlar. Herkes ölürcesine kıskanırdı beni, bizi. En çok da soylu atların soylarını, güzelliklerini kıskanırlardı. Ama benim, ne pahasına olursa olsun benim Giride döneceğimi biliyorlar. Onların çoğuna iyilik yaptım. Gözlerine, dizlerine dursun. Onlar iyilikten anlamazlar."

Zeytin ağacının yaprakları yere dökülmüştü. Yaprakları baharın tazeliğini, gövdesi ağacın ne kadar yaşlandığını gösteriyordu. Mor menekşeler açtı mı acaba, diye düşündü. Melek Hatunla gene çalıkların altına yatarak menekşe koklayacak mıyız? Ne kadar da genç, güzeller güzeli bir kadın, en kötü, sıkılmış günlerinde Meleği görür görmez, onunla konuşur konuşmaz mutlu oluyor, mutluluğu uzun sürüyor, ona bir ömür mutlu kalacakmış gibi geliyordu. Hele menekşe günlerini dört gözle bekliyordu. Menekşelerin açtığını

babasına Zehra haber veriyordu. Baba menekşelerin açtığını duyunca ne olacak bu kızların hali diyor seviniyordu. Ağaca konmuş som sarı kuşu görünce baba sevindi. Ağaçtaki soluk soluğa ötüyordu. Olduğu yere çimenlerin üstüne oturdu. Yarın çiftliğe gideyim de İsmaili göreyim, atlara da şöyle bir uzaktan yakından bakayım dedi kendi kendine. Sonra içini bir keder sardı, utandı da. Altı üstü bir tek at. Ardından da İsmail gözlerinin önüne geldi. Çok, çok yaralanmış, ölümlerden dönmüş. Hiç parası da yok. İçi acıdı. Bir korku sardı. Eve yıkılmış, yüreği çarpar geldi. O ayağa kalkınca öten kuş da uçu zeytinliğe gitti.

Ağaefendi eve sallanarak girdi. Yüzü, gözleri bir tuhaftı.

Zehra:

"Baba sana ne oldu," demekten kendini alamadı.

Musa Kazım Ağaefendi:

"Niko," dedi yutkundu. "Gelirken bir kuş gördüm som sarı, şimdiye kadar böyle güzel öten bir kuş görmedim. Nikoyu öldürdüler. Her şeyimi almışlardır. Eşikteki mermerleri parçalamışlardır. Nereye gitmiştir Niko, şimdi nerelerdedir belki de arkadaşlara gitmiştir. Belki de gidip bir yere saklanmışdır. Niko yiğit bir kişidir, saklanmaz. O çiftliktedir, onu orada kimsecikler bulamaz. Onu gaflet anında bulsalar bile, Niko keskin nişancıdır, ölür de onlara teslim olmaz."

Musa Kazım Ağaefendi hem konuşuyor hem de durup durup kızlara bakıyordu. Kızlar şaşkınlık içindeydiler Nikoyu yakından tanıyorlardı ya babalarının anlattığı gibi değildi. Hiçbir haber gelmiyordu Nikodan. Niko babalarının söylediği adam değildi. Yalnız şu da var, o yılanın deliğine girer, kuşun kanadının altına gizlenir. Bütün Yunanistan ayağa kalksa onu bulamazlar.

"İsmaili de bulamamışlar. İsmail keskin nişancıdır. Öldükten sonra köylüler onu yolda bulmuşlar, köylü karılarının ilaçları İsmail ölmüşken onu diriltmiş. Onu kim öldürtmüş candarmalara, Kavlakoğlu. İsmail bunu yutacak bir adam değildir. O Kavlak Remziyi kaçırarak onun kendine yaptırdığı zulmü, işkenceyi ölümü olduğu gibi uygulayacak bir kişidir o. Köpek, onları ben kurtardım bana şükretsiner. O eceliyle ölmeyecek. Niko gibi İsmail gibi kişiler onların gözlerini oyacak, onlara kan kusturacaklar. Bu dünya hiçbir zaman böyle zalimlere kalmadı."

Musa Kazım Ağaefendi konuştuğu öfkeleniyor öfkelenince de konuşması bozuluyordu. Bağırmasının farkına varınca sustu. Kızların hayretle baktıklarını görünce de şaşı, utandı hemen ayağa kalktı.

"Ben şöyle bir zeytinliğe kadar gidiyorum. Çiltirti çalılarındaki örümcek ağlarına bakacağım. Çarşaf kadar kurmuşlardır ağlarını. Bekliyorlardır avlarını. Her ağ bahar güneşinde pırıl pırıl eden zulüm çiçeğidir."

Ayakta bir süre durdu.

"Ne diyecektim, bütün Yunanistan ayağa kalksa diyordum . Nikoyu bulamazlar diyecektim. Niko gitse gitse Akdeniz kıyılarına gider, hırsızları bulur, Nikodur bu, savaş kahramanıdır. Madalyaları vardır. Çok akıllıdır. Onu pusuya düşürüp öldüremezler. Atları satın alanlar Nikoyu görünce satın aldıkları atları geri getirirler, Nikoya teslim ederler. Nikonun arkadaşları da yetişirler at hırsızlarını da bulurlar, hırsızlıklarını fitil fitil burunlarından getirirler. Sonra da mermer basamakların altı... Nikodur bu!"

Sustu kızlara baktı, kızların şaşkınlıkları yüzlerine yapışmış kalmıştı. Musa Kazım Ağaefendi sustu kaldı, döndü merdivenlere yürüdü ağır ağır indi. Yine ağır ağır, sallanarak zeytinlikten geçti, adanın arkasındaki yamaçta tek başına kalmış yaşlı zeytin ağacının altına oturdu, belini yaşlı ağacın eğri büğrü gövdesine verdi. Güneşe vurmuş parlak ışık gözlerine geliyordu. Ayağa kalktı ağacı tepeden tırnağa gözden geçirdi. Yaşlı ağaç bir tane olsun zeytin vermemişti. Bu dünyada her şey yaşlanıyor, ölüyor. Kim bilir fidanken bu ağacın yaprakları ne kadar tazeydi, parlaktı, bakmaya kıyamazdı insan. Ağacın gövdesini okşayarak epeyce dolaştı Ağaefendi. Gövdeye, dallara, bir kısmı dışarı çıkmış köklere baktı. Zeytin ağaçlarına bakmayı çok severdi. "Bu vakur, bu güvenli, ölümsüz ağacın da sonu vardır. Bu yanda değil de öbür yanda olsaydı bu görkemli gövde gövde olmazdı, bu savaşlar bu savaş olmasaydı biz yurdumuzdan olur muyduk. Böyle rezil, per-perişan edilir miydik, soylu atlarımız Akdeniz kıyılarına götürülüp satılır mıydı? Benim kır atıma ne oldu, yerimde olsam kır atımı bir su başında, bir otlakta onu bulup ona bakamaz mıydım?" Ayağa kalktı gene ağacın yöresini dolaştı, okşadı. "Yakında eli baltah biri gelecek, ağacı kök-leyecek evine götürececek yakacak küllerini de denize dökcek. Kır atım da kocadı, onu yılıya bıraktım. Bir başına, hür serbest kalacaktı. Ağacın da kabukları dökülmüştü. Nice baharların tazeliğinden, görkeminden kalmıştı. Şu anda kır at nerede, hangi pınarın başında, hangi ovada, çiçekli, yeşil ışıklı hangi yoncalıkta otluyordu, ya ölmüşse? Yerin dibine batsın bu sürgünlük yerin dibine batsın bu savaşlar." Bağırığının birden farkına vardı, sağına soluna, üstteki keskin kayalıklara baktı ağaca döndü, yarılmış, kırışmış gövdeyi gördü. Sesi, sarı damarlı yüksek kayalıklarda yankılanıyordu, sustu, yaşamak ne kadar zor diye düşündü. Birden Melek Hatunu düşündü, Gençti güzeldi. İyi ki bu dünyada Melek var dedi kendi kendine. İyi ki var. Koşarcasına kayalığın yanındaki yokuşun çığırından yürüdü. Yokuşu çıkarken soluk soluğa kalacağından korktu. Nerdeyse tepeye soluksuz çıktı. Buna çok sevindi. Sandığı kadar yaşlanmamıştı. İnsan sakalında bir iki kil görünce yaşlandım sanıyor. "Melek Hatun da ne kadar güzel," diye bağırıldı. Sesi karşığı kayalıkta yankılandı. Hızla yürüyerek pınara indi, yarpuzların üstüne dizlerini koyarak su içti. Pınarın dibine, çakıl taşlarının üstüne durmadan oynayan ışıklar çökmüştü. Çiftlikteki ulu ağacın altındaki pınarın çakıl taşlarına da durmadan oynayan böyle ışıklar vururdu. Poyraz oğlumla yarın çiftliğe gideyim diye kuruyordu, gideyim de şu İsmail ne haldedir göreyim.

Yarpuzların üstüne oturdu. Ezilen çiçeklerden yoğun bir koku yayıldı ortalığa. Yarpuz kokusuyla birlikte de burnuna keskin bir koku daha geldi. Ömründe ilk olaraktan böyle bir koku kokluyordu. Dört bir yana bakındı, yanında yönünde açmış çiçeklerin hepsinin

kokusunu biliyordu. Ayağa kalktı yanı başındaki yükselen, altından pınar kaynayan dümdüz kırmızı çizgili kayalığa baktı, orada, kayanın yarığında bir kenger çıkmış, kengerin mor, bir çocuk eli büyüklüğündeki çiçeği esen ince yelde sallanıyordu. Karşıdaki uzun, dümdüz kayalık da yandaki kayalıktan çok daha genişti.

Denize doğru inen üç adam boyu keskin kayalıkta bir eşek arısının yuvasının ağzına birikmiş arılar ışık içinde kalmışlar sarı mor halkalı kuyrukları, birer parıltı olmuş kanatları, iri pörtlemiş gözleriyle şavkıyordu. Arıların en güzeli bu eşek arısının hiç peteği yoktur, varsa da gözükmez. Yuvaları kaya kovuklarında, duvar deliklerinde olur. Acaba bu görkemli yaratıklar ne yer ne içerler? Karpuz tarlalarının bekçileri bilirler ki karpuz kabuklarının içine sayısız eşek arısı iner. Ortalık kararın-caya kadar karpuzların içi dolar. Karanlık kavuşuncaya kadar gittikçe çoğalırlar. Kabuğun içini sonuna kadar sömürürler. Bazı günlerde kabuklar eşek arılarıyla dolar. Kabuğun içi renk renk ışık kesilir, kanatları hep birden çakar söner, gözleri kamaştırır, Musa Kazım çocukluğunda, gençliğinde karpuz tarlasına gider, karpuzları keser içini yer kabukları da güneşe koyardı. Kabukları güneşe koyar koymaz da kabukların içi eşek arılarıyla dolardı. Musa Kazım kimi zaman da karpuzları yarar güneşe koyar, karpuzun kırmızı içi de o anda arılardan gözükmez olurdu. Bal arılarıyla karpuzun yanına bile yaklaşmazdı. Bir de eşek arılarının geçimi bal arılarından dandı. Eşek anları, bal arılarının kovanlarına, sarp kayalıklardaki yuvalarına, yaşlı ağaçlardaki kovuklara saldırırlar, bal arılarının hepsini öldürürler. Eşek arıları bal arılarından başka insanları da sokarlar. Kimi sokarlarsa soksunlar iğnelerini soktukları yerden çıkarırlar. Bal arılarıyla iğnelerini çıkaramaz ölürler. Bal arılarının çok eski deneyleri vardır. Eşek arıları kovanlarına, kayalardaki yuvalarına girince bal arıları hemen içerideki sıcaklığı artırır. Gittikçe çoğalır, böylelikle eşek arılarını boğarlar. Ve eşek arılarının ölümlerini yuvalarından dışarıya süpürürler. Ben kovanların önünde çok eşek arısı ölüsü gördüm.

Ağaefendi "kızlarım," dedi, "hiç eşek arısı ölüsü gördünüz mü?"

"Çok gördük baba bizim kovan evinin önünde, ölüleri bile çok güzeldi. Güneşte parlıyordu kanatlarının kırmızıları, yeşilleri, mavileri, insan onların ölüsüne bile kı-yamıyordu..."

Nesibe: "Baba, ölüsüne bile."

"Ölüsüne bile kızım. Siz hiç boncuklu ■ arıyı gördünüz mü?"

"Gördük baba."

"Onun güzelliğinde daha başka yaratık var mıdır?"

"Yok baba."

"Burada da var mı baba?"

"İstanbulda ziraat okulu bahçesinde vardı. Vardı ya onun hiçbir kimseye zararı yoktu. Bu

eşek arıları gibi."

Eve geldiler, kızlar yan yana oturdular.

"Nasılsınız kızlarım?"

"İyiyiz baba."

Sesleri zorla çıkıyor gibiydi. Yüzleri de asıktı. "Yarın Poyrazla çiftliğe gideriz. Poyrazı nasıl çağırırız."

"Biraz önce gördüm," dedi Nesibe, "çeşmesinin orada oturuyordu. Onu hemen gider çağırır gelirim istiyorsan baba."

"Çeşmenin başında, evde bulamazsan Kadri Kaptana söyle o bulur getirir. Kadri Kaptan burada, az önce teknesini gördüm. Biliyor musunuz çocuklar ne düşündüm?"

"Ne düşündün baba?"

"Çiftliğe karpuz ekeceğiz, bir de çardak dikeceğiz. Buralarda en güzel kokan çalı su püreni dedikleri çalıdır. Akar suların yanında bulunur. O olmazsa çam dalları, o da olmazsa murt dalları. O da olmazsa bir çardağın üstünü örtecek dal mı yok, zeytin dalları çok dayanır. On beş günde, bir ayda kurumaz. Başkaca da ne gördüm biliyor musunuz çocuklar, eşek arılarının kayalığın deliğindeki yuvalarını gördüm arılar girip çıkıyorlardı. Bu kadar parlak, güzel, renk renk ışıl原因 bir yaratık yok bu dünyada..."

Nesibe ayağa kalktı:

"Baba ben gidiyorum Poyraz Beyi bulmaya."

"Git kızım."

Nesibe az sonra Poyrazla birlikte geldi. Ağaefendi onu ayakta karşıladı. Poyraz ne kadar genç olursa olsun o bir altın madalyalı savaş kahramanıdır.

"Çocuklar bize birer kahve. Poyraz evladım, senden bir ricam var, yarın seninle çiftliğe gidebilir miyiz?"

"Başım üstüne. Ne zaman emredersiniz hazırım efendim."

"Yarın sabah erkenden Kadri Kaptanın teknesiyle olur mu efendim."

"Az önce gördüm Kaptanı. Hemen gideyim de Kaptanı bulup söyleyim de bir yere gitmesin."

Ayağa kalktı kapıya yürüdü, odadan çıktı.

Ağaefendi arkasından bağırdı:

"Kadri Kaptanı bul da geri gel."

Poyrazın ayaklarının sesi merdivenden gene geldi. Poyraz kapıda gözüktü:

"Buyurun efendim."

"Kaptanla konuştuktan sonra geri gelir misin?"

"Gelirim efendim."

Poyraz sonra Melek Hatunla geldi.

"Hoş geldin Melek Hatun." Çok sevindi Ağaefendi, ağzı kulaklarında. Karşısındaki koltuğu gösterdi. Poyraz da eski yerine koltuğa oturdu. Zehra gümüş tepside üç kahveyi hemen getirdi.

Melek Hatun kahveden bir yudum aldıktan sonra:

"Sağ olası, var olası kızım Zehra senin yaptığın kahveler hep mis kokar. Canına, eline sağlık." Zehranın gözlerinin içine bakarak, "Allah muradım versin."

Musa Kazım Ağaefendi akşam yemeğine kadar durmadan atlardan konuştu. Atlar üstüne bilgisi çoktu, bir Çerkez kocası kadar. Arap atları üstüne daha çok şey biliyordu. Onun dilinden düşürmediği kır atı da bir Araptı ve bir küheylandı. Bir yaşındayken Halepten satın almıştı. Geçmiş, soy kütüğu nerdeyse yüz yıllara çıkıyordu.

"Demek Urfada en soylu Arap atları yetişiyor. Orda haralar mı var?"

"Bilemiyorum efendim," dedi Poyraz, "ben Sarı-kamıştan sonra Urfada Fransızlarla çarpıştım. Urfanın içinde çok kalmadım. Orada hara olmadığını biliyorum. Atım bir Arap atıydı, soy kütüğu çok eskilere kadar gidiyordu. Urfada benim duyduğuma, bildiğime göre at yetiştiricileri varmış. Zamanında Çukurovada da soylu atlar yetiştirmiş."

"Çukurova dediğiniz kadim Kilikya değil mi?"

"Bilmiyorum efendim."

"Çukurova Kilikyayken Romalı ünlü Çiçero Kilikya Valisiydi."

"Bilmiyorum efendim."

"Romalılardan önce Kilikyayı Asuriler almışlardı. Asuriler Kilikyayı aldıktan sonra onlardan vergi olaraktan ne almışlardı?"

Musa Kazım Ağaefendi gözlerini Poyrazın gözlerine dikti, bekledi. Poyraz gözlerini kaçırdı:

"Bilmiyorum efendim. Bize askeri okulda bunları öğretmediler."

"Nasıl bir vergi alıyorlardı," Melek Hatuna, kızlara baktı, sonra da gene gözlerini Poyrazın gözlerinin içine dikti:

"Asurlular Kilikyalılardan yani Çukurovalılardan her yıl üç yüz altmış kır at alıyorlardı. Şimdilerde Çukurovada at yetiştiriliyor mu?"

Poyraz:

"Bizim Çerkezler atlara meraklıdırlar. Bizim Çerkezler çoğunlukla Toros dağlarında otururlar. Onlardan duydum. Çukurovada Hamidiye kasabasının bir köyünde

Padişah Sultan Harası vardır. Son zamanlar soylu atlar harada yetiştirmiş. Şimdilik benim bildiğime göre Urfada yetiştiriliyor. Urfalılar hep bir yaşlarında tayları satıyorlar. O tayların hepsinin soy kütükleri var. Bu kütükler uydurma olamaz. Uydurma kütük kullananların Urfada yaşamaları zordur."

- ["Atlardan hiç gördün mü?"](#)
- [Zehra:](#)
- ["Söylerler," dedi Hırsto. "Karadeniz dağlarının h](#)

"Atlardan hiç gördün mü?"

"Bir Arap atım vardı."

Musa Kazım Ağaefendi heyecanlandı:

"Ne oldu senin Arap atma."

"İstanbul'a giderken bizim köye yakın köyde oturan, babamın arkadaşı bir Türkmen beyine verdim. O atlara meraklı soylu bir beydi. O hep Urfadan Çukurovaya, Toroslara satınağa getirilen taylardan gözünün tuttuğu tayları satın alır, çoğunlukla seçtiği atlar iyi çıkardı. Su katılmamış küheylan atlar... Tay satıcılar birkaç yıl sonra geldiklerinde Türkmen beyine sattıkları tayları görünce şaşırıp kalırlardı."

"Çiftlikten döner dönmez hemen Urfaya gidelim, birkaç tay da ben seçeyim bakalım, benim seçtiklerim nasıl çıkacak."

Poyraz Musa utanıp sıkılarak, ellerini, ovuşturarak:

"Sizin seçtikleriniz elbette iyi olacak efendim."

Melek Hatun ayağa kalkarak:

"Yarın erken kalkacaksınız. Hoşça kalın," dedi.

Poyraz da kalktı, "yarın erkenden," dedi. Melek Hatunla birlikte merdivene yürüdüler. Ağaefendi, kızlar onları kapıya kadar uğurladılar.

Melek durdu:

"Urfaya nasıl gideceksin, orada senin kanına susamış düşmanların yok mu?"

"Ne bileyim ben," dedi Poyraz.

"Sen Urfaya Ağaefendiyle beraber gidecek olursan ben de Urfaya gidemeyeceğini sebebiyle söylerim. O da Baytarla oraya gider."

"Sağ olasın Melek Hatun."

Tanyerleri ışıdı ışığı olacak Kadri Kaptan iskeleye geldi motoru çalıştırdı. O motoru çalıştırırken Poyraz Musa çınarların altında gözüktü. Çınarlardan iskeleye geldi. İskeleden çınarlara hızla gidip gelmeye başladı. Gözlerini efendilerin evinden alamıyor, Ağaefendi gelmeden önce Zehranın gözükmesini bekliyor, içi içini yiyordu. Birden Zehranın merdivenden ellerinde çifte kovayla indiğini gördü. Titredi soluğu tutuldu, ayağı ayağına dolaşarak kendini çeşmenin yanında buldu. Ayakta duramadı, kendini yandaki kanepenin üstüne attı. Zehra çabuk geldi, kovaşını musluğun altına koydu, öteki kova elinde kaldı.

"İyi misin Zehra," dedi, "baban uyandı mı?"

"Korkma," dedi Zehra, "onun daha işi çok. Kovalar dolduktan sonra ancak gelir."

Poyraz:

"Ben de," dedi, "çok iyiyim. Dün gece sizden çıktıktan sonra Melek Hatun bana her şey iyi gidiyor dedi, menekşeler açar açmaz sana iyi haberler vereceğim dedi. Herhal bir bildiği var. Menekşeler açar açmaz."

"Sen de iyi haberlerden sonra Urfaya gideceksin öyle mi? Urfada da seni öldürecekler öyle mi?"

"Gitmeyeceğim," dedi Poyraz.

Dolan kovayı musluğun altından aldı, yerine öteki kovayı koydu. Kova çabuk doldu, Zehra ter içinde kalmıştı, kovaları aldı, durdu Poyraza baktı:

"Menekşeler çiçek açınca açınca, inşallah," dedi, döndü, o kadar çabuk yürüyordu ki sular dökülüp saçılıyordu.

Musa Kazım Ağaefendi koşarcasına geldi: "Neredeyse gün ışıyacak," dedi. "Kusura kalmayın."

Motor çalışıyordu. Ağaefendi minderin üstüne oturdu, sırtını gövdeye dayadı gözlerini yumdu, tekne hızını aldı. Poyraz da yukarıya çıktı Kadri Kaptanın yanına oturdu, konuşmaya başladılar. Topal Ali Çavuşun köyüne kadar böyle gittiler. Tekne köyün iskelesine yanaştı. Ağaefendi gözlerini açtı:

"Geldik mi çocuklar?"

"Geldik," dedi Poyraz.

"Ali Çavuşa uğrayıp onu da alalım. Aşağıdaki köyden de Kör Salihi alacağız."

"Alalım efendim," dedi Kadri Kaptan.

Onları iskelede görünce çınarın altındaki köylüler ayağa kalktılar:

"Hoş geldiniz Musa Kazım Bey," dediler.

"Siz gelip oturun hele biz Ali Çavuşu çağırırız."

"Sağ olun, biz Ali Çavuşu alır getirir bu güzel çınarın altında bir acı kahvenizi içeriz."

Ali Çavuşun evine doğru yürüdüler. Ali Çavuş onları gelirken çoktan görmüş bahçeye

çıkmişti. Kucaklaştılar, eve geldiler. Dibekte yeni dövülmüş kahve kokusu evin içini almıştı.

Musa Kazım Ağaefendi:

"Ali Çavuş," dedi, "bizim geleceğimizi nereden, nasıl bildin bizi böyle dibek kahvesiyle karşıladın," içini derin çekti. Şu dibek kokusu kadar da güzel bir koku da yok bu dünyada."

"Halis Yemen kahvesi bu kahve."

"Kahvesi böyle kokan bir memleket cennet gibi memleket olmalı."

Biraz sonra taptaze kokusunu yayarak kahveler geldi. Önce Musa Kazım Ağaefendi fincanı gümüş tepsiden aldı, Türkmen, Kürt kahveyi höpürdeterek içmeğe başladı. Kahve içmenin başlıca töreni işte böyle höpürdetmek-ti. Oradakilerin hepsi de höpürdettiler ya Ağaefendinin höpürdetişi başkaydı. Musa Kazım Beyin gerçek bir soylu olduğu her halinden belliydi.

Kahveler içildikten sonra ayağa kalktılar. Musa Kazım Ağaefendi:

"Çınarın altında biraz oturup onların da bir çayını içelim," dedi.

"Olur," dedi Ali Çavuş. "Orada çok kalmayız. Bizim Ahmet teknesiyle bizi iskelede bekliyor. Kör Salih komşularından bir tekneyi de Ahmede verdi. Ahmet öyle bir balıkçı olmuş ki herkese parmak ısırtıyor. Nişancı bizim Ahmedi de bir Nişancı yapmış çıkmış. Allah razı olsun ondan. Nişancı gibi insanlar gelirlerse oraya faydaları dokunur."

Çınarın oraya geldiler, daha gözükür gözükmez çınarın altına oturanlar ayağa kalkmışlar yönlerini onlara dönmüşlerdi. Onların gelmesi köylüleri mutlu etti. Bunlar Nişancı Ağanın adasından olurlardı. Nişancı gibi bir adam olmasaydı, mübadele göçmenleri yerleştikleri köyün yarısından çok mahallelerinden çıkmayacak yerlilerle konuşmayacak, ne yapacaklarını bilmez kozalarının içinde kalacaklardı.

Köylüler, yöre köylüleri onlara soruyorlardı, "Nişancı, kendi kendinizi hapsedtiğiniz evlerinizden nasıl çıkarttı da sizi buraya nasıl getirdi?" Önceleri köylüler kimseye bir karşılık vermiyorlardı. Daha sonraları kimi köylüler birçok sözcükle baş sallayarak verdiler. Sonra da birer ikişer konuştular.

"Bir gün daha şafak atmamıştı, bizim kapı açıktı Yu-nanistandaki köyde de bizim kapılar hep açık kalırdı."

"Siz Giritli misiniz," diye sordu Musa Kazım Bey.

"Giritliyiz," dedi adam. "Giritte bizim oralarda hiç hırsızlık olmaz."

"Sonra?"

"Sonra vapurdan perperişan indik. Vapurda hastalandık, çok kişi öldü. Büyük şehrin iskelesinde üç hafta bekledik Hiçbirimiz bir insana benzemiyordu. Her birimiz bir deri, bir kemik kalmıştık Yağmurlarda ıslanıyor kurunamıyorduk. Bir karavana pişiyor, ne kadar aç olursak olalım ağızımızdan bir lokma aşağı gitmiyordu. Kapkara, kesek gibi bir ekmek veriyor, zar zor ancak yiyebili-yorduk."

"Sonra."

"Sonra hükümet geldi, bize para dağıttılar, candar-malar önümüze düştü, bizi bir ovaya götürdüler. Evleri boş kalmış bir köye götürdüler. Köy bir bataklığın yanındaydı. Kalabalıktı. Sıtmadan kırıldık. Sıtma neysem ne hükümet bize kininci gönderdi, bir kısmımız kurtulduk. Sonra yukardaki köyün adamları poyrazlık günlerde evlerimizi yaktılar."

Adamın sesi bozuldu. Musa Kazım Beyin gözleri doldu:

"Yeter," dedi.

Adam çayından bir yudum aldı:

"Yetmez," dedi, "yukarki köyün zulmü artıkça arttı bir gece hep birden yollara düştük. Yarımız yollarda kaldı. Bizi hükümet bir yerde buldu, bir kasabaya götürdü. Hepimize doktorlar baktı. Kasabadaki her evden bize yiyecekler geldi. Kendimize geldik." Adamın gene sesi bozuldu, öksürdü. Musa Kazım çarçabuk

"Sonra," dedi.

"Sonrası," dedi adam bizi bu köye getirdiler, her birimize bir ev verdiler. Para da verdiler. On beş günde de bize bulgur, un, başka yiyecekler. Biz bir cennete düşmüştük ya inanamıyor, bunun böyle sürmeyeceğini biliyor, evlerimizden çıkmıyorduk" Sustu adam, boğazını temizledi. Konuşacaktı konuşamadı. Birkaç kez daha boğazını temizledi, gene konuşamadı. Sustu, başını önüne eğdi.

Çınaraltındakiler hep bir ağızdan:

"Sonra," diye bağıştılar.

"Sonrası efendim biz evlerden çıkamadık Birbirimizi hemen hemen göremedik Kaç hafta, kaç ay oldu bilmiyoruz. Sonra büyük üç küme sarı kuş geldi köyün içindeki yolun ortasına kondu. Som sarı kuşlar. Böylesi sarı kuşlar dünyamızda görülmüş değildi. Nar ağaçları çiçek açtığıında gelip nar ağaçlarının dallarına konan sarıasmadan daha güzel, daha sarıydılar. Kuşlar yoldan kalkıp evlerin bahçelerine kondular. Konup kalka bütün köyü dolaştılar."

"Sonra?"

"Sonra da mavi kuşlar. Onlar da yolun ortasına kondular. Som mavi kuşlar. Yağmurcuk kuşundan da, yalı-çapkımından da daha mavi kuşlar. Irmakların yarılarını delip içlerine yuva yapan yalıçapkını dedikleri gurruk kuşlarından da mavi. Onlar da sarı kuşlar gibi bahçelerini ev ev dolaştılar.

"Sonra da?"

"Ondan o küçük adama geliyorum. Bir gün daha tanyerleri ışımadan bir ayak sesi duydum yataktan çıktım kapıya yöneldim. Baktım ki kapının ağzında bir adam, dondum, öyle kalakaldım. Tanyerleri ışıldı, adamın yüzünü gördüm ona birkaç adım attım, adamın yüzü ışık içindeydi. Küçücük bir adamdı. Bana gülümsedi, arkasını döndü merdivene vardı. Ben de onu şaşırıp bizim eve gelmiş biri sandım. Belki on beş gün bir ay sonra baktım ortalıkta bir patırtı, birtakım sesler var. Üstümden sarı kuşlar geçti, yolun ortasına kondular, konar konmaz da kalktılar köyün ortasındaki ulu çınarların üstüne kondular. Arkasından mavi kuşlar geldi, onlar da sarı kuşlar ne yapmışlarsa onu yaptılar. Onların da ardından o küçük adam geldi, çınarların altına yürüdü. Küçük adamdan az sonra da, bir baktım çınarın altına gelen gelene. Bunda bir iş var dedim ben de çınarların oraya yürüdüm. Benim arkamdan da bizim hanım, çocuklar. Küçük adam orda duruyor, ondan ortalığa heybet gibi bir şeyler yayılıyordu. Yediden yetmişe gözleri fal taşı gibi açılmış bütün köylüler ordaydı. Köylülerden çit çıkmıyordu, hep durmuş, bir kuş bile uçmuyordu. Cırcır böcekleri bile seslerini kesmişti. Birdenbire adam kıpırdadı, çınarların altındakiler de kıpırdadılar. Kuş sesleri geldi, çınarların dalları sallandı. Küçük adam bütün haşmetiyle iskeleye doğru yürüdü, arkasından da yediden yetmişe hepimiz yürüdük. Geldik iskeledekilerin hepsi ayağa kalktı, bizi sevinerek karşıladılar. Bizim kadınlar da, çocuklar da, hastamız sayrımız da göçmenlerin iskeleye geldiklerini duyunca onlar da geldiler. Çınarların altı düğün bayram yerine döndü. Erkekler bir köşeye çekildik Kadınlar başka bir köşeye çekildiler, çimenlere oturdular. Erkek kız çocukları da başka bir yerde buluşup denizin kıyısına, uzağa çekildiler, oyunlar oynamağa başladılar. Gittikleri yerden sevinç dolu sesleri geliyordu. Herkes sevinç içindeydi ya çocukların sevinçleri, sevinç bağırışları ortalıkta çınlıyordu. Dükkana birkaç delikanlı gönderildi, torbalar dolusu şekerleme aldırıldı, çocuklara gönderildi. Şekerlemeleri alan çocuklardan yükselen sevinç çığlığı hepimizi derecesiz sevindirdi. Çocuklar sevinmesin de ne yapsınlar, evlerin bahçelerinden çıkamıyor, korkularından üç çocuk bir araya gelemiyorlardı."

Çınarların altına bağdaş kurmuş oturmuş kalabalıktan:

"Sonra, ondan sonra," diye sesler çıktı.

"Sonrası efendime söyleyim," bir yaşlı adam ayağa kalktı, "ben," dedi, "bizim eve gelen adamı sırtını çınara vermiş adamı görünce, ne olursa olsun, isterse kıyamet kopsun o adamın yanına varacak oturacağım, onunla konuşacağım dedim, onun yanına gittim, selam verdim, hiçbir karşılık vermedi. Yanına oturdum, bir daha selam verdim, duymadı

bile. Ben konuşmaya başladım o hep susuyordu. Nerden geldin, nereye gidiyorsun, niçin evlerimizi tek tek dolaştın, hayır mısın şer misin, cin misin, şeytan mısın? Hiçbir sözümü duymadı. Olduğu yerde yumulmuş kaldı. Neden sonra kıpırdadığını gördüm. Başını bana çevirdi, o küme küme uçan kuşları gördün mü, diye sordu bana. Gördüm, dedim. Gökyüzünde üç gün dolaştılar, dolaştılar köyün ortasındaki yola kondular. Şu dünyada ne kadar güzel sarı varsa onlar o kadar sarıydı. Kuşlar uçup gidinceye kadar bütün köy sarıya kesti. Gökyüzü de, yeryüzü de. Kuşlardan mavi kuşları da gördün mü, dedi adam bana, dünyanın mavisi bu kuşlardadır, dedi. Bende ona dedim ki gördüm, bütün köy çınarları, taşları toprağı, evleri, insanları, böcekleri, çiçekleriyle maviye kesti."

"Sonrası?"

"Sonrası, benim o küçük adamla konuştuğumu gören geldi, gören geldi, bütün köy dört bir yanımızda. Gözleri.., ni küçük adama dikmişler yiyecek gibi bakıyorlar, küçük adam dayanamadı iskeleye yürüdü. Biz de arkasından..."

"Yeter, yeter, daha soru yok."

"Küçük adamı mı soruyorsunuz?"

"Sonra, sonra, sonra?"

"Küçük adama gelince baktık ki ağacın gövdesine dayanmış duran küçük adam yoklara karışıp gitmiş. Hiç görmediğimiz dünyayı sarıya, maviye boyayan kuşlar da uçmuşlar, üstümüzde küme küme duruyorlar. Bana sorarsanız bu küçük adam bir ermiştir. Üstümüzde dönen kuşlar da onun kuşlarıdır. Onun kuşları, o nereye giderse oraya gidiyor, ona yol gösteriyorlar. Hızıraleyhiselam dünyada ne kadar deniz varsa hepsinin ermişidir. İlyas da mağripten maşrika kadar toprağın, dağların, kuşların ..."

"Sonra?"

"Sonrası bu kadar Ali Çavuş. Sonrasını sen biliyorsan onu da sen söyle Ali Çavuş."

"Diline sağlık kardaş, her şeyi güzel, çok da güzel anlattın. O küçük adamın, yani Nişancı Veli Ağanın ne olduğunu, nereye gittiğini görmedin bilemezdin. Buradan, yani iskeleden eve gittik, eve girince şaşırдық, Nişancı Veli Ağa Çorbacı Eliadan aldığım koltuğa oturmuş bizimkiler de ona çay, kahve yapmışlar, ona bir de koruk şerbeti vermişler. Hatun sabahtan bu yana onun sevdiği kabak çiçeği dolmasını yapmış Veli Ağa da yutkunarak bizi bekliyor.

Gün battı, yemekler pişti, sofraya kuruldu, Nişancı, acımdan öldüm, Hatun Bacı iyi ki imdadıma yetiştin, dedi. Gece yarısına kadar muhacirleri konuştuk. Onların kendilerini hapis etmeleri onu çok üzmüş. Belki o balıkçı kisvesine bürünmüş bir ermiştir. Ermişler de çoban kılığına, eşkıya kılığına girerlermiş. Belki o da bizim gibi bir beni ademdir, ancak çok akıllı bir beni ademdir. Biz Çanakkaledede düşmanla çarpışırken bizim aramıza yeşil donlular

geliyor, attığımız gülleri gökte yakalayıp götürüyor, gemilerin bacasından içeri atıyorlarmış. İsmail onların yüzünden kahraman oldu çıktı. Bu yeşil donlular hep askerlerin önündeymiş. Ordunun içinde onları çok gören varmış. Yoksa Çanakkale savaşını kazanmamızın mümkünü yokmuş.

Yiğenim Ahmet yıllarca Nişancı Veli Reise tayfalık etti. O diyor ki o ermiş değilse de ona benzer bir şey.

Ahmet bir de diyor ki o, bütün denizlerin dibini görüyor. Hangi balığın kaç kulaçta yaşadığını da biliyormuş. Ahmet diyormuş ki balıkçılar Nişancı Reisin binde biri kadar denizi görseler, denizi bilseler diyor bizim tayfa Ahmet denizlerde hiç balık kalmaz, denizler kurur diyor Ahmet!

Kadri Kaptan onları teknede bekliyordu. Onlar daha çınarlara gelmeden motoru çalıştırdı. Kör Salihin köyüne çabuk vardılar, Salih onları iskelede bekliyordu. Onlar için bu sefer iki fayton hazırlamıştı. Faytonun ikisi de yepyenydi. Birinde bir çift kır at, öbüründe doru at koşuluydu. Atlar besiliydi ve sağrıları parıl parıldı. Musa Kazım Ağaefendi atlara, arabalara hayran kaldı. Böyle güzel atlar, böyle güzel arabalar diye düşündü. Arabalara bindiler.

Kör Salih Çavuş:

"Arabalar yakınımızdaki büyük çiftliğin sahibi Mahmut Beyindir. O bir kahramandır, İstiklal Harbinde büyük yararlıkları olmuştur. Anasının südü gibi helal olsun, bu çiftlik, bu atlar, bu arabalar ona az bile. Ona küheylan doru atlar layıktır. Gittim ondan Musa Kazım Beyle arkadaşları için arabaları istedim. Bir daha ağzımı açtırmadı, al götür, dedi. Ben yarın Ankaraya gidiyorum, gelecekte geldiklerinde bize buyursunlar. O üç savaşta da savaşmıştır. Balkan, Dünya, İstiklal Harbi savaşları... Onu görmek gerek. Bir de atlara çok meraklıdır. Kavlakoğlunu da hiç sevmez. O bir asker kaçağı, bir Yunan muhibbidir, der ona kızar."

Topal Ali Çavuş gülerek

"Kusura bakma muhterem Musa Kazım Bey şu bizim Kör var ya lugat parçalamaya çok meraklıdır. Muiyip mi-yip diyor ya aldırma. O demek istiyor ki Kavlakoğlu bir Yunan köpeğidir. Bizim Köre kalırsa o da herkes gibi bir kahramandır. O da Anka kuşunun yalımlarından çıkan Kırk Ölmezlerden bir tanesidir."

"Bakın arkadaşlar. Bu topalın yeşil kırmızı bir madalyası da vardır. İstiklal savaşında Ağustos sıcağında soğuktan donan arkadaşlarını kurtarmak için bacağını çıkarmış yakmış da ona istiklal kahramanlık madalyası vermişler, o da Yunan muiyipliğinden kurtulmuş."

İsmail, gelen faytonları görünce yola çıktı. Ağaefen-diyi görünce de derecesiz sevindi. Onu öndeki faytona aldılar. Arabada İsmailin halini hatırını sordular. İsmail onlara sağ olasınız, iyiyim, dedi. Çiftliğe çabuk vardılar. Çiftliği görünce başta Ağaefendi, herkes . şaşırıldı. Bu eski yanmış yıkılmış çiftlik değildi. Köşkün bahçesine' güller dikilmiş, tomurcuğa durmuş

güllerin arasındaki Osmanlı gülleri açmıştı. Ağacın altındaki pınarın yöresini mor çiçekli yarpuz sarmış, kokusu ortalığı almıştı. Atın bulunduğu ahıra yürüdüler. Ahır yeni yapılmıştı. İsmail koşarak gitti atı dışarıya çıkardı. Ata iyi bakılmıştı, sağrısı parlıyordu. Topal Ali Çavuş tahta bacağını savura savura ata gitti, atın ağzını açtı dişlerine baktı. "Çok genç bu güzel at," dedi, "daha üç yaşında. Soylu bir ata da benziyor."

İsmail:

"Soylu bir at," diye karşılık verdi. "Soylu, kütüğü de var, hem de mühürlü, imzalı."

Kör Salih de Ali Çavuşun yanına gitti, atın ağzını açtı baktı:

"Tam üç yaşında genç bir at. İsmail çok iyi bakmış. Soylu atlara iyi bakmak gerekir."

"Yakında İsmaille, Baytar Efendiyle Urfaya, Halebe gideceğiz, oralardan soylu atlar alacağız," dedi Musa Kazım Ağaefendi, "bir çiçekle yaz gelmez, bir atla da at çiftliği olmaz."

Onlar orada soylu atlar üstüne konuşurlarken İsmail-le Salih Çavuş eve gittiler, pınarın başına masa, sandalyeler getirdiler. Yarpuz kokusu başlarını döndürdü.-

Poyraz Musa hiç konuşmamıştı:

"Bu yarpuz bizim Torosun yaylalarında her pınarın yöresinde mavi çiçeklerini açar, bir kokar, bir kokarlar insanın kokulardan başı döner. Bizim pınarların dibi de çağsaklıdır, sırları da ışıktandır."

"Bizim Giridin pınarları da böyledir. Bizim Giridin dağlarında olan kokular dünyanın hiçbir yerinde yoktur," dedi Musa Kazım Efendi içini çekerek. "Niçin Akdeniz medeniyeti, Akdeniz dünyasının hiç kokusu olmasa, yani çiçeğinin, otunun suyunun, denizinin, ağacının, terinin, hiçbir şeyinin kokusu olmasa toprağının kokusu yeter. Hele yağmur başlarken, damlalar seyrek seyrek düşerken, topraktan bir koku yükselir, insan da erişilmez bir sevinçle kendinden geçer. İşte bu koku Akdeniz toprağının kokusudur. Burası da Akdenizin ortasında olmasa bile, gene de Akdenizdir."

"Akdenizdir," dediler hep birden. "Akdenizin insanları da başka insanlara benzemez," dediler hep birden.

"Yiğit adamlardır," dedi Topal Ali Çavuş.

"Gözü kara insanlardır," dedi Salih.

"Onlar cömert insanlardır, dostlarına canlarını bile verirler," dedi Kadri Kaptan. O konuşur konuşmaz, konuşanların hepsi ona baktı. Kadri Kaptan utandı, başını önüne eğdi.

"Doğru," dedi İsmail, "Kadri Kaptan yerden göğe kadar doğru söylüyor. Elia Efendi giderken bu çiftliği satar da öyle giderdi. Memlekete geri dönemeyeceğini bile bile her şeyini bıraktı gitti. Onlar buradan gideceklerini çok önceden biliyorlardı. Elia Efendi, ben memleketten gidersem atlara iyi bakacaksın, gözün gibi bacaksın dedi giderken. Bana bir yıl atlara yetecek kadar para da bıraktı. Gözleri yaş içinde beni kucakladı. Korkma İsmail sana bir şey yapmazlar. Sen bir Çanakkale gazisi kahramansın. Senin attığın güller, İngiliz gemilerinin bacalarından girip gemileri denizin dibine yolladılar. Sen dillere destan bir kişisin. Seni yalnız biz bilmiyoruz, savaştaki düşmanlarımız da, bütün Avrupa da biliyor. Sen atlara iyi bak, onlar benim gözümün çiçekleridir, dedi ahırlara gitti, eliyle sen gelme işareti yaptı bana, arabacıyla ben sabahtan öğle sonuna onu dışarıda bekledik Ahırdan çıktığında gözleri yaş içindeydi. Yüzüme baktı gülümsedi. Faytona iki al at koşuluydu. Fayton yakınımız çiftliğin sahibi İzzet Beyindi. Elia Efendi arabaya bindi, oturmadı gözden yitinceye kadar öyle kaldı. O uzaklaşır uzaklaşmaz, ben efendilerime söyleyeyim Kavlakoğlunu hepiniz biliyorsunuz, beni candarmaya teslim etti, can-darrna da beni öldürdü. Beni de ölümün elinden Hayri Efendi aldı."

Musa Kazım Ağaefendi İsmailden bu konuşmaları çok dinlemişti. Ağaefendi yine de çok üzüldü. Ötekiler de İsmailin başından geçenleri biliyorlardı. Dahası da bütün köyler ve kasaba İsmaili her yönüyle biliyordu. O İngiliz gemilerini attığı güllerle denizin dibine gönderen bir destan kahramanıydı. Kavlakoğlu Remzi Beyi de herkes biliyordu. O da bir Yunan dostuydu. İşgalci Yunan ordusunun askerlerinden birisiydi.

İsmail içini çekerek:

"Has adam, mübarek adam Hayri Efendi," dedi.

"Bu dünya şimdiye kadar yıkılmadıysa Hayri Efendiler yüzündendir," dedi Ali Çavuş.

"Bu dünya çürümüş bir dünyadır," dedi, Ağaefendi. "Ben ne yaptım ki insanlara beni yurdundan yuvamdan ettiler, ağlarım, atlarım mor menekşe bahçeli konağım kaldı. Başıma neler neler geldi. Daha da sürüm sürüm sürünüyorum. Dünya budur dünya budur Ali Çavuş, budur işte."

"Dünya budur Efendiäđa dünya budur. Hayri Efendinin çocuklarının şehit olduğu duyulunca bütün Ege kan ağladı, her camide onlar için mevlütler, dualar okundu, ağıtlar yakıldı. Ne oldu, olan onlara oldu, Hayri Efendinin boynu bükük, iki eli koynunda kaldı. Allah onun başına gelenleri kimsenin başına vermesin. O bundan sonra yaşamaz ki. Ayağa kalkmış yürüyen ölüdür o. Biz yaşıyor muyuz ki. Bizim gördüğümüz savaşı yaşayanlar diri mi sanki. Hayri Efendinin çocukları bizim alaydaydı. İngilizlerle süngü harbine girdik. İngilizler de biz de çok zayıt verdik. Sonradan duyduk ki Hayri Efendinin iki oğlu da şehit düşmüş. Onların yerine ben öleydim dedim. İki tuvana delikanlı. Daha tomurcukta iki çiçek. İnsanların yüzüne nasıl bakarım. Herkes öldü de ben ben bu savaşlardan geriye nasıl sağ çıktım. Ne derim insanlara. Sağ kaldığıma utanıyorum. Herkesler öldü de sen ölmedin demezler mi, Çanakkaleden kaç kişi kurtuldu sormazlar mı, ben şöyle böyle bir gözü verdim de öyle

kurtuldum dersem bana inanırlar mı? O gün bu gündür Hayri Efendinin dükkanının önünden geçemiyorum. Onunla bir yerde karşılaşırım diye ödüm kopuyor."

"Salih doğru söylüyor," dedi Ali Çavuş. "Ne çok genç öldü, ne kadar. Savaştan geri kalanlar da iflah olmazlar. Bizim de yüreklerimizde ne kadar acı var, ne kadar acı. Ne kadar utanç var içimizde ne kadar."

"Var," dedi Salih Çavuş, "var. Çok var. Doyurulmaz."

"Tam bir öğle üstü süngü harbi başladı, asker birbirine girdi. Güneş tepemizde. Ortalık cayır cayır yanıyor. Çarpışma uzun sürmedi. Düşman bozuldu, geriye kalanlar kaçıyor. Çarpışma sahasında ölümler üst üste. Biz ölümlere koştuk mataralara saldırdık Her matarada bir damla su bile yok. Az sonra havada mataralar uçuşmaya başladı. Çarpışma sonrası öyle bir duruma düştük ki ağızımız kurudu, nerdeyse susuzluktan öleceğiz. Çarpışmayı kazandık ya susuzluğa yenildik. Kuşlar ölürken ağızlarını nasıl açarlar, biz de kurumuş ağızlarımızı öyle açmıştık İngi-lizlerin bütün mataraları boş olduğuna göre geriye kalanları da susuzluktan öleceklerdi. Biz de çok ölü verdik. Allah insanoğlunu savaşta da, barışta da susuzlukla, açlıkla, zulümle, savaşla terbiye etmesin."

Bir süre susuzluk üstüne konuştular. Çok şükür şu karşı dağın her ağacının dibinden bir pınar çıkar. Her kasabanın, köyün ortasından, yanından bir çay akar. Yukarıdaki dağların eteklerinden uzak denize kadar parlak yeşil yapraklı zeytinler iner. Şu karşıki dağ İda dağıdır, ona bin pınarlı İda derler. Ovalardan geçen suların hepsi de ondan çıkar.

"Bizim Giridin dağları da öyle. Her ağacın altından bir su kaynar. Bizim Niko o dağlardan olur," dedi Musa Kazım Ağaefendi.

"Dağ adamları çok yiğit olurlar," dedi İsmail Çavuş, "Bir yüzbaşımız vardı, adı da Şahin. Bütün bölük susuzluktan ölüyorduk. Savaş etmeye değil ayağa kalkmaya bile takatimiz kalmamıştı. Yüzbaşımız gitmiş, paşaya, bizim askerler susuzluktan ölüyorlar, demiş. Şu dağın arkasına kadar, birkaç saatlik bize izin, demiş. Paşa da olur, demiş. Bir ormanı geçtik orman yanmış, pınarlar kurumuş, çakıllar kalmış. Yokuşu koşarcasına çıktık, suya gidiyorduk. Amacımız su olmasa şu yeşil çimenli çukurun yamacına yatıp kalacaktık Suya geliyoruz, dedi önümüzden giden yüzbaşı. Dört yanımızdan top, mitralyöz sesleri geliyordu. Yürüdüğümüz toprak sallanıyordu. Ulu çınar ağaçlı bir köy geçtik, çiçekli bir yokuş çıktık, bir su sesi duyduk, koşmaya başladık, biz koşarken yüzbaşının ilerdeki kayalıklarda yankılanan sesi bizi olduğumuz yerde durdurdu. Önde yüzbaşı arkada biz koştuk, kayalığın dibinden kaynayan suyun önünde durduk. Beşer beşer kaynağa vardık, önce suyun önüne varıp doyuncaya su içtik, mataralarımızı doldurduk, kayalıktan çıkan su buz gibiydi. Sonra yüzbaşı, bir saat serbestsiniz, dedi, kendi de gitti bir ağacın gövdesine sırtını dayadı. Bizim yüzbaşı Binboğa dağlarından olduğunu söylerdi. Dağ adamlarının gözü kara olur, dağ adamları yiğit kişilerdir."

"Niko da dağlıydı," dedi Ağaefendi, biraz da övünerek. "O da savaş görmüş bir çavuştur."

Ona her şeyimi bırakıp buraya geldim. Hem de gözüm arkada kalmadan. Kim bilir Niko şimdi ne yapıyordur."

İsmail Çavuşun sesi kısık, sesi kederliydi:

"İlk aylarda, ilk yıllarda işler iyi gitti, sonra da bırakılan para bitti. O da benim gibi yaptı, tanıdığı bir at meraklısına soyu Yunanistanda ünlenmiş atı sattı. O para bir ay bile yetmedi. Aynı adama iki at daha sattı Niko Çavuş. Atı alan adam yaşlıydı. Sen bu atları sata sata bitirirsin, atların hepsini sat da parayı toptan al, emanete hıyanet olmaz, parayı sakla. Parayı öyle bir sakla ki senden başka yerini kimse bilmesin. Kime satayım bu kadar atı, dedim, alırım, dedi yaşlı kişi. O kişiyi Yunanistanda herkes bilir. Ben, dedim ona bir düşüneyim, o dedi bana çok düşünme, atları sat hemen. Bana iki gün ver dedi. İki güne kalmaz senin elinden alırlar. Ben sordum ona bir şey mi var. Var, dedi adam bana. Benim derdim bu güzel atlar kötü adamların eline düşmesin. Emanete hıyanet olmaz, senin oğlunu da Türkler öldürdüler Anadoluda, Türkler öldürdüler. Benim oğlumu Anadolunun ortasında benim oğlumu bizim politikacılar ve generaller öldürdü. Anadolun-da. Ne işimiz vardı, Anadolunda?"

"Doğru," dedi Musa Kazım Ağaefendi, "Niko her zaman her yerde bunu söylerdi. Başına bir iş açacağı belliydi."

"Niko düşündü, sonunda ne veriyorsun atların hepsine, dedi. Adam öyle bir para söyledi ki nerdeyse şaşkınlıktan Nikonun dudakları uçuklayacaktı. Niko inanmadı üç kez ona parayı söyledi, veriyorum atları dedi, yalnız atlardan birisi benim. Hangi at mı dedin, Musa Kazım Beyin bana armağan ettiği at. Olur dedi yaşlı adam. Öyleyse İncile el basarak yemin edeceksin, parayı Kazım Beye verdiğini söyleyecek, Niko Çavuş kahroldu ama ne yapsın, diyeceksin? Yaşlı adam gitti İncili getirdi masaya koydu elini İncilin üstüne bastı, Yunanca ve Türkçe yemin etti ve gitti parayı da getirdi, saydı verdi. Niko da ona anahtarları verdi. Ben gidiyorum, atlar sana hayırlı olsun, dedi aŞağı indi atma bindi, teker teker atların yelelerini okşadı, tanyerleri attı atacak dağların başı ağardı ağaracak kır atı sürdü doludizgin dağların yolunu tuttu."

"O dağlarda Nikoyu kimse bulamaz," dedi Musa Kazım Ağaefendi, "İsmail de olduğu gibi söylüyor olanı biteni. İşte İsmail budur/'

Kalktılar, zeytinliğe kadar gittiler.

"Zeytin ağaçlarının hepsi genç," dedi Poyraz. "Zeytinliğin yıllık verimi bir köyü zengin eder," dedi. "Ağaefendi de Maliyeye çok para verdi bu zeytinlik için. Yazık yazık Kavlakoğlu, bir kuruş bile vermeden zeytinliğin yarısını aldı. Zeytinliğin ortasından akan su da benim diyormuş. Ben İstiklal Harbi kahramanıyım diyormuş. Bende mi para vereceğim dört beş zeytin ağacı için. Zeytinliğin yarısını alıyorum. Bunun için de bir kuruş vermem. Kanımızı boş yere mi döktük diyormuş."

İsmail dişlerini sıkı: "Verme bakalım," dedi.

Bundan sonra dağlara doludizgin at süren Nikonun sözü edilmedi. Musa Kazım Bey atları, Giridi konuşuyordu durmadan.

Daha gün batınadan kalktılar, faytonları arabacılar faytonları koştular, beyleri bekliyorlardı, beyler arabalara yürüdüler. Arkalarından İsmail yetişti, elindeki torbayı Poyraza verdi, "torbada beş keklik var, beşini az önce kestim, Ağaefendi için."

Arabalara bindiler, çabucak tekneye vardılar. Gün batınadan Topal Ali Çavuşun köyünde ydiler. Ali Çavuşun bahçesine girer girmez buğulu yemek kokularıyla karşılaştılar. Acıkmışlardı. Yemek kokuları onları daha da acıktırdı. Ortaya kilim sofraya serilmişti. Sofraya oturur oturmaz yemekler geldi. Önce kabak çiçeği dolmasına saldırdılar. Bu evde güzel yemekler yapılıyordu. Oradaki herkes evin hanımına yaptığı yemekleri övdü. Evin kızının getirdiği sabun ve ibrikle ellerini, ağızlarını yıkadılar, döşeklere oturup, bellerini boynu eğri mor menekşe nakışlı yastıklara dayadılar. Kazdağı sözünü Ağaefendi açtı. "Kazdağının kadim adı İdadır, İda da bütün dünyada ünlüdür," dedi.

"Kazdağı bizim buralarda da çok ünlüdür," dedi Topal Ali Çavuş.

Ağaefendi:

"Bizim Melek Hatun Kazdağından olur. O, Kazdağı için bin pınarlı Kazdağı diyor," dedi ve Topal Ali Çavuşun gözlerinin içine baktı.

"Bizde de bu dağa bin pınarlı Kazdağı derler. Bu Ale-vilerin dağıdır. Burada Sarıkız mekanı vardır, bizim batıda çok Alevi vardır. Sarıkız onların ermişidir. Her Hıdı-rellezde binlerce Alevi gelir dağa Sarıkızın makamını ziyaret ederler, semah ve mengü dönerler."

"Mengü nedir," diye sordu Ağaefendi.

"Bir tür semahtır," dedi Ali Çavuş. "Yalnız semah bir erkek, bir kadın olabilir en az, on iki, on altı da olabilir. Mengü bir kadın, bir erkek bin kişiye kadar da çıkabilir. Ona göre de dağa dedeler gelir, otuz kırk, elli altmış, yüz, daha da çok dedeler gelir, saz çalarlar. Her dede saz çalmasını bilir. Saz çalmayı çocuklukta öğrenirler. Saz çalmasını bilmeyen dede görülmüş değildir."

"Bizim Melek Hatun da Kazdağındandır. Biz bu yıl yaz bahar ayının birinde dağa gideceğiz."

"Gidin efendim, Kazdağını görmeyen cenneti görmemiş demektir. Kazdağı bin pınarlı olduğu gibi, binbir çiçeğin de dağıdır. Dağ ağzına kadar binbir kokuyla doludur. Dağın dibinden geçen bile kokulardan başları döner. Biz çok eskilerden bu yana Kazdağını görmeyen, orada az da olsa yaşamayan, bu dünyaya geldim demesin deriz."

"Allah Allah," dedi Ağaefendi, "Melek Hatunu alıp hemen onun dağına gitmeli."

"Gitmeli," dedi Topal Ali Çavuş, "o dağı görmeyen bu dünyada yaşadım demesin."

"Demesin," dedi Poyraz.

"Olabilir," dedi Ağaefendi.

Poyraz da ateş bacayı sarmış, diye geçirdi içinden. İçini bir sevinç aldı, ne yapacağını bilemedi, gülmeye başladı, yüzü değişti, onun yüzünü görenler mutlu oldular.

Ağaefendinin sevinci gittikçe artıyor, arttıkça da gülüşü ortalığa yayılıyor, herkes kendini sevinçler içinde buluyordu. Dağın güzel çiçekleri, ağaçları, atları, ceylanları, kartalları da.

Ali Çavuş Ağaefendinin sözünü kesti, soluyordu:

"İlle de Kazdağının kadınları/" dedi. "İda dağının kızları, dulları birer dünya güzelidir. Şu dünya dünya oldu olalı İda kızları gibi kızlar dünyaya gelmemişler, hem güzel, hem ermiş."

"İlle de Girit dağlarının kadınları, onlar gibi güzel bu dünyada yoktur."

"Sen dağlı mısın," diye sordu Ali Çavuş.

Ağaefendi bu soruya şaşırды, telaşlandı. Ali Çavuşa karşılık vermedi, başını eğdi, düşündü.

"Bizim kökenimiz de Toros dağlarından, daha doğrusu Konyanın Toros dağlarından olur. Toros dağları dedim ya çok eski, çok eski bizim Torosluluğumuz. Bizim familyanın bir kısmı da Girit dağlarından olurlar. Soy kütüğümüzde böyle yazıyor. Siz de haklısınız, eski Yunanda İda dağı, Kazdağı olmadan önce mübarek Olimpos dağıydı. Olim-pos dağının da üç güzelleri vardı. Güzellerden birisi tanrıçaydı. Elmayı ona vermedi yakışıklı delikanlı. Tanrıça da o delikanlının şehrine savaş açtırdı o ulu şehri yaktırdı!"

Ali Çavuş:

"Bu üç güzelden birisinin adı da Sarıkızdı. Dünyaya gelmiş gelecek en güzel kızdı o," dedi. "Ölümsüzdü. Makamı sizin İda, bizim Kazdağı dediğimiz dağın doruğun-dadır. O Kırklara karışmış tek kadındır. O da kırk ermişler gibi ölümsüzdür. Bizim buralarda her Hıdırellez gecesinde pınar başlarında beklerlerken suya düşmüş Sarıkız suretini görenlere diledikleri her şeyi verir, bir altın top değil."

Ağaefendi bir süre durdu gözlerini Ali Çavuşa dikti. Çavuşun buna canı sıkıldı, öfkeleni:

"Ağaefendi, Ağaefendi," dedi, "yeşil donlu Kırkların Gelibolunda düşmanla çarpışırken onları top top ışıklar içinde görmeyen kimse yoktu. Yeşil donluların içinde bir de dünya güzeli kız vardı. Güneş gibi şavkıyordu. Onun kim olduğunu yalnız biz biliyorduk, çünkü

Kazdağı bizim dağımızdı. Onlar düşmanın üstüne yürüyorlar, düşman ölüleri de arkalarında biçilmiş ot sapları gibi kalıyordu. Yeşil donluların geride bekleyenleri de gemilerden atılan gülleri alıyorlar gerisingeriye gemilerin bacalarından içeriye düşürüyorlar, gemiler gökyüzüne sular fışkırtarak denizin dibini boyluyorlardı. Yeşil donlular yardımımıza gelmeseydi, Sarıkız da onlarla birlikte olmasaydı düşmanlar bizi parça parça ederlerdi. Yeşil donlular cennetten çıkmış gelmişler, düşmanın tepesine binmişlerdi. Yoksa biz bir tek düveliz, düşmanlar yedi... Kırklar olmasaydı, cennetlerini bırakıp bize yardıma gelmeselerdi bizim halimiz dumandı. O mübarekler yüzünden düşmanı denize döktük, köklerini de kuruttuk."

Ötekiler hep bir ağızdan:

"O yeşil donlular, cennetliler, Sarıkızın yüzü suyu hürmetine Çanakkaleye gökten indiler."

Ağaefendi onlara bir şeyler söyleyecekti sustu, ayağa kalktı:

"Yolcu yolunda gerek," dedi, şaşkın, hep birlikte kalktılar. Ali Çavuşla ötekiler onları iskeleye kadar uğurladılar. Tekne hazırды, motoru çalışıyordu. Ali Çavuş elindeki torbalardan birini Poyraza, ötekini de Ağaefendiye verdi. Ağaefendideki torbada yolunmuş, tuzlanmış buz içinde beş keklik vardı. Poyrazdakiyense Kazdağı nanesi, kurumuş som sarı mantıvar çiçeği, som kırmızı salep çiçeği soğanı, kırmızı Akdeniz biberi, daha nice otlar vardı. Ayrırlarken Ağaefendi hepsini teker teker kucakladı. Memnundu.

Ağaefendi Poyraza sordu:

"Bu keklikleri nereden getiriyorlar?"

"Şu karşıki dağdan getiriyorlar. Buzlara sarıyorlar."

Adaya çabuk geldiler. Adaya gelinceye kadar da hep dağı konuştular. Ağaefendi, onları karşılayan kızlarına elindeki torbayı uzattı:

"Torbada keklikler var," dedi, "tuzlayın, kaynatın. Yarın gene şölen var."

Poyraz da elindeki torbayı Zehraya uzattı.

Ağaefendi:

"Bu torbanın içinde de Akdeniz nanesi var,- kokusu insanın yüreğini tazeler. Bir de kırmızı Akdeniz biberi. Acısı hiçbir acıya benzemez. Öteki otlar da şifalıdır, yemeklere konur, insanın ömrünü uzatır. Akdeniz dağları hiçbir dağa benzemez, çiçekleri, otları, ağaçları, arılan, kayaları, pınarları, suları mis gibi kokar. Kokular insanın iliklerine işler. Akdeniz ormanları kokular cennetidir. Destancılar der ki göklerin, toprağın, yellerin, yağmurun kokusu insanı bayıltır. Akdeniz dağlarının her günü mutlu bir ömürdür."

Kızlar mutfakta durmuşlar babalarını dinliyorlardı. Babaları gene iflah etmez Girit hasretine düşmüştü. O bazı bazı bir sevgiye, bir coşkuya girer çıkardı ya hiçbir zaman da böyle olmamış, damarlarından sevinç sevgi, korku fişkirmamıştı. Şimdi, az sonra bu coşkuyla, sevinçle dışarıya çıksa bütün ada yediden yetmişe kadar başına üşüşür, o konuştuğunda sevince, sevgiye keserlerdi.

Zehra:

"Baba" dedi, onun da sesi sevinçten çınliyordu.

"Baba, beş kekliğin beşini de yolmuş, tuzlamışlar. Kaynatalım mı," diye sordu Zehra.

"Hangi günü isterseniz. Başka da ne istersiniz, uzo var mı, şarap, rakı var mı?"

"Her şey var baba. Tatlı da yapacağız."

"Nişancı Veli Ağadan ne haber?"

"Bugün sabahtan beri geldi geldi gitti, seni sordu. Gene gelecek."

"Biz Melek Hatunla onun dağı İdaya gideceğiz. Köylü arkadaşlar İdayı bize anlata anlata bitiremediler. Size de mektepte İdayı, onun üç güzellerini anlattılar değil mi?"

"Anlattılar baba. Anlatmakla da kalmadılar bize ezberlettiler."

"Size çok sevineceğiniz bir haberim var."

"Söyle baba, söyle," diye kızlar heyecanlandılar, "haydi." Tam bu sırada da kapı çalındı, Nesibe koştu. Gelen Melek Hatundu.

"Hoş geldim pirim," yüzü kıpkırmızı olmuş, elleri titriyordu. Efendiağa ayağa kalktı, Melek Hatuna koltuğu gösterdi, "Buyur Melek Hatun, hoş bulduk," dedi. "Kızlara Nikoyu anlatacaktım."

"Nikodan bir haber mi var?" diye sordu Melek Hatun.

"Üstelik de Nikodan güzel haberler var. Ben Niko yiğit adamdır derdim ya hiç yanılmamışım. Nikonun kim olduğunu çocuklara da, sana da, adada kim varsa da, hepimize de anlattığımdan da daha yiğit çıktı. Daha yürekli çıktı. Korkmadı, çitliği bırakıp kaçmadı. Dostluğuna bağlı bir insan olarak benim anlattıklarımından da, benim söylediklerimden de sağlam çıktı."

"Niko sağ mıdır," diye sordu Melek Hatun.

"Sağdır," dedi Ağaefendi, "hem de kale gibidir. Hapishanede de değildir çok şükür. O ne demiş, ne demiş, Bey beni herkesten iyi tanır demiş. İşte ben burdayım çok şükür. Niko

herkesten de, her yerden de daha güvendedir. O hapishanede de değildir, o bir İsmail de değildir. Onun kılına bile kimse dokunamaz."

"Ona kimse dokunamaz. Pirimin gölgesi var onun üstünde," dedi Melek Hatun.

"Ona kimse dokunamaz, görkemli Düldülün binicisi Alinin mürüvveti onun üstündedir. Evet görkemli Düldülün binicisinin mürüvveti... Niko yalnız kalınca ne yapacağını bilememiş. Günlerce konaktan atlara, atlardan konağa gitmiş gelmiş, gitmiş gelmiş. Bugünlerde Nikoya kimse yaklaşamaz olmuş. Nikodur bu, o bir savaş kahramanıdır. Çok da namlı bir nişancıdır. Uçan turnayı gözünden, kaçan tavşanı art ayağından vuranlardandır."

Atlara ne olmuş diye içinden sorarken, Melek Hatun, dudakları kıpırdayarak dualar okuyordu. Duasını bitirdikten sonra: "Alinin mürüvveti bir de senin üstünde."

Melek Hatun dualardan sonra gözlerini Ağaefendinin yüzüne dikti uzunca, Nikoya bir şey olsaydı efendimiz böyle şen şakrak konuşabilir, sevincinden göklere uçabilir miydi? Böyle düşündü. Gelen her mektubu okuyor da bu mektubu niçin bana okumadı, kızlara da okumamış, kimseye okumamış. Niko önce bir at satmış. Atın parası hemen bitmiş. Sonra da Niko atları teker teker satmaya başlamış. Bakmış ki atlar azalıyor, bu gidişle de elde hiç at kalmayacak, demiş.

"Kunnayan hiçbir kısrak yok muydu senin atlarının içinde?"

"Var ama kısrakların kunnadıkları taylara en az iki yıl bakmak gerekir." Niko da tanıdığı, güvendiği bir at çiftliği olan dostumuza kalan atları satmış. Nikodur bu! Niko bu kadar paraya çok şaşırılmış. Atları satın alan dostumuz, Niko demiş, bu atlar çok değerli soylu atlardır. Başımıza şu büyük savaşlar gelmeseydi, Musa Kazım Bey de sürgün olmasaydı parayla, pulla bu atların yanına bile kimsecikler varamazdı. Gene de Nikonun aldığı para büyük paradır. Memlekete gittiğimizde, çabuk gideceğiz, öyle gözüküyor, bu parayla bizim atlar gibi atları olan iki çiftlik alırım. Niko diyor ki bu parayı öyle bir sakladım ki bu paraları kimse bulup da çalamaz. Yakında da yollar açılacak, açılmasa bile, iyi Türkçe biliyorum, paraları alıp sana getirecek, elimle sana vereceğim. Paranın ne gerekliliği var bana. Adam şaşırılmış. Bu kadar parayı hiçbir yere saklayamazsın. Sende bu kadar para olduğunu kimselere söylemesen de, yerini kimse bilmese de herkes öğrenir. Paradır bu, herkes kokusunu alır."

"Nasıl öğrenir," diye Ağaefendinin su gibi akan sözlerini kesip sordu Melek Hatun:

"Atlara satın alan dost Nikoya demiş ki Atınaya git de parayı bankaya yatır. Bankalar güvenlidir. Sen de toz ol, ortalıkta gözükme. O para yüzünden seni öldürürler. Yollar açılınca da istersen parayı sen al Musa Kazım Beye götür, istersen banka yoluyla gönder. Nikodur bu, kızmış, bu parayı elimden kimse alamaz. Parayı hemen orada sırma işlemeli heybesine koymuş, hayırlı olsun bey demiş, bu atlar sürgün, soylu bir insanın atlarıdır, sana uğur getirecek, ben de yollar açılsın açılmasın bu parayı kuruşunu harcamadan Beye

götürüp vereceğim. O, Nikodur dediğini yapar."

Kızlar Nikoyu iyi tanıyorlardı. Sessiz sedasız, ağzı var dili yok, haftada üç gün çimleri sulayan, gece gündüz ahırlardan çıkmayan korkak, çocuklarından ve atlardan başka uğraşı olmayan, arada sırada çocuklarını midillilere bindirip yakındaki ormana götüren yumuşak, utangaç hep gülümseyen bir kişiydi. Ağaefendi İsmaili tanıdıktan sonra Niko onun gözünde büyüdü. İsmail Çavuşun Çanakkale savaşının namlı bir topçusu olduğunu, güllerini düşman gemilerinin bacalarının içine düşürdüğünü, kocaman gemileri denizin dibine gömdüğünü bilmeyen yoktu. Melek Hatun ona kahraman diyordu da başka bir şey demiyordu. Kavlakoğlu onu candarmalara öldürtmüştü. Bunu herkesler de böyle biliyordu. Onu bir savaş kahramanı olarak bildiği kadar. Melek Hatun kocasının öldüğünü anlatırken onun savaştaki arkadaşlarını da anlatıyordu. Evinde bir de bir İngiliz zırhlısının resmi vardı. Geminin bacasından bir gülle giriyor sular göklere çıkıyordu. Melek Hatun İsmailin sözü oldukça kızlara eğiliyor, İsmaili kızlara fısıldıyordu ve günlerden bir gün İsmail Kavlakoğlunu öldürecek. O bunu evinde asılı resmin içinde görmüştü. Böyle çok resimler vardı şehitlerin evlerinde. Ne kadar kahve varsa hepsinde, hepsinde de İsmail vardı batan gemilerin yanında. Bir de Sarıkız vardı. Dünya güzeli, ışıklar saçıyor görünmemiş. Sarıkız İsmaili koruyacaktır. İsmail ölüm acısını kimseye koymayacak, Ali de cennet kapısında elinde gül onu bekleyecektir.

Musa Kazım Ağaefendi:

"Size en iyi haberimi vereceğim," dedi bir süre sustu, kızlara, Melek Hatuna gözlerini dikti, baktı. Kızlar da, Melek Hatun da dikkat kesilmiş, boyunlarını uzatmış onun ağzına bakıyorlardı. Ağaefendi bir gülümseyerek sevinç içinde kalıyor, bir yüzü kararıyor, ardından da pencereden denize bakıyor, yüzü karanlık bir yüze kesiyordu, ötekiler de onunla birlikte seviniyor, onunla birlikte üzülüyor, kederlere batıp çıkıyorlardı. Onların bu halleri de Ağaefendiyi mutlu ediyor coşturuyordu.

Ağaefendi gülerek

"Niko dağına gidip paraları akla hayale gelmez bir yere saklayınca benim kır atı anımsamış, atı bulmalıyım Beye vermeliyim, o da sevincinden uçmalı demiş, binmiş üç sakarlı doru ata düşmüş köşe yollara koca Girit-te aramadık yer bırakmamış. Sonunda kır atı bulmuş. At çok bakımlı gibi. Niko buna şaşırılmış kalmış, atın göğsü, sağrısı öyle bir parlıyormuş ki bir tay sanırsın. At kişnemiş sonra da Nikonun yanına doğru koşarak gelmiş elini yalamaya başlamış. Başını dağlara döndürüp var gücüyle kişnemiş üst üste üst üste, dağlar yankılanmış. Kişneme bitince Niko ata yuları takmış, yanına alıp dağındaki evine götürmüş. At için beş dönümlük arpa, on dönüm de yonca ekmiş. Kır at yaşlıdır, demiş. Onun yerinde başkası olsaydı yıldıya dayanamaz, bir kışta ölürdü. Bundan sonra ölmeyecek, bey onu görecek. Arpa, yonca hele şifalı pınar suyu...

İşte Niko budur. O biliyordu ben al ata binmeden önce bütün Giridi arayıp da kır atı bulamayacağımı. Bulamayınca da kederden öleceğimi. Şimdi anamdan yeniden, yeniden

doğdum. Artık bundan sonra sürgün değilim. Artık Nikonun kır atıma iyi bakacağını biliyorum. Kır atım ölmeyecek. Onu dünya gözüyle görecekim. O beni görünce değil, kokumu alınca şaha kalkıp kişneyecek Öyle bir kişneyecek ki dağlar zangır zangır titreyecek, sevincinden kanat takıp uçacak Köroğlunun kır atı gibi. Ben ne yapıp ne edecek kır atımı görmeye Giride gidecekim, kır atımı görecekim. Kır atımı görmeden ölürsem gözüm açık gidecek."

Hiç kimse konuşmadı. Nesibeyle Melek Hatunun gözleri yaşarmıştı, Zehra da ağlıyordu.

Ağaefendi kızlara:

"Susun," dedi acı acı gülererek "Susun. Çok şükür atım da sağ ben de sağım, Niko da sağ. Niko görülmemiş bir at binicisidir de. Bindiği at nasıl bir at olursa olsun, koşulardaki atlar da nasıl olurlarsa olsunlar Niko bindiği atı birinci getirir. Baktığı, bindiği her at onu sever. Onun kokusunu alan atlar nerde olursa olsunlar kişnerler. Niko bir ağacın altına yatmış beklemiş. Kır at onun kokusunu alır almaz hemen ona koşardı. Niko bir gün bir kayanın gölgesine yatmış uyurken kır at gelmiş ses çıkarmadan onun başucunda durmuş. Niko gün ikindiye kadar uyumuş, at onun uyandığını görünce eğilmiş Nikoyu uzun uzun koklamış. Nikodur ayağa kalkmış kır atı kucaklamış, bundan sonra da kır at incitmeden Nikoyu silkelemiş, ardından da şaha kalkmış üst üste üç kere kişnemiş, dağlar yankılanmış, kır atın kişnemesini duyanlar her at böyle kişneyemez, bu kişneme Musa Kazım Beyin kır atının kişnemesidir demişler. Bu kişneme olsa olsa kır atın kişnemesi olabilir. Soy kütükleri varır uzun yıllara daya-mr. İşte onların sesi böyle çıkar. Onların soy kütükleri altın mahfaza içindedir."

Zehra Nesibenin kulağına eğildi:

"Babamıza bir hal oluyor. Niko Zaloğlu Rüstem oldu çıktı. Oysa Niko eline vur da ekmeğini al bir gariban kişidir. Bence at çoktan öldü. Yılıkyaya katıldığında daha o gün ölmüştü."

"Öyleyse babam ne istiyor?"

"Hiçbir şey istemiyor, konuşuyor. Atı Niko yılıkyaya götürürken nerdeyse ağlıyordu. Bence de öyleydi. Atın kulakları düşmüş, yelesi dökülmüş, ayakları birbirlerine dolaşıyordu. Sağrı kemikleri dışarı fırlamıştı. Belki de at yılıkılara katılmadan ölmüştü. Aylardan sonra babam pişman olup atma binip Nikoyla bütün Giridi baştan sona aramamışlar mıydı?"

Zehra usulcana:

"Babamıza bir şeyler oluyor," dedi, "kovanı al da çeşmeye suya gidelim."

Ağaefendi:

"Nereye suya mı," diye kızlara sordu.

"Taze suya gerek var," dedi Nesibe.

"Çabuk gelin, Nikoyu burada kesiyorum. Sizi bekliyorum. İsterseniz gitmeyin. Nikoyu bitirince hemen gidirsiniz."

Kızlar kovaları yere koydular.

"Niko eve bir de tazı almış, hem de Afgan tazısı. Afgan tazısı gibi bir tazı yok şu yuvarlak dünyada. Niko öyle bir avcıdır ki Afgan tazısız yapamaz. İşte bu Nikodur bu! Bulabilirsem öyle bir Afgan tazısı ben de İsmail alacağım. O da o da her gün keklik avlayacak şu karşı dağlarda. Biz de bu adaya hapsedilmiş adalılarımıza her gün her gün keklik ziyafeti çekeceğiz. En güzel şarapları içeceğiz. Sonra da çiftliğe gidip menekşeler koklayacağız. Boynu eğri mor menekşeler. Toroslardan Giride düşen dedelerimiz di-yorlarmış ki her bahar boynu eğri menekşe koklayanların ömrü iki kat artarmış. İsmail yeni ata bir bakmış, bir bakmış ki at küheylan gibi olmuş. Onu Nikonun öz bir kardeşi sanırsınız. O yakında kendini öldüren Kavlakoğlu kavlağı öldürecek, onu cehennem zebanilerine teslim edecektir. Hiç korkmayın kızlarım. Niko sattığı atların paralarını İstanbuldaki bankaya benim adıma yatıracak. Biz de İstersek Londrada, Pariste, Berlinde şahlar gibi yaşayacağız."

Nesibe:

"Sağ olasın, var olasın baba," dedi, "sen bu adayı bu adayı da bize cennet ettin. Biz baba senden de, senin bizi getirdiğin adadan da memnunuz. Burası bir cennettir. Burada padişah kızları gibi yaşıyoruz baba neyimiz eksik ki."

Ağaefendi susmuştu. Sonra birden, "Çocuklar," dedi, "ben pınara gideceğim benimle gelecek var mı, orası da benim cennetim. Orada kendime geliyorum. Benimle gelecek?.."

"Ben geliyorum sultanım," dedi Melek Hatun.

"Baba burada işimiz var."

"Hoşça kalın güzellerim."

"Güle güle baba."

Önde Ağaefendi, arkada Melek Hatun merdivenden indiler, yan yana cirpirtiliğe girdiler yan yana çalıkların altına uzandılar, menekşeler açmamıştı, eli kulağındaydı. Tomurcuklar şıkırdım gibiydi, patladı patlayacaklardı. Hatun sabırsızlıktan ölecekti, bu menekşeler ne zaman açacaktı. Ayağa kalktılar pınara geldiler. Hatun ne yapacağını bilmiyor, belki de menekşeler hiç açmayacaklar diye üzülüyordu.

Ağaefendi belli etmeden hayranlıkla Melek Hatuna bakıyordu, dalmış gitmişti. Kayalara suyun ışığı düşmüş, ışıklar kayalıklarda oynaşyordu. Melek Hatunun yüzüne düşmüş

ışıklar da oynuyor, gencecik, taptaze yüzü gittikçe güzelleşiyordu. Ağaefendi ne yapacağını bilemiyor, Melek Hatunla nasıl konuşacağını yolunu bulamıyordu. Ölüp gitse de onunla konuşmanın bir yolunu bulamayacaktı. Kimse onun neler çektiğini bilemiyor. Melek Hatun bile, kızları bile her şeyden habersizdi. Bir kadına böyle bir şey nasıl söylenirdi. Düşündükçe terler içinde kalıyordu. Melek nasıl anlamıyordu onu, her gördüğümde titrediğimi görmüyor, sultanım da sultanım, Ağaefen-dim de Ağaefendim dediğinde kendimden geçtiğime aldırıyor, görmezlikten geliyor. Gelirse gelsin, ne olursa olsun. İlle de Giridin kadınları.

Musa Kazım Bey inadına Niko diyordu da bir şey demiyordu. Öyleyse Niko mademki yiğit birisin, mademki sadık birisin gel artık gel artık. Dört gözle seni bekliyorum. Yakınlarda sen buraya gelersen, hem de bir torba Napolyon altınıyla, herkesin parmakları ağızlarında kalacak. Parayı bankadan çek doğru buraya gel. Sana yarın mektubunu yazarım. Çabuk gel de bunların parmakları ağızlarında kalsın. Çabuk geeeeel.

Ağaefendi birden kendine geldi, ben ne yapıyorum diye düşündü. Melek Hatun gözlerini pınara dikmiş kaygan böceklerini seyrediyordu. Yumulmuş bir tuhaf olmuştu. Kaygan böcekleri hızlarını almışlar, ağır bir ışık düşmüş suyun dibinde gölgeleri uğunuyordu.

Ağaefendi:

"Melek Hatun," dedi, "bir takdiri ilahi, şu kaygan böceklerine bak, hiç durmadan, yorulmadan, son hızlan pınarın suyunun üstünde, gölgeleri suyun dibinde ışıkların üstünde, sırtlarında ışıkları taşıyarak gidip geliyorlar, ne yiyorlar, ne içiyorlar."

Melek Hatun:

"Ne içsinler," dedi, "suyun içindeler."

"Öyleyse ne yiyorlar?"

"Bilemem onu," dedi Melek Hatun. "Bizim Kazdağı'nın her pınarında bu kaygan böceği vardır. Biz çocukken pınarlara gider sabahtan akşama kadar kayganı seyrederdik. Onlar suyun altında sultanım senin dediğin gibi pınar sularının altında sırtlarında ışık taşırlardı. Belki de ışık yiyorlar."

"Anladık, ışık olmayan günlerde ne yapar, ne ederler bu kayganlar."

"Onlar o günlerde ışık biriktirirler güneşsiz günler için herhalde," dedi Melek Hatun.

"Kim bilir Melek Hatun," dedi Ağaefendi, ayağa kalktı, "ben aşağı ulu zeytinin oraya gidiyorum, sen kızların yanına git. Zeytin ağacıyla konuşuyorum. Sen kızlara selam söyle , onlar şölen kekliği yapacaklar, sen onlara yardım et."

Yürüdü gitti denizin kıyısına indi. Denizin de dibine ışıklar çökmüştü. Bir kayaya oturdu,

denizin ışıklarını seyretmeye başladı. Çakıl taşlarının üstündeki ışıklar dalgalanıyordu. Ağaefendi kayanın üstünden kalktı zeytin ağacına vardı ağacın tepeden tırnağa yarılmış gövdesini okşayarak dolaştı. Dayanıyor dostumuz diye düşündü. "Daha da dayanacak," dedi kendi kendine. "Yaprakları te-rütaze. Bizim adalılar bunu görüp de karlı bir kış gününde kesmezsele, kesip de yakmazsalar, bizim arkadaşın daha çok ömrü var. Korumanın bir çaresini bulmalı. Salman Samiyle konuşmalı. O biraz delimsirik bir insan ya dostu anlar, ikimiz birlikte belki de dostu kurtarabiliriz. Kurtarabiliriz, ağacımız da dillere destan olur." Ağacı birkaç daha okşadı, yarılmış kabuklar elini acıttı. Ağaefendi farkına bile varmadı.

"Melek Hatun, babamız Nikodan haber almış, koskocaman torba dolusu Napolyon altını getirecekmiş. Bir de Afgan tazısı almış onu da armağan olarkten bize getirecekmiş. Korkuyoruz Melek Hatun, babamız hiçbir zaman böyle olmamıştı. Ankaradaki adam ona ağız dolusu küfrettiğinde bile böyle olmamıştı. Bugüne kadar hiç mi hiçbir kerecik olsun böyle olmamıştı. Halimiz ne olacak bilemiyorum."

"Bir şey olmayacak," dedi Melek Hatun. "Şimdilik ona ne olduğunu bilemeyiz. Bana öyle geliyor ki bir şeyleri çok özlüyor. Bu da geçer çocuklar, babanız çok güçlüdür. Böyle üzülmezin. Babanız sizi böyle görmesin, bilmesin. Babanızı, sultanımızı sizin üzülünüz kadar top güllesi bile yıkamaz. Sizin üzülünüzü görmesi sultanımızı öldürür. Size bir şey söyleyim de sevinin, sultanımız size sandığınızı yakında açtıracak. İşte buna sevinin."

"Bunu nerden biliyorsun, babam mı söyledi, senin dillerine Nesibe hayran olsun. Bunu nereden öğrendin kırk kanatlı Melek Hatunum?"

Zehra ayağa kalktı gitti Melek Hatuna sarıldı.

"Söyle bana dillerine hayran olduğum dünya güzeli anam."

"Bir bildiği var," dedi Zehra.

"Bir bildiği var," dedi Nesibe.

"Niko kaçtı da geldi mi acaba," dedi Zehra.

"Gelse onu görmez miydik," dedi Nesibe.

"Niko belki çiftlikte saklanıyordur. Belki de İsmailin evinde kalıyordur," dedi Zehra.

"O kadar parayı nasıl getirecek o sümsük Niko," dedi Nesibe.

"Babamız hiç yalan söylemez," dedi Zehra.

"Şimdiye kadar onun yalan söylediğini hiç kimse görmemiştir," dedi Nesibe.

"Ne oldu babamıza İsmail diyor da başka bir şey demiyor. Nikoyu da onun yerine koymuş," dedi Zehra.

Melek Hatun bir şeyler düşünüyordu ya işin içinden çıkamıyordu. Bir seviniyor, bir kızlara bakıyor üzülüyordu. Ağaefendiyi anlayamıyordu. Kızları böylesine perişan eden neydi.

Nesibe, "Babamız geç kaldı," dedi, Melek Hatun bunu duymadı. Susmuş, yumulu kalmıştı.

Melek Hatun doğruldu, "Haydiyin Lenaya gidelim," dedi, hemen ayağa kalktılar Lenaya vardılar. Lena onları sevinçle karşıladı, "Hoş geldiniz, hoş geldiniz beni çok sevindirdiniz, buyurup oturunuz." Sevincinden ne yapacağını bilmiyordu, kızlarla Rumca konuşmaya başladı. Melek Hatun Rumca'yı anlıyordu.

Lena "Size Melek Hatun şerbeti getireceğim, şimdiye kadar biz böyle bir şerbet görmedik."

Konuklar Lenada ikindiye kaldılar. Onlar giderlerken Lena:

"Size bir müjdem var, babanız sizi Atinaya götürecektir, orada kalacaksınız," dedi.

"Sus Lena, ağzındaki dilin kurusun," dedi Melek Hatun. Lena duymadı, onları uğurladı. Sevincinden uçuyordu.

Şerife Hatun üçünü de kucakladı, "Hoş geldiniz benim dünya güzellerim," dedi. Onları asmaların altındaki koltuklara buyur etti, "hoş gelip sefalar getirdiniz," dedi. "Hele bir oturun Hatunum, kızlarım size bir şerbet yaptım ki, bizim memleketin koruk şerbeti başkadır. Bizim memleketin asmaları başkadır hele otları. Buralarda o otlardan buldum koruk şerbeti yaptım. Şerbetin rayihası iliklerimize kadar işler taşa toprağa yayılır, gece gündüz damarlarımızdan çıkmaz."

Şerife Hatun eve gitti bir tepsi üstünde kristal bardaklarda şerbeti getirdi, herkese dağıttı. Konuklar şerbeti yavaş yavaş içtiler. Şerbet her bir yana güzel bir kokuyla yayıldı. Kızlarda Melek Hatun şimdiye kadar böyle koku koklamamışlardı.

Önce güzel kokulu şerbeti, sonra da kilimleri konuştular. Son günlerde çok dokumuştular Şerife Hatun.

Zehra:

"Öyle nakışlar atmış ki Şerife Hatun kendisi de, öteki usta kilimciler de böyle görkemli nakışlar görmemişlerdir," dedi.

Melek Hatun "Görmemişlerdir," dedi, "ben gençlik günlerime eriştim. Hem de mor sümbüllü dağlarım. Hem de bu şerbet, bu şerbetin kokusu..."

Şerife Hatun:

"Kızlar," dedi, "geçenlerde ben bir haber aldım, sevincimden uçtum. Sonra haber çıkmadı. Ben öldüm öldüm dirildim. Sonra birden gene göklere uçtum. Sonra Poyraz Ağa bana o güzel haberi getirdi. Ben gene göklere uçtum. Beni dinle Zehra o kökboyanın adamı bana yarın öbür gün geliyor. Bundan sonra sana ne yapacağım, biliyor musun, ilk kökboya kilimimi sana armağan edeceğim. İnşallah çabuk gelir o kökboyacı."

Zehra:

"Hey Şerife, hey güzelim Şerife Hatun benim düğünüm olacak mı, ne zaman olacak, o günleri göreceğiz miyim, ne zaman göreceğim ne zaman, Giride gidince mi?"

Şerife Hatun:

"O günler çok yakında. Göreceksin kızım."

Nesibe:

"Şerife Hatun gelecek haber ne, bu haberi sana kim getirecek?" diye sordu.

Şerife Hatun:

"Boya ocağı gelecek. Boya ocağı nedir diye soruyorsun öyle mi?"

"Öyle," dedi Nesibe.

"Bu, kökboyasıdır. Otların kökünden, ağaçların yapraklarından, kabuklarından, çiçeklerinden, köklerinden çıkarılır. Bir de topraktan, bir de koyunların yünlerinden, kuşların teleklerinden, çok şeyden çıkarılır. Kökboyayı çıkarmak zor iştir, ustalık işidir. Kökboyasıyla boyarsan bir kilimi, halıyı, o kumaşı, o kilim, o halı, o kumaş eskiyin-ciye kadar solmaz, eskiyinceye kadar, eskiyince bile parıl parıl eder, bakmaya kıyamazsın. Şimdi her şey çarşı boyasıyla boyanıyor, güneşi bir görmesin yüzüne bakılmaz olur. İşte yakında buraya Kökboya Ocağından boyalar geliyor. Zehra kızım işte sana yapacağım kilimi bu boyayla dokuyacağım. İnsanlar hayranlıkla bakacaklar bu cennet bahçesine, gözleri kamaşacak. Öyle bir dokuyacağım ki bu kilimi senin torununun torununa kadar kalacak..."

Zehra:

"Sağ ol Şerife Hatun," dedi, "babam memleketten bir mektup almış, yol açılmış yakında gidiyoruz diyor."

Şerife Hatun, "Kim ne derse desin Şehmus diyor ki bu adadan bir yere hiçbir kimse gidemez burası alınımı-za yazılmış. Bakın kızlarım bu söyleyeceğimi kimsecikler duymasın,

o, peygamber soyudur, o, bir şeyhtir. O bana söyledi, o iyi kız dedi, yakında evlenecek dedi. İşte Kökboya Ocağı senin kısmetine geliyor. Sana evlenme yadigarıdır. Bakın kızlarım beni iyi dinleyin, benim de kısmetim oldu. Ben gece gündüz kilim dokuyordum, kilime boğulmuştum. Ben böyleyken kendimden usanmışken, umutlarımı kesmişken bir baktım bizim evin bahçesinde asmaların altında bir delikanlı duruyor, önünde de nakışlı, ağzına kadar dolu bir çuval. Delikanlıyı tanıyordum. Bizim eve nasıl, niye gelmişti. O bir büyük şeyhin oğluydu. Onlar hiçbir eve, kimselerin ayağına gitmezler, bunda bir şeyler vardı ya aklıma hiçbir şey gelmiyordu. Az sonra kardeşimin asmaya doğru koştuğunu gördüm, kardeşim vardı o adamı yerinden kaldırdı elini öptü, yerdeki çuvalı da aldı, adamlarla eve geldiler. Ben gene kilim dokuyordum. Gelen ki yakışıklı bir delikanlıydı. Bana baktı yüreğim titriyordu. Delikanlı büyük şeyhin oğluydu. Buralarda ona bütün kızlar aşığı. Şeyhin oğlu şu çuvalı açan yok mu, dedi. Ben meraktan ölüyordum, hemen kalktım çuvalı açtım. Çuvalın içinden sapsarı otlar çıktı, biz otlara bakakaldık. Şeyh oğlu şaşırıldığımızı anladı, gülümsedi. Bu ota sici derler, dedi, kökboyaların yerini tutar, önce bu otlardan bir tutamını kaynayan kazanın içine atarsın, su iyice kaynayıncaya yün yumaklarını kaynayan suya atarsın, su sarılaşır, sarılaşmış sudan yumakları alır, boyamak istersen yeni bir kaynar suya atarsın, renkler biraz koyulaşır ya kökboya gibi olur. Halılar, kilimler günler yıllar sonra solacağı yerde parlar. İşte böylece de çarşı boyası değerli kökboya olur kıyamete kadar parlar."

Kızlar evlerine sevinç içinde gittiler. Lena Anayla Melek Hatun onlara yardıma geldiler. Keklikler, bulgur, piring pilavları her zamankilerinden daha neşeli, daha güzel pişirildi. Deneylerden geçmiş kadınlar bütün aşçılık hünerlerini gösterdiler. Güzel giyinmişlerdi. O gece Lena Anayla Şerife Hatun, Melek Hatun yan yana yemeğe oturdular. Sevinç içindeydiler. Erkekler de onlara uydular. Bu şölen adadaki en unutulmaz bir şölen oldu. Musa Kazım Ağaefendi o kadar içtiği halde kendinden geçmedi. Kızlar babalarının eski vakur haline döndüğüne çok sevindiler. Menekşeler konuşuluyordu kızlar da katıldılar. Menekşeler tomurcuktaydı. Kızlarla birlikte herkes menekşeleri konuşuyordu. Herkes mutluydu. Her zaman kızlarını hüzünlü gören Ağaefendi sevinç içindeki kızları görünce daha da seviniyordu, ya şunlara ne oluyordu, sanki gece gündüz menekşelikte kokular ortasında yatıyorlar, tek çiçek kokluyorlarmış gibi. Sanki menekşelik onların cennet bahçesiymiş gibi. Bu minval üzerine sabaha kadar konuştular, rahat, mutlu evlerine dağıldılar, sabahleyin de güzel bir tatla uyandılar, kuşluklayın da Kadri Kaptanın teknesiyle kökboyacı Adaya geldi. Musa Kazım Ağaefendi boyacıyla ilgilendi. Onu öğle yemeğine çağırdı. Onunla ocaklar üstüne konuştu. Kendisi de epeyi ocak biliyordu. O da Giritteki önemli ocaklardan birinin, önemli bir ocağın babasıydı.

"Sizin ocağın adı ne delikanlı?"

"Bizim ocağa Kökboya Ocağı derler."

"Adını bağışlar mısın delikanlı?"

"Adımı sorarsan adım Ali Hüseyin."

Ağaefendi delikanlının yüzüne, tavrına baktı, düşündü, adı hem Ali, hem Hüseyin, böyle Sünni adı olur mu? Babasının adını sordu, babamın adı da Caferi Sadık, dedi. Bu delikanlının ödü nasıl kopmuştu, nasıl katliamlara uğramışlar da Alevi olduğunu saklıyor. Kendinin adı da, babasının adı da Alevi adıdır. Delikanlının adı tek başına Ali olsa bu Sünni müslümanların adıdır. Tek başına Hüseyin olsa o da Sünnilerin adı olabilir. Tek başına Cafer de olsa herkesin olabilir. Caferi Sadık olunca Alevilerin adıdır bu.

Ali Hüseyin adını, babasının adını sorunca bozuldu, başını yerden kaldırıp Musa Kazım Ağaefendiye baktı, yüzü kızardı. Ama Musa Kazım da bir Alevi adıydı. Delikanlı yalan söylediğine utanıyor, başını bir türlü yerden kaldıramıyor, ne yapacağını bilemiyordu. Bu sırada yukardan önlerine bir serçe cücüğü düştü, Ali Hüseyin başını kaldırınca Ağaefendinin parmağındaki on iki perli yüzüğü gördü, afalladı, bir cücüğe baktı, bir Musa Kazım. Ayağa kalktı, destur pirim dedi cücüğü yerden aldı koşarak gitti ağaca tırmandı, cücüğü usulcana koynun-dan çıkardı yuvaya koydu. Yavru artık büyümüş uçmayı denemiş ama becerememişti. Yavru öbür gün uçacaktı.

Ali Hüseyin ağaçtan iner inmez Ağaefendiye koştu, sağ ayağını yere koydu pirin elini öpüp niyaza durdu. Ağaefendi delikanlıya sordu:

"Sizin ocağınız ne kadar zamandan bu yana var?"

"Horasandan bu yana var diyorlar. Belki de bin yıldan daha ■ çok."

"Ya boyacılar ocağı?"

"Dedelerimizin dedeleri bile bilmiyorlarmış. Ben de bilmiyorum pirim. Bizim dedelerimiz seyittir, yani Peygamber soyudur. Onların bazıları da keramet sahibidir."

"Sizinkilerden keramet sahibi olan bir kimse var mı?"

"Vardır sultanım, Abdal Ali Dede. Abdal Ali Dede bir gün yolda giderken yolda bir kuş bulmuş kuşun bir kanadı kırılmış. Kuş tir tir titiyormuş. Ali Dede kuşu koynuna koymuş eve getirmiş. Kuş üç günde iyileşmiş, kanadı eskisi gibi olmuş. Ali Dede kuşu almış ormana götürmüş, haydi güle güle git, Allah seni belalardan korusun, demiş kuşu öpmüş.

Kuş dile gelmiş, Allah seni de belalardan korusun, hem de seni koruyacak demiş. Kuş, sonra da beni iyi dinle demiş, her yıl bahçenin orta yerinde bir yapraksız gür çiçek açacak o gür çiçeklerin hepsini alacaksınız, o çiçeklerden boyaların en güzelleri çıkacak. Kırmızısı en parlak kırmızı, yeşili, mavisi, sarısı, turuncusu, akı karası, bütün renkler yüz yıl güneşin altında kalsa solmaz. Renkler gittikçe de parlak, güzelleşir. Sizin kilimleriniz, halılarınız,

Anadolundan İrana, oradan da Buharaya, Çinimaçine sizin halılarınız, Firengistana, Hindistana kadar dünyayı saracak, destanlara düşecek, saraylarda övülecek, çok insana ekmek verecek, iyiliklere sebep olacak, insan insanı öldürmeyecek, tekmil canları börtü böceği, gökteki kuşları, yerdeki karıncaları zevalsız arıları öldürenleri bağışlamayacaksınız.

İnsanlara bütün bunları söyleyeceksiniz. İnsanlar insanları küçümsemeyecek, herkes her canlıya saygı, sevgi duyacak."

"Kuş nasıl bir kuş, soyu sopusu kalmış mı. Yoksa dünyaya bir kere gelmiş, bir daha gözükünemiş mi?"

"Gözükmüş, hem de iyi insanlara gözükmüş. Zulüm görenlere, cimri olmayanlara, kimseye kötülük etmeyenlere kuş gözükürmüş."

"Ali Dedeye ne olmuş?"

"Ali başını almış, kuşun dediklerini insanlara söylemek için yollara düşmüş."

"Ali Dedeye sonra ne olmuş?"

"Hiçbir şey olmamış, beş yılda bir eve gelmiş, hatununu, çocuklarım görmüş, sonra da gitmiş kaybolmuş."

"Onun nereye gittiğini bilen gören yok mu?"

"Var," dedi Ali Hüseyin, "var. Ali Dede ermiş de Kırklara karışmış."

"Kuşa ne olmuş?"

"O da ermiş Kırklara karışmış, ölümsüz bir cennet kuşu olmuş, bazan cennetten kaçır bizim ormana gelir, orada ormanın öteki kuşlarıyla birlikte öter dururmuş. O kuşların ötüşlerini duyanlar sevinçler içinde cennete gider gelirlermiş."

"Sizin evin bahçesindeki o kırmızı çiçek açıyor mu, sen buraya ne için geldin?"

"Ben buraya yörükler için geldim. Onlar buraya konarlar her baharda. Ben de onlara kökboya getiririm.

Bunlara Yağcıbedir Yörükleri derler. Yaz bahar aylarında Kazdağına gelirler. Kilimleri, halıları ışık olur parlar."

"Şerife Hatunu nerden duydun?"

"Kasabada bir yaşlı adamdan duydum. Burada onun kilimlerini görmüş, Hatunu yere göğe koyamıyordu."

"Sen gittin mi bu ocağa?"

"Gitmedim," dedi Ali Hüseyin, "babam gitmiş. Ben de gideceğim Allah izin verirse."

"O ocak daha açık mı?"

"Açık," dedi Ali Hüseyin, "sıtma ocağı da onun için açık. Bütün Çukurova yediden yetmişe sıtmalıdır. Bu ocak Toros dağlarındadır. Ocağın önündeki ulu çınarın altından bir pınar çıkar, suya giren sıtmalının boynunda yufka ekmek. Ekmek eriyinceye kadar birkaç dakika ancak kalabilir suyun içinde. Çukurova sıtmadan kırılıyordu. Onlara ocaktan şifalı ot verirler."

"Ya sizin ocak ne alemde?"

"Söylendiğine göre Fatma anamız varmış, Fatma anamız durmadan kilim dokurmuş. Onun dokuduğu kilimlerin nakışını hiçbir kimse bilmiyormuş. Günler yıllar geçtikçe onun kilimleri parlarmış. Halıları da kilimleri gibi dillere destan olurmuş. Onun halılarının ünü Hindi Hindistana, şol İrana, Turana kadar yayılmış. Oralardan buralara, kilimler gelirmiş ya Fatma ananın kilimleri, halıları gibisini tutturamazlarmış. Nakış, boya sırrına varamamışlar. Fatma Hatun anamızın yaşı yüz yaşını geçmiş, halı, kilim dokuyamaz olmuş. Tam bu sıralar ustası Telli Hatuna gitmeye başlamış. Mezarın başucundaki ulu çınar ağacının altına oturmuş, sırtını gövdeye dayamış, ustasına dualar okumuş. O günlerde de hem ustasına gidiyor, hem de torununa öğretiyormuş, böylece de ona el veriyormuş. Torunları bitince köydeki kızlara da el vermiş. İşte böyle yüzlerce yıl birbirine el vererek Kökboya Ocağını-zı sürdürmüşler. O günden bu güne kadar bizim ocağın kadınları, delikanlıları el almadan evlenemezler. Karasevdaya düşenler ocaktan ayrılırlar."

Musa Kazım Ağaefendi Ali Hüseyine sordu:

"Kusura kalma, Sünnilerden, hiçbir ocaklıyla tanıştın mı?"

"Estağfurullah," dedi Ali Hüseyin Ağaefendinin parmağındaki on iki köşeli yeşil taşlı yüzüğüne bakarak.

"Başım üstüne sultanım, Sünnilerin de ocakları var. Çoğu şifa, şifalı su, şifalı ot ocaklarıdır. Kimileri der ki dünya öküzün sırtında ocakların sırtında duruyor. Şifa ocakları bin çiçekli, yüz bin otlu Toros dağlarındadır, şifalı ot, çiçek ustaları hep Toroslardadır. Bir yıl on iki ay durmadan ot, çiçek toplarlar. Onların piri Lokman Hekimdir. Lokman Hekim ölümsüzlük ilacını bulandır."

Ali Hüseyin sözünü bitirmişti ki Melek Hatun yanlarına geldi. Ağaefendi ayağa kalkarak ona yer gösterdi.

"Bu," dedi, "Ali Hüseyin, Kökboya Ocağından."

Melek Hatun:

"Biliyorum," dedi, "hoş geldin evladım, sağ olasın, var olasın."

"Kökocağını biz de biliriz," dedi Melek Hatun. "Kö-kocaklılar bizim dağlara da gelirlerdi. Onun için bizim kilim, halılarımız parlarlar. Bizim Kazdağında her kilimin, her halının

gözüken yerlerine o kırmızı konur. O kilimi, o halıyı görenler de o halıya takılır, büyülenir kalırlar. Haydi kalkın kızlar Ali Hüseyin Efendiyi alıp Şerife Hatuna götürelim. Şerife Hatuna da diyeyim de kırmızıyla dokuduğu ilk kilimi bana yapsın."

Kızlar ayağa kalktılar, Ali Hüseyinin önüne düştüler, hep birlikte Şerife Hatuna vardılar, Şerife Hatun onları bahçe kapısında karşıladı, sevincinden dört köşeydi.

"Hoş geldin kardeş, hoş geldin oğlum, ne kadar da yakışıklıymışsın, hoş gelip sefalar getirdin. Ne kadar, ne kadar da... Şehmus, Şehmus" diye bağırdı, "bak bak, bak kimler geldi, kökboyacı oğlum, kökboyacı oğlum."

Şehmus elinde iki sandalyayla dışarıya çıktı:

"Hoş geldin yavrum," dedi. Oturun şuradan size çay mı, koruk şerbeti mi getireyim," dedi Şehmus Ağa.

"Koruk şerbeti," dedi Ali Hüseyin utangaç. "Bizde de koruk şerbeti yaparlardı," dedi.

Şehmus hemen kalktı, asmalardan koruklar sarkmıştı, eliyle gösterdi, içeriye girdi elinde bir nakışlı tepsiyle çıktı, koruk şerbetini önce Melek Hatuna uzattı, sonra da ötekilere. Herkes şerbetini tadını çıkararak ağır ağır içti.

Şerife Hatun:

"Hoş geldin," dedi "eskiden sizinkiler bizim vatanımıza da gelirler, kökboya getirirler, boyalar bizim kilimlerimizi de parıl parıl ederlerdi. Bir de kırmızı. Hoş geldin, bir de kırmızı. Burada has kilimciyi, hem de kilimcinin şahını gördün. O kırmızı çiçek ölümsüzlerin çiçeğidir. Derler ki bu kırmızı çiçek cennetten bir çiçektir. Kokusu cennet kokusu, rengi cennet rengidir. Kırklar bu çiçeği cennetten getirmiş ermiş olan kilimciler piri Fatma Hatuna teslim etmiştir."

Şerife Hatun kırmızı çiçeğin nasıl bir çiçek olduğunu çocukluğundan bu yana biliyordu ya hiçbir zaman eline geçmemiş, onunla bir kilim bile dokuyamamıştı. Şerife sevincinden deli oluyordu. Tanrı sonunda onun yüzüne bakmıştı.

"Muradına kavuştun, kırmızı çiçek boyasıyla da kilimler dokuyacaksın. Haydi haydi muradına eriştin," dedi Şehmus Ağa.

"Çok şükür eriştim," dedi Şerife Hatun, "çok şükür muradıma eriştim bu gurbet elde, bu dünyanın öteki ucunda."

Şerife Hatun birdenbire sustu, yanına yönüne bakındı. Gözü geldi Nesibeye takıldı. Nesibe, Ali Hüseyinle göz gözeydi. Şerife Hatun, "Ateş bacayı sarmış, sonu iyi gelir inşallah. Ne de yakışıklı çocuk. Koca Allahım övmüş de yaratmış. Allah bir insanı severse işte Nesibeyi sevdiği gibi sever. Şu denizlerin ortasına bile kısmetini getirir. Ala gözlü dünya yakışıklısını

alır, o güzelin koy-nuna sokar," dedi kendi kendine.

Ali Hüseyin heybeleri, Şerife Hatunun önüne koydu. Şerife Hatun heybelerden küçük küçük mumlanmış torbalar çıkardı. Şerife Hatun her mumlu torba çıktıkça şaşırıyor, seviniyor, bunca renk bir ömre yeter diye düşünüyordu.

Ali Hüseyin:

"İşte bu kırmızı," dedi, Şerife Hatunun önüne koydu.

"İşte, bu da kırmızı."

Beş küçük kırmızı torbayı üst üste önüne koydu. Sonra öteki torbaları da Şerife Hatunun önüne koydu, Şerife Hatun kalktı içeriye gitti, bir kilim heybe getirdi, boyaları heybeye doldurdu, ıstarın yanına götürdü koydu. Sevincinden ne yapacağını bilemiyor, titriyordu. Şehmus Ağa . ses çıkarmadan kalktı, "çabuk gelirim," dedi gitti.

Şerife Hatun:

"Ali Hüseyin Efendi gece bizde kalacaksın. Paramız, paramız Ağaefendide Şehmus Ağa onu almaya gitti." Ali Hüseyin nerdeyse bağıracaktı.

"Para mara istemiyorum Şerife Hatun, para mara Şerife Hatun. Sen kilimlerini doku, güzel güzel Şerife Hatun. Sonra da bize kilim ver."

"Olur mu?"

"Olur," dedi Ali Hüseyin, "yakında geleceğim."

Az sonra Şehmus Ağa elinde bir keseyle geldi. Kese Şerife Hatun örmesiydi. Ali Hüseyin keseye hayran kaldı, böyle güzel bir kese görmemişti.

Şehmus keseyi ona uzattı, "Al bunu," dedi. "Kusura kalma, bu küçük bir torbanın karşılığı bile değildir. Al şu keseyi de içindekini çıkar da..." Sustu, sonra gülümsedi. Böyle bir keseyi yapsa yapsa ancak Şerife Hatun ana yapar. Bu sözleri zor söyledi, sustu, başını eğdi. Şerife Hatun kesedeki parayı aldı Şehmus Ağaya verdi, boş keseyi de Ali Hüseyine uzattı, Ali Hüseyin keseyi aldı, alır almaz da önce Şerife Hatunun, ardından da Şehmus Ağanın elini öptü.

Melek Hatun, "O kırmızı çiçek her yıl Kazdağında, o bizim dağımızdır, bizim bin pınarlı dağımızda Hıdırellez günü tanyerleri ışıırken dağ kırmızı çiçeğe kesermiş. Ortaya da çiçeklerden öyle bir koku yayılmış ki dört bir yandan esen yellerle gelen koku insanları esrükleştirmiş. İnsanlar, ölümsüzler gibi mutlu kılarmış," dedi.

Şerife Hatun Melek Hatuna kızdı, ille de Kazdağı diye düşündü.

"Sen eskiden, yalnız iyi olanlar, zulüm etmeyenler, tüyü bitmemiŐ çocukların, yetimlerin hakkını yemeyenler, insan  ld rmeyenler, insan öldürenleri, insan  ld rtenleri insan saymayanlar, öteki insanları k  msemeyenler, insanın insanı s m renlerini insanlık dışına atanlar, doğduğundan ölümüne kadar savaŐlara karşı olanlar bu kokuyu koklayabilirler dememiş miydin?"

"Demim, demim Şerife, daha da çok demim. Bu devirde insan olmak zor."

"Ben de zor dedim Melek Hatun."

"İnşallah bütün dağlarımızda çiçekler biter, inşallah bu kokuyu bütün insanlar koklar. Bu, insanoğludur, istediğine eriŐecek kadar g cl d r. Musa Kazım Ağaefendi böyle söylüyor."

"Kötülük her zaman g cl d r," dedi, utangaç Ali Hüseyin. Her başını kaldırdıka Nesibeyle göz göze geliyor, ter içinde kalıyordu.

Hep birlikte kalktılar. Nesibeyle Ali Hüseyin gene göz göze geldiler, yan yana konuŐsalar bu kadar anlaŐamazlardı. Melek arkalarından yürüyordu. Evden biraz uzaklaŐınca, "Durun ocuklar," dedi, kızlar durdu.

Melek Hatun:

"Kızlarım," dedi, "yarın erkenden gelin Ali H seyi-ni uğurlayın. O Nesibeyle konuşmak istiyor. Babanız hiçbir Şeyi anlamayacak Bugünlerde aklı hep menekŐelerde. Her gün en azından menekşelere beş kez gidip gidip geliyor. Bana da menekşelere gittiğini belli etmiyor, ben de sultanımız menekşeliğe girip çıktıktan sonra ona belli etmeden öteki uçtan menekşeliğe giriyor zeytinliğin önünden çıkıyordum. Menekşeler açtı açacak. Haydiyin ocuklar sabah erkenden bize gelin, size güzel bir kahvaltı hazırlayacağım. Ali Hüseyin gene benim Kaptanın motoruyla gidecek. O da, Şerife Hatun, Şehmus Ağa da bize gelecekler."

Kızlar sabah erkenden uyandılar babalarına kahvaltısını hazırladılar, ayı ocağa koydular.

Ağaefendi kızlara gülerek

"Siz haydiyin gidin Melek Hatunun kahvaltısına benden de selam söyleyin onlara. Menekşeler yarın değil öbür gün açacak... Haydin abuk olun Melek Hatun sizi bekliyordur."

Kızlar çabucak merdivenleri indiler, Melek Hatuna vardılar, Melek Hatun giyinmiş kuŐanmiŐ sofrayı özenle hazırlamış, onları bekliyordu.

"Şerife Hatunla birlikte Ali Hüseyin de geldi. Ali Hüseyin Efendi bizim Kaptanın teknesiyle gelmişti ya gene onunla gidecek. Hah işte geliyorlar. Haydin aşağı inelim.

"Bakın bakın göğe bakın yeni ay, yeni ay, haydiyin, hemen aşağı inelim."

Apar topar aşağı indiler.

"Aya bakın, aya bakın, kucaklaşın öpüşün."

Şehmus Ağayla öpüştüler. Ali Hüseyin Zebrayla öpüşen Nesibeye koştu kucakladı, üst üste öptü. Melek Hatun gitti Zelırayı öptü. Ardında duran oğluna döndü onu da öptü.

"Ay doğdu maşallah uğurdur inşallah. Doğan ayda ilk öpüşenlere Allah muradım verir. Yüreğini arı tutanların her istediği olur. Haydiyin sofraya."

Sofraya oturdular, önce koruk şerbeti geldi, bir yeni çam bardağın içindeydi. Çam kokusuyla koruk kokusu birbirine karışmış, ince yepyeni insanı hafifleten bir koku olmuştu. Sofradakiler sevinç içindeydiler Zelıradan başka. Sevdiğim insana bile yaklaşamıyorum yan yana oturduğumuz halde gözlerini bile göremiyorum sevdiğimin. Yıllardır dillere destan olduk, yedi yaşında çocuk bile biliyor bizim durumumuzu. Herkes bize acıyor. İşte Nesibe benden beş yaş küçük, üstelik de Ali Hüseyin Alevi. Hem de büyük bir ocağın başı. Hem de yakışıklı. Yakında anası babasıyla gelecek Nesibeyi götürecekler. İşte ben de Poyraz da bu çölün ortasında tek başımıza kalacağız herkesin bize acıyan gözleri de üstümüzde, yerin dibine geçiyorum. Utancımdan kimsenin yüzüne bakamıyorum. Zehra dalmış gitmiş bunları düşünüyordu. Zehra başını kaldırıncı Melek Hatunla göz göze geldiler. Melek Hatunun gözleri gülüyordu. Bir anda Zelıranın içini bir umut kapladı. O da herkes gibi sevince girdi.

Kadri Kaptan motoru çalıştırdı, Ali Hüseyin koşarcasına tekneye atladı:

"Sağlıkla kalın, sağlıkla. Yakında geleceğim, şu dağlara, oralar Yağcıbedir Yörüklerinin yaylasıdır. Biz onlara üç yüz yıldan fazla kökboya veririz. Onun için onların halıları kilimleri böyle ünlüdür. Sağlıcak sağlıcakla kalın. Yakında çok yakında çok yakında geleceğim."

Uğurlayıcıların hepsi birden:

"Uğurlar ola uğurlar ola," diye bağırdılar, evlerine yol aldılar.

İçlerinden birisi "Yarabbi yarabbi bu kadar da yakışıklı insan olur muymuş, olur muymuş. Allah övmüş de yaratmış," dedi.

Melek Hatun:

"Susun," dedi, "susun, susun da maşallah deyin de susun. Susun da nazar değmesin. Maşallah, maşallah deyin de nazar değmesin." Hep birden, "maşallah/" diye bağırdılar, "maşallah..."

Sonra geldiler çınarların altına oturdular. Yanlarına köylülerden birkaç kadın daha geldi.

Ali Hüseyinin yakışıklılığını hep birlikte konuştular. Biraz sonra Melek Hatunla kızlar kalktılar. Ağaefendi gözlerini yola dikmiş onları bekliyordu. Onlar kalkınca çınarların altına Lena Hatunla beş on kadın daha geldi. Bunlar da Ali Hüseyinin yakışıklılığını konuşmaya başladılar. İyi talihli bir güzelin, Nesibenin aşkı üstüne derhal konuşmaya başladılar. Zelırayı konuşa konuşa bitirmişlerdi. Artık Nesibe vardı. Nesibe Zelıra kadar güzel değildi ya oğlan çok yakışıklıydı. Oğlan Yağcıbedir Yörüklerine boya satarmış, onların İzmirde büyük boya mağazaları varmış Alamandan onlara kara tirenlerle boyalar gelirmiş. Lena gelmese bu dedikodu belki de burada kalırdı. Ne olursa olsun adalılar yüce Allahın bu nimetini kaçıramazlardı. Zehra, Poyraz hikayesi nerdeyse bitti bitecekti. O kadar tadı kalmamıştı. Artık Poyrazı öldürecek bir kimse de gelmiyordu. Gözleri, gelen teknelerin üstündeydi. O belleri tabancalı kapkara giyinmiş hepsi birbirine benzeyenler de gelmez olmuşlardı. Nerdeyse şu deli doktor binbaşı da olmasa millet birbirinin gözünü oyacak. Bereket versin şu yakışıklı oğlana çabuk gitti. Varsın gitsin hiçbir kıymeti yok, bir kez dillere düştü ya isterse hiç gelmesin, adalılar onu allar pullardı. İş yok güç yok, suyun orta yerinde bir hüyük. İnsan deli olur gider. Çok şükür şimdiye Melek Hatunla Ağaefendi vardı. Poyraz vardı, öldürüldü öldürülecek. Ağaefendi ona kızını verir mi padişah gibi adam, Melek mi ne mi o dağlı kadın, güzel olmaya dünya güzeli ya Ağaefendi dedikleri hem yakışıklı hem bu adayı deniziyle satın alacak kadar zengin, hem de okumuş bir kişi. Hem de karnının üstünde yarım okka altın saati var. Böyle bir adam o dağlıyı alır mı, bir de hatun diyorlar ona. Dağında da üç güzel varmış üçü de dünya güzeli. Onun dağında bir de ermiş kız varmış hiç ölmezmiş. Bir de kaz güdermiş. Niye kaz güdermiş. Kerimi Arabistanın kıralı yüzbaşıyken oğlunu öldüren Poyrazı öldürmeye göndermiş. Kerim Çerkezmiş Poyraz da Çerkez, bu adada birbirlerini bulmuşlar. Poyrazın adı bir kedinin adıymış. O kediyi bu adada bulmuşlar. Kediyi yakalayıp öldürmek için aramışlar, hiçbir yerde bulamamışlar. Poyrazın kardaşlığı Vasili onlar gidinceye kadar kediyi saklamış. Kara adamlar gider gitmez Vasili kediyi kucağında dışarı çıkarmış. Kedi mi öldürmüş Arap sultanının oğlunu, onun orasını yalnız Allah bilir. Diyorlar ki Poyraz öldürmüş öldürmeye ya kedinin üstüne atmış. O Karadonlular, hükümetin adamı, Yunanın kardaşlığı Kavlakoğlunun adamlarıymış. Arap sultanı Kavlakoğluna bir sandık altın göndermiş, derdest ederek şu Poyrazla ala kediyi, tez günde bana oğlumun katillerini gönder demiş. Nerde bulacaklar ala kediyi, Poyrazın kardaşlığı Vasili bir ulu fırtınada boğulmakta olan Poyrazı kurtarmış. İşte bundan sonra bunlar kardaşlık olmuşlar. Vasili Rum papazıymış Poyraz da yüzbaşıymış. Bunlar kardaşlık olunca Vasili papazlığı, Poyraz da yüzbaşılığı bırakmış, arkasından da Rumdan gelen Ağanın güzeller güzeli kızına körkütük aşık olmuş sevda bağlamış. Vasili İstanbulda vapurları olan bir zengin Ru-mun kızıyla nişanlıymış. Vasili diyormuş ki can kardaşlığım evlenmeden ben evlenemem. Rumdan hükümetin getirdiği Ağa da ben kim olduğu belli olmayan neyin nesi olduğu bilinmeyen bir kişiye kızımı vermem diyormuş. Bir de diyormuş ki ben kızımı nasıl veririm bugün değilse bile yarın öldürülecek bir adama nasıl veririm. Vasiliyle kızı İstanbulla kaçıramıyorlarmış.

İsmail ki topçu başıymış. İngilizlerin vapurlarının içine bacalarından top güllerini bir salları iki salları vapurları içindeki askerlerle birlikte denizin dibine gönderirmiş. İşte Kavlakoğlu, hükümetin baş adamı. Ödünü kopar. Öyle koparmış ki. Kavlakoğlu eskiden de Yunanın

adamıymış. Bakmış ki Mustafa Kemal Yunanı memleketten kovacak, hemen ondan oluvermiş, hükümetin adamlarından biri oluvermiş. Hükümetin adamı olunca da İsmailin elindeki paraları alamayınca da İsmaili candamalarma verivermiş, candarmalar da İsmaili döve döve öldürmüşler. Hayri Efendi bunu duymuş, İsmailin ölüsünü evine getirtmiş. Topçu çavuşu İsmail Hayri Efendinin Çanakkaledede şehit düşen iki oğlunun arkadaşlarıymış. Hayri Efendi İsmaili oğullarının yerine koymuş, ona oğlu gibi bakmış, dağlardaki merhemci Iraz Hatuna hemen adam göndermiş. Çanakkaledede yaralı askerlere canlarını koymuş doktorları da çağırmış. Iraz Hatunla birlikte aylar sonra İsmaili ölümden almışlar. Bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün, o da değilse bir gün Hayri Efendi Kavlaköğ-lunu öldürtecek. O da olmazsa İsmailin savaş arkadaşları Kavlağı öldürecekler. Şimdiye öldürmemişlerse Hayri

Efendinin, İsmailin başı belaya girmesin diyedir. Yoksa o pis adamı İsmailin savaş arkadaşları çarşının ortasında onu öldürecekler, silahlarıyla dağlara çıkacaklardır. Bizim dağlar onları korur.

Adalılar arasında dedikodu başını almış gidiyordu. Duracağı da yoktu. Adadaki insanların çoğu geldikleri memleketlerini anlatıp duruyordu. Onların memleketleri birer cennetti. Bu savaşlar herkesin belini kırmıştı. Hele Nişancı Velinin dilinden kasabası, balıkçılığı, özel denizi yaptığı Karadenizi, Rum komşuları, hele hele Sultanların kayalıklar arasındaki ceviz ağaçları, hele başları üstündeki kartallar. Bu kadar çok kartal nerden gelir nereye giderler, hele kınalı keklikler. Bizim köylüler keklikleri yiye yiye bitiremezler. Her yerden kızartılan keklik kokuları gelir, kayalara cevizlerin üstüne yıldırım düşerdi, yıldırımlar kayaları masmavi yapardı. Kayalar denizden daha çok mavilerdi. Yeryüzünü, gökyüzünü, kayalıkları, mavilik günlerce sürerdi, insanların gözleri, yüzleri, baştan aşağı bütün bedenleri, gökte uçan kartallar masmaviye keserlerdi. Köyün bütün delikanlıları, kimi yaşlıları da ormana giderdik Bütün geyikler masmavi. Bütün orman masmavi. Geyikler, karacalar, ala geyikler ellerimizi yalarlar, biz de onların gözlerinden öper, onları okşardık. İşte bizi savaşlar bu hale düşürdü. Böyle savaşlı bir dünya olmasaydı insan soyu hiç böyle olur muydu, hiç böyle birbirlerinin gözlerini oyarlar mıydı. Bir de mavi kayalardan başka Nişancı'nın Kızıldeniz, Yemeni vardı, oralarda da güneş masmavi doğar masmavi batardı. Kadınlar eski sevgilileri de gülerek dinlerlerdi, ona göre de yıldırım düşmese yağmur yağmasa bile güneş doğ-masa bile her yer mavidir. Yemende bir yerlerde mavi belki de güneş mavi belki oralarda güneş hiç batmaz. Karanlık da yoktur. Onu Nişancıya soralım.

Zehrayla Nesibe, Şerife Hatunla Melek Hatundan başları yerde sessizce ayrıldılar evlerine vardılar. Babaları onları bekliyordu.

"Çocuğu uğurladınız değil mi, iyi bir çocuk. İşi mübarek bir iş. Anilin boya, ona çarşı boyası da diyorlar, güneşi görür görmez soluyor. Kökboyaysa yıllar geçtikçe parlıyor. Bunlar Kökboya Ocağındandır, belki bin yıllık bir ocak. Babadan oğula anadan kıza geçer. Ocaklar soyluluktur. O çocuğu gördünüz ya bundan yakışıklı bir erkek geldi mi acaba şu dan dünyaya. Eskiden Giride gelmeden biz de Pir ocağıymışız. Büyüklerimiz böyle söylerlerdi. Giritte kayboldu bizim ocağımız. Belki daha Toros dağlarından sürüp geliyor bizim

ocağımız. Belki bir gün sizler arayıp bulursunuz ocağımızı. Ocaklar öyle kolay kolay bitmezler. Hele Toroslardakiler hiç bitmez. Lokman ocağı hiç bitiyor mu. Toros dağlarında sürüp geliyor. Lokman Hekim ocağı ilkin Toros dağlarında başlamış kızlarım. İskender Çukurovaya geldiğinde Lokman Hekim soyundan birisi İskenderin ordusuna karışmış, şifalı ot toplaya toplaya Hindistana kadar gitmiş, Babilden memlekete dönmüş, ölümün ilacını bulmaya çalışmış. Bulmuş mu bulamamış mı kimsecikler bilmiyor. Bir rivayete göre Lokmanın elinde ölümsüzlük çiçeği varmış. Lokman dağlardan koşarak inerken, ölümsüzlüğün ilacını duyanlar onun arka sıra kalabalık çoğala çoğala Misis köprüsüne vardı. O köprüye ulaşır ulaşmaz kalabalık köprü'nün üstüne çullandı kapkara bir teppe oluşturdular. Sonra bir bağrışma ortalığı çınlattı. Bağrışmalar bütün ovayı aldı. Bağrışmalar uzun sürmedi, bir ses duyulur duyulmaz çiçek uçtu, çiçek uçtu diye inler gibi uzaklardan geldi. Ses uzun sürdü, çiçekler uçtu, çiçekler uçtu. Herkes gökyüzüne bakıyor, oldukları yerde kıpırdamadan öyle duruyorlardı. Biraz sonra başlarını gökyüzünden alıp suya baktılar, gene hiç kıpırdamıyorlardı. Ovadan bir kuş sesi geldi, sesin geldiği yana baktılar, yamaçta yumulmuş Lokman Hekim dağa gidiyordu."

Karanlık kavuştu.

Ağaefendi ayağa kalktı hep gülümsüyordu.

"Doktor Salman Samiye gidiyorum, onunla öte yüze gideceğiz oradaki beş yüz yaşındaki zeytin ağacıyla konuşacağız. Bir de çınar, meşe ağaçları bin yaş bile yaşarlar. Belki bizim öte yüzdeki zeytin ağacı da bin yaşındadır. Yaşını hiç hiç söylemiyormuş, ben diyor o ağacın dilinden anlarım diyor. Bence bu doktor ağaç dilinden anlıyor. Haydi ben gidiyorum. Doktor kocamış ağacın dilinden anlarsa geldiğimde size anlatırım. Benim çok canım sıkılıyor canım, kır atım gözlerimin önünden gitmiyor. Gündüz hayalimde gece düşümde. Öte yüzün ağacı da olmasaydı ben ne yapardım. Keserler diye ödüm kopuyor."

Babaları merdivene yürüdü, onlar yerlerinde oturdular kaldılar. Uzun bir süre de oturdular. Birbirlerinin yüzlerine bakamıyorlardı. Onlar bu durumdayken Melek Hatun geldi onlar gene yerlerinden kıpırdayamadılar.

Melek Hatun telaşla:

"Ne oldu size çocuklar, babanıza bir şey mi oldu, bu haliniz ne, babanız, sultanımız nerde?" Kızlar başlarını kaldırdılar, gözleri yaş içindeydi.

"Ne oldu sultanımıza, ne oldu size?"

"Hiçbir şey olmadı."

"Bu haliniz ne öyleyse?"

Kızlardan bir ses çıkmadı.

"Nerde sultanım nerde, başına ne geldi, ne neler geldi, neler geldi?" Bağırmaya başladı.

Zehra ayağa kalktı.

"Bir şey olmadı Melek Hatun, Melek anam, Melek anam, Melek anam, bir şey olmadı."

"Öyleyse ne bu haliniz, ne bu haliniz?"

"Babam ağaçla konuşmaya gitti. O günlerden bu yana ağaçla konuşmaya gidiyor."

"Hangi ağaçla konuşmaya gitti?"

Nesibe mutfağa gitmiş yüzünü yıkamış gelmişti:

"Babamıza bir şey olmadı."

"Ne oldu öyleyse?"

"O deli doktor var ya o ağaçlarla konuşuyormuş. Babamla beraber gittiler ağaçla konuşmaya."

Zehra:

"Babam da o ağaçla konuşuyormuş."

"Ne ağacı bu, neredeymiş bu konuşkan ağaç?"

"Beş yüz yıllık bir zeytin ağacıymış. Babam o ağaçla konuşmuş. Konuştuğunu da bize söyledi. Söylemedi mi, söylemedi mi, sen söyle Nesibe."

"Söyledi."

"Dağın öte yüzünün zeytin ağacını yakında kestirir ölüsünü denize attırırım. Ondan korkmayın. Ondan korkmayın, o ağacın ölüsünü iyice kestirir, odun yaptırır bir fakire veririm. Kesilmiş, sonra da yanmış ağaç kimseyle konuşamaz."

"Onlar konuşurlar," dedi Nesibe.

"Kim bilir belki de ağaçla konuşuyormuş sultanımız efendimiz. Onun parmağındaki on iki perli yüzüğü gördünüz değil mi?"

"Gördük, ne var," dedi Zehra.

"Ne var mı?"

"Ne var ya, herkesin parmağında öyle bir yüzük."

"Sultanımızın parmağındaki yüzük onlar doğunca parmağına takılır, bunlar ermiş mertebesindedir. Kökbo-yanın yakışıklı delikanlısı sultanımızın parmağındaki yüzüğü görür görmez niyaza gelip eline sarılmış. Pirimizin ağaçlarda konuşamayacağını kim söyledi, nerden çıkardınız bunu, babanızın kim olduğunu Allahtan başka, ermişten, pirlere başka kim bilebilir. Siz babanızın kim olduğunu bilmiyorsunuz, ondan babanız ağaçla konuşunca bir hoş olduğunu sanıyorsunuz. Bakın kızlarım büyük mekteplere gitmişsiniz. Çok şey biliyorsunuz. Her şeyi hiç kimse bilemez. Ne kadar okursanız okuyun, ne kadar dil bilerseniz bilin siz de her şeyi bilemezsiniz. Bir pirin de bildiğini bilemezsiniz. Peygamber Sultan Süleyman yetmiş iki milletin dilini, varını yoğunu bilirdi, gene de her şeyi bilemezdi. Sultanımız efendi de her şeyi bilemez. Sultan Süleyman bilcümle kuşların, dağdaki kurtların, çöldeki aslanların kaplanların, fillerin, zebraların, tilkilerin, çakalların, yerdeki karıncaların, şu dünyada ne var ne yoksa tek mil canlıların dilini bilirdi. Bizim on iki perli yüzüklü sultanımız bir ağacın dilini anlar da onunla konuşursa deli mi olacak. Haşa, efendimizden irak olsun böyle uydurma düşünceler. Efendim öyle bir insan ki gökteki kuşların yerdeki karıncaların dillerini bile biliyordur, canı isterse istediği canlıyla konuşur. O bin yıllık zeytin ağacını gidin de görün. Nasıl, nasıl da güzel ışık gibi yaprakları var. Kim bilir bin yıllık ağacın ne kadar çok güzel yanı var. Ağaeefendi ağacın bizim göremediğimiz güzelliklerini nasıl görüyor, onunla neler konuşuyordu, kim bilebilir aralarındaki dostluğu. Babanız çocuklarım İsmaili görür görmez onun kim olduğunu hemen anladı, arkadaşlık kurdu. Aldı at çiftliğine götürdü, çiftliği ona teslim etti. Ona canını da teslim eder gerekirse. Bakın bu günler Nikoyu dilinden düşürmüyorsa bizim anlamadığımız bir şey var. Belki, Niko düşleri görüyor, bizim anlayamayacağımız. Sonra dostu ulu zeytin ağacına gidiyor. Sonra bizim onu anlayamayacağımızı bildiği için o da gidip ağaç arkadaşıyla konuşuyor."

Kızlar Melek Hatunun candan konuşmasına sevindiler, güldüler.

Zehra:

"Babam memlekette de ağaçlarla otlarla, çiçeklerle konuşurdu. Anamız babamıza çok gülerdi."

Melek Hatun:

"Size babanızın... Babanız size ağaçları, anları, pınarları, Nikoyu, İsmaili size anlatınca ölüp ölüp dirildiniz. Babanız her şeyi bilmiyor, duymuyor, görmüyor sanıyordunuz, öyle mi, o sizi sizden daha iyi biliyor kahroluyordu o. O, deli olacak cinsten değil. O, bir sultanlar sultanıdır. Rumlar onu topraklarından kovdukları için yas tutacaklar, tutsunlar varsın. Siz sultanımızı zıvanadan çıkmış bir adam sanıyorsanız aldanıyorsunuz. Ağaeefendimiz esen rüzgardan hile sezendir. Onun yanında böyle ağaçla konuşuyor."

Zehra:

"Ağaçla konuşulur mu Melek Hatun?"

"Konuşulur kızım, konuşulur. Bu gurbet elde tek başına kalınca. O, kuşlarla, çiçeklerle, boncuklu arılarla konuşur/'

Zehra boncuklu arıyı duyunca sevindi, gülümsedi:

"Babam boncuklu arıları görünce çok sevinir. Çocukluğunda en çok sevdiği boncuklu arıymış. Her çocuk severmiş ya boncuklu arıyı, babam deli olurmuş. Boncuklu an gün ışığında öyle bir parlarmış ki binbir renge bürünürmüş. Babamı hiç sokmazlarmış."

"Siz babanız için böyle düşünürseniz o sizin ne düşündüğünüzü anlar, sizi ölünceye kadar, kızı değil de anası olsanız sizi bağışlamaz, yüzünüze bile bakmaz. Ne yaptığınızı biliyor musunuz? Sağlıkla kalın kızlarım, bu dediklerimi aklınızdan çıkarmayınız, yoksa babanızı yitirirsiniz. Aman ha, babanız sizin kendisi için böyle düşündüğünüzü anlarsa gerisini Allah bilir ya babanız avcunuzdan uçar da gider. İşte ben gidiyorum, babanız hakkındaki düşüncenizi kafanızdan silip atın. Birkaç gün daha böyle giderseniz Ağaefendi yüreğinizde ne var ne yoksa hepsini anlar. Çabuk olun, babanız bir gün sizi düşünmeye başlarsa onun elinden ölünceye kadar kurtulamazsınız. Bu adada iki insan var. Biri sultanımız öteki de Nişancı Veli. Bunlar insanın yüreklerinin kökünü, kafalarının da içini görürler. Onlar için dünya bir ayna gibidir. Bundan dolayı onlar birer ermiş gibi, sevgi dolu olmalarına karşın insanlar onlardan çekinirler korkarlar. Haydi sağlıklı kalın, dediklerimi unutmayın."

Kızlar rahatlamışlardı, babaları üstüne düşünceleri nerdeyse şimdiden değişecekti. Babaları Melek Hatunun dedikleri gibiydi. Öyleyse Melek Hatunun kendisine körkütük sevdalı olduğunu niye bilmiyordu. Melek Hatun güzeller güzeli genç sayılabilecek bir kadındı, babaları da ona karasevdalıydı. Bir kerecik olsun neden sevdasını Melek Hatuna belli etmedi.

Hatice adaya geldiğinde Ağaefendi, Nişancı bahanesiyle onun evinin ordan hiç ayrılmıyordu. Çeşmenin başından da ayrılmıyor Hatice gelinceye kadar bekliyor, Hatice de kovaları dolduktan uzun bir süre sonra ancak çeşmeden ayrılıyordu. O da Ağaefendinin kendisini kestiğini biliyor, o da çınarların altında bekleyebildiği kadar bekliyordu. Belki de bir sevdaya doğru gidiyordu bu iş, tam bu sıralarda Melek Hatun çıktı ortaya. Melek Hatun ne etti ne eylediyse Hatice öyle sık sık çeşmeye gelmedi. Geldiğinde de uzun süre suyun başında durmadı. Melek Hatun bambaşka büyüleyici bir kadındır. Onu her gören erkek sarsılır.

Zehra:

"Melek Hatun kendisini her gören erkeği büyülediğini bilir. Kocasını öldükten sonra hiçbir erkeğe söz vermemiştir. Babamızın adını bile değiştirdi. Giritte olsaydı dünya güzeli bir kız gelseydi Ağaefendi adını kabul eder miydi? Ağaefendi Melek Hatunu görür görmez büyüledi. İlk günler seninle korkmadık mı, babamızın hali ne olacak diye korkmadık mı, bereket versin Melek Hatuna Ağaefendisini baş tacı etti."

Nesibe:

"Babamız böyle de, her gün, gece gündüz, birlikteler babamız nasıl dayandı, Melek Hatun nasıl dayandı?"

Zehra:

"Babamız kadınlardan korkuyor, bu korkudan dolayı da kadınlara yaklaşmıyor. Anamız öylece pencereden babamıza bakıp dursaydı. Babamız da atın üstünde güzel kıza bakıp dursaydı onlar ölünceye kadar evlenemezler-di. Anamız yüreğine tak deyince bohçasını almış bir gece yola çıkmış gelmiş konağın cümle kapısının mermerine oturmuş. Yiğit kadın böyle olur işte."

Nesibe:

"Anamız yiğit bir kadındı. Vapurda ölmeseydi, denize atla, nasıl olsa öleceksin atla denize deseler atlardı."

Zehra:

"Melek Hatun anamızın bohçasını alıp bir seher vakti gelip konağın eşiğine oturduğunu bilmiyor mu?"

Nesibe:

"Bilmez olur mu, bir kere mi anlattık, dilimiz döndükçe anlattık"

"Anlattık/' dedi Zehra.

"Babamız kadından korkar, dedik gene ağlayacaktı, ağlamadı. İçinden, benim sultanım hiç kadından korkar mı diye geçirdi. Menekşeler açıldı. Bir şey yapabilecekler mi, çalıların içinden sürünerek menekşeleri koklayarak, kendilerinden geçerek, ooh boynu bükük mor menekşeler diyerek, mest olarak," dedi Nesibe.

"Mest olarak/' dedi Zehra, "ellerini bile birbirinin ellerinin üstüne koymayarak, göz göze gelerek gözlerinin içine bakamayarak, körkütük sevdalarını birbirlerine söylemeyerek Tadına doyamadıkları, alıştıkları, küçük bir yanlıştan dolayı sevdalarını yitirmemek, onların ikisinin de ölümlerine sebep olacak bir yanlışa düşmemek için göz göze bakamayacak kadar tetikteydiler."

"Dur," dedi Nesibe, "dur."

Şimdi çalılığın içindeler, ordan çıktıktan sonra ne olursa olsun, isterse kıyamet kopsun onlar pınarın başındadırlar. Gözleri suyun üstünde hızla uçarcasına oradan oraya kayan, suyun üstündeki kayalıklarda, pınarın dibinde oynaşan güneş ışığından başka hiçbir şeyi

görmez. Burunlarının ucundan başka gözleri hiçbir şeyi görmez. Burunlarının önünden boncuklu arıyı bile görmezler. Eşek arıları suya inerler onları bile görmezler. Adalılardan kim olursa olsun eşek arılarından ürkerler. Bu arılar büyükleri böğürtür, küçük çocukları sokunca öldürür. Eşek arıları yazın karpuz kabuklarının içine konar rızklarını buradan çıkarırlar. Bazı arılar karpuzların içi kalmışsa karanlık kavuşuncaya kadar kabukların içinden ayrılmazlar. Gündüz olsun, gece olsun öfkeli dirler. Önlerine geleni sokarlar. Ama şimdiye kadar Melek Hatunla Ağaefendiyi sokmamışlardır. Hele boncuklu arı hiçbirisine dokunmamıştır. Hele bunlar bir süre oturduktan sonra bir boncuklu arı geldi, Ağaefendinin elinin üstüne oturup renk renk ışıklarını ortalığa saçtı. Arının gelip elinin üstüne oturması onu inanılmaz bir sevince boğdu. Hatunsa şaşkınlık içinde kalmış gözleri Ağaefendinin parmağındaki on iki perli yüzüğünün üstündeydi. O ada toprağına bastığında onun kim olduğunu kimsecikler bilemedi. Onun mübarek yüzünde tecelli eden tanrısal sevgi ışığını kimsecikler görmüyordu. O, yılıya kaçan kır atı için ağlayan gece düşünde gündüz hayalinde taşıyan, bir yaşlı zeytin ağacıyla konuşan, onunla dertleşen, kesecekler diye gece gündüz uyumayan, altında mor menekşe biten çalıları kurtarmak için canını dişine takan, tanrısı sevgi olan, bir tek çiçeğin solmasına, koparılmasına kıyamayan sevginin baş kulunun eline arı konmasında ne yapsın.

Boncuklu arı güneş dağın öteki ucuna inerken kıpırdar gibi bir şey etti, bu sırada da bir küçük kuş pınarın üstüne inerken arı kalktı, pınarın üstünde dolaştı, uçarken renk renk bir küçücük yuvarlak ışık parçasıydı, renklerini saçarak, arada bir de çakarak gidiyordu.

Melek Hatun içini çekti:

"Uçtu da gitti," dedi.

Ağaefendi:

"Uçtu da gitti."

Ayağa kalktı:

"Ben ağaç arkadaşşıma gidiyorum. Şimdi canı sıkılıyordun Canı sıkılınca hep beni bekler. Gözleyi gözle-yi gözü dört olmuştur şimdiye kadar, ona söyleyecek bir dehşet düşüncem var. Arkadaşım kabul ederse, sana da iş düşecek hatun."

Melek Hatun:

"Senin her sözün başım gözüm üstüne. Mor menekşeler açıldı."

Ağaefendi:

"Ben de gördüm mor menekşelerin açıldığını yarın sabah bizdesin, kahvaltayı yapar, erkenden menekşeliğe uçarız," dedi.

Sesi titriyordu.

Melek Hatun:

"Uçarız," dedi.

Ağaefendi tepeye doğru yürüdü, biraz yürüdükten sonra döndü, Melek Hatun kayalığın yanında ona bakıyordu, "Sağlıcakla kal, sen de kızlara gidiyorsun öyle mi?"

"Öyle," dedi Melek Hatun. Ağaefendi tepeye çıkıp aşağıya İnmeye başlayıncaya kadar arkasından ona baktı, tepenin ardında yitince de aşağıya yürüdü. Sabah erkenden menekşeliğe uçarak, mor menekşeleri doya doya koklayarak, elimi elinin üstüne koyarak. Elinin üstüne koyarak... Ondan sonra olacağım düşünemiyordu. Koşarcasına giderek, nefes nefese kızlara ulaştı. Kızlar onu bekliyorlardı, "Hoş geldin, hoş geldin" diye onu kucakladılar. "Hele otur, ne kadar da yorulmuşsun."

"Yoruldum ya koşarak geldim. Sultanımız dağın öte yanma ağacına gitti, ben de size koştum."

Kızların ikisi birden, "ne oldu, ne oldu," diye bağıştılar.

Melek Hatun soğukkanlı:

"Mor menekşeler açıldı. Öyle açıldı ki kokuları ortalığı aldı, ada baştan aşağı kokuyor. Öyle bir koku ki ada baştan aşağı esrikleştı. Çocuklar, kadınlar, erkekler bir hoş oldular. Kuşlar, anlar, kelebekler şaşkınlık içindeler. Ne olduğunu, nereye uçtuklarını bilmiyorlar. Uçup yere iniyorlar, sonra birden uçuyor yere düşüyorlar, arılar pe-teklerindeler. Peteklerden çıkan peteklerin yöresinde ha dön ediyorlar. Hiçbir kimse başına ne geldiğini bilmiyor. Gelip çalılığa konan kuşlar kondukları yerden bir daha kalkamıyorlar."

Zehra:

"Babamızla konuştunuz?"

"Konuştuk," dedi Melek Hatun, "konuştuk. Yarın sabah erkenden ben size geleceğim kahvaltayı çabucak yapıp menekşeliğe uçacağız."

Zehra:

"Nasıl nasıl uçacaksınız menekşeliğe?"

"Onu babanıza sorun kızlarım. Sultanımız bana sabah erkenden uçacağız dedi. Siz ne diyorsunuz?"

Zehra:

"Ben diyorum ki uçun, uçun ya eliniz ne yapacak?"

Melek Hatun:

"Uçarken ben elimi sultanımızın elinin üstüne koyacağım. Hem de üç kere. Vebali günahı sizin boynunuza. Ya cennete giderim ya da Kazdağına Sarıkızın yanına giderim."

Kızların ikisi birden:

"Cennete gideceksin anamız, cennete. Senin hakkın cennettir."

"Korkmayın kızlarım öleceğimi bilsem sultanımızın elinin üstüne üç kere elimi koyacağım. Şimdi ben gidiyorum. Belki Kadri Kaptan eve gelmiştir," dedi ayağa kalktı. O ayağa kalınca Nesibe onun önüne fırladı:

"Dur anam dur, sana soracaklarım var. Dur anam dur, sana danışacaklarım var."

Melek Hatunu elinden tuttu yerine oturttu:

"Söyle kızım söyle."

"Ne söyleyeyim, gelirim dedi, yakında gelirim... Kaç gün oldu da gelmedi. Ellerim yanlarımda kaldı. Ne. kötü bir gurbetmiş buraları. Yakında gelirim dedi de gelmedi. Şerife Hatuna sordum gelecek dedi, gene gelmedi. Onlar gelirim derlerse iki elleri kanda da olsa gene gelirler. Onlar Ehlibeyt soyudurlar yalan söylemezler. Şu dünyada da daha yakışıklısı görülmüş müdür? Şehmus Ağaya sordum o da yakında gelecek dedi o da. Kaç gün oldu gelmedi işte. Başına bir hal mi geldi ola?"

Melek Hatun:

"Sus kız," dedi öfkeyle, "sus ağzından yeller alsın, sus. Daha ne oldu dün bir gün bugün iki gün," merdivenleri homurdanarak indi.

Zehra:

"Şunun öfkesine bak, öfkesinden patlayacak. Elini bir değil- üç kere babamızın elinin üstüne koyacak. Menekşelere gitmeleri yaklaştıkça ne yapacağını bilemiyor."

Nesibe:

"Yarın sabaha Melek Hatun dayanamayıp ölecek ya da oğlunun teknesine binip kasabadaki evine gidecek. Elini Ağaefendinin elinin üstüne koyunca Ağaefendi elini hızla çekince. Eli ateşe düşmüşcesine yanınca, orada menekşelerin kokusu olur, Melek Hatun ağzı aşağı yatarken, sultanı ona bunu yaparken o yattığı yerden kalkabilir mi, hık der de canı çıkmaz mı. Görüyorsun kocamış ağaçla konuşan babamız Melek Hatunundan da olunca ne hallere düşecek anladın mı?"

Zehra:

"Anladım, biliyorum," dedi, "Melek Hatun bizim düşündüklerimizin hepsini düşünmüştür. Bizim düşündüklerimizin kim bilir kaç mislini düşünmüştür. Biz onun yanında ne kadar okumuşsak okumuş olalım, biz babamızı bilirsek bilelim onun kadar babamıza ulaşamayız. Bekleyelim bakalım, o sultanına gelip ona sağlıcakla ben yarın sabah erkenden kasabaya gidiyorum diyecek mi?"

Nesibe gülerek

"Demez olur mu, babamız gelmeden az önce Melek Hatun iki eli kanda da olsa buraya gelecek."

Zehra:

"Kanına girdik fikaranın. Sultanı menekşelikte onu kıracak küçük bir şey yapsa ölüverir. Ölmese de buralarda durmaz doğru Kazdağına gider. Gider gitmez de Sarıkız makamını ziyaret eder. Bütün burada çektiklerinden arınır. Yepyeni, güzeller güzeli bir Sarıca kız anası olur."

Nesibe:

"Ya babamıza ne olur, Melek Hatunsuz yaşayabilir mi?"

"Ona hiçbir şey olmaz. Onun kocamış zeytin ağaçları var. Onun düşman gemilerini denizin dibine götüren İsmail Çavuşu var. Onun yıldıya bıraktığı, ölü kır atı diriltten İsmailin öz kardeşi olan Nikosu var. Oh hoo, neler yaratır kendini oyalayacak."

Zehra:

"Amenna, neler neler yaratır kendini rahatlatacak. Ölü kır atı diriltti. Nikoyu bir kahraman etti. Bir kocamış ağaçla konuşuyor."

Nesibe:

"Adalılar adada kesmedik zeytin koymadılar, hepsini kestiler. Onun bin yaşındaki kocamış ağacını kesmeyecekler mi, elbette kesecekler. Hele bir soğuklar başlasın, hele bir diz boyu, baharın sonuna kalkmayan kar yağsın, kocamış zeytinin bir dal odunu bize gelirse babamız o odun parçasıyla konuşabilecek mi?"

Zehra:

"Melek Hatuna yazık olacak, Melek Hatun babamızdan önce buraya gelirse biz ona elini babamızın elinin üstüne koymamasını söyleyelim. Ne diyorsun, Melek anamıza kıymayalım. Babamız şu dünyayı dolaşsa da Melek Hatun kadar güzel, hem ondan iyi,

ondan saygılı, sevgi dolu birini bulabilir mi?"

Nesibe:

"Bulabilir mi," dedi.

Tam bu sırada Melek Hatun içeri girdi. Yüzü asıktı. Kızlar onun sevinç dolu yüzünü hiç böyle görmemişlerdi.

Zehra:

"Ne oldu sana böyle, senin güzel yüzünü hiç böyle görmemiştik. Kimseler de görmemişlerdi. Ne oldu sana?"

"Bir şey olmadı bana, yarın sabah erkenden ben Sultanıma ben kasabaya gidiyorum diye nasıl söyledim. Menekşeler açmışken gürül gürül ben kasabaya gidiyorum diye nasıl söylerim. Neler düşünür benim için, şimdi de benim için siz düşünün benim için. Ben kasabaya ne için giderim, bulun bakalım. Kasabada canım kadar sevdiğim, şehit binbaşının hanımı Nermin Hanım var." Melek gülümsedi, "Haydi düşünmeye başlayın bakalım." Kalktı pencereye gitti, denizi seyretmeye başladı. Kızlar baş başa vermişler konuşuyorlardı. Melek Hatun sessizce aşağıya indi iskeleye gitti. Kadri Kaptan teknesinin içindeydi onu çağırırdı.

"Yarın erkenden kasabaya beni götüreceksin."

"Başüstüne anam."

"Nermin Hanımı göresim geldi. Nermin Hanım seni çok severdi. Evine gider onu görür geri döneriz."

Başını kaldırınca penceredeki kızları gördü. Elini geliyorum diye kaldırdı, koşarcasına soluk soluğa eve vardı, "Söyleyin kızlarım," dedi.

Zehra:

"Babama diyeceksin ki beni arkadaşım Nermin Hanım istemiş, iki elin kandaysa da hemen gel demiş. Ben de yarın sabah erkenden gidiyorum. Yarın gün batıdan da geleceğim."

Melek Hatun: "İyi düşünmüşsünüz Sultanımıza bunu olduğu gibi söyleyeceğim."

Nesibe:

"Size bir sözümüz daha var. Bu sözümüzü de dinleyeceksin. Bu da mor menekşeler üstüne. Söylemesi bizim için hiç de kolay değil. Bunu Zehrayla çok düşündük, günlerce konuştuk."

Melek Hatun:

"Söyle bakalım, mor menekşelerin zoru ne?"

"Zor olan senin elin."

"Elimde ne var, elimin hiç kimseye bir zararı olmaz."

"Zararı sana olur, güzeller güzeli anamız."

"Söyle bakalım bana ne zararı olacak."

"Şöyle bir zararı, sen elinin üstüne koyunca o elinin üstüne konan elini eşek arısı konmuş da sokmuş gibi atı-verirse ne yaparsın, bir daha sultanının yüzüne bakar mısın?"

"Bakanın kızlarım. Sultanımız bana kötü hiçbir şey yapmaz yaparsa onun sebebi vardır. Benim elim içi ağı dolu eşek arısı da olsa onu soksa o da ölüm acıları geçirse de beni kıracak hiçbir söz söylemez. Şimdi size söylüyorum kızlarım şimdi sizi kıracak sözler söyleyeceğim. Benim biricik oğlum Kadri Kaptanım gibi benim çocuk-larımsınız. Bundan dolayı bana gücenmeyin. Size ne söylersem söyleyim sizin kötülüğünüz için değildir. Siz babanızın kim olduğunu anlamışsınız. Babanız o kadar anlaşılmayacak bir insan değildir. Biliyorum babanız sandıkları açtırmıyor. Siz anlayabildiğiniz bir dünyanın içindesiniz. Buralar sizin vatanınız oldu gitti. Zehra senin çok sevdiğin bir adam erinde gecinde seninle evlenecek çocukların olacak. Nesibe o çok yakışıklı çocuk kıyamet kopsa da sana yakında gelecek Belki de anası babasıyla gelecek İşte sizin vatanınız. Siz Giridi unuttur gidersiniz, Musa Kazım sultanımızın vatanını elinden almışlar. Kim bilir Musa Kazım sultanımızın neleri kaldı Giritte. Çocukken bir keklik palazı vardı, onu tarlalarda çekirgelerle büyüt müştü. Kır atı vardı yıldıya bırakmış, sonra da pişman olmuş, bütün Giridi aramış bulamamıştı. Balsa balsa kır atı Niko bulurdu, hem de bulmuştu. Burda da her şeyinden koparılmış, bir dağ gülüne hasret kalmış. Bir gülü görünce bütün hasretlerini, bütün acılarını unutacak, az bir zaman için de olsa. Siz onun her gün pınara gittiğini, orada pınarın başında uzun uzun gözlerini kaygan böceklerinin suyun üstündeki uçuşlarına, suyun dibindeki çakıl taşlarına, üstteki menekşe rengi, kırmızı çizgili kayalardan kayalarda oynaşan ışıklara diktiğini bilmez misiniz? Beni iyi dinleyin kızlarım. Burada bu pınar olmasaydı babanız bu adada assalar kalmazdı. Giritte sultanımızın bunun gibi bir pınarı kalmış."

Nesibe:

"Sizin dağınız, İda dağınız gibi bizim dağımızın da bin pınarı var. Ondandır dolayı buradan ayrılamadı babamız."

Zehra:

"Güzeller güzeli anamız yerden göğe kadar haklısın. Babamız keklik palazlarını beslemiş

dağlarda, ne çiçek varsa getirtip bahçemize diktirmiş. Bahçemizin yarısı dağ çiçekleriydi. Gelen çiçeklerin hepsi bitseydi bahçemizde başka çiçeklere yer kalmazdı. Babamızın memleketimizden ayrılamamasının çok sebebi var. O gün bu gün babamız bir türlü anlayamadı. Ölünceye kadar da anlayamıyor. Biz de anlayamıyoruz. Diyor ki bir tuhaf oluyorum. Deniz deniz gibi değil, toprak toprak gibi değil, gökyüzü gökyüzü değil. Giride gideceğiz, her şey değişecek. Babamız ilk günler bir şakadan başka bir şey değildir muhacirlik diyordu. Hiçbir biçimde bunun ne olduğunu bilemiyorum diyor, inanılmaz bir umutsuzluğa düşüyor ölüp diriliyordu. Ya bu sürgünlük sonuna kadar sürdürülürse bu insan soyunun en büyük, en korkunç savaşı, en bağışlanmaz, işkencesi zulmü olmaz mı?"

Melek Hatun:

"Ağaefendimiz Giride gideceğine inanıyor, hem de yakında. Giride gidecek orada soylu atlar yetiştirecek, hem de yakında. Adadaki muhacir evlerine gidiyor, onlarla konuşuyor, onlardan bana geliyor zıvanadan çıkmış, köpürmüş. Bunlar Anadolu muhacirleri Tokatlılar, Niksarlılar, Vanlılar. Herkes memleketini bir anlatıyor, dillerinden hasret, sevgi, umut dökülüyor. Hepsi Aydın ovasına tarlalara, bahçelere çalışmaya gidiyorlar. Başka ne iş bulurlarsa çalışıyorlar, kazandıklarını yemiyorlar içmiyorlar, salt biriktiriyorlar. Akil, yaşlı bir adam var içlerinde. Onun üç oğlu, üç gelini dokuz erkek torunu var. Sultanımız beni onunla tanıştırdı. O bana dedi ki insanlar içinde insana benzeyen bir insan gördüm, onun da vatanını elinden alıp buralara sürmüşler. Biz memleketimize gidecek kadar parayı bulunca, nasıl olsa bir gün bulacağız, bulunca da ver elini mor sünbüllü memleket. Cennete girmiş gibi olacağım. Orada da suyuna Kuran düşse okunur pınarın başında mutlu öleceğim. O Ağaefendi memleketine gidemeyecekmiş. Ona Yunan Hükümeti kalebentlik cezası vermiş, ölünceye kadar. Atlarını elinden almış, Hatununu da denize atmış balıklar yesinler diye. Ben çoluk çocuk çalışıyorum para biriktirip memlekete gideceğim, çınarın altına pınarın başına yatacağım dedi bana. İşte insan ölürse böyle ölmeli. İşte efendimiz de böyle mor sünbüllü yurduna kavuşacak."

Zehra:

"Burada pınarına, bin yıllık zeytin ağacına kavuştu ya. Gece gündüz ağaçla konuşur ya. Ağacı da ölümsüzmüş. Gece gündüz onunla konuşuyor ya. Yoksa babamız ağacın bin yıllık olduğunu, ölümsüzlüğünü ne bilsin. Babamız dostunun bin yaşında olduğunu ne bilsin. O bir ağaç o ağaç donunda bir ermiş."

Melek Hatun:

"O akil adam bana dedi ki bizim dağların ormanlarında çok yaşlı ağaç var, onlar zeytin ağacı değil ardıç ağacı, bir de meşe ağacı. Bunlar çok yaşarlar. Zeytin ağaçlarından daha çok. Bir de çınar ağacı, bu ağaçların konuşup konuşmadıklarını bilmiyorum. Bizimle değil ya belki Süleyman Peygamberle konuşuyorlardı. Benim bildiğim insanlar ağaçlarla, çiçeklerle, kuşlarla, kayalar taşlarla konuşuyorlardı. Ben ayla konuşan kızlar kadınlar gördüm. Sıkışmış insanlar her şeyle konuşurlar. Yeter ki insan çaresiz kalmasın. Yağan

yağmurla düşen karla, esen yelle konuşur."

Zehra:

"Demek ki ağaç konuşmuyor babamızla. Babamız konuşuyor ışıklan suylan, kaygan böcekleriyle, boncuklu arıyla. Ben kendimi bildim bileli babamız değildi sanki. Her bir şeyle daha da çok atlarla konuşurdu. En çok da kır atıyla konuşurdu. Kır at, babamız ona ne söylerse söylesin, dağlara döner uzun uzun kişner, dağlar üst üste yankılanırdı. Babam kır atını okşar, kır at da onun elini yalardı."

Melek Hatun:

"Şimdi anladım. Yeni çiftlik tamamlanırsa atlar çiftlikte keyifle dolaşınca, taylar oynaşınca, kızlar da evlenince Ağaefendi hiç ağaçla konuşur mu, bütün gününü pınarın başında geçirir mi?"

Zehra:

"Böyle olursa babam Giridini unuttur mu?"

Melek Hatun:

"Unutmaz," dedi.

Ağaefendi merdivenlerde ses çıkarmadan içeriye girdi. Üç hamının üçü de şaştı kaldı. Ağaefendi nerdeyse çırılçıplaktı. Kızlar şaşkınlıktan seslerini çıkaramıyor, Melek Hatunsa gözlerini sultanına dikmiş sapsarı kesilmiş öyle duruyordu.

Önce Zehra:

"Baba sana ne oldu, başına bir hal mi geldi" diyecekti.

Ağaefendi güldü: "Başıma hiçbir şey gelmedi."

Nesibe:

"Hiçbir şey gelmedi de senin bu halin ne?"

Melek Hatun olduğu yerde donmuş kalmış konuşa-mıyordu.

Ağaefendi:

"Hiçbir kötü halim yok. Üstümü başımı bir kimse yırtmadı. Ben yırttım." Ben yırttım derken gene' gülüyordu. O gülerken Melek Hatunun şaşkınlığı daha da artıyordu. Zehra geldi Melek Hatunu kucakladı yandaki koltuğa oturttu. Ağaefendi de geldi o koltuğun karşısındaki koltuğa oturdu.

"Şimdi efendime söyleyim," Melek Hatuna baka baka konuşuyordu. Konuşurken de gülüyordu. Ağaefendi gülerken çok sevinçliydi şimdiye kadar kimse onu böyle sevinçli görmemişti. Atları koşularda birinci olduğunda, Yunan Kırallı eve geldiğinde de bu kadar sevinçli olmamıştı. Melek Hatun da sultanını böyle sevinçli görmemişti Melek Hatun yavaş yavaş kendine geldi o da gülmeye başladı.

Ağaefendi:

"Kusura kalma Melek Hatun. Kusura kalmayın kızlarım zeytin ağacının yanına varınca ilerde soyunan çok yaşlı bir adam gördüm. Ceketini çıkartıp bir taşın üstüne oturdu, gömleği yırtmaya başladı, çaputları önüne yığırdı ardından da cekete başladı, ceketin çaputlarını da önüne koydu, ayağa kalktı şalvarının cebinden nergis işlemeli bir mendil çıkardı. Ağacın en yüksek dalına uzandı bir bayrak bağlar gibi bağladı. Sonra da kucağındaki çaputları ağacı dolaşarak dallara bağladı, geldi yanımdaki düz kayalığa oturdu. Kırk yıllık arkadaşım gibi konuşmaya başladık. Aşağılarda bir adada oturmuş, balıkçıymış. Değiş tokuş olduğunda adanın yakınındaki küçük adaya çoluğunu çocuğunu almış oraya sığınmış. Küçük adada on bir ev varmış. Bunlar yıllar önce Karadenizin dağlarından gelmişler. Balıkçılık bilmiyor, sadece mısır ekmeği biliyorlarmış. Bizim adamın adı Hırstoymuş. Bunlar Ka-radenizden küçük adaya gelmişler mısır ekmişler, toprağa attıkları tohumlardan bir tek koçan bile alamamışlar. Hırsto bunların durumlarına çok üzülmüş. Akrabalarına, arkadaşlarına gitmiş, arkadaşlar, akrabalar demiş, oradaki küçük adada Allahın kulları açlıktan ölüyorlar demiş, yalvarmış ama kimse aldırmamış. Üstelik de onunla dalga geçmişler. Söyle onlara da dağa gitsinler. Oralarda gene kayaların altına mısır eksinler. Mısır açlığa çok iyi gelir. Hele koçanı ile birlikte yerseler daha iyi. Dünyadaki aç karınları doyuracak en iyi yiyecek bizim adaların otlarıdır. Hırsto onlara hiçbir şey söylemez, kayığını teknesinin arkasına bağlar küçük adaya gelir. Karadenizin kayalıklarından kaçanlar cennet adasında da açlıktan ölüyorlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

Hırsto adaya gelir gelmez önüne gelen adama bağırdı dedi. Adam bağırmaya başladı, çınarın altına bir adam geldi, duyduk duymadık demeyin, duymadık demeyin ha, demeyin ha. Adam bağırdı, bağırdı. Kimse burnunu dışarı çıkarmadı koşarak gitti, kayboldu. Bu sefer Hırsto en hoş sesiyle bağırdı eyali, eyali eeey Hükümet geldi, Hükümet geldi çınarın altında sizi bekliyor. Epeyce bir bağırmadan sonra önce çocuklar geldi. En sonra da yaşlı erkekler, ardından da gençler geldi. Hırsto konuşmaya başladı: Ben hükümet değilim. Sizi evlerinizden çıkarmak için Hükümet oldum. Biriniz gelip de sorsaydı sen kimsin diye sorsaydı size aşağıdaki adadan olduğumu söyledim. Bana Hırsto Reis derler, sen nasıl birisin diye sorarsanız ben balıkçı reisi Hırstoyum. Bakın oradaki tekne benim. Orada birkaç tane kayık var. Onlar kimin? Onlar da bizim. Nasıl aç kalıyorsunuz öyleyse? O kayıkların nasıl kullanıldığını bilmiyorsunuz ki. İşte ben bu kayıkların nasıl kullanılacağını öğretmeye geldim. Bundan sonra balıkçılığı da öğreneceksiniz. Balıkçılığı öğrenirken siz de balık yemeyi öğrenirsiniz. Orada çimenlerin üstüne oturmuş adam, ayağa kalktı bana geldi, benim adım Adem dedi. Arkadaş Hırsto dedi, iyisin hassın ama bizim paramız yok ki/

Ağafendi böyle konuşurken "Durun, durun," dedi. "Hıristo Reisi alayım da eve getireyim. Şimdiye kadar ağacımızı bırakıp yola düşmüştü. ınarların altına gelmiş orda beni bekliyordur. Bundan sonrasını o anlatsın."

Zehra:

"Ben gideyim baba onu alır getiririm." Kapıya yürüdü.

Hırsto gelmiş, gözünü Kadri kaptanın teknesine dikmişti. Hey koca dünya diye düşünüyordu. Reisler Reisinin yepyeni güzel teknesi çocukta. Yanında çalışan bir çocuğa armağan etmişti teknesini. Şimdi kim bilir Reis nerelerde.

Ağaefendi Hırstoyu kapıda karşıladı kendi koltuğuna götürüp oturttu. Kendisi de yandaki koltuğa- çöktü, eliyle Melek Hatunu gösterdi, "Bu Hatun Melek Hatundur. Kendisi Kazdağındandır, yani Sarıkızın dağından olur. Sizinkiler bu dağa İda dağı, bizimkiler de Kazdağı derler. Bunlar da kızlarım Zehrayla Nesibe. Biz vapurla Yunanistandan gelirken vapurda çok çocuk, çok yaşlı kadın, çok da erkek öldü. Kızların anaları da vapurda öldü."

Hırsto:

"Biz biliyoruz olanı biteni. Melek Hatun yiğit bir insandır. Bizim adada, teknil adalarda, bütün kıyılarda onun güzelliği dillere düşmüştür. Reisin teknesini armağan ettiği Kadrinin anasıdır Melek Hatun. Maşallah sizin ada güzeller güzelinin adasıdır taa eski Yunandan bu yana. Bir zamanlar Karınca adasının adı güzeller adasıydı. Melek Hatun adaya geldikten sonra öteki adalardan, şehirlerden, kasabalardan Melek Hatunu, Lenayı görmeye gelirlerdi. Sonra Lena bir zenginle evlendi. İzmirde saraylarda yaşadı, dört oğlu oldu. Kocasını iflas etti, ardından da öldü o da adaya döndü.

Çocukları iyi çıktı, bir büyük zenginin oğulları değilermiş gibi balıkçı oldular. Analarına iyi baktılar, sonra askere gittiler. Askere gidenlerin şehadet kağıtları geldi. Lenaya acıyarak okudular. Lena ilkin şaşkıncı, ağlar gibi etti. Bir ara sessiz kaldı, gitti bir taşın üstüne oturdu, yüzünü elleri arasına aldı düşünmeye koyuldu. Şehadet kağıtlarını ellerinde tutanlar geldiler onun başında durdular. Şehadet kağıdım bir daha, bir daha okudular. Lena bu söylediğiniz doğru değildir dedi. Şehadet nedir diye Lenaya anlattılar, okudular. Lena, benim oğullarım onlara ne yapmışlar da öldürüyorlar. Ne günahı var oğullarımızın. Yerdeki karıncaları bile incitmezlerdi. Niçin onları öldürsünler. Onlar balıkçıydı, yakaladıkları balığa bile üzülürlerdi. Balıkçılık yaparlardı ya balıkçılık yapmak istemezlerdi. Bütün dertleri ' çabucak para kazanıp balıkçılıktan kurtulmaktı. Asker olunca balık öldürmekten kurtulduk deyip bir sevindiler, bir sevindiler, sevinme derim size. Böyle insanları kimsecikler öldüremez. Gidin yedi düvele sorun benim oğullarımı, yedi başlı ejderha yılanı bile sokmaz. Hiçbir insan benim oğullarıma kıyamaz. Benim oğullarıma bu denizin bütün adalarının, bütün kıyılarının kızları karasevdalıydı. Siz şu zıknabut kağıda şehadet mi diyorsunuz, ne diyorsanız deyin. Sizin hiçbiriniz okuma bilmez. Beni mi buldunuz taşkalaya alacak."

Ağaefendi:

"Kardeşim Hırsto," dedi, "sen bu adaların bütün insanlarını biliyorsun. Nasıl oldu bu?"

"Ben bilmiyorum kimse de bilemez. On dokuzyaşımdan bu yana Reisim ben. Her adadan balıkçı yetiştirdim. Eline bir kayık geçiren her bir delikanlı soluğu bende alıyordu. İsmail de yirmi yaşında bir çocuktuktu. Elinde yepyeni bir kayıkla bana geldi. Cin gibiydi, yakışıklıydı, balıkçılığı çabuk öğrendi. Çabuk da nam yaptı, para kazandı. At meraklısıymış. Gitti at çiftliği olan bir çorbacıya kapılandı. Çiftlik büyük bir at çiftliğiydi. İsmail burada çok mutlu oldu. Sonra Çanakkale savaşı başladı. İsmail topçu çavuşuydu. Ona yepyeni toplar verdiler. İsmail gemilerin bacalarından içlerine güllerle düştü. Gemiler de denizin dibini boyladı."

Ağaefendi: "

"Dur Hırsto kardeş," dedi. "Biz İsmailin nesi var nesi yok biliyoruz."

Hırsto:

"Beni buraya İsmail gönderdi. İsmail bana dedi ki Musa Kazım Bey senin ikizindir. Gittiğin her yerleri söyledi. Çınarların altını, çeşme başını, kayalığın ordaki pınarı, sonra da bin yıllık zeytin ağacını, evi söyledi. Sabahleyin buraya geldim, çeşmenin başına geçtim oturdum. Gün doğdu, ben de baktım Musa Kazım Bey evden çıkmayacak. Ben kahvaltımı teknedeyapmışım, köyün içini dolaştım. Çorbacıların o güzelim evleri yıkılmış, kiliseyi de berbat etmiş kiliselikten çıkarmışlar. Oysa bu kilise savaşta ordumuza hastanelik yapmış, buranın kadınları, yaşlı erkekleri, çocukları hastanede çalışmışlardı. Çanakkalede çalışmış iki doktor da savaşta sonra' buraya gelmiş yerleşmişlerdir. İsmail bu doktorları yakından tanıyor. Hayri Efendinin söylemesiyle bu doktorlar gibi insanlar dünyada yokmuş. Ölen askerle ölüyor, dirilen askerlerle diriliyorlarmış. Ölen İsmail dirilince Hayri Efendiyle birlikte bayram etmişler. İsmaili her gördüklerinde sevinçlerinden düğün bayram ediyorlarmış."

Hırsto, "Kardeş," dedi, "ben burada çok kalamam. Bir kaçağım. İsmail gibi söylersek ben seninle ikizim. Nerede olursa olsun beni yakalar ver elini Yunanistan der orada beni öldürürler. Onlar beni öldürmezlerse ben oraya ayak basar basmaz ölüveririm. Kimsenin beni yurdundan ayırmaya hakkı yok."

Ağaefendi:

"Bak ikizim seni burdan kimse alıp götüremez. Burada seni kimse bulamaz. Balsa bile gözleri seni göremez. Sizin köyü Yunanistana alıp götürürlerken sen nasıl nereye saklandın? Biraz önce anlatmıştın senin çocukları, onları dinledim. Burada seni yakalasalar bile kasabadan bir adım öteye götürmezler. Biliyorsun İstanbul Rumları mübadele dışında. Onlar Yunanistana gitmeyecekler. Anladın mı?"

"Anladım ya sizin Kavlakoğlu Remzi var hükümetin göz bebeği, asker kaçağı. Asker kaçağı Remzinin dünyadaki her bir şeyden haberi var. Bir de onun beslediği ka-radonluları var, candarmaları da var. Remzi Kavlakoğlu-nun marifeti çoktur, akrabaları azdır. O, Yunanlılar

bizim toprağımıza girince Yunanlılarla birlik oldu. Baktı ki, Mustafa Kemal akıllı yiğit bir kişi ama ne olursa olsun, Yunan topraklara yerleşmiş. Bu halkla Mustafa Kemal hiçbir şey yapamaz. Sonra bakmış ki Mustafa Kemal Paşa Yunanlıları yenecek hemen, Egedeki bir kumandana sđınıyor, Yunanlıların durumlarını, bildiklerini, bilmediklerini anlatıyor. Böylelikle kumandanın gözüne giriyor. Dumlupınar meydan savaşından sonra İzmire doğru kaçan Yunan ordusunun peşinden gidiyor, İzmirde denize dökülen Yunanlıları görüyor, kumandandan savaşçı yazısını alıyor, . değerli bir savaşçı, Dumlupınar kahramanı olarak dağlara çıkıyor, dağlardaki asker kağaklarını topluyor, köylere kasabalara adamlarını asker elbisesi toplamaya gönderiyor. Adamlar bir kısmı paramparça, bir kısmı yepyeni elbiselerle kasabalardan, köylerden dönüyorlar. Kavlakoğluyla. askerleri Kavlağın kasabasına ver elini kasaba diyerek yola düşüyorlar. Kavlak Remzi Bey askerlerinden en güzel giyitli askeri ellerinde bayraklarla kasabaya sokuyor. Askerler kasabanın tellallarını buluyorlar, onların her birine hayatlarında görmedikleri kadar para veriyorlar. Tellallar kasabanın içine düşüyor, şimdiye kadar duyulmamış gr sesleriyle kasabayı bir indirip bir kaldırıyorlar: Eeeey ahali duyduk duymadık demeyin, İstiklal Harbimizin en büyük kahramanı Kavlakzade oğlu Remzi kasabaya gelmiştir. Düşmanı İzmirde denize döken, Dumlupınar ovasını düşman kanıyla gl eyleyen, bu Hazreti Ali ahfadı Remzi Bey elindeki bayrakları minarelere astıktan sonra kendi öz bir vatanı olan kasabasına canını attı, harpten kalan canını. Bundan artık canımı öz bir vatanım olan kasabama vermeliyim diyerekten öz bir yurduna koşarak geldi. Ey eeeey ahali öz vatanımız Anadolu dünya cenneti olacaktır. Bizim kasabamız zaten bir dünya cennetidir, daha da çok dünya cenneti olacaktır. Sonra z gün öz gece İstiklal Harbi bayramı yapıldı. Köylüler bu öz günde akın akın kasabaya geldiler, kasabaya köylülerden başka öteki kasabalar, vredeki iller de geldiler, kasaba ağzına kadar doldu. Bayrama gelenlerin hepsi Kavlakzadeye hayran kaldılar. Yalnız topçu İsmail ona önem vermiyor, geçmişini önüne gelene anlatıyordu. Sonunda candarmayı da işe sokarak İsmaili işkenceyle öldürdü. İsmaili Hayri Efendi ölümden kurtardı. şimdi Kavlakın d kopuyor, korumaların ortasında bile uyuyamıyormuş. Dışarıya da çıktığında, bir yere gittiğinde de keskin nişancılarla ortalığa çıkıyormuş. Keşke onu bir kişi ldrmese de o da bu yaşanılmaz cehenneminden kurtulamasa."

Ağaefendi:

"Onu öldürecekler bu kadar çok mu?"

"Görgüsüz bir kimse, burada yıkmadığı ev, konak, el

koymadığı çiftlik, işkence yaptırmadığı kimse kalmadı. O yaşadığı cehennemde ne yaparsa yapsın, çelikten sarayda yaşasın onu öldürürler. Ben olmasam İsmail onu çoktan öldürmüştü."

Ağaefendi:

"Ben de İsmaille söyleyeceğim onu ldrmesin. O cehenneminde gece gündüz ölsün ölsün

dirilsin."

"O mebus olacakmış. Ankaraya gidecekmiş. orada onu kimse öldüremeyecekmiş."

"Nereye giderse gitsin, ne yaparsa yapsın onu bir ordu bile kurtaramaz. Onu korkuları öldüreceklerdir. Orduya ne gerek var, yeter ki bir insanın yüreğine korku çöreklenmesin. O Karadonlular neredeler, yatağının başında onu bekliyorlar mı?"

"İsmailin dediğine göre bir yitiyor, bir ortaya çıkıyorlar Karadonlular. Yüreğine korku saplanmış hiç kimse, hiçbir yerde korkudan kurtaramaz. O mebus olup Ankaraya gidecek, orada ölümü tek başına bekleyecek. Bir de köyünden kasabasından ayrılmanın yalnızlığı onun korkusunu daha da büyütecek. Yüreğinde korkuyla yaşayanlar yaşamış sayılmazlar. Bir tek kurtuluşu vardır Kavlakoğlunun o da İsmaili öldürmek. Onu birçok sefer denedi. Birinci seferde ölmüşken İsmail, onu Hayri Efendi diriltti. Kavlakoğlu İsmaili öldürmeye birçok kanlı katil gönderiyor. Katillerin hiçbirisi de korkusundan İsmaili yaklaşıyorlar, Karadonlular bile. İller, kasabalar, köyler İsmailin nasıl öldürüleceğini bekliyorlardı. Onu öldüre-meyeceklerini biliyor, onların adları da ortalıkta dolaşıyordu. Katiller İsmaili bir türlü öldüremediler. Bundan sonra İsmaili kurşun geçmediği köyden köye, kasabadan kasabaya, ilden ile Çanakkale kahramanlığıyla birlikte yayıldı. Bir de ona Çanakkale savaşında da kurşun geçmez, onun üstüne top gülleleri de düşmezdi. Bütün bunlardan sonra hangi keskin nişancıya Kavlakoğlu ne para verirse versin kimse İsmaili yaklaşımadı. İsmail bütün bunları bana söylemedi."

"Hırsto, bana da söylemedi. Bunları İsmail hiçbir kimseye de söylememiştir. Millet gazete gibidir. Bir kişi bunu anlatır, birkaç günde o bin kişi olur, ondan sonra dilden dile bütün memleketi dolaşır. Burada ne kadar biliyorsak İsmaili, Vanda da o kadar biliyorlar."

Ağaefendi devam etti:

"Çanakkalede, Urfada, Adanada, her yerlerde vapurları bir top güllesiyle denizin dibine yollayanı herkes diline pelesenk eder. Seni bana Ali Çavuş anlattı. Ondan sonra da İsmail anlattı. Ondan sonra da önüne gelen seni anlattı. Sen de denizin dibine vapurlar gönderdin herhalde."

"Göndermedim," dedi Hırsto. "Sağ olsun İsmail bir insanı sevmesin onu çocukları, kardeşleri sayar. Yıllar yılı hiç dilinden düşürmez. O sevgi dolu bir adamdır. O dünyanın her şeyini bilir. Vapurlar suyun dibini boylarken gözleri yaşarır, ağladığını elinden geldiğince kimseye göstermez. Oradaki askerler sevinçlerinden kıyameti koparıırken o yüzü sapsarı kesilmiş bir köşeye utanmışçasına büzülüp oturmuş, yanına vardığımızda yüzümüze ba-kamayarak, inşallah vapurun içinde insan yoktu demiş. Ben iyi biliyorum vapurların içinde hiç kimse bulunmaz. Onlar dışarıda savaşıyorlar. Bu sözleri kimse subaylara götürmezdi. Korkardık."

"Biliyorum onun nasıl bir insan olduğunu. Yerdeki karıncaya basmayanlardandır. Benim

koca zeytinin yanında olduğumu zeytine çaput bağlayacağımı nerden biliyordun?"

"Tekneden indim, susamıştım, doğru, çınarların altına, çeşmenin yanına vardım, su içtim, yorulmuştum çeşmenin başına oturdum bir sigara yaktım. Öteden çeşmeye üç hanım geldi. Onlara Musa Kazım Beyi sordum. 'Şu karşıdaki ev onun evi değil mi' diye sordum. 'Onun evi' dedi Melek Hatun. 'Sen de Melek Hatunsun, sen de Zeh-rasın, sen de Nesibesin'. 'Babam pınardadır şimdi. Kaygan böcekleriyle konuşuyordur. Orada yoksa zeytin ağacının yanındadır' dedi Zehra, 'Ağaç da babamla konuşuyordur. Zeytin ağacının yerini bulamazsın' dedi Nesibe. Anlatayım sana." Hırsto gülümsedi, "ben burasını evim kadar bilirim. Denizini de denizim kadar bilirim. Oradaki ulu zeytin ağacını bilmeyen kimse yoktur. Buradan geçen her balıkçı ağacı selamlamadan geçmez."

"Biliyorum, burasını kendi adan kadar bilirsin. Zeytin ağacının yerini de benden iyi bilirsin. Seni de iyi biliyorum. Senin dostun benim de dostum. Senin ağaçla konuştuğunu da yeni öğrendim."

"Ben zeytin ağacının oraya gelince bir çalının arkasına saklandım. Senin burada bir uzun zaman gün ba-tımını seyrettiğini biliyordum. Ben de gün batımını hiç kaçırmadım. Ben çalının arkasında zeytin ağacıyla nasıl konuşacağını merak ediyordum. Ağacı okşamaya başladın. Okşarken de mırıldanıyordun. Mırıltılardan ben hiçbir şey anlamıyordum. Sonra ağacı dolanmaya başladın, dolanırken de konuşuyordun. Sonra sıcacık, sevgi dolu bir sesle konuşmaya başladın, arkadaş, ölümden yanmaktan seni kurtaramayacağız diye ödüm kopuyordu. İnsanoğlu uğraşır düşününce ölüme çare bile buluyor. Senin ölümüne çareyi bulduk, gece gündüz uyumayıp çok düşündük. Bir gece aklıma Zeus geldi. Kadim zamanların baş tanrısıdır Zeus. O da bütün tanrılar gibi ölümsüzdür. Zeustan bu güne kadar altarlar, mabetler kalmıştır. Altara bizim memlekette sunak derler. Sunaklarda Zeusa kurbanlar kesilir. Ben bu ülkeye geldim geleli altarlar, mabetler gördüm çoğunlukla altariarın yörelerinde ulu ağaçlar var. O ağaçların gövdeleri, dalları renk renk ipekli mendillerle kırmızı, sarı, renk renk mintanlardan, fistanlardan, başlıklardan, ceketlerden, donlardan, şalvarlardan, pantolonlardan yırtılmış çaputlarla döşelidir. Böyle bir ağacın altında Kuran okunur, dua edilir, kurbanlar kesilir. Bu kutsal ağacın bir tek yaprağını bile kimse koparamaz. Ağaç kimi geceler bir top ışık olur ermişlere gelir.

Sen ağaçla böyle konuşurken ben çalının arkasında mintanımı çıkardım ağacın yanına geldim en üstteki dalına çıktım elimdeki çaputları dallara bağladım, ağaçtan indim, Musa Kazım Bey gene ağacı dolanarak önce cebinden bir mavi, turuncu çiçekli apak mendil çıkardı dala bağladı. Ondan sonra döne döne mintanını çıkardı söktü bağladı. Ondan sonra cebinden menekşe nakışlı bir mendil çıkardı dala bağladı, ceketini çıkardı bağladı. Ben de öyle yaptım. Her şeyi anlamıştım. Musa Kazım Bey zeytin ağacını kesilmekten, yakılmaktan kurtaracaktı. Bundan sonra bu ağacın altında kurbanlar kesilecekti. Bu ağaç bundan sonra insanlara umut kapısı olacak. İlk kurbanı da ben keseceğim."

"İyi olur," dedi Ağaefendi.

"İyi olur ya bu adada beni tanıyan iki insan var. Biri Vasili öbürü de Lena, sakallı olsam da beni tanırlar."

"Sen bundan önce sakalsız mıydın."

"Sakalsızdım ya, sakallı olsam bile onlar beni tanırlar."

"Onlar senin kim olduğunu söylemezler. O kolay. Seni İstanbul kütüğüne yazdırırız. Bu kolay. Kimse senin yanına yaklaşamaz. İstanbullu olmak kolay mı. Bundan sonra sakalım bile kesersin. Kurbanını bile kesersin." Kızlara döndü, "Çocuklar Kaptanı bir yerlerde gördünüz mü? "

Zehra:

"Kaptan teknesinin içindeydi biraz önce."

"Git onu çağır." Zehra ayağa kalktı, merdivenleri indi. Melek Hatun, "Kaptan teknede değilse evdedir onu al getir," dedi. Zehra koşarcasına gitti, Kaptanla koşarak geldi. Ağaefendi ona yer gösterdi, buyur evladım dedi. Kaptan utangaçtı koltuğun içine büzüldü. "Kaptanım evladım, yarın bir işin var mı?" dedi Ağaefendi. Kaptan ayağa kalktı "Yok efendim," dedi. Melek Hatun oğlunun ayağa kalkarak Ağaefendiye karşılık vermesine sevindi. İşte benim Kadri böyle yetişti diye düşündü, oradakiler de öyle düşündü. "Evladım Kaptan yarın kasabaya Poyraz Efendiyle gideceksin onun işi gücü yoktur. Bir de onu aliver de gel."

Kaptan az sonra Poyrazı da aldı getirdi.

Ağaefendi ayağa kalktı, onlara yer gösterdi. Buyurun oturun dedi. Gençler oturdular. Onlar oturunca Ağaefendi Hıristoryu gençlerle tanıştırdı. Gençlerin ikisi birden ayağa kalktı. Onlarla birlikte Hırsto da kalktı. "Kaptan Hırsto" dedi Ağaefendi. Gençlerin ikisi birden "Kaptan Hırstoryu bu denizlerde tanımayan kimse yoktur. O bütün balıkçıların babasıdır," dediler. "Onun bu denizlerde yetiştirmediği hemen hemen balıkçı da yoktur. Hem fakir çocukları yetiştirir hem de onlara bir teknenin sahibi olmasının bir yolunu bulur. Hiçbir şey yapamazsa teknelere kefil olur. Kefil olduğu kimselerden kimisi borcunu ödeyemez. Borçlu kişi Rum olsun, Türk olsun Hırsto Reise fark etmez. Onun yanında her insan birdir. İyi ki Hırsto Reis gitmedi, gitseydi tekmil adalar, kıyılar yas tutarlardı."

Hırsto Reis utangaç bir çocuk gibi koltuğun içine yumulmuş hiçbir yere bakamıyordu. Sonunda konuşanlar Reisin halini görünce sustular.

Ağaefendi:

"O bir kahramanının, İsmailin arkadaşıdır. İşte bunlar topraklarını canlarından çok severler. Öldürseler de ben toprağımdan gitmem diyor. Ben de memleketimden vazgeçmem diyorum. İşte adam dediğin böyle olur, insan dediğin böyle olur. Ben de ne

pahasına olursa olsun memleketime gideceğim. Sürüneceğim, hapislerde yatacağım memleketimin toprağını alacağım. Çocuklar ben şimdi Doktor Salman Samiye gidiyorum. O yarın bizimle kasabaya gelir. Çocuklar ben ayaküstü konuşacağım Doktorla. Hemen biriniz gidin de Lenayı getirin. Benim onu beklediğimi söyleyin." Poyraz ayağa kalktı, "Ben gider onu alır getiririm" dedi. Ağaefendinin ardından merdivenden indi eve gitti, Lenayı hemen aldı getirdi. Lena kapıdan içeriye girdi. Hırsto herkesten önce ayağa kalktı gitti Lenanın elini öptü, kendi koltuğunu verdi. Nesibe de yandaki koltuğu onun altına çekti. Sonra hepsi birden oturdular. Herkes Lena Hatun diyerek hal hatır sordular. Az sonra da Ağaefendi geldi doğru Lena Hatuna gitti, Lena Hatun ayağa kalktı Ağa onu kucakladı öptü. Nesibe onun koltuğunu aldı babasının yanına getirdi koydu. Onlar bir süre Yunanca konuştular ötekiler dinlediler.

Lena birden Hırstoya döndü, "Hırsto," dedi, "ben seni bekliyordum. Bizimkiler, yani Melek Hatunlar, Kaz-dağındakiler, Sarıkızın memleketinden olanlar gözleyi gözleyi gözüm dört oldu diyenlerden oldum. Seni gözleyi gözleyi gözüm dört oldu. Bana bir kağıt getirdiler, kağıdı okudular, dediler ki senin dört oğlunun dördünü de öldürdüler, işte burada yazıyor. Bu kağıt şehadet kağıdıdır. Kağıdı bana verdiler. Bu kağıdı okudunuz mu dedim sordum, siz buradaki yazıyı okumasını biliyor musunuz dedim, bilmiyoruz dediler. Şehadet nedir dedim. Ölüm demektir. Öyle olur mu dedim. Olur dediler. Kime gösterdiysem burada ölüm yazmıyor dediler. Al şunu oku öyleyse." Hırsto aldı kağıdı sağa sola, öne arkaya çevirdi, Ağaefendiye baktı, Ağaefendi de Lenaya baktı. Lena "Benim oğullarım İzmirde Fransız, İngiliz, Türk mekteplerinde okudu. Onlar şehadet okumasını bilmezler mi. Biz şehadet okumadık bu kağıtlarda ölüm yok demezler mi?" Hırsto elindeki kağıdı epeyce evirip çevirdikten sonra Lenaya gülümseyerek "Bu kağıtta ölüm falan yok. Şehadet de yok." Elindeki kağıdı Ağaefendiye uzattı. "Sen de bak kardeş bu kağıtta ölüm mölüm, şehadet mehadet var mı?" Ağaefendi kağıdı aldı cebinden gözlüğünü çıkardı, kağıda uzun baktı, bir daha, bir daha, bir daha baktı, gülerek Lenaya verdi. "Burda hiçbir şey yok gözün aydın" dedi, kağıdı ona uzattı. Lena koynuna soktu. Eli titriyordu, yüzü sarı olmuştu, az sonra yüzü kızardı, birden ağlamaya başladı. Hem ağlıyor, hem gülüyordu. Ağaefendi "Kızlar" diye seslendi, "Şerifenin şerbetini getirin Lenaya." Nesibe hemen kalktı hemen bir bardak şerbet getirdi. Lena şerbeti gülerek sevinerek içti. Gene gülerek gözlerini beyaz başörtüsüyle sildi. İçi sevinçle dolmuş, ne söyleyeceğini bilmiyor, Hırsto, Hırsto diyor susuyordu. Epeyce sustuktan gene Hırstoya başlıyordu. En sonunda kendine geldi Türkçe konuştu sesi titremeden "Aaah Hırsto, Hırsto, ah ah ah bunca zaman neredeydin, ben ölüp ölüp dirilirken oğullarımı öldürürlerken neredeydin, onların babası arkadaşın değil miydi, ben senin kardeşin değil miydim, oğullarımı öldürürlerken. Babaları ölmüşken sen olanlara bakmadın mı, onlar senin de oğlun değil miydi, oğullarımı öldürenlere bu çocuklara yüz adam öldürmüşler bile kıyamazlar diyemez miydin. Gel bizim eve de onların kardeşleri olan Poyraz Musaya de ki söyle ki senin kardeşlerin değil askerlerin içinde olup, nerede olursa olsun onlara kimse kıyamazdı diyemez miydi. Yarın akşam yemeği bizde yiyeceksin."

Hırsto:

"Bak Lena," dedi, "bana bak, öyle üstüme gelme ben o zamanlar Çanakkalede İsmaille beraber topların başın-daydık, düşman gemilerini denizin dibine göndermekle meşguldük. Senin oğulların düşmanların eline geçseler onlar bile o güzel insanlara kıyamazlardı. Ben yıllar yıllar yılı onlarla çalıştım, onlar yerdeki karıncaları bile incitmezlerdi. Böyle iyi huylu, böyle ermişler benzeri kimselere kimse dokunamaz. Sen üzülme bir gün oğullarını karşında görürsün şaşırma."

Lena:

"Ben anayım Hırsto. Oğullarımın her biri bir peygamber olsa insanoğlu öldürür. İsayı öldürmediler mi, öldürdüler."

Hırsto: "O eskidendi."

Lena: "Yaa eskidendi."

"Bak İsmail kimse kıyamadı. Onu candarmaların önüne attılar candarmalar ona kıyamadılar, dövdüler ama öldürmediler. Onu da oğullarının arkadaşı Hayri Efendi kurtardı."

Lena:

"Biliyorum, oğullarım gelecekler. Onları çocukken kucağıma alır koklardım. Dünyada bu kokudan daha güzel koku yok. Belki toprak kokusu. Yağmur sonu, toprak kokusu. Oğullarım gelecek, iyi biliyorum gelecekler, ben de onları kucağıma alıp koklayacağım. Ondan sonra da rahat rahat keyfimce öleceğim. Benim oğullarım Yunanistana gitmeyecek Hırsto nasıl gitmediyse benim oğullarım da onun gibi sakal bırakacaklar da gitmeyecekler."

Hırsto:

"Bak Lena senin oğullarının her biri İstiklal madalyalı bir zabit. Onları hiç kimse başka bir yere götüremez."

Lena içini çekti, "Ah" dedi birkaç kez, "ah, ah. Onlar gittikten sonra ben yaşamadım. Oğullarıma kimsenin kı-yamayacağı aklıma gelmedi. Hem de zabit olacakları aklıma gelmedi. Sağ olasın Hırsto beni cana getirdin. Oğullarım ben öldükten sonra gelirlerse onlara mezarımı göster, ananız sizi her gün kokladı, eskisi gibi. Onları koklayayım. Onları her gün kucağıma aldım kokladım. Siz asker değildiniz, bir gün benden ayrılmadınız. Hep koynurn-da hep kucağırndaydınız. Oğullarıma başka bir güzelliği daha söyle Hırsto. Onların bir kardeşleri daha var, Poyraz Musa oğlum. Siz gittikten sonra da adada hiç kimse kalmadı, adada kim var kim yoksa Yunana götürdüler. Ben oradan kaçtım, adaya geldim. Adada bir Vasili, bir de oğlum vardı. İnşallah siz oğullarımı görürsünüz. Kardeşiniz Poyraz da yakında evlenecek. Belki düğüne yetişirsiniz. Belki de izinli gelirsiniz. Buradaki kardeşiniz Poyraz dünyayı bana cennet yaptı. Hırstoyu tanırırsınız, sizi yetiştiren, o benim

yüreğime soğuk su döktü. Sizi çok seviyor, onlar o kadar yakışıklı, iyi huylu, iyiliksever çocuklar ki onlara bin kişi öldürmüş katiller de olsa kıyamaz. Ben çocuklarımı bilmez miyim onlara kimseler, padişahlar bile kıyamaz. O İskender bile kıyamaz."

Ağaefendi:

"Lena Hanım, Lena o kağıdı, yani şehadet kağıdını bana getirsen okusam olmaz mıydı. Sana okusam da çocuklarına kıyamamışlar desem olmaz mıydı. Bir insan bu kadar acıya nasıl dayanır/"

Lena:

"O zamanlar siz buralarda yoktunuz. Allah razı olsun bir Melek vardı. O benim derdime derman oldu. Senin oğullarına insan olan insan kıyamaz, çıkar o dertleri içinden dedi. Çıkaramıyorum, çıkaramıyorum dedim, onun yanından kaçtım. Allah Melek Hatundan da razı olsun. O olmasa ben, ondan o şehadete nasıl dayanır da yaşadım. Allah Poyraz oğlumdan razı olsun. İyiler iyisi, insanlar içinde en yakışıklısına da kimse kimse kıyamamış. İşte burada kızlarım da var."

Ağaefendi:

"Var," dedi, "çok şükür var. Senin kızların seni çok seviyorlar Lena. Sen burda olmasaydın onlar bu kadar mutlu olmazlardı. Sen şimdi çok iyi değil misin?"

"Çok çok iyiyim Ağaefendirn. İyi ki kaçtım da geldim. Kaçmasaydım. Oğullarımı bir daha göremezdim ki. Onlar Yunanda beni nerede nasıl bulurlardı. Onlar Mustafa Kemal Paşanın adamları, Yunan onları içeri sokmaz ki. Oğullarımı da Poyrazımı da hiç göremezdim. Çocuklarımı kucağıma alıp doya doya koklayamazdım."

Melek Hatun:

"İnşallah o günleri birlikte yaşayacağız. İnşallah tez günlerde yaşayacağız," dedi.

"İnşallah, inşallah," dedi Lena.

Hatunlar böyle konuşurlarken Ağaefendi bir kızarıyor bir bozarıyordu. Nereye ne söylendiğini biliyor, şaşırıyordu. Bu Hatunlar nasıl konuşuyordu böyle, kızlarını kendi önünde düpedüz evlendiriyorlardı. Ne denir bu Allahın belalarına. Hatunlar konuşurlarken Poyraz kıpkırmızı oluyor tere batıyordu. Menekşe nakışlı ipek mendilini çıkarıyor, durmadan yüzünü siliyordu.

Ağaefendi ayağa kalktı:

. "Ben Doktor Salman Sarniye gidiyorum. Bizimle kasabaya gelirse iyi olur. Onu buralarda kıracak kimse yok. Hıristoyu sakaldan kurtarmalıyız."

Hiristo:

"İstersen şimdi hemen keseyim beyim. Ben de çok usandım bu sakaldan."

"Yok yok," dedi Ağaefendi, "senin sakalım kasabadaki arkadaşlar da görsünler de bir sakalın bir memleketi kurtardığını görsünler. Ah, ben Giridimde bir sakalla kala-cağını bilseydim dizlerime kadar sakal bırakırdım. Kalk şimdi, haydi, Doktora birlikte gidelim. Doktor delirmedeği zaman iyi adamdır."

Hiristo ayağa kalktı:

"Onu buralarda bilmeyen yoktur. Onun iyiliği, yiğitliği, doktorluğu dillere destandır. Yaralı bir asker öleceğine kendi ölmek ister. Burada Çanakkaleden gönderilen askerleri, geceleri kendi uyumadan, öteki doktorları da uyutmadan sabahlara kadar yaralı, inleyen, acıdan bağırان hastaların acılarını yok etmek için yapmadığı kalmamıştır. Böylece de üst üste çok hastalanmış, öbür doktorlar onu yatırmak için zorla şerle ancak yatağa yatırmışlar. Hastayken bile geceleri yatağından kalkmış hastalara bakmıştır. Buralarda Salman Bey bir ermiştir. O bizi ne kadar sevmişse, buralarda biz de onu o kadar sevmişiz."

Böyle konuşarak Salman Samiye kadar geldiler, Salman Sami onları coşkuyla karşıladı. Ağaefendiyi kucakladı. Koltuklara buyur etti. Çaydanlık ocaktaydı. Salman Sami ocağa gitti, dört bardak tavşan kanı çay getirdi. Çayın kokusu odanın içini almıştı, içtiler. Birkaç bardak çay daha içtiler, konuşmaya başladılar. Ağaefendi, "Bu sakallı arkadaş da Hıristodur." Birdenbire doktor, "Ne dedin sen, sen ne dedin, kim dedin sen, kim dedin sen?"

"Kim diyeceğim Hiristo, dedim."

"Hiristo mu, Hiristo mu, Hiristo ha! Gerçekten Hıristoyu görmek isterdim. O bu bölgede bölgeyi yaratan adamdır. Balıkçılığın büyük bir ustasıdır. Bütün Rumların ustası olduğu gibi, Türklerin de ustasıdır, Topçu İsmailin de arkadaşısıdır. Oturun hele, oturun da konuşalım. Şimdiye kadar balıkçılar arasında hiç böyle sakallıyı görmedim. Bu- sakalla Hiristo Zeusa benziyor."

Ağaefendi:

"Sen bilmiyor musun doktor, bu adam tam bir Zeus,

Türkiyenin her dağında bir Zeus vardır. Hangi dağa çık-san karşına bir Zeus çıkar. benim de zeytin ağacıma çaput bağlarken bu Zeus çıktı karşıma görkemli sakalıyla."

Bundan sonra konuşmaya başladılar. Doktor Nişancı Veliyi ne kadar merak ediyorsa Hıristoyu da o kadar merak ediyordu. Bir merakı da bugünlerde yitip giden Ha-sandı. O kadarsavaş içinde bulunmuş, Hasan gibi savaşlar anlatan hiçbir kimseyi görememişti. Hasan kayıptı ama beklenmedik bir günde çıkıp gelecektir. Bu çocuk huylu kim bilir nasıl,

nelerle gelecektir.

Hırsto o kadar dolmuştu ki doktor sorsa da sormasa da konuşuyor doktorla Ağaefendi mest oluyordu.

Doktor Salman Sami:

"Bu gece yemeği evde yiyeceğiz. Çok güzel şaraplarım var. Eve gidip geleceğim. Beni konuşmadan bekleyin. Ben gelince sabaha kadar konuşuruz."

Ağaefendi:

"Sabaha kadar konuşamayacağız doktor. Yarın tanyerleri ışımada kasabaya gideceğiz."

Doktor:

"Demek Hırsto Zeus sakalım kestirecek."

Gülerek kapıdan çıktı. Az sonra geri geldi, Hırstoya sormaya başladı. Hırsto her şeyi biliyordu. Çok insan tanıdı. Efeleri de iyi biliyordu. Hançerli Efeyi de çocukluğundan bu yana biliyordu. Elindeki hançer bir mavzerden daha işini görüyordu. İstiklal Harbinde bile omzunda yepyeni bir tüfek taşıyor ama gene de hançerlerini kullanıyordu. Şimdi çiftliğinden başka hiçbir yere çıkmıyormuş. Tarlalarına iyi bakıyor iyi hasat alıyormuş, hançerlerini de yerlerinden çıkarmıyormuş, Kavlak gibi birinin kaldığı yerde ben kalamam, öyle bir insanı göremem, diyormuş. Öyle bir insanı görüp de öylece dursam belimdekiler durmaz diyormuş.

Bir ömür korkarak yaşamak, rahat bir uyku uyuyama-mak. Her gün, her gün ölüm korkusu, ölüm acısı... Korku hapishanesinde tek başına yaşamak işkencenin en korkuncudur. Bir de korku insanın tek başına ölmeye kalmasıdır. Gün gelir korkan kişi korkuyu da aşar. Korkular aşıldığında da o adam tükenmiştir artık, acılar içinde çırpırır durur, dünyadaki hiçbir şeyin tadı kalmaz, korkunun bile.

Ağaefendi:

"İsmaili görünce söyleyeceğim bu adamı öldürmesin, öldürtrnesin de. Bu adam korkusundan ne yapacağını bilemiyor. Günlerce Hayri Efendiye gitmiş yalvarmış, beni İsmaille öldürtme. Hiç olmazsa beni onunla barıştır. Onu ben öldürtmedim. Onu candarmalar öldürdü. Bunda benim hiçbir günahım, suçum yok. Hayri Efendi, korkma Remzi Bey, hiç korkma seni İsmail öldürmeyecek, hem de seni öldürtmeyecek. Bizim tanıdığımız, bildiğimiz bir kimse seni seni ne öldürecek, ne de bir başkasına öldürtecek. Sen düşmanını başka yerde ara."

Kavlağolu Remzi Bey, Hayri Efendiye inanmadı. Onu İsmailden başka kimse öldüremezdi. Öldürtemezdi. Hayri Efendi de onu kandırıyordu. Onu İsmailden başka kimse öldüremezdi.

İsmailden başka kim onun yanına yaklaşabilirdi. İsmail bir kişi değildi ki. Herkes onun yanındaydı. O bir insanı öldürse bütün bir bölge halkı onu tutarlardı. Ondaki kurtulmanın yolu yoktu, arkasında koca Ankara olduğu halde canını kurtaracak bir çare bulamıyordu. Bu nasıl bir dünya.

Hayri Efendi böyle yaparsa İsmail gibi bir canavarın hışmından canını nasıl kurtarabilirdi. Savcı bir şey yapabiliyordu. Yaşlı, deneylerden geçmiş bir savcıydı. Ona güve-nereden gitti. Savcı onu ayağa kalkarak karşıladı. Karşısındaki koltuğa buyur etti. Uzun uzun konuştular. Savcı, "İsmail Bey ne yapabiliriz. O afişlere geçmiş bütün Ana-dolunun tanıdığı bir kahramandır. Söyleyin bana İsmail Bey ne yapabiliriz?"

Remzi Kavlakoglu düşündü kaldı. Uzun uzun düşündükten sonra olayı baştan sona kadar anlattı. "O ölmüştü onu Hayri Efendi diriltti" dedi. "Oysa İsmaili candarmalar öldürmüşler kara çalılığın içine atmışlar, İsmail ölmüşken biraz kendine gelmiş, çalılığın içinden sürünerek giderken yoldan geçen bir arabacı onu görmüş, onu tanımış Hayri Efendiye götürmüş. Altı ayda dağlardan getirttiği ölüleri diriltten ilaçlarıyla İraz Hatun İsmaili can verir. İsmail ölüyken dirilir. Dirildikten sonra herkese beni öldüreceğini söyler." Savcı sevinerek "Tamam işte" dedi. "Oldu işte yakaladık. Seni öldüreceğini söyledikleri üç kişi getireceksin bana. Derhal hapse atanın onu. Ondaki sonra da senin için bir kötülük düşünemez. Hakimle konuşurum ona üç yıldan daha çok ceza verir. Hemen getir getir, hemen. Zatı-alinizi kolaylıkla kurtaracağım."

"Muhterem savcım, üç kişiyi buralarda bulamam."

"Ben böyle şahitleri çok gördüm."

"Ben de gördüm muhterem savcı. İsmail için tek şahit bile bulamam. Akrabalarım bile İsmail üstüne şahitlik yapamazlar."

"Ben ne yapabilirim öyleyse efendi hazretleri Sen söyle ne yapabilirim. Sen senken, Ankaranın en değerli parti başyken kendine iki şahit bulamıyorsun, ben ne yapabilirim ki"

"Hiçbir şey yapamazsın. Çünkü o kahramandır. Ne kahramanı muhterem bey o bir Yunan uşağıdır. Allaha ısmarladık. Sizinle yakında gene konuşacağız efendim. Siz de bir kahramansınız. Kahramanlığınız belli oluyor muhterem Beyefendi. Allaha ısmarladık."

"Güle güle efendim. Siz de bir kahramansınız. İzmir-de şanlı bayrağımızı direğe çeken siz değil misiniz."

"Biziz biz amma bize kahraman diyen var mı, yok. İle de topların güllelerini İngiliz gemilerinin bacasından geminin içine düşüreceksiniz. İsmailin resimlerini batan gemilerin yanında bütün memlekette köylere kadar görürsünüz. Bizden kimsenin haberi yok. Mübarek, şanlı bayrağımızı İzmirin ortasında, düşmanın gözlerinin önünde direğe çektiğimizden kimsenin haberi yok. Gafil düşman bir kurşunla bizi direkte düşürebilirdi. Şanlı ordumuzun İzmirde yaklaştığını duymuş da elleri titremiş de tetiğe ba-samamıştı. Biz

direklerden indikten sonra ellerimiz titremeden tetiklere bastık, düşmanların cesetlerini İzmirin ortasına serdik Ordumuz dikili bayrakları görünce sevincinden İzmirin inledi. Şimdi bu bayrakları direklere çekenler değil de İsmail kahraman. İşte bu yüzden kardeşim, sen de beni ölümden kurtaramıyor, vazifeni yapamıyor, beni göz göre göre ölümün kucağına atıyorsun. Sağlıcakla kal Bey kardeşim. Yakında seçim var, mebus seçileceğim, İsmail, kim olursa onu Ankaraya sokturmayacağım. Adı Abbas olan, şimdiki Poyraz Musa olan, Giritli zengin Musa Kazım olan, şimdiki Ağaefendi olan, at çiftliği kuran, adını Ağaefendi diye değiştiren, bir kızını küçük zabıt olan, asıl adı Abbas olan, yeni adı Poyraz Musa olan kişiye verecek olan, durmadan çiftlikler alan mübadele göçmeni olan kişi İsmaili çiftliğine aldı. İsmaili çiftliğine aldı. İsmaili kışkırtan başlıca insan odur. Benim tahkikatıma göre o bir Yunan casusudur. Yakında onun casus olduğu bulunacaktır. Memleket de tehlikeli bir casustan kurtulacaktır. Memleketi savaşlarda canımızı koyarak kurtarmak kahramanlık değildir yalnız. Barışta da yurdumuzu canımızı koyarak koruyacağız. İşte ben sivil savaşta da yurdumuzu korumak için Mebus olacağım, Meclis kürsüsünden de düşmanları, cana kıyanları açıklayacağım.

Affedersiniz muhterem beyim sizi epeyce ayakta tuttum kusuruma kalmayın. Zulm ağlatır dert söyler. Sizi ayakta tuttum. Sağlıcakla kal Bey kardeşim. Sağlıcakla kal tanrı seni korusun. Biliyorum elinizden ne gelirse benim için yapacaksınız. Belki de Musa Kazım denilen Ağaefendiyle konuşur, İsmailin beni öldürmeyeceğini temin ederseniz ölünceye kadar size kul köle olurum."

Savcı olduğu yerde durdu geriye döndü. "Eğer İsmail Musa Kazım Beyi dinliorsa bu iş bitmiş demektir. Güle güle gidin, rahat edin, kurtuldunuz."

"İsmail kimseyi dinlemez. Çorbacı Rumun definesini saklayan adam İsmaildir. Çorbacı Rum Yunanistandan dönünce İsmail defineyi Ruma verecektir. İsmail uzun yıllar Rumun at çiftliğinde çalışmıştır. Candarmalar onu döve döve öldürmüşler. Onu da Hayri Efendi..."

"Hayri Efendi bana her şeyi söyledi. Burda herkes İsmailin yiğit, namuslu bir kişi olduğunu söylüyor. Belki de beni kırmaz, seni öldürmez. Bu kasabada İsmailin er geç seni öldüreceğini yedi yaşından yetmiş yaşına kadar herkes biliyor. Şimdiye İsmail seni öldürmediyse Musa Beyin ona izin vermediğindedir."

Savcı geriye döndü kapıyı kapattı. Odacı "Beyim" dedi, "bu adam yalan söylüyor. O adam yalan söylüyor. İsmail çorbacının hazinesinin yarısını kendisine vermeyince o da candarmaya gidiyor bu adamdan hazineyi döve döve öldüre öldüre alın diyor. Sizin hepimize bu hazine size, sizin sülalenize kıyamete kadar yeter. Onlar da evinden İsmaili içeri alırlar, İsmaili üç gün üç gece döverler. İsmaili öldü sanınca da onu karaçalılığa atarlar. Oradan geçen bir köylü de İsmailin nefesle karışık öksürüğünü duyar, karaçalılığa girer. Tanyerleri ışıırken yüzü gözü kan içindeki adamı görür. Tanyerleri iyice ışıyınca alır Hayri Efendiye götürür. Köylü Hayri Efendinin Çanakkalede şehit olan iki oğlunun arkadaşıdır. Hayri Efendi bu kana batmış çıkmış ada-mm kim olduğunu anladı. Eyvah, eyvah dedi, içini derin çekti, eyvah, eyvah dedi, öldürmüşler İsmaili, öldürmüşler dedi.

Köylü, yok dedi yok yok İsmail nefes alıyor. Hayri Efendi, ne ne İsmail nefes mi alıyor, nefes alıyor mu dedi, hemen İsmailin üstüne kapandı, ölmemiş, ölmemiş diye bağırarak kalktı, ölmemiş, ölmemiş diye bir sevinç çığığı attı. Konağın içinde kim varsa Hayri Efendinin çığığına koştı. Gelen, kanlar içindeki adama gözlerini diyor orada öylece donup kalıyordu. Hayri Efendi de kan içinde kalmış ağır ağır kana batmış adamın üstünden kalkınca çok şükür dedi İsmaili öldürememişler. Bir iyice, sağlam nefes alıyor. Bu bölgede İsmaili kimlerin öldürteceğini bilmeyen bir kişi bir çocuk bile yoktur. İsmail İsmailse yakında dirilecektir. Şu karşiki dağlarda onu kurtaracak, ölüyü diriltecek çok merhem ustası vardır."

İsmailin ölümü az bir sürede, birkaç gün içinde bütün kasabaya, köylere, az bir zamanda da bütün memlekete yayıldı, İsmail de ölmedi.

Ve İsmailin batan gemilerle olan resimleri, evlerdeki, kahvelerdeki resimleri gittikçe çoğaldı. Ve onu candar-maya öldürten Remzi Kavlakoğlunun korkusu da gittikçe artıyor, ne yapacağını, ne edeceğini bilmiyor, başını ordan oraya, ordan oraya vuruyordu. Onun başvurduğu, büyük şehirlerdeki insanlar bıkmıştı. Aylarca misafirliklerde kalıyor, bir yandan da büyük şehirlerde evler üstüne evler alıyordu. Günlerce, aylarca kaybolarak, imi timi belli olmayarak kimselere gözükmüyordu. Ne çok abarttığını biliyordu ama can derdine, korku fırtınasına kaptırılmış kendisini bir kere, bu beladan kendini bir türlü kurtaramı-yordu. Bir gün gelip kendine İsmail öldü deseler ona bunu kimse anlatamaz. İsmailin ölüsünü görse bir süre deliler gibi sevinir. Ondan sonra birdenbire korku basar kendisini, İsmail korkusundan daha korkunç korkular yaratır.

İsmailin kardeşleri var. Onların her biri kan içici. Hiçbir kimse İsmailin kardeşlerinin kendi hallerinde olduklarına inandıramaz. İsmailin kardeşleri yoksa onu canlarından çok seven arkadaşları var. Her birisi kendini süngü harbinde denemiş, iyice bilenmiş, insan öldürmenin tadına varmışlar. Bir de Poyraz Musa var, Sarıkamıştan kalmış. Arapları perişan etmiş, Arap Emirinin silahşörü olmuş. Kurtuluş Savaşında Fransızları yenip mitralyöz-lerini, toplarını gülleleriyle birlikte Arap emirlerine altın paraya satmış. Fransızları yendikten sonra Bedevileri talan edip onları soymuşlar. Onlardan da çok altın almışlar. Arap şeyhleri bunların ardına düşmüşler. Poyraz Musayı, burada Yunanlılardan kalan Karınca adasında bulmuşlar. Onlar Abbasi arıyorlarmış adada bir İstanbullu, İstanbul nüfus cüzdanlı Vasiliyi bulmuşlar. Vasilinin kedisinin adı Abbasmış. Vasili kedinin adını arkadaşının adı olan Abbas koymuş. Araplar Abbas kediye dokunmamışlar, adaya üç kere gelmişler, gelenlerin hepsi de Çerkezmiş, Poyraz Musa da Çerkez. Ne kediye ne de Poyraza dokunmuşlar.

"Sonra ben benim korumaları gönderdim adaya. Bu sefer bizimkiler Abbas kediye bile bulamamışlar. Ben de onların hepsini kovdum. Yerlerine genç, cesur, uçan turnayı gözünden kaçan tavşanı art ayağından vuranları aldım. Onlar da koruyamıyorlar beni. Daha birbirimize alışamadık Adada bir balıkçı var, adı Nişancı Veli, benim korumaların hepsi ondan çekinirler."

Bu korku adamı öldürmesin. Korkusundan ne yapacağını bilmiyor Kavlakoğlu. Hayri Efendiye günlerce gitmiş yalvarmış İsmaille barıştırması için. Kaymakama, nüfus memuruna, Hançerli Efeyi çağırılmış.

Hançerli Efe ona demiş ki "İsmail seni öldürmeyecek Sen ondan hiç korkma. Seni öldürecek çok insan var. Seni neden öldürsün İsmail Çavuş."

"Sözümüne ben onu öldürtmüşüm. Onu candarma öl-dürünceye kadar dövmüş. Candarmadan başka böyle bir vatandaşı kim öldürebilir. Onu öldürünceye kadar kim dövebilir. Oysa İsmail memleketimizin milli kahramanıdır. Candarmadan başka milli kahramana kim dokunabilir. Çanakkale Harbini onun yüzü suyu hürmetine kazandık Onun gibi bir iki adam olmasa şimdi elimizde o cennet İstanbul, bu cennet koca Türkiye kalmazdı. Benim gibi böyle, vatana can koymuş bir kişi İsmail gibi bir insana kıyabilir mi? Söyle, söyle kıyabilir mi, o benim başımın tacıdır Ben burada olsaydım İsmaili öldürecek kadar, değil candarmalar ona paşalar bile bir fiske vuramazlardı. An-karadaydım. Olmaz olaydım. Buraya gelir gelmez hemen yüzbaşıyı attırdım. Biz kahraman kıymetini biliriz. O ülkemizin onurudur. Onu öldürmeyi değil, kırmayı, üzmeyi kimse göze alamaz. Peygambere dokunurlar da ona kimse dokunamaz."

Kavlakzadenin korkusu gittikçe artıyor, geceleri uyu-yamıyordu. Uyuyamasa, bir yere korumalarıyla bile gitse, gittiği yer neresi olursa olsun İsmail bir ona doğru geliyor, Remzi hemen korumalara "Şu uzaktan dut ağaçlarının, yoldaki kayalığın arkasından karaçalılığın içinden şu gelen kimdir?" diye soruyordu.

Kimseyi görmeyen korumalar, "Gelen bir insan, bir hayvan yok" diyemiyorlar, "Gelen adam ağacı dolandı kayalığın ardına geçti, geri döndü. Çaya gitti, gitti eşeği suladı torba taktı" diyorlardı.

Çayda üst üste üç balık sıçradı, güneşte parladı. Çayın ortasında duran adam çoktandır orada duruyordu. "Bu İsmaildir" diye bağırdı Bey. Karadonlular tabancalarını çekip ayağa kalktılar. Remzi Bey de kalktı, "Dikkat edin" dedi, "o İsmaildir. Dikkat edin, o bir keskin nişancıdır. Yalnız o beni değil hepimizi birden öldürür."

Karadonlular çaya koştular. Çayın içinde dimdik duran adam eli tabancalı Karadonluların kendine doğru çaydan aşır geldiklerini görünce karşı kavaklara kadar kaçtı, atma bindi doludizgin sürdü. Karadonlular da atlarına bindiler Beyin yanına geldiler. Seyisi geldi "Beyim," dedi "atını getireyim mi?" "Getir" dedi Kavlakoğlu. "Haydi gidelim ya, aynı yoldan değil." Atma bindi atın üstünde öyle durdu kaldı. Düşünüyordu. Başını kaldırdı, "Haydiyin arkadaşlar, bu yol bize göre değil. Kaçan atlı İsmaildi. O bize yolda pusu kurmuştur. Sizden ödü kopuyor, sizi öldürmeden beni öldüremeyeceğini, sizin İstiklal Harbinde Yunanı perişan ettiğinizi biliyor. Ben tez günde mebus olacağım, her biriniz de İstiklal Madalyalı kahraman olacaksınız. Bir de Meclisi Mebusan size maaş bağlayacak. Hançerli Efe de bir kahramandı. Meclisi Mebusan ona da madalya verecek, maaşa bağlayacak. O da bir kahramandır. Hançeriyle çok Yunan zabiti öldürdü. Hiçbir Yunan

askeri öldürmedi. Onun çetesi bir tek Yunan askeri öldürmedi. Savaşın ortasında zabitleri ne edip ne eyleyip buluyor, hançeri çalıştırıyor. Onun çetesi de ondan beterdi nerdeyse Yunan ordusunda zabit koymayacaktı. Hançerli Efenin çetesi de böyleydi. Bu harpte her bir çete bir zabit avcısıydı. Çok zabit öldürmüştü ama o ve onun çeteleri bir Yunan generali arıyorlardı. Buldular mı bulamadılar mı kimse bilmiyor. Eğer generali bulsaydı generali, diyordu ki generali kulağından tutar bizim Başkumandana götürürüm diyordu. Yunan generalini yakaladı mı, yakalamadı mı kimse bilmiyor bunu. Müslüm sen onun çetesindensin, bunu herkes biliyor. Yunanın generalini yakaladınız mı yakalayamadınız mı?"

"Bilmiyorum," dedi Müslüm.

"Müslüm generali ne yapmışlar. Bilmiyormuş. Varsın bilmesin. Şu çınarın altındaki pınara gidelim de hem su içelim hem de konuşalım."

Atları sürdüler, pından sularını içtiler çimenlerin üstüne oturdular.

Kavlakoğlu:

"Arkadaşlar, kardeşlerim, şimdi bir karar vereceksiniz, Müslüm kardeşimiz, yarın can arkadaşı Hançerli Efeye gidecek onu bizim eve alıp getirecek. Ben Hançerliyle konuşurken sizler öbür odada duracaksınız, Müslüm de yanımızda ne diyorsunuz. Evel Müslüm söylesin."

Müslüm:

'Arkadaşlar evel söylesinler," dedi. ,

Kavlakoğlu:

"Söyleyin arkadaşlar."

Arkadaşlar hep birden:

"Müslüm Hançerli Efenin en yakın arkadaşı, hem de öz bir kardeşliğidir, hem de o münasiptir."

Müslüm:

"Mademki hep birden Hançerliyi benim getirmemi istediniz, benim alıp getirmemi istediniz onu getirmeye gidiyorum. Yalnız onun gelip gelmeyeceğini bilmiyorum. Kimse de onun huyunu bilemez. Bir çocuk gelip de ondan böyle bir şey isterse onu yapar. Ama babası bir şey isterse onu öldürseler yapmaz. Şimdi ben eve gidip giyitlerimi değiştireceğim. Onun yanına bu kılıkla gidemem. Kara giyitlerimle onun yanına gidersem gözyaşlarıma, öz bir kardeşi olsam, bakmaz. Çok da inatçıdır. Savaşta ne kadar asker yakalarsak onlara hiçbir

şey söylemiyoruz. Açlarsa onlara yemek verir, hali hatırlarını sorar, uykusuzlarsa onlara yatak verirdik İçimizde Yunanca bilen arkadaşlarımız vardı onlarla sohbet ederdik İçimizdeki Rumlar kim olursa onlara merhamet etmezlerdi. Onlara söğür, Allahın belaları burada işiniz ne, bizim ocağımızı söndürdünüz der, ötekiler de, biz gönlümüzle gelmedik, bizi zorla getirdiler, derlerdi."

Müslüm Efe ayağa kalktı, "Haydi ben gidiyorum. inşallah o ters adam beni kırmaz," dedi.

Kaptan Kadrinin teknesiyle adaya gitti. Kaptan Kadri onu tekneden aldı. Hançerli Efenin evine kadar götürdü. Hançerli Efe bahçesinde çalışıyordu, Müslümü görür görmez koşmaya başladı. Kucaklaştılar, ikisi de sevinçten uçuyordu. Bahçenin köşesindeki çardağa gittiler. Yepyeni koltuklara oturdular. Hançerli Efe:

"Bu koltukları tanıdığım bir Rum getirdi. Ben herkesle Yunanistana gidiyorum. Bunları sana getirdim. Sana getirdiğimden dolayı da seviniyorum. Ben kullanamadım. Sen kullanırsan ben kullanır gibi olurum. Güle güle kullan dedi. Ben de ona dedim ki arkadaş böyle koltukların değerini biliyorum. Bunu kaçta almışsan ben sana o kadar parayı veririm. Bana bunları ne kadar paraya aldığına söylemezsen al koltukları götür. Arkadaş bana dedi ki ben bunları kaçta aldığımı söyleyemem. Ben de ona dedim ki, ben de bu kadar değerli bir malı alamam, dedim. Alacaksın. Bunca yıl içtiğimiz su var, yediğimiz var. Alacaksın bunları. Ben de ona bak arkadaş dedim Yunanistan da para sana çok gerek olacak, paraları Napolyon altını yaptırır sana öyle veririm. Ben sana ne dedim dedi. Ben de ne dediğini söyle dedim. Bak arkadaş ben dedim ki sana sen kullanırsan bunları ben kullanır gibi olurum. Ben vatanımdan oluyorum. Ben parayı neyleyim, pulu neyleyim. Akşama kadar ben Napolyon altını dedim, o bunları sen kullanırsan, ben kullanmış olurum. Ben ne söylersen söyleyim, bana durmadan ben vatanımdan oluyorum, ne edeyim parayı, pulu, Napolyonu dedi. Karanlık kavuştu kavuşacak ayağa fırladı. Parayı pulu istemem, dedi. Sen benim yerime... İşte ben gidiyorum, diyerek aktı gitti. Arkasından yetişemedim. Sonra onların adalarına gittim kimse kalmamıştı. Mihalinin evinde yeller esiyordu. Ev bugün içinden çıkılmış gibiydi, pırıl pırıldı. Yüzlerce yıl kimse dokunmamıştı onlara. Ne oldu. Bunlar ne yaptılar da vatanları ellerinden alındı. Onlar da ses seda çıkarmadan kuzu kuzu hiç bilmedikleri yerlere gittiler.

Vasili gitmedi. Çoğunlukla insanlar eli kılıçlılara, ne yaparlarsa yapsınlar karşı koymuyorlar. İnsanoğlu bir silkinip karşı koymayacak mı. İkimiz de Çanakkaleyi yaşadık, hepimiz korkudan korkuyorduk. Her savaş insanın yüreğine saplanmış korkuydu. Korku onlara her şeyi yaptırıyor. Bütün bunları, Çanakkaleyi, Balkan Savaşını, Kurtuluş Savaşlarını ondan sormalı," dedi Hançerli Efe.

"Ona sormalı," dedi Müslüm Çavuş. Ardından da "Dur efem dur. Ben ne için geldim ne için söyle."

"Ne söyleyim sen söyle."

"Söylemem gerek. Beni buraya Kavlakzade gönderdi, seni çağırıyor."

"Ne yapacaktım beni?"

"Onun orasını ben bilemem. Karadonlular beni seçtiler senin arkadaşın olduğum için. Kavlakoğlu ille de seninle konuşmak istiyor. Arkadaşlar beni seçmeselerdi gelmezdim."

"O Kavlak seni kıramayacağını biliyor, biliyor musun?"

"Biliyorum ya, o korkudan ölüyor. Hiç uyumuyor. Uçan kuştan, yerdeki karıncadan imdat umuyor, kurşun geçirmez karanlığa sabaha kadar kurşun sıkıyor. Önüne gelene diyor ki 'Mebus olacağım her beladan da kurtulacağım.' Bu kasabanın dedikoduları beni kahrediyor. Hele sizleri, tutturmuşlar bir Karadonlular. Hay, Karadonlular kadar başınıza taş düşsün. Bu kasabanın dedikodusu insanı boğuyor. Bir de İsmail beni öldürecek, bu herkesin dilinde pelesenk. Çarşıya çıkamaz oldum, bana acıyarak ölüye bakar gibi bakıyorlar. Ölümümü düşlerimde gördüm, uyandım ki ölmemişim. Bir insanın kendisinin ölümünü düşte görmüşü bana öyle geliyor ki ölümden beter. Kasabadan ayrıldım çiftliğe gittim, oraya yerleştim. Bir süre sonra çiftlikte kaç insan varsa bana ölüye bakar gibi baktılar. Bir süre sonra da çocuklar bana bakmaya başladılar. Çocuklar aralarında konuşurlarken bana duyurmadan bu adam ölüdür diyorlar sonra kavgaya başlıyorlardı. Sonra beni görmeye gelen köylüler çoğaldıkça çoğaldı. Onların neredeyse çoğu öylesine yüzüme bakıyorlardı acıdiklarını bana söyleyeceklerdi nerdeyse. Köylerden beni görmeye gelen yaşlı bir kadın karşıma dikildi, alçaklar, kıskançlar, dedi, nesi ölü bunun. Ölü bir adam böyle ayakta durabilir mi? İsmail yalnız gemileri batırır hiç kimseyi öldürmezmiş. Bu adamın neresi ölü. Allah belanızı versin. Kadın ağzındaki beddualarla karşımdan çekildi gitti. Ben de hemen eve koştum, haydiyin kasabaya gideceğiz dedim. İşte benim durumum böyle," dedi Müslüm.

Çok konuşacakları vardı, sabaha kadar konuştular, erkenden iskeleye indiler Kadri Kaptanın teknesiyle kasabanın yolunu tuttular. Tekneden iner inmez doğru Kavlakzadenin evine gittiler. Remzi evin bahçesinde onları bekliyordu. Kapı açılır açılmaz koştu. Hançerli Efeyi kucakladı, hoş geldin yiğit kahraman kardeşim dedi, koluna girdi konağa odasına götürdü. Müslüme teşekkür etti, git diye de işaret etti. Hançerlinin kolundan çıktı kendi koltuğuna oturttu. Kendi de karşısına oturdu.

"Gelmekle ihya eyledin kardeşim," dedi. "Senin bu dostluğunu, alçakgönüllülüğünü ölünceye kadar unutmayacağım. Senden isteklerim olacak. İkimiz de İstiklal Harbinin askerleriyiz sen Hançerli Efeler çetesinin bir kahramanı, ben ordunun bir küçük zabıtiydim. Bizim bölük girdi ilk olarak, Ayyıldızlı bayrağı İzmirin ortasına biz çektik, ordu bizden yarım saat sonra girdi. İzmirin gökleri bayraklarla doldu. Size gelince sen çok akıllıca bir iş yaptın, askerlik tarihine ölümsüz bir harp biçimi getirdin. Dünya dünya oldu olalı harp ediyor. Bu dünyaya binlerce general mareşal geldi geçti. Hiç kimse senin harbe getirdiğin yeniliği getirmedi. Sen savaşta bir asker öldürmedin, zabitleri de yakalar yakalamaz öldürttün. İşte bundan dolayı Yunan piyadeleri akın akın gelerek bize teslim oldular. İşte

bu senin gücünden dolayıdır. Yunanı yendik, bayrağımızı da İzmirin ortasına diktik. İşte bundan sonra bütün dünya senin yarattığın harp tekniğine hayran olacaktır. Böylelikle de hep piyade olan fakir fıkaranın çocukları harplerde ölümlerden kurtulacaklardır. İşte fakir fikara da sana dua edecektir. Cennet kapıları sen cennete yaklaşınca hemen açılacak, melekler, huriler başına birikeceklerdir. Seni Ademle Havva gibi kimse dışarıya atamayacaktır."

Kavlakzade hem güzel bir sesle konuşuyor hem de gözlerini Hançerli Efenin yüzünden ayırmıyordu. Hançerli Efe önceleri şaşkınlık içindeydi, sonraları yavaş yavaş toparlandı kendini konuşmaya verdi. Hançerlinin yüzünden ne düşündüğü belli oluyordu. Remzi Bey kimi insanların ne düşündüklerini yüzlerinden okurdu. Hançerli cennete gideceğini kendi de düşünmüştü. Adam da cennet yolunun açık olduğunu söyleyince çok memnun olmuştu. Hançerlinin yüzü de ayna gibiydi. Ona göre konuşmalıydı. Cennet konuşmasını uzattıkça uzattı. Adem ile Havvanın cennetten kovulmalarına gelince Hançerlinin yüzü mosmor oldu. Kavlakzade hemen konuyu değiştirdi. Değiştirdi ama bir daha tutturamadı. Efenin yüzü bir kararıyor, bir kırmızıya dönüyor, bir sapsarı oluyor. Kavlak birdenbire sözlerini kesti. Hançerliye sıcacık gülümsedi. Hançerli de gülümsedi. Hançerlinin gülümsemesine Kavlak sevindi. Böylesi insanlar çocuklarına düşkün olurlar, bunun üstüne çocuklarından başladı konuşmaya.

Kavlakoğlu:

"Sevgili kardeş ben her zaman merak ederim, dostlarımin hali hatrını sorarım. Sana da soracağım, adadaki toprak senin mi?"

Hançerli Efe:

"Benim değil devletin. Bir adadaki ev benim."

"Ne kadar, kaç dönüm adadaki toprak."

"Yüz yetmiş beş dönümlük, bereketli. Beni geçindiriyor."

"Peki kaç çocuğun var, biliyorum tek evlisin."

"Tek evliyim, yedi de çocuğum var, hepsi de erkek." Hepsi de erkek derken sesi değişti. Gürler gibi, övüngeç bir sestti. "Hepsi okuyor, üçü bu yıl mektebi bitirecek. Onları daha büyük mekteplere doktorlar gönderecek. Adaya okulu onlar kurdular Çanakkale kahramanlarıdır. Ölümünden çok asker kurtardılar."

"Biliyorum," dedi Kavlakzade. "Onlar okuturlar ya sonuna kadar zor götürürler. İzin ver de kardeşimin çocuklarını ben okutayım. Onların her birini en yüksek mektebe ben göndereyim. Onlar da okuturlar ya kolay iş değil, bir yerde kalıverirler. Ben çocuklarının her birinin parasını mektebe peşin yatıracağım. Çocuklar doktorları biliyorlar, babaları gibidirler. Evet biliyorum, onların yüzlerce askere baktıklarını biliyorum. Yüzlerce asker

milletimizin gözbe-bekleridir. Onların güçleri olsa sizin adaya yüksek mektepler bile yaptırırlar. Ama onların paraları kendilerine bile az geliyor ben mebus olsam buralarda yüksek okullardan, söz veriyorum birkaçını yaptırırım. Yüksekokullar, yüksek medeniyetlerdir, size söz veriyorum."

Hançerli birden gülmeye başladı. "Demek çocuklarımın hepsi okuyacak. İsteyenler zabit olacak zabit. Yer gök bizim olacak bizim. Demek beni bunun için çağırdın, bunun için ha, Allah tuttuğunu altın etsin. Cennetlerin kapısı sen gözükür gözükmez melekler huriler sana kapıları sana açıversinler. Ben biliyorum senin için cennetin kapıları kendiliğinden açılverecek. Mebusluğu sana Ankara, Ankarada paşalar verecekler. Senden daha iyisini nerden bulacaklar." İki de güzel gülüyorlardı. Kavlak coşmuş, hem gülüyor, "Var olasın, var olasın efeler efesi kardeşim," diyordu. "Çocuklara benim üç zeytinliğimden birini verdim. Ağaçların hepsi genç ağaçtır. Değil yedi çocuğu bir büyük mektebin çocuklarını yıllarca okutur. Kasabada sana bir konak verdim. Sizin adadaki üç değirmenden üçünü de sana alıyorum. Eskiden o değirmenler çok çalışıyorlar, sahiplerini zengin ediyorlardı. Bunlardan başka benden ne istersen iste, benim malım senin malın demektir. Bizim değil çocuklarımıza, değil akrabalarımıza, yedi sülalemize yeter. Yalnız benim başımda bir bela var ki bela derim sana. Senden başka da hiçbir kimse başımdan bertaraf edemez."

Hançerli Efe:

"Ben bertaraf edebilecek miyim?"

"Sen edebilirsin. Sen edebilirsin, senin işindir. Senin beni kurtaracak bir vaziyetin var."

Hançerli Efe:

"Ne vaziyetim var? O marifet hangi marifetse beni kurtarmadı. Seni nasıl kurtaracak?"

"Beni kurtaracak bir sen varsın, sen kurtarırsın sen, sen kurtarırsın sen."

"Söyle de, seni belki kurtarabilirim."

Kavlakzade durmadan konuşuyor, Hançerliyse durmadan söyle söyle diyor, öteki konuşuyordu. Söyle söyle. Hançerli ter içinde kaldı. Söyle söyle. Hançerli'ipekli mendili çıkardı terini sildi. Söyle söyle. Söyle söyle.

"Söylüyorum, söylüyorum," dedi Kavlakoğlu. Sustu, birkaç kez yutkundu, konuşamadı. "Kusura bakma, sen bile beni kurtaramazsın diye korkuyorum. Karşımdaki insanlar korkulacak insanlardır. Bu insanları sen de bilirsin."

"Korkma korkma söyle."

Hançerli bağırdı, "Söyle, söyle, söyle, söyle, söyle, beni öldürüyorsun ne istiyorsan söyle. Kalkıyorum. Söyle söyle." Kavlak yerinden kalktı elinden tuttu koltuğa oturttu. Hançerli

hızla kalktı kapıya yürüdü. Öteki kucaklayarak koltuğa onu geri getirdi omuzlarına basarak oturttu.

"Bak kardeşim," dedi "böyle de öldüm öyle de öyle de öleceğim. Sen benim için İsmaili öldüreceksin. O ölmezse ben öldüm. Sen öldürmezsen yedi çocuğunun, bütün sülalenin günahı senin boynunda olacak. Seç, ya çocukların, akrabaların, torunların, bütün gelecek torunların sana lanet okuyacaklar. İkisinden birini seç. Ya İsmaili ya çocuklarım, her şeyden dünya malından vazgeçsinler. Beğen beğendiğini."

Hançerli Efe:

"Beğendim beğeneceğimi. İsmaille çok konuştum o yerdeki karıncayı bile ezemez. Ben İsmaille çok konuştum. İsmailin yerinde bir başkası olsaydı seni çoktan havada öldürürdü. İsmail öyle bir adam ki, herhangi bir delikanlıya git şunu öldür dese gelir seni öldürürverirdi. Ona çok adam geldi, senin gibi bir adama bu zulmü yapan, yaptıran kişi yaşamamalı, izin ver. Hiç kimseye izin vermedi. Onu öldürmek beni öldürmektir. Bir gün ona ben de sordum, neden korkuyorsun dedim. O bana dedi ki, benim hiçbir şeyden korkmadığımı sen bilirsin. Öldüreceğim adam kimdir, neyin nesidir, onun kim olduğunu sen benden iyi biliyorsun. O beni candarmaya öldürttü. Böyle kanı ciğeri beş para etmez. Böyle korkak, korkudan yüreği çürümüş bir adamı, ne kadar kin bağlarsan bağla, haydi git öldür öldürebilirsen. Korkma seni hiç kimse öldürmeyecek İsmail ölürse işte sen o zaman kork. Yazık değil mi? Sen beni Karun gibi... Benim çocuklarım adam gibi adam olurlarsa kendi çarelerini kendileri bulurlar."

Kavlakzade:

"Kardeşim Hançerli biliyorum, senin gibi hiçbir şeyi olmayanlar hiçbir şey istemezler. Bunu kardeşlik adına senden istiyorum, korkma değil, para pul değil zeytinlik de değil."

"Haydi söyle," dedi Hançerli.

"Sana adadaki üç yeldeğirmeninden birini alacak, onaracak armağan edeceğim. İşte bu sana bir oyuncak."

Hançerli:

"Aldım kabul ettim. O kadar zeytinliklerin var yüreğin daha çürümemiş."

Kavlakzade gülerek

"Bunu İsmaille söyleme, söyleyip de kanıma girme."

Kucaklaşıp gülerek sevgiyle birbirlerinden ayrıldılar.

Kadri Kaptan kasaba iskelesinde Hançerli Efeyi bekliyordu. Adaya çabuk vardılar. Efe

doğru Poyraz Musanın evine gitti. Poyraz onu sevinerek karşıladı. Hançerli Efeye hayrandı. Lena Ana da hayrandı. O da onun hiç asker öldürmediğini biliyordu. Belki zabitleri de öldürmemişti. Lena kahveyi çabuk yaptı.

Hançerli:

"Senden dileğim var. Senden değirmenlerinden birini istiyorum. Duyduğuma göre üç değirmenin üçünü de sen almışsın.

"Doğru, üçünü de ben aldım."

"Birini bana vereceksin şu pınara yakın olanı. Benim tarlam var, çiftliğim var. Unu ben öğüteceğim. Görüyorsun her evin önünde fırın var. Senin evinin önünde bile."

"şimdiye kadar sen daha ekmek pişirmedin değil mi?"

"Pişirmedik. Arsen Ustanın işi çok. Arsen Usta önce değirmenin kanatlarını takacak. Mavi atlastan. Son değirmeni çalıştıracak. Bu işler çok para istiyor. Benim yedi oğlum var. Hepsini yüksek mektepte okutacağım. Senin çocukların doğunca onlara da iki değirmen kalıyor."

"Sen buğdayları satıp da mı yaptıracaksın değirmeni?"

Hançerli:

"Yok, ben yapmayacağım bu masrafları. Bana bu değirmeni armağan ettiler. Senden değirmeni satın alacak o kişi. Çok pahalı değil mi? Bana armağandır," dedi. "Kavlakoğlu bana bin dönüm bir zeytinlik, bir konak, üç yüz dönümlük bir çiftlik, bir yıldı at, on beş manda, bir sürü inek verdi. Daha çok neler, neler verdi. Yedi oğlumun yedisini de İstanbulda, Pariste okutmaya yemin, kasem eyledi. Daha da neler neler. Bana, Kavlakoğlunun verdikleri teker teker saysam bitmez. Karşılığı da İsmail Çavuşu öldürmek. Ben Kavlakoğluna dedim ki benden sen İsmail Çavuşu öldürmemi istedin. Sen bunu benden dünya malı karşılığında isteyince elim hançerime gitti, seni o anda öldürecektim. Buna İsmail Çavuş engel oldu. İsmail bana dedi ki onun ciğeri beş para etmez, öldürmeye deymez. Dokuz tane karadonlu koruması var. Onların hiçbirisi onu korumaz. Onun ölümü bir insanın elinden olacaksa dokuz Karadon-lunun birisinin elinden olamaz. Ben ondan ayrılırken malın mülkün senin olsun. Senden hiçbir şey istemem. Sen git de İsmailin elini öp o Allahın yarattığı kutlu insandır. O böyle olmasaydı, öldürmelerini yasak etmeseydi. Kara-donluların kim olursa olsun seni öldürürlerdi. Senin tozun bile, adın bile kalmazdı. Dokuz Karadonlu değil de yüz Karadonlun olsaydı bu halkın elinden kurtulmazdın. Ben böyle deyince geldi beni kucakladı, elimi öptü. Beni sen kurtardın dedi. şimdiye sana neler vereceğimi söylemiştim. Hepsi senindir. Yedi çocuğunun yedisini de yüksek mekteplerde okutacağım sen benim öz kardeşimsin evvel ahir. Dünya malının bundan benim yanımda hiç kıymeti kalmadı. Kabul et. Edemem kardeş dedim. Gene geldi beni öptü. Titriyordu sonra usuldan güldü. Sonra, sana bir oyuncak vereceğim. Sen bu

oyuncaklan oyna. Çok istiyormuşsun bana söylediler," dedi.

Poyraz:

"Onun armağanını alıyorsun da benim armağanımı almazsan ben de küstüm gitti."

"Şu armağanın ne olduğunu söylemeyecek misin?"

"Biliyorsun. Şimdi gidip Arsen Ustaya söyleyeceğim, çabuk ol değirmeni onarmaya hemen başla diyeceğim. Evlerin önünde fırınlar bomboş duruyor. Efenin buğdayları da evde öyle bir değirmen bekliyor. Değirmenin kanatları atlas olacak hem de mavi. Ben hemen Arsen Ustaya hemen gidiyorum. Kanatlar olacak."

Değirmeni, tekne biter bitmez değirmenci Hançerli çalıştıracaktı. Poyraz da Hançerli de sevinç içindeydi. Hançerli Poyrazın arkasından bağırdı: 'Allah muradını versin.'" Poyraz olduğu yerde durdu kaldı. "Seni burada bekliyorum, Arsen Ustaya birlikte gidelim," dedi Hançer-li. Poyrazla hemen iskeleye doğru yürüdü. Arsen Usta iki arkadaşıyla bir tekne yapıyordu. Yakında bitireceklerdi.

Arsen Usta:

"İyi ki geldiniz. Bitirdik tekneyi" dedi. "Bir boyası kaldı."

"Bir boyası," dedi Hançerli, "bir boyası."

"Bir boyası," dedi Poyraz. "Gençler, arkadaşlar boyayı hemen yaparlar." Sonra değirmeni anlattı. "Değirmen Hançerli Efeye armağandır," dedi.

"Armağandır," dedi Hançerli. "Kanatları atlas, mavi atlas. Değirmenin oralar çok rüzgarlıdır. Gece gündüz oradan rüzgar eksik olmaz. Masmavi kanatlar rüzgarda gece gündüz savrulur, mavi atlas. Mavi atlas gece gündüz savrulur. Ada masmavi olur masmavi."

Ağaefendi, Melek Hatun, Poyraz, Salman Sami, Hırsto tanyerleri ışıdı ışıyacak, Kadri Kaptanın teknesine bindiler sevinç içinde. Ver elini kasaba. Güneş karşı dağların yamaçlarını ışığa boğarken kasabaya vardılar. Hayri Efendinin dükkanına gittiler. Hayri dükkanını açmış kahve içiyordu. Ortalığı kahve kokuları almıştı. Dükkandaki çocuk oradan oraya koşturuyordu.

Hayri Efendi:

"Oğlum," dedi, "cezveleri ocağa koy dibekte epeyce kahve var hepimize yeter. Sabah sabah da halis dibek kahvesi içilir." "İçilir" dedi Doktor Salman Sami. Hayri Efendinin Doktora saygısı vardı. Kim bilir, belki oğulları yaralıyken onların başındaydı. Onlara ilaç veriyordu. Öldüklerinde de onları incitmeden mezara koyuyordu. Bu doktorların hakları

hiçbir zaman ödenemezdi. Hele Salman Sami gibi doktorların hakları hiçbir biçimde ödenemezdi. Şimdi de savaş yaralılarına baktığı adada mektep açtı, çocukları okutuyor. Bu adanın kadınları, erkekleri, yaşlıları, çocukları bile hastalara baktılar, yemediler içmediler, neleri varsa bizim askerlere taşıdılar. Biz de onları Yunanlıların içine sürdük. Lena Yunandan kaçtı geldi. Burada askerdeki dört oğlunu bekliyor. Hıristoyla, Vasili de kaçtılar, gitmediler. Zorlan gönderilenler çoğu kaçıp geleceklermiş ama Yunanlılar göndermiyorlar, bizimkiler de almıyorlarmış. Biliyorum ne insanlar, ne insanlar gitti Yunanistana. Onlar bizim komşularımız, dostlarımızdı, Ne için olursa olsun kimse yurdundan edilemez. İnsanları yurdundan eden de zulümle iflah olamaz. Tarih onları cehenneminde misafir eder. Adları anılmaz, anılsa ' bile lanetli olurlar.

Oradakiler dibek kahvesinden bir kahve içtiler, Hayri Efendiye baktılar bir kahve daha içtiler.

"Kalkın, haydi gidelim, hepimizin birden gitmesi Çeçen Padişahını sevindirir, bir padişah şahlıktan atılmışsa da kalabalıklar onu sevindirir," dediler. Doktor Salman Sami, ille de Faik Beye gidelim dedi.

Tartışma uzun sürdü. Sonunda Binbaşı Faik Beyi seçtiler. Hayri Efendi, "İyi oldu. Faik Bey işimize daha çok yarar. Akşam yemeğini lokantada yiyeceğiz, öğle yemeğini baş başa. Akşam yemeğine gelince kaymakamı bile çağıracağız. Bir de, isterseniz Kavlakzade Remzi Beyi çağırırız. Çünkü Halk Partisinin Reisi. Duyduğuma göre Topçu İsmail onu bağışlamış."

Herkes sustu. Kimse ya çağıralım, ya çağırmayalım demedi. Bu sefer de hiç kimse bir şey söylemedi. Hayri Efendi de hiçbir ses çıkarmadı... Yakındaki Askerlik Şubesine gittiler. Binbaşı onları görünce çok sevindi. Teker teker hepsini kucakladı, öptü, buyur etti. Şubede oturacak koltuk çoktu, kuş tüyü koltuklar yepyenyidi.

Hayri Efendi Hıristoyu eliyle gösterdi, "Bu Hıristo-dur," dedi. "İşte bu Hıristo."

Faik Bey:

"Bizim bildiğimiz Hıristo mu, yani balıkçılar reisi Hıristo mu. Bu bölgede onu tanımayan kimse yok. Buradan İzmire, İzmirden İstanbul'a, İstanbul'dan Atınaya kadar şöhreti yayılmıştır. Ben Hıristoyu bekliyordum. Bir gün nasıl olsa gelecektir. Onun işi kolaydır, o Çanakkale yiğitlerindedir. Onu askerde Amele taburuna bile göndermemişlerdir. Hıristo İsmail Çavuşla birlikte güllelerini gemilerin bacalarından indirmiş, düşmanı perişan eylemiş. Hıristo sayılamayacak kadar da balıkçı yetiştirmiş. Türk olsun, Rum olsun, hangi milletten olursa olsun Hıristo kendine gelen insanı eli boş göndermemiş. Haydiyin Çeçen Şahı Üzeyire gidelim. Hıristo adını duyar duymaz onu baş tacı eder, gidelim." Cumbur cemaat kalktılar Nüfus Memurluğuna gittiler. Üzeyir Bey Hıristo adını duyar duymaz ona doğru gitti koluna girdi getirdi önüne oturttu. Musa Kazım Beyi de aldı Hıristonun yanına oturttu. "Hepiniz hoş geldiniz, biraz bekleyin, sandalyalar geliyor" dedi. Odacı çabucak bir yerlerden sandalyaları getirdi, herkes yerli yerince oturdu.

Üzeyir Bey:

"Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Hırstonun ■ işini biliyorum. Hep nerde bu Hırsto, nerde kaldı Hırsto Reis diyordum. Bu Hırsto İsmail Çavuşun arkadaşı olan Hırsto Reis değil mi?" Hep bir ağızdan "o" dediler, "Hırsto Reis."

Üzeyir Bey:

"Kahvenizi !çinceye ben işinizi hemen görürüm," dedi, "Ama onu burada tutarlar mı?"

Kahveler geldi, herkes kahvesini içti. Binbaşı önde ötekiler arkada kalktılar. Musa Kazım Bey Ağaefendi, "Üzeyir Bey bu akşam lokantadayız, sizi bekliyoruz."

Askerlik Şubesinin yolunu tuttular, şubede koruk şerbeti içtiler. Kaymakama, Mal Müdürüne, Belediye Başka-nına gittiler.

Hırsto sevincinden uçuyordu. Bu kadar çaba kendisi içindi. Şimdiye kadar ettiklerini işte bu kara günlerde topluyordu. Yurdunu elinden aldıkları gün kederinden ölüyordu. "Ne olursa olsun gitmeyeceğim dedim de başka bir şey demedim. Hele bakalım," diyordu. Öğle yemeğine Hayri Efendinin evine gittiler. Hayri Efendinin evine geldiğinde kederler acılar içinde kaldı. Çanakkaledede ölen iki çocuğun ikisi de gözlerinin önüne geldi. Ne kadar da yakışıklılardı. Her yerde seçiliyorlardı. Çocuklar ölmüştü ya ölüleri ortada yoktu. Vurulduklarım birçok kişi görmüştü ya kan içinde nereye gittiklerini kimse bilmiyordu. İsmaille Hırsto çocukları fırsat bulurlarsa arıyorlardı. O çocukları onlardan başka kimseler de arıyorlardı. Çarpışmaların kesildiği bir gün İsmail geldi, çocuklara benzer ölümler bulundu bir çukurda dedi. Ölüler üst üste yığılıyordu. Kokudan ölümlere yaklaşılmıyordu. Ölülere beş arkadaşla beraber gitmişlerdi. İsmail birdenbire durdu bekledi ardından da çukura doğru koşmaya başlamıştı. Hırsto da arkasından, ötekiler de arkalarından koşmuştu. Çukurun üstünde yığın yığın yeşil sinek dolaşıyordu. Sineklerden başka küçücük mavi kelebek de vardı ölümlerin üstünde. İsmail kelebek olan yere yanaşmıştı, eğilmişti öndeki ölüyü çevirmişti. Ardından da Hırsto eğilmiş, o da öteki ölüyü çevirmişti. Bunlar onlar, dedi koşmaya başladı, çok gitmeden çamurun içine düştü. İsmail ağır ağır geldi. Onlar dedi. Hırstoyu yerden kaldırdı. Olam biteni Hayri Efendiye nasıl söyleriz demişti İsmail. Söyleyemeyiz demişti Hırsto.

Sofra salona kilimlerin üstüne serilmişti. Yemek kokuları uzaktan bile geliyordu, sofraya oturdular. Sofrada çeşit çeşit yemek vardı, daha da geliyordu. Hırsto bir lokma attı ağızına, lokma boğazında kaldı. Ötekiler keyifle yiyorlar Hırstonun farkına varmıyorlardı. Hırstonun gözlerine yaş dolmuştu onu da kimse görmüyordu. Yemek bitti, herkes elini yudu. Hırsto da gözlerini yudu, terini sildi. Konuşmaya başladılar. Daha çok da Kavlakzadeye attılar tuttular. Onu yerin dibine soktular çıkardılar. Yemekten biraz sonra evin içi güzel dibek kahvesi kokusuyla doldu. Kahveler geldi hüpürdeterek içtiler. Bir süre dibekte dövülmüş kahvenin tadı hiçbir kahvede olamaz. Bu da ancak Hayri Efendi de bulunur. Hayri Efendinin dibekleri gül ağacındandır, dediler.

Hayri Efendi İsmaili her gördüğünde oğullarının nasıl öldüklerini, nereye gömüldüklerini sormak istiyor ama bir türlü soramıyordu. İyi olduğunda sormayı içi götürmedi. Hırsto adını duydukça oğulları aklına geliyordu. Bu Hırstonun boğazından ekmek geçmediğini, gözlerine yaş dolduğunu görüyor ölen asker arkadaşlarını anımsadığını anlamıştı. Hayri Efendinin boğazından da . ekmek geçmiyordu. İyi ki Hayri Efendinin Hatunu sofrada oğullarının bir arkadaşının olduğunu bilmiyordu. Sofrada oğullarının arkadaşı olduğunu bilseydi köşeye çekilir günlerce oğullarına ağıt yakardı.

Sofradan kalktıklarında Melek Hatun "Ben arkadaşşıma gidiyorum," dedi. Giderken "Ben Kadri Kaptanın teknesinde olurum," dedi, onlardan ayrıldı. Çanakkale şehidi binbaşının evine gitti, kadın onu ağlayarak karşıladı. Bir süre şehitleri için ağlaştılar, hemen de konuşmaya başladılar. Melek Hatun Ağaefendiyle olan ilişkisini baştan sona kadar anlattı. Sonunda kızları, kızların durumlarını söyledi. Nermin Hanım nerdeyse ağlayacaktı. Kızların haline çok üzülmüştü. Kızların anaları yıllarca bekledikten sonra ipek bohçasını almış Musa Kazım Beyin evine gelmiş, tanyerleri ıştırken Bey şehre gitmek için konaktan aşağı inmiş eşikte mermerlerin üstüne oturmuş bohçasını yanına koymuş kızı görünce şaşkına. dönmüş, inanmamış, alacakaranlıkta eğilip eğilip kıza bakmış. "Hoş geldin, sefalar getirdin" demiş. Sonra kızın yanına oturmuş konuşmuşlar. Sonra Bey, daha tanyerleri ışımadan doğru eve git. Ben babana ablama birlikte şehrin ileri gelenlerini göndereceğim. Kızı atma bindirmiş onu evine yakın bir yerde indirmiş. Şaşkınlıkla doludizgin atını şehre sürmüş, gene doludizgin kızın konaklarının önündeki yola gelmiş, atın dizginlerini çekmiş her zaman durduğu yerde durmuş, kız her zaman olduğu gibi pencereye çıkmış gülüyordu. Musa Kazım Bey de gülüyordu. Penceredeki bunca yıldır ilk kez gülüyordu. Musa Kazım sevincinden ne yapacağını bilmiyor doludizgin şehre gidip geliyor, sevincinden uçuyordu. Bey bu sevinci kızların anasına, kızlarına, yakınlarına söylüyordu. Bir ömür boyu sevinç daha da sürüyordu.

Nermin Hanım:

"İpek bohçanı al tanyerleri ıştırken git eşiğe mermerin üstüne otur, kızlar babalarına haber verirler. Göreceksin o da gene sevincinden ne yapacağını bilmez. Atı yok ki şehre gidip gidip gelsin. Ağaefendi gene sevincinden uçacak. Kimi gönderecek Kadri Kaptana?"

"Hiç kimseyi göndermez de, bir daha hiç yüzüme bakmazsa ne olacak?" dedi Melek Hatun.

"Sen de onun yüzüne bakmazsın. Kızlar haklı," dedi Nermin Hanım.

"Ondan sonra ben ne yaparım?"

"Ben sana diyorum ki bu sefer neden daha sevinecek diyorum. O zaman Ağaefendi gençti, zengindi, tanınıyordu. Şimdiki gibi sürgün değildi, yaşlı değildi. Sen güzeller güzelisin. Hiçbir kadın senden daha güzel olamaz. Hem o da sana körkütük aşık. Anladın mı? Haydi senin yüzüne bakınadı diyelim. Sen de onun yüzüne bakmazsın, bize gelersin. Baksana şu

çiçek bahçesine. Bu çiçek bahçesinde yaşamak bir kupkuru adadan yaşamaktan bin kez daha iyidir. Ağaefendi dayanamaz bize gelirse biz de onu kapıdan kovarız."

Melek Hatun telaşlandı. "Sen ne diyorsun, sen ne diyorsun, ben sultanımı nasıl kovarım. Onu kovarsam arkasından hınk der ölürüm."

Sonra dili diline dolaştı. Bir şeyler söylüyordu ya anlaşılıyordu...

Nermin Hanım:

"Sus," diye bağırdı Melek Hatuna, "sus! Sus, suuus. Sana kim kovalım dedi. Deli misin. O sana senden daha çok aşık. Çocuklar babalarını herkeslerden daha iyi tanırlar. Sana ne diyorlarsa, onların evlenmesi de sana bağlı, onlar sana böyle diyorlarsa böyledir. Ağaefendi dedikleri gibidir. Bazı erkekler ölürlere de aşklarını kimseye söyleyemezler. Kızların anası bohçayı eline alıp konağın eşiğine varıp oturmasaydı kızlar olmazdı. Ağaefendi atların üstünde, güzel kız pencerede kurur giderlerdi. Şimdi sen doğru adana git, menekşelerin içinde Ağaefendinle birlikte menekşe koyma hepsini kokla. Çiçekler içinde mor menekşe gibi kokan hiçbir koku yoktur. Menekşeler içinde hiçbir şey yapmadan nasıl duruyorsunuz, nasıl çıldırmıyorsunuz. Biraz daha genç olsaydınız, üstünüze yıldırımlar düşse dayanamazdınız. Ya da' sen Ağaefendiyi ermiş yerine koymasaydın. Haydi doğru adaya git menekşeliğe gir, orada Ağaefendini bekle. Menekşeliğin içinde çok kalmayın, bir yandan girin öbür yandan çıkın. Böylece kokuları tazeleyin. İşte o zaman dayanamazsınız. Hele gün yağmurluk gün olursa bambaşka insanlar olursunuz. Bak Melek sen ki Kazdağlarını babam, ananı, kardeşlerini bıraktın yakışıklı bir çobanın arkasına düştün. Sen doya-mamışsın diyemem. Sen Ağaefendine körkütük aşıksın. Bundan dolayı kendini tutuyorsun. Kızlar olmasaydı, sen gizli aşkını mezara kadar götürürdün."

Melek Hatun:

"Götürürdüm, iyi ki sana geldim de aklım başıma geldi. Bugünlerde menekşeler açtı açacak. Menekşe kokusuna kimseler dayanamaz. Ben sultanımın olurum diye dayandım. Ölünceye kadar da dayanırım. Sultanımdan bir hata yapıp da ayrılmak istemiyorum."

■ Hanımlar karanlık kavuşuncaya kadar konuştular. Mutfağa geçtiler. Sevdikleri yemeklerden yaptılar, sofraya oturdular. Kadri Kaptan geldi, "Ağaefendiler seni lokantaya çağırıyorlar," dedi. Hanımlar, "Gel bizimle yemek ye," dediler. Kadri Kaptan, "Onlar beni yemeğe çağırdılar," dedi, "Ana, biz gece yarısına doğru gidiyoruz. Gidecek misin?" diye sordu. Melek Hatun, "Gidiyorum" dedi. "Menekşeler çoktan açtı, gitmemek olmaz. İnsan gibi insan olmak için menekşeleri iyi bilmek gerek. Bu dünyanın değerini bilmiyoruz. Bundan dolayı da dostumuzun elleri üstüne elimizi koyamayız, menekşe kokusunun tadına varamayız, yanımızdaki insanı da öpmeye can attığımız halde titremekten ölürüz. Korkma kader arkadaşım, korkma hem elimi onun elinin üstüne koyacağım elimi de onun elinin üstünden hiç çekmeyeceğim. Sonra da sarılıp onu öpeceğim. O ne yaparsa yapsın bir menekşe koklayacak, bir sarılıp öpeceğim, o da ne yaparsa yapsın elimden kurtulamaz."

Ne demek bohça. O kız küçük bir kız. Ne yapacağını bilmiyor, senin gibi yürekli bir arkadaşı da yok. Bohçadan başka kızın bir tek imkanı çaresi de yok. Atın üstünde bir adam görmüş ona pencereden bakmış. Bohça da bir yüreklilik Ne yapsın kız bohça da bir yüreklilik."

Melek Hatun kalktı kucaklaşıp öpüştüler. Melek Hatun dışarıya çıktı, Nermin Hanım da yanındaydı. Nermin

Hanım onunla bahçe kapısına kadar gitti kapıyı açtı, Melek Hatun dışarıya çıktı, öpüştüler.

Nermin Hanım o giderken arkasından bağırdı:

"Beni de düşününe çağır."

Melek Hatun, "Başım üstünde yerin var, başım üstünde yerin var," diye karşılık verdi.

Melek Hatun evinin önünden geçerken durdu. Karanlıktan bahçeyi göremiyordu. Birden bahçeden inceden bir yel esti, ağır bir limon kokusu getirdi, Melek Hatun bir hoş oldu, bahçe kapısının nakışlı mermer taşının üstüne oturdu. Limon kokusu esip esip duran ince yellen geliyordu. Limon kokusu da güzel bir kokuydu. Bu koku insana güç verir, hele yıldızların altında bambaşka kokardı. Limon çiçekleri de başka bir kokuydu. Hele bu koku, hele yıldızlar, hele denize küme küme düşmüş yıldızların kokusu. Hele Kazdağındaki pınarların, otların, çiçeklerin kokusu. Melek Hatun kendine geldi ayağa kalktı, kokular içinde yıldız kümelerine doğru yürürdü. İnanılmaz bir sevinç içindeydi, durmadan yineliyordu ellerim ellerinin üstünde olacak, ellerinin üstünde... Ellerim ona sarılacak onu öpecek. Sonu ölüm değil mi, menekşeli bir ölümün de kendine göre bir tadı olacak, bir tadı... Ölümün bir tadı. Belki de hiçbiri olmayacak. Ortalık günlük güneşlik Ortalık günlük güneşlik Belki herkes sevinecek. Adanın adı değişecek, önce ulu zeytin ağacına gidilecek, ona ipekli apak mendil bağlanacak. Bin yaşındaki ağaç isteyenlere muradını verecek. Bin yaşındaki konuşan ağaç her isteyene, onunla konuşanlara muradım verecek. Kazdağındaki çoban dağdaki bin yaşındaki ağacın yanına her geldiğinde ağaca bir türkü söyler, dalına kucağından çıkardığı apak ipek mendili bağlarmış. Bir keresinde çoban çınarın yanına gelince çınar diye düşünmüş, belki kaval sesini seviyor demiş kendi kendine. Çınarın karşısına oturmuş üç gün üç gece kavalını çalmış. Üç gün sonra yıldızlar pınarların içine dökülmüş. Gökyüzünde yıldızlar kaynaşıyor, yıldızlar çınarın üstünde ordan oraya kadar savruluyormuş. Muradıma erersem sultanımı bu çınarın yanına getiririm. Varsın savrulan yıldızlarla birlikte kaval seslerini dinlesin. Çobanın muradı Kırklara kavuşmakmış. Muradına kavuşmuş.

Melek Hatun iskeledeki kahvenin önüne geldi, kapıdan içeriye baktı. Kahvedekiler onu görünce hep birden ayağa kalktılar, Melek Hatunu buyur ettiler. Kağıt oynayanlar oyunlarını bıraktılar.

"Kadri buradaydı, gün batarken tekneye gitti," dediler.

Melek Hatun:

"Sağ olun çocuklar," dedi "ben tekneye gidiyorum, onlar yakında gelirler."

Kahvedekiler gene hep birden ayağa kalktılar. Melek Hatun tekneye yürüdü kolaylıkla tekneye girdi. Nermin Hanım da gerilmiş yorulmuştu. Evden getirdiği minderin üstüne kendini attı. Onlar gelinceye kadar uyumayacaktı. Onlar da yorulmuştu. Kadri Kaptan usta bir balıkçı diye düşündü Melek Hatun. Melek Hatun oğlunun usta balıkçılığı, yakışıklılığı, ağırbaşlılığıyla övünüyordu. Bütün ada, bütün kasaba Kadri Kaptanı çok seviyordu. Hırsto Reis'in dillere destan bir kızı vardı. İnşallah onlar Yunanistana gitmeyecekti. Gidip gitmeyeceği bugün, bu gece, biraz sonra belli olacaktı. Hırsto o adada tek başına ne yapacak, evini alsın da buraya gelsin. Damadı Kadri Kaptanla balıkçılık yaparak zengin olsunlar. Poyraz da onlara yardım etsin. O topal Binbaşı da Hırstonun askerlik arkadaşı. Hırsto bir de İsmailin arkadaşı. Bir de doktorlar var, bir de Poyraz var. Hırsto Kadri Kaptanın babasını çok severdi. Geldiğinde Melek Hatun uykusuzluktan ölüyordu. Artık uyku muyku kalmamıştı. Şimdi gerilmiş onların gelmesini bekliyor, sabırsızlanıyordu. Bazı da kalkıp lokantaya gitmek istiyor, ayağa kalkıyor, geri oturuyordu. Onlar gelinceye kadar Melek Hatun kalktı kalktı oturdu.

Kadri Kaptan yemek masasında Doktor Salman Sa-miyle Hırstonun arasında oturuyordu. Melek Hatun bunu görse sevincinden deli olurdu. Poyraz Melek Hatunu çok iyi bildiği için Kadri Kaptanı bu iki kişinin ortasına oturtmuştu. Kaptanın bıyıkları yavaş çıkıyordu. Artık Kadri Kaptan babasının asker arkadaşı iki kahramanın arasına oturabilirdi.

Birdenbire masadakilerin hepsi ayağa kalktı. Kavlakzade Remzi Bey yanında Vali yardımcısı, Belediye başkanıyla birlikte geliyordu. Remzi Bey doğru Ağaefendiye gitti, elini sıktı, biraz konuştular. Sonra Hırstoyu kucakladı. Onu öptü. Oradakilerin hepsinin elini sıktı. Vali yardımcısına herkesi tanıttı. En sonunda da Poyraz anlattı. Onun bir kahraman olduğunu Sarıkamışa ordumuzla birlikte girdiğini, ondan sonra Urfaya gönderildiğini, İstiklal Harbinde Fransızlarla çarpıştığını, İstiklal madalyası verildiğini söyledi. "Muhterem kardeşimiz Poyraz Bey. Adı Abbasken Poyraz adının ona verilmesi, onun ne kadar değerli bir kahraman olduğunu gösteriyor. Bu boşalmış adayı bulup ilk olarak adımıza tek başına, yapayalnız yerleşen bu kardeşimizdir." Remzi Bey diline ne geldiyse söylüyordu: "Anlayacağımız yurdu kurtaranlardan biri de Abbas namı diğer Poyraz Musa kardeşimizdir. Bu alçakgönüllü kardeşimiz Ankaranın gözbebeğidir. Ankaranın en çok güvendiği kişi işte bu fedakar kişidir. O bizim de gözbebeğimizdir. Bizim adamızı ada etmiştir. Yakında da evlenecektir. Onun düğününü adayla birlikte bizim kasabamız üç gün üç gece kutlayacaktır. O Fransız ordusunun toplarını ellerinden almış, şehrin ortasına getirmiş koymuştur. İsmail İngiliz gemilerini denizin dibine nasıl yollamışsa o da Fransız toplarını getirmiş, Urfanın meydanına dikmiştir. İşte biz de ona layık düğün yapacağız."

Lokantanın öbür yanında oturan dokuz Karadonlu ayağa kalktı, hep bir ağızdan, el kol sallayarak bağırdılar: "Bir kahramanın düğünü bir kahramana layık olacak." Üç kez

"olacak, olacak, olacak" diye bağırdılar. Remzi Bey Poyrazı över göklere çıkarırken Poyraz önce sapsarı oldu, sonra da kıpkırmızı kesildi. Remzi Bey bir işaret' yaptı Karadonlulardan Müslüm ayağa kalktı geldi, Remzinin önüne dikildi. Remzi Bey:

"Müslüm kardeşim, cebindeki zarfı çıkar da Hırsto Reise ver. Bu sabah Mal müdürüne gittim. Yeldeğirmeni-nin üçünü de Hançerli Efeye aldım. Değirmenlerden biri Poyraz Beyinmiş onu çok beğendi Hançerli Efe. Ben de Efeye dedimdi o beğendiğin yeldeğirmenini sana alacağım. Hırstoya verdiğim zarf değirmeni onarmaya yeter. Değirmenin kanatları mavi atlastan olacakmış."

Poyraz:

"Mavi atlası ben söyledim. Hançerli Efeye ben söyledim. Değirmeni onarma parası da benden. Arsen Ustanın elinde iki tekne işi var, on beş günde bitiririm, dedi. Ondan sonra değirmenin işi kolay. Arsen Usta böyle demişse böyledir. Atlas kanatları ben söyledim, parasını da ben ödeyeceğim."

"Öde," dedi Remzi Bey, "madem böyle istiyorsun böyle olsun. Mavi kanatlar da şan olur adaya. Onun en yakın arkadaşı Müslüm Efe. İstiklal Harbinde başından sonuna kadar Hançerli Efeyle Müslüm birlikteler. Yunanla çarpışmaya üç kişiyle dağdan inmişler, sonra altmış kişiyle harbi bitirmişler. Yunan ordusunu gece baskınlarıyla perişan etmişler. Yunan ordusu bozulunca gene bir gece sabaha karşı bir taburu tutsak etmişler. Bundan sonrası altmış kişiden başka hiçbir kimseye çete sırrı anlatılmaz. Tutsak Yunan taburuna ne oldu ne olmadı kimseler bilmez. Bu bir efe yasaıdır. Yasanın dışına hiçbir efe çıkamaz. Efeler ortadan kalktığında bile kimse kimseye anılarını bile anlatamaz. Her şey efeliğin içinde kalır. Ben efelerden hiçbir şey alamadım, efelik üstüne hiçbir şey öğrenemedim."

Kavlakzade Remzi Bey ayağa kalktı rakı kadehi elinde "Değerli arkadaşlar," dedi ötekiler de kalktı. Kadehler tokuşturuldu.

Remzi Bey kafayı çektikten sonra:

"Arkadaşlar/' dedi, "değerli arkadaşlar, şimdi bizler mutlu bir gecedeyiz. Çünkü bizler böyle bir gecede bir araya geldik. Şimdi biz bu gecede kardeşliğin tadına, güzelliğine vardık. Şimdi bir Çanakkale kahramanı olan ve hem de vatanın sevdalısı, denizlerin Hızın, ermiş, düşman gemilerini bir top güllesiyle denizin altına indiren kahraman İsmailin arkadaşı olan Hırsto bugün vatanımızın en değerli evlatlarından biri olan bir kahraman olduğunun vesikasını dünya aleme göstermiştir. Efeler efesi Hançerli Efe eski ve yiğit, kahraman arkadaşının ülkemizi dünya aleme gösterdiğinden dolayı çok sevinecektir. İsmail de çok sevinecektir. Biz bu ülkeyi böyle yiğitler sayesinde yokken var ettik. Burada yakında yel değirmenleri çalışacaktır. Her yel değirmeninin kanadı mavi masmavi atlastan olacaktır. Denizden geçen gemilerin yolcuları hayranlıkla bizim mavisini savuran değirmenlerin mavilerini seyredecekler, bu ülkenin Anka Kuşunun küllerinden yaratıldığını göreceklerdir. Anka Kuşu da kıyamete kadar yaşayacaktır. Zümrüdü Anka Kuşu

ölümsüzdür, bin yılda bir yumurtlar. Ondan da bir Zümrüdü Anka çıkar. Bizim kanımızla kurulmuş bu devlet ölümsüzdür, ölümsüz kalacak, kalacaktır. Zümrüdü Anka kuşumuzdur. Kafkasın kuşu diyorlar. Yalan yalan. Zümrüdü Anka Kuşunu tanrı bizim için yaratmıştır. O mübarek kuş bizim çete Yunanla çarpışırken Zümrüdü Anka gelmiş üstümüzde dönmeye başlamış. Apak kuş döndükçe büyüyor, güneş ışığı gibi ışıklarını gökyüzüne savuruyordu. Savaşçılar az sonra gökyüzüne bakamaz oldular. Anka-dan gelen ışık her yanı doldurmuştu. Gözümüz bir yanı görmüyordu. Birden gökyüzü gözükür gibi oldu, bir baktık gökyüzü ortasından bölünmüş. Gökyüzü usul usul gözükmeye başladı. Mavisi ortalığı sardı, birden güzel mi güzel bir kız çıktı, içimizdeki Kazdağlılar bu kız Sarıkızdır. Düşmanın gücü ne olursa olsun, arkalarındaki düveller ne kadar çok olursa olsun yakında yeneceğiz. Hepimiz lalü ebkem olmuş Sarıkıza bakarken Sarıkız ışıklar içinde çekilmiş gidiyor. Sonra bir mavilik yarıldı Sarıkız maviliğin içinde kaldı, gözükmez oldu. Bundan on bir gün sonra biz de İzmire girdik. Akdenizin üstünde Yunan askerlerinin ölüleri yüzüyordu. Zafer kazanılmıştı. İşte bu Karadonlular dağlardan inmiş bize arkadaşlarıyla katılmışlardır. Bu günlerin mücadelesinde de, bu günlerin can pazarı mücadelesinde de biz yan yana, baş başayız. Çünkü bizim soyumuz Zümrüdü Anka soyudur. Biz birbirimizden ayıramayız. Birlikte ölür birlikte kalırız. Birlikte ölür birlikte birlikte."

Karşıda oturan dokuz Karadonlu hep birden ayağa kalktılar, "Hep birden ölür, hep birden yaşarız. Herkes bilsin ki biz Zümrüdü Anka soyuyuz. Birimizin başı belada olursa, harpteki kırk arkadaşın da başı belada demektir. O kırk kişi ölmeden bir tek kişiye kimse yaklaşamaz. Yaklaşırsa soyu tükenir, bir tek kendisi değil. Bu dünyada bize yaklaşacak kimse yok." Hep birden tekrar "yok" dediler.

Kavlakoğlu Remzi Bey Karadonlulara susun diye işaret etti, onlar hep birden sustular. Sonra bir daha işaret etti Karadonlular durdular oturdular. Masada soğuk bir hava oldu. Kimse konuşmuyordu. Kavlakoğlunun konuşmasından sonra kimse konuşacak durumda değildi. Musa Kazım Bey ayağa kalktı kasaya gitti, parayı ödedi. Ondan sonra da Kavlakoğlu ayağa kalktı para ödemek istedi. Musa Kazım ödemişti. Masaya kol kola döndüler.

Kaymakam:

"Muhterem Remzi Bey demek İstiklal Savaşındaki çetenizi bozmadınız öyle mi?"

Kavlakoğlu:

"Bozamazdık. Harp bizi kardeş etmişti."

"Pekiyi bu siyah elbiseliler kimdir, Kırk Kişiler nedir?" diye sordu Kaymakam.

Kavlakoğlu:

"Bunlar benim korumam, Kırklar çetesinden geceleri Yunan askerlerini perişan edenler. Askerlerimiz Yunan ordusunu bozup İzmire girdiğinden bir gün sonra İzmire biz de girdik.

Doğru denizin kıyısına gittik. Bir de denize baktık ki Yunan askerlerinin ölüleri denizin üstünde yüzüyor. İşte harplerin sonucu budur. Kırk yiğitler bayrakları çekti kasabamıza girdik, muzaffer bayrağımızı minareye çekti. Üç gün üç gece bayram ettik. Kırk arkadaştan dokuzu benimle kaldı. Karadonlular giyitlerini çıkarmadılar, İstiklal Harbinden bize yadigar kalsın, bizim de madalyamız gece çarpışmalarından kalan armağan olsun dediler. Biz madalya için çarpışmadık Biz Yunanlıların haksızlığına karşı çarpıştık. Dağlarda da Osmanlının haksızlığına karşı çarpıştık. Nasıl çarpıştıksa Yunan haksızlığına karşı Osmanlıyla da öyle çarpıştık. Gece baskınlarında hiçbir telafat vermedik."

Ayağa kalktılar biraz da ayakta konuştular. Herkes memnun gözüküyordu. Herkes memnun konuşuyor ya Hristonun sevinci herkesi sevince boğuyordu. İskeleye doğru birlikte yürüdüler. Bağta Kavlakzade yürüyor, o da sevincinden korkularını unutmuş görünüyor, konuşuyor her konuşmadan sonra gülüyordu. Oradakilerin hiçbirisi Kavlakzadeyi böyle görmemişti. Çocukluk arkadaşı Kara-donluların Müslüm şaşkınlık içindeydi. Kavlak her şeyi, bütün korkularını unutmuş gülüyor, herkesle şakalaşıyordu. İskeleye gelince teker teker herkesle kucaklaştı. Bu kasabada doğmuştu. Bütün kasaba onu tanıyordu. Kasabada onun çok vukuatı vardı. Her zaman halkın dilindeydi. Hele İsmaili candarmaya çorbacı Elinin paraları için ölünceye kadar dövdürmesi.

Teknedeki yolcular içinde en heyecanlısı Salman Sa-miydi. Boyuna Kavlak Remziyi düşünüyordu. Bu ne biçim bir insandı. Bunları anlamak zor değildi. Ne kadar değişirse değişsin gene de kendini ya şöyle ya böyle ele verir. Ne kadar kendini saklarsa saklasın kendini ele verir. Bütün kasaba onun ne olduğunu biliyor. İsmail yaptıklarını bilmeyen yoktur. İsmailden korkusunu yedisinden yetmişine kadar herkes biliyor. Kiminde de bütün korkularını kafasından silip atıyor. Bu sıralarda da bomboş kalıyor, ne yapacağını bilmiyor. Bu günlerde de kendisine korkular yaratıyor. Bazı İsmail bunun üstüne durup dururken yürüyor, onu karısının, çocuklarının' gözlerinin önünde bedeninde hiçbir yer bırakınamacasına kur-şunluyor. Kavlak Remzi o kadar kurşun yiyor ki acının farkına varmıyor. Birçok zaman saçmaladığını fark edip biraz kendine gülüyor. Bundan sonra da kendine türlü korkular yaratıyor.

Musa Kazım Bey:

"Böylesi insanları korkular ne kadar yaşatıyorsa o kadar da öldürecek. Bir kurtulan var mı? İsmail bir gün gelip gözlerinin ortasından kurşunlayıp giderse, korku oyuncağından kurtulur."

Salman Sami:

"Bakın arkadaşlar Müslüm bu işi yapar. Bir gün kimselerin olmadığı bir yerde Kavlağı kurşunlar onu doktorlara götürmezlerse dağlardaki o kadınlardan birini alıp getirir. Kurşun yarasını dağlı kadınlar bizden daha çabuk iyileştiriyordu. Bakın arkadaşlar bu kurşun işinden vazgeçelim. Müslüm kurşunu sıkarsa, Kavlak da rahmeti rahmana katılırsa işler kötüleşir. Kavlak mezara gider, Müslüm de mahpushaneye... Günah değil mi, Müslüme de

yazık değil mi? Bakın arkadaşlar Kavlakzade Halk Partisinin bu bölge başı değil mi, mebus olmayacak mı?"

Hepsi bir ağızdan, "Mebus olacak," dediler.

Salman Sami:

"Poyraz yarın hemen dönsün Kavlakzadeyle konuşsun. Seçime az kaldı. Biz hepimiz onun Mebus olması için çalışacağız. İstiklal madalyalı Poyraz Bey de madalyasını takıp Ankaraya gidecek. Kavlakzade duyar duymaz hiç olmazsa korkular yaratmalardan vazgeçmeye hemen başlar. Mebusluk en güzel oyuncaktır. Göreceksiniz bunu Kavlak duyarsa bütün mendeburluklarından vazgeçer. Böylece vatana bir vatandaş daha kazandırırız. Yunanlılar topraklarımıza girdiklerinde Yunanlılarla birlik onlara harita veren, onlara erzak taşıyan bu değil mi. Daha neleri var. Onun marifetlerini bilmeyen bir kişi var mı, saymakla biter mi. Kavlakzade senin düğününe gelecek, onun için ona sen gidecek, bizim onun için neler konuştuğumuzu söyleyeceksin. O da sana ne yapacağını bilemeyecek, hemen kucaklayıp ellerinden öpecek. En az da bir ay korkuyu unutacak."

Musa Kazım:

"O hiçbir zaman korkuyu unutamaz korkuyu unutmak onun ölümü demektir. Onun bütün yaşaması acısı, sevgisi, mutsuzluğu, mutluluğu korku üstünedir. İsmailin öldüğüne onu kimse inandıramaz inandıramaz. İsmailin öldüğünü gözüyle görse bunu bir ay iki ay ancak aklında saklayabilir. Ondan sonra öyle bir İsmail yaratır ki onun gibi her gün İsmailler yaratır. Onu her gün yarattığı sebeplerle İsmail bir kişiyi öldürür. O kadar düşman zırhlısını denizin dibine gönderen kişi ne yapmaz ki. Önüne geleni un ekmek eder."

Salman Sami:

"Poyraz yarın sabah tanyerleri ışımadan Kadri Kaptanın teknesiyle geri dön Kavlakzadeye git ona konuştuklarımızı anlat, her hal onun bir bildiği var. Düğüne de gelecek."

Salman Sami bu sözleri söylerken herkes Ağaefendiye bakıyordu. Ağaefendi hiç aldırılmıyor, onlarla birlikte gülüyor, onlarla birlikte suratını asıyordu. Melek Hatun köşeye büzülmüş arada Ağaefendiye bakıyordu, Poyrazın evlenme konusu açıklandıkça Ağaefendiye bakıp bakıp üzülüyordu. Ağaefendi gibi biri kızlarının durumlarını bilmez mi? Onlar Poyrazın evlenmesini konuştukça, Kav-lakzadenin düğüne geleceğini duydukça üzülüyor, üzüntüsünü belli etmemek için gayret sarf ediyordu. Poyrazın evlenmesinden söz açıldıkça Ağaefendi Melek Hatuna bakıyordu.

Poyrazla Zehranın sevdasını Melek etmemişti ki: Değirmeni, iki sevdalının seviştikleri yerleri, Vasilin evini ben göstermedim. Kızların sandıklarını ben kilitlemedim. Benim hiç günahım yok. Kızlar sandıklarını ölünceye kadar açamayacaklar diye yasak koymadım. Günah değil mi kızlara, benim güzellerim. Şu suların arasında insanların gelip görmedikleri yerde, dünyaların öteki ucunda bu kızları karasevda gelip buldu. Yaa sultanım. Günah

dersen sen de. Senin yolun sevgilerin dostlukların yolu değil mi sultanım. Bu gurbet elde senden başka sırtlarını dayayacak kimseleri yok Yarın çocukları olursa ne yapacaksın sultanım. Senin gittiğin sevgi, dostluk bu mu, sultanım. Beni de bağladın ışıklı yolumu karanlık ettin, senin yolun bu muydu sultanım. Senin yolun Giritte mi kaldı sultanım. Sevgi dünyanın her yerinden geçer. Yarın menekşeler içinden sevgi yolu geçiyor mu, geçmiyor mu sultanım göreceğiz sultanım. Onların sevileri, aşkları babalarına... Babaları ne yapmış, sevgisini, nesi var nesi yok, her şeyini Giritte unutmuş. Bu insafsız dünya. Orada ne kadar zulüm varsa orada bırakmış gelmiş. Her şeyi unutmuş da yıldıya bıraktığı atını alıp buralara getiriyor. Giritte kimse kalmamış da sümüklü Nikoyu ta Giritten buralara getiriyor. Gül gibi kızlarını da burada unutmuş gitmiş. Kızlarını gözü bile görmüyor. Varsın görmesin. Onların güzelliğini gören delikanlılar hayran kalıyorlar. Babanız sizi görmüyorsa görmesin. Sizin ikiniz de dünya güzellerisiniz. Babanızın gözü beni de görmüyor, görmüyor. Görmesin bakalım. Ben Kazdağı kızuyum. Biz o dağa Kazdağı dağı, ya da Sarıkız dağı deriz. Rumlar bu dağa İda dağı derler. Sarıkız dağı güzeller dağıdır, diye geçiriyordu aklından.

Melek Hatun kalktı, kızların yanına gitti.

"Siz duymadınız kızlarım. Kavlakzade diye bir hükümet adamı var. O durmadan Poyraza yakında senin düğününe geleceğim diyormuş. O da kararıyor kızarıyor-muş. Kavlakzade Remzi Bey Poyraza yakında senin düğününe adaya her geleceğim dediğinde oradakiler hep birden başlarını kaldırıp sultanımıza bakıyorlarmış. Hı-risto tekne de bir yolunu bulup bana bunları söyledi. Bence Kavlakzadenin bir bildiği var. O boş yere konuşmaz. O boş yere konuşursa bir kez konuşur. Kavlakzade üst üste bir kez, iki kez konuşur. On kere konuşmaz. Konuştuğunda sultanımız bir kızarıyor bozariyormuş. Ben size bir müjde vereceğim. Sonu iyi çıkarsa sizin sandıklarınız o anda açılacak. Sonu kötü gelirse kara bahtımız. Bağrımıza taş koyarız."

Zehra:

"Poyrazın evleneceği belki başka bir kızdır. Belki de Kavlakoğlunun kızıdır," dedi.

Melek Hatun:

"Remzinin evlenecek kızı yok, dedi Hıristo. Hıristo bir de dedi ki Kavlakzade Remzi Bey konuşurken hep sultanımıza bakıyormuş. Poyrazdan ödü kopuyormuş. Düğüne gelip kendini bağışlatmak istiyormuş. Durup dururken durmadan yakında düğününe geleceğim ne demek, düğün değil bayram değil eniştem neden öptü."

Melek Hatun konuşmayı sürdürürken merdivenden ayak sesleri geldi, önde Hıristo arkasında Ağaefendi içeriye girdiler. Onlar içeriye girer girmez koltuklara karşılıklı oturdular.

Ağaefendi:

"Çocuklar birer kahve," dedi, "Melek Hatunu ben de arayacaktım. Menekşeler herhalde açmıştır. Yarın tanyerleri ışımadan Melek Hatunla ikimiz menekşelikte olaca-

v _ _ n ğz.

Melek Hatunu bir titreme aldı, kızlar titremenin farkına vardı.

Melek Hatun sesi titreyerek:

"Menekşeler çoktan açtı sultanım. Yarın alaşafak açılmadan orada olacağız sultanım."

Ağaefendi:

"Çocuklar dibek kahvemiz var mıdır?"

"Daha yeni dövdük."

Kızlar kalkıp Melek Hatunla birlikte mutfağa girdiler.

Kahve pişerken Melek Hatun kendine gelmiş, kızlar baş başa vermiş Melek Hatunu dinliyorlardı: "Kadri Kaptanın teknesinde herkes, Ağaefendi bile bağırarak konuşuyordu. Kavlak Remzi Bey durmadan Poyraza diyormuş ki yakında senin evlenme törenin de olacak, senin için bu adaların, bu bölgenin görmediği bir düğün yapacağım ki bir kahramanın düğünü işte böyle olur, düğün kahraman düğünü diyecekler. Kavlakzade büyük, köklü bir ocaktan geliyor, şimdi de hükümet adamı olmuş. Gözün aydın Zehra onlar hükümet adamı. Onlar her şeyi bilirler Zehra. O adam bir de Poyrazı çok seviyormuş. Poyrazın madalyası var ya onu Hükümet vermiş. Poyraz Hükümetin kahramanı, Kavlakzade de Hükümetin baş adamıymış. Mustafa Kemal Paşa ona benim Anka kuşum demiş. Yaa Anka kuşu olmak yağma mı! Bizimkiler gelinceye kadar Kavlakoğluyla Poyrazı konuştular. Ağaefendiyle, Poyraz onlar konuşurken bozarıp kızarıyorlar, terliyorlardı. Teknedekiler Poyraza gözün aydın Poyraz, Zehra da çok güzel bir kız demediler. Ağaefendiye de senin de gözün aydın damadın İstiklal madalyalı bir kişi, Kavlakzade gibi yarın mebus olacak bir kişi, o bile damadından korkuyor, demediler."

İçerden bir ses geldi, "Kahveyi Yemenden mi getiriyorsunuz?"

Zehra:

"Yemenden getirmiyoruz baba. Bu kahve dibek kahvesidir, kokusu evin içini aldı, getiriyoruz."

Bir gümüş tepside bakır cezvede Osmanlı fincanlarıyla kahve geldi, Zehra kahveleri koydu. Kahve kokusu evin içinde biraz daha çoğaldı.

Hırsto kahveyi içerken:

"Bu dibek kahvesinin kokusu, tadı da hiçbir kahvede yok."

"Yok," dedi Ağaefendi. "Dibek göçebe Türkmenlerin, Yörüklerin işidir. Demir dibekleri göçebeler için taşınması zordur. Göçebelik demir taşıyamaz. Değerli dibekleri ancak ustalar yapabilir. Dibek ustaları dibekleri gül ağacından yaparlar. Hayri sağ olsun bu gül dibeği bana armağan etti de doğru dürüst bir kahve içiyoruz."

Hırsto bir yandan kahvesini içiyor bir yandan da cebinden cüzdanını çıkarıyor bakıyordu.

Ağaefendi:

"Şu Hırstoya bakın nüfus cüzdanını cebinden çıkarıp çıkarıp bakıyor. Koca reis nüfus cüzdanıyla sevişiyor."

Hırsto cebine koyduğu cüzdanını çıkardı.

"Ben bununla sevişmeyim de kiminle sevişeyim?"

Ağaefendi derin derin içini çekti:

"Ah", dedi, "ah. Hırstonun talihi yaver gitti. Ona bu nüfus cüzdanını verenler onun kim olduğunu biliyorlar. O İsmail Çavuşun Çanakkale arkadaşı. O da düşman vapurlarını denizin dibine indiren bir kahraman. İstiklal Savaşında da topunun her güllesiyle Yunan ordusunu perişan eden bir kahraman. Rum askerlerimiz Amele taburunda savaşta bizimle birlikte savaşırken Hırsto topçuların içindeydi. Arkadaşları onu saygıyla karşıyorlardı. Hırsto Reis terhis olduktan sonra gene balıkçılığa başladı. Rumlardan adalardan kendine Türkmen çocuklarını balıkçı ve süngerci olarak yetiştirdi. Mübadeleye kadar rahat, mutlu, saygıdeğer bir insan olarak yaşadı. İnsanlar topçu İsmail Çavuşa ne kadar önem veriyor, saygıda kusur etmiyorsa Hırstoya da öyle. Mübadele günleri geldiğinde Hırsto hemen hemen aldırmadı. Yalnız Yunanistana gitmek istemeyen arkadaşları, komşuları için üzülüyordu. Değiş tokuşta Yunanistana gitmek istemiyenlerin listesini Topal Ali Çavuşla birlikte kaymakama götürdüler. Kaymakam bunların ikisini de koğmaktan beter etti, kaymakam onların arkasından homurdanıyordu. Ulan sizden kurtuluyoruz sizin gibi vatan hainlerinden. Ulan sersem herifler Çanakkalede gemilere top atmışlar da gemileri suların dibine gömmüşler. Bir de vermişler İngilizlere. O kadar çok genç öldü ki Çanakkalede, Dumlupınar-da. Kim bilir siz nasıl saklandınız da ölmekten kurtuldunuz. Kaymakam o kadar arkalarından sövüyordu ki Topal Ali Çavuş dönüp kavga edecekti, Hırsto onu kucaklayarak kaymakamdan zor çıkardı. Hırsto yılmadı, valiye de gitti. Vali o kadar çok öfkelenmişti ki ona, kahramanlar valinin odasından kaçtılar. Koşarken Hırsto merdivenden aşağı taşların üstüne yuvarlanıyordu. İsmail onu kucakladı, böylece savaş arkadaşını kucağında aşağı indirdi. Bundan sonra Hırstonun baş vurmadığı kimse kalmadı, Ankaraya kadar gitti. Yetiştirdiği balıkçı gençlerin de gitmedikleri hükümet adamı kalmadı. Kurtuluş savaşı milletvekilleri için içine girdiler, onlar da terslendi. İşe Kurtuluş savaşı efeleri bile girdiler, onlar da bir işe yaramadı. Herkes parmak ısırıldı. Hırstonun ne kadar seveni vardı.

Kavlakzade Remzi Bey Hıristonun bu kadar sevilmesine şaşırdı. Hiç kimse Hıristonun Yunanistana gitmesini istemiyordu. Ama Hükümet delirmişti de Nuh diyordu da peygamber demiyordu. Kavlakzade Remzi Bey Hıristoyu evine çağırdı, onu üç gün evinde ağırladı, konuşturdu. Onu herkesten çok sevdi. Bundan sonra da Ankaraya gitti. Ankarada bölge mebuslarıyla, bakanlarla generallerle konuştu. Hiç kimse Hıristonun kalması için ona yardım etmedi. Herkes Lozan diyor da başka bir şey demiyordu. Lozanda bir şeyler olmuştu ya ne olup' bittiğini kimse bilmiyor mübadeleye kimsecikler karışmıyordu. Sonra iş Karadenizlilere kaldı. Mübadeleyi duyar duymaz, yetiştirdiği öteki balıkçılar birleştiler Hırsto Reise'geldiler. Balıkçılar mübadelenin ne olduğunu Hıristoya sordular. Hırsto onlara mübadelenin ne olduğunu inceden inceye anlattı. Bu mübadele dedikleri değil tokuştur dedi. İnsanlara kötülüktür, zulümdür.

Mübadele çok insanın ocağını söndürdü, çok insanı hasta etti, çok insan aklını oynattı. İlk günlerde kimse değiş tokuşa inanmadı, kasabaya, köylere, adalara başlarında yüzbaşlarıyla candarmalar gelince şaşırıp kaldılar. Bir ara canı isteyen Yunanistana gidecek istemeyenler gitmeyecek haberi geldi. Çoğunluk bayram etti. Mallarını, teknelerini, öteberilerini satanlar pişman oldular, sattıkları adamlara gittiler, yalvardılar, birçokları yok pahasına aldıklarını geri vermediler. Satın aldıkları yatakları, kilimleri, koltukları, kapkacakları bile vermediler. Sattıkları teknelerini kimse balıkçılardan isteyemediler bile. On beş gün sonra köylere, adalara, kasabalara candarmalar geldi her yerde feryadı figan. At arabaları, kağnılar, kamyonlar, balıkçı tekneleriyle İzmire, İzmirden Yunanistana..."

Adada kimse kalmamıştı: Hırsto Reis candarmalar gelmeden birkaç gün önce öteberisini, nesi var nesi yoksa, anasını, karısını, çocuklarını, kedisini teknesine doldurdu denize açıldı. Yakınlarındaki küçük adaya gitti. Küçük ada bir cennetti, limanı da buraların en güzel limanıydı. Adada bir tek iki katlı bir konak vardı. Konak zamanında çok güzel, her yandan gözüken bembeyaz, yıkılmış bir konaktı. Balıkçılar bu konağı iyi biliyorlardı. Burada zengin bir Bey oturmuş. Çocukları, karısı, kardeşleri varmış. Bu konağa çok konuk gelirmiş, büyük fırtınalarda balıkçılar adanın iskelesine sığınıyorlardı. Yıllar önce, Hıristonun çocukluğunda büyük bir fırtınada babasıyla bu iskeleye sığınmışlar, iskeleden de konağa gitmişler, açık kırık kapıdan içeriye girmişler, oda oda, salon salon dolaşmışlar. Tavanlarda hiç dokunulmamış resimler varmış. Resimlerden korkmuşlar. Baba hemen kaçmak istiyor ya Hırsto salonun ortasına çakılmış kalmış. Sonra odalara tek başına girmiş çıkmış, girmiş çıkmış bir yerde de gene çakılı kalmış. Biraz sonra da gene çakılı kalmış. Babası oğlum demiş. Bu konak büyülü konaktır. Bu konakta kalırsan seni büyülemiş. Ben buraya sen büyüleme ne demektir onu da gör diye girdim. Buradaki büyüye her insan doyamazmış. Bak benim aslan oğlum dayanıyor. Haydi gidelim demişti babam. "Yok baba akşama kadar kalalım. Ondan sonra da köyümüze gideriz. Öyle değil mi babam," demişti o zaman Hırsto.

Hemen dışarıya koştu Hırsto. Anasını, büyük anasını, çocukları aldı konağa geldiler, salonlardaki, odalardaki. resimlere baktılar. Ana bir hoş oldu, yüzü de sapsarı. Anasının, karısının koluna girdi hepsini dışarı çıkardı, tekrar iskeleye götürdü.

"Biraz sonra bizim adaya ■ gidelim. Akşama doğru adamıza gidersek, adada kimse kalmamış olur. Burası bir cennet," dedi ana. "Burası ne güzel. Çok güzel," dedi Hırsto, "çok güzel ama, bir cennet ama büyüü bir ada. Bu konak da büyüü. Bu konakta kimse oturamamış. Korku bana göre değil ama, bu adaya kimse gelmiyor. Bu adaya herkes periler adası diyor. Bizim gibi sıkışmazsa bu adanın yanından bile kimse geçmiyor. Bu konağı yaptıran adamın türbesi de burada. Türbeden de herkes korkuyor. Adanın periler adası olduğunu bilmeyenler, sonradan nasıl bir ada duyanlar adanın yakınından bile geçmiyorlar."

"Öyleyse biz nasıl geldik oğlum?"

"Biz kaçtık anam perilere sığındık. Biz Yunanistana gitmeyeceğiz anam."

"Gidip de ne yapacağız oğlum. Yunanistanda bizim ne işimiz var oğlum, baban sağ olsaydı o hiç gitmezdi. Biz hükümetten kaçıp da perilerin içine bunun için mi geldik oğlum. Baban sağ olsaydı perilerin içine gelmezdi oğlum. Senin baban kaçsa kaçsa İda dağına kaçardı. Sarıkızın dağına. Orada bizi hükümet bizi bulamazdı. Baban diyordu ki oranın insanları kendilerine sığınanları kimseye vermezler hükümet onları kesse bile.

Buradan bizim adaya gitmeyelim. Orada şimdi hükümet bizi bekliyor, bizi tutup doğru Yunanın içine gönderir. Yunan da seni hapseder. Baban diyordu ki Yunanlılar Rumları hiç sevmezler. Hükümet delirmiş mi, niye bizi Yunanın eline verecek. Yavrum baban diyordu ki onlar başka biz başkayız. Bir ellerine geçerse Yunanlıların bizim ocağımızı söndürür."

'1\na ana, herkes biliyor bizi Yunanın sevmediğini. Hiç kimse sesini çıkarmadı."

"Yavrum, Hırstom seni kıskanan da var. Seni hükümetin eline verirler, onlar da seninle birlikte Yunanistana gönderirler. Yunanlılar da bizi acımızdan öldürür. Baban derdi ki Yunanistan Türklerini de bizim Türkler hiç sevmiyorlar. Öyle diyordu senin baban."

Hırsto:

'1\nam, anam," dedi, "bunlar itin önüne ot, atın önüne et atıyorlar. Babam sağ olsaydı ne derdi anam?"

"Senin dediğini derdi oğlum. Bir de sana bu gece çoluk çocuğunu al doğru Kazdağına git derdi. Bir de İsmail kardeşine git derdi."

'1\na nasıl gideyim İsmaille, neyle gideyim?"

"O senin kardeşindir. Nereye gidersen git. İsmail sana bir at versin sen de o atla git. Altındaki atla nereye gidersen git, önüne gelene bu at topçu İsmail kardeşimin atı diyeceksin."

"Olur ana, İsmaille gideceğim ana, onunla konuşacağım ana, bana yardım et İsmail

diyeceğim, bu Yunanistana gitmemenin çaresini birlikte bulalım diyeceğim. Babam sağ olsaydı ana, babam oğlum derdi bana, İsmail Çavuş senin hem arkadaşın hem kardeşindir, başınızın belasını birlikte düşünün derdi. Topçu İsmail Türklerin gözbebeğidir."

Ana:

"Ben de sana, ben de baban gibi söylüyorum. İsmail Türklerin gözbebeğidir. Bizim de gözbebeğimizdir. Bu günlerde kasabaya gidersen İsmailin hani düşmanların gemileri denize batarken İsmailin yanlarında durduğu resim var ya onu bana al getir de eve asayım. Evdeki resmi kimin aldığını bilmiyorum. Belki İsmail aldı. İsmaili Kavlakoğlu daha gözbebeğimiz İsmailimizi candarma-lara öldürtmeden önce. İsmail ölünce sen gece gündüz ağlamıştın ya. Ardından da Hayri Efendinin köylü cerrah kadınlarının ilaçlarıyla İsmaili dirilttiğini duyunca, sevinçten bütün dünya senin olmuştu. Seni Yunanistana götürürlerse, bizi de seninle götürürler. İşte o zaman Yunan bizi öldürmezse de ocağımızı söndürür. Baban sonra her zaman derdi ki deniz bizim ekmeğimizdir, denizi bırakma. İsmail denizi bıraktı da Kavlak Remziyle candarmalar bir olup onu öldürdüler. Hayri Efendi dağdaki ölüleri kurtaran cerrah kadınları ölüyü kurtaran ilaçlarıyla evine çağırıp, bu adam benim şehit iki oğlumun arkadaşısıdır. Düşmanın gemilerini askerleriyle birlikte denizin dibine gönderen hepimizi kurtaran bu yiğittir. Bu İsmaildir. Onu kurtarırsanız peygamber indinde cennet yolunuz açılır. Bana derdi ki işte o İsmail bizim bu İsmaildir. O ölür de seni Yunana vermez. Senin için kıyameti koparır."

Hırsto:

"Kıyameti koparır anam. O bizim İsmaildir anam, bizi Yunana vermez anam."

Ana:

"İsmaili ölümden kurtaranlar seni de Yunandan kurtarırlar. Hiçbir şey yapmasalar, bizi alır dağlara götürürler. Dağlarda deniz yoksa, varsın olmasın. O dağlarda çiçekten, kokulardan, şakır şakır pınarlardan geçilmez. O dağlar bizim dağımızdır. Dedelerimizin mezarları o dağlardadır. Mezarların hepsinin üstüne sarıçiçekler, unutmabeni, pürenler, öteki çiçekler, bütün açmışlar. Ormanı açmış çiçeklerin kokuları almış. Arılar kokuların içinde sarhoş kanatlarla o çalıdan o çalıya vuruyor."

Hırsto:

"İşte böyle anam anlar, kelebekler, kuşlar düşmüş kanatlarıyla çalılara, ağaç kabuklarına, kayalıklara vururlar, çimenlerin, çiçek dallarının, yaprakların üstüne düşerler."

Ana susmayacaktı. Hırsto babasını iyi biliyordu. Babası birkaç çiçekten başka çiçek bilmiyordu. Candarma-lığını Toros dağlarında yapmıştı. Çiçek adlarını da orada öğrendi. Bir de Aşık Halilden türküler öğrenmişti. Kaz-dağında yaylaya çıktıklarında bir sarıçiçek görmesin Aşık Halilden öğrendiği, nerede olursa olsun, güzel sesiyle sarıçiçek türküsünü

söylüyordu bir usta aşık gibi söylüyordu, sarıçiçek sarvan kurmuş oturmuş. Bu türkü onu sarıçiçek sevdalısı yapmıştı. Köyün çocukları bu türküyü düğünlerde, bayramlarda söylüyorlardı. Öteki adaların çocukları da öğrenmişlerdi nerdeyse, kiliselerde söyleyeceklerde söyleyeceklerdi türküyü.

"Ana bizim iskeledeyiz. İstersen sana sarı çiçeği bir daha söylerim."

"istemem oğlum, bu karanlıkta, bu iskelede. Sesini candarmalar duyarlarsa candarmalar alır Yunanın eline verirler de, bize gösterirler dünya kaç kulaçmış."

"Öyleyse yatalım ana. Sarıçiçek sarvan kurmuş oturmuş."

"Yapma oğlum. Candarmalar duyarlar. Yapma oğlum. Baksana bak bak köyde, bak bak bir ateş gözüküyor."

Hırsto sesini daha da yükseltti.

Hırstonun sesi o kadar güzeldi ki... Sustu.

"Sen söyle baban gibi, sesine kurban olduğum oğlum, candarmalar neden alsınlar seni, senin baban candarma değil mi. Baban gibi türkünün hepsini söyle."

Hırsto, anası babana benziyorsun deyince coştı üst üste, döne döne söyledi. Anası mutluydu, sevdiği kocasının güzel sesini oğlundan da duyuyordu.

"Git oğlum git yavrum git. Baban candarmaydı, sen topçuydun. Herkes Amele Taburunda sürünürken arkadaşların sana top verdiler. Sen de İsmail gibi oldun. İsmail denizin dibine gönderdi gemileri, sen de Dumlupı-narın dağlarına gönderdin. Gönderdin toplarını. İsmail de yaralandı, Ali Çavuş da, kör Salih de, yüzbaşı Mahmut da. Ateş yanan yerde senin arkadaşların çavuşlar vardır. Kalk oğlum seninle beraber gidelim arkadaşlarının yanına, onları ben de göreyim. Belki arkadaşların orada ateşin başında seni bekliyorlardır. Belki babanın arkadaşları, yüzbaşı olmuşlardır. Seni bekliyorlardır. Babanın sesine benzetmişlerdir sesini. Haydi kalk gidelim. Seni bekliyorlardır babanın arkadaşları. Yanlarına gidelim. Biz burada kimsesiz, öksüz değiliz. Babanın dostları var."

"Kalk haydi anam gidelim."

Çocuklar çoktan uyumuşlardı. Anaları başlarındaydı. Hırstonun hanımının kardeşleri teknede onları bekleyeceklerdi. Ateşe doğru yola düştüler. Ana, oğul merak içindeydiler, ya onları candarmalar karşılarsa yanmışlardı. Bir kadın çocuklarla teknenin içinde. Candarmalar onları doğru İzmir'e götürür, Yunana teslim ederler. Onlar da o koca memleketin neresineyse, götürür iskan ederler.

"Oğlum candarmanın kucağına gidiyoruz. Dönelim geriye, iskeleden denize gidelim. Çocuklar uyuyor. Geriye periler köşkünün oralara gidelim. Oralar boştur."

"Yok anam yok. Bu gece burada candarma olmaz olsalar da ateş yakmazlar."

"Ben dönüyorum."

Geriye döndü, Hırsto da o koşarken yakaladı, kucakladı. Ana çırpınırken birden türküye başladı. O türküye başlar başlamaz ana durdu. Hırsto bütün sesiyle türküyü sürdürdü:

Yağmur yağar mor sümbüller bitirir

Yel estikçe kokuların getirir

Sarıçiçek sarvan kurmuş oturur

Karışmış güllerin çimene dağlar

Ana oğlunun kucağındaiken yere yığılıverdi. O yığılırken ötelerden türkü sesi geldi. Hırsto anasını yerden kaldırdı.

"Anam duydun mu," diye sordu Hırsto.

"Duydum yavrum. Bu babanın türküsü değil mi?"

"Babamın türküsü" dedi Hırsto.

"Öyleyse sen de söyle. Bunlar candarma bile olsalar bizi Yunana vermezler, öyle değil mi, babanın türküsünü söylüyorlar bir de bizi Yunana mı verecekler. Sen de onlara babanın türkülerini söyle. Türkü nasıl söylenirmiş duysunlar."

"Duysunlar güzel anam."

"Senin sesin babanın sesi gibi, insanın yüreğini hoplatıyor."

Hırsto türküyü baştan söylemeye başladı. Ateşin yanına kadar söyledi. Aleko karısıyla birlikte dışarıya çıktı:

"Kaçtığın yerden çıkıp geleceğini bekliyordum geç kaldın. Nereye gittin?"

"Nereye gideceğim, elbette perili köşke gidecektim. Perili köşk fırtınalarda çok balıkçının canını kurtardı. Perili köşkün limanı belki bu denizin en iyi limanıdır. Büyüldür. Büyülü olmasa bu saray büyüldü konak olur muydu. Sarayın sahibi bu cennetten, her şeyini bırakıp kaçır mıydı."

"Kaçmazdı," dedi Aleko. "Size yemek hazırladık Senin tekne iskelede öyle mi?"

"Nerde olacak o tekne, iskelede, değil mi? Çocuklar tekne de uyuyorlar."

"Bizimki gitsin alsın gelsin. Size yatak da hazırladım yukarda bir de senin Kayalı köylülerin, senin yetiştirdiklerin sana bir köşk yaptılar. Biliyoruz Hırsto biz memleketimizi görmeyeceğiz bile. Bütün ailenin saklanacağı kadar. Yarın sabah sizi almaya gelecekler. Haydi türküyü bastır bir daha. Ne yaparlarsa yapsalar ya, bizi sürgün et-meselerdi. Yunanlılar bizim Dumlupınar topçuları olduğumuz bir bilseler bizlere neler yaparlar."

"İflahımızı keserler."

Aleko:

"Biz onlara kırmızı mühürlü mektup göndermedik gelin diye. Bizim ocağımızı söndürdüler. Çoğumuz Amele Taburuna gittik, kimimiz askerden kaçtık öldürüldük. Kimimiz Murat dağının eteklerine Yunan askerlerinin kokmuş ölülerini taşıdık Kimimiz ölüler sırtımızdayken öldü, ölüyle kucakladık. Sırtımızda günlerce ölü taşıdık Biz şimdiden öldük bile. Bizi mezarlığımıza atmayacaklar, bizi saklayan komşularımızı dostlarımızı hapselere atacaklar, ölülerimizi köpeklere kartallara atacaklar. Burası bizim memleketimiz değil artık. Biz de memleketimiz için savaşmadık mı?"

Hırsto:

"Babam sağ olsaydı ne yapar, ne ederdi Yunanistana gitmezdi. Babamın eşkiya, efe arkadaşları vardı, babamı onlar canı gibi severdi. Babamın türküsünü dinlemek için dağdan inerler babam onlara Toros, Kaz dağlarının, bütün Anadolunun, güzel türkülerini söylerdi."

Aleko:

"Haydi biz de sabaha kadar babanın türkülerini söyleyelim. Sesin babanın sesi kadar güzeldir."

Ana:

"Bak Alekom oğlumun sesi babasının sesinden daha güzeldir. Sabaha kadar ben de oğlumu uyumadan dinlerim."

İkisi birden türküye başladı:

Yağmur yağar mor sümbüller bitirir . Yel estikçe kokuların getirir

Sarıçiçek sarvan kurmuş oturur

Karışmış güllerin çimene dağlar

Bu türküyü ana onlara birkaç kez arka arkaya söyledi.

Hırsto gittikçe güzelleşen sesiyle türküleri tam gece yarısına kadar sürdürdü.

Aleko:

"Senin babanı kimse sürgün edemezdi. Hırsto babanla senin türkülerini dinleyenler cennetlik olur."

"Hırsto çocukluğunda gelir koynuma girer öyle uyurdu. Babası bu dağları dolaşır türkü söylerdi. Türki-yede ne kadar dağ varsa Hırstomun babası dağların hepsinde o dağ benim bu çiçek benim, onun babası böyleydi dedesi, dedesinin dedesi de, sülalesi de dağlarda çiçeklerin arasında türkü söylerlermiş candarmalığında. Hırstonun dedesi dağlarda candarmalık yapmış, dağlarda türkü öğrenmiş. Dağlarda ne çiçek varsa ne kadar çiçek tohumu varsa torba torba eve getirdi, oğlum da öyle yapıyor.

Daha güzel türküler söylemiş ya o, sesi babasının sesinden daha güzel olduğu halde o denizci olmuştur. Varsın olsun. Onun sesi babasının sesinden daha güzeldir."

Aleko onlara güzel yemekler yaptırmıştı karısına. Alekonun karısı bir yemek ustasıydı. Düğünlerde bayramlarda yemekleri ona yaptırırlardı. Aleko yakışıklıydı. Karısı da güzeldi. Üç çocuğu vardı. Tarlaları, teknesi, koyunları, keçileri, inekleri vardı. Aleko da topçuydu. Onu da subayları Amele Taburundan almışlardı. Topçu Alekonun da bir bacağı, bir kolu Yunan toplarına kurban gitmişti. Bu adada herkes onu severdi. İnsanlar onun sakat olduğunun farkına varamazlardı. Varsalardı bile konuştuklarında onun çolaklığını, topal ayağını unuttur görmezlerdi.

Anayı kırmadılar ikisi birden eski bir türküyü başladılar. Türkü babanın Toros dağlarından getirdiği bir türküydü. Baba ne zaman türkü söylese bu türküyü başlardı. Türküyü buralarda çok insan duymuş, çok insan da öğrenmişti.

Tan yıldızı doğuncaya kadar iki kaçak arka arkaya babanın dağ türkülerini söylediler. Çocuklar uyudu. Sonra da kadınlar. Tan yıldızı üstlerine geldi durdu, geçti, karşıdaki dağın üstüne vardı ışığı dağın tepesine düştü. tepede durur gibi etti aktı gitti.

Ana:

"Haydiyin çocuklar yatağa."

Çocuklar türküyü kestiler.

Hırsto: "Yatağa anam haydi sen de."

Aleko: "Yatağa," dedi. "Sizin gitmeyeceğinizi biliyordum. Boyuna eve baktım. Işık görmeyince eve gittim. Kapı kilitlenmişti. Eve geldim size yatak hazırladım. Karadenizliler sizi arayıp bulamayınca çok üzülmüşler. Seni Yunanistana gitti sanmışlar. Ben de sizin gitmediğinizi söyledim. Onları inandırdım. Yarın gene geleceğiz. Bizim canımız sağken onu kimse yakalayıp da Yunana veremez, onu kimse bizim elimizden alamaz. Ona saray gibi bir köşk yapıyoruz. Ustalar onun köşkünü gece gündüz demeden Reisin köşkünü tez günde

bitireceğiz diyorlar. Onlar da bize her geldiklerinde Karadeniz dağlarının türkülerini söyleyecekler."

"Söylerler," dedi Hırsto. "Karadeniz dağlarının horoz sesi duymamış türkülerini hep birden söyleyeceğiz. Bir birlikten hep birlikten."

Aleko anasıyla Hırstoya ikinci kattaki misafir odasına yatakları hazırlamıştı. Odaya girdiler. Yatak sakız kokuyordu. Ana, bu sabun nasıl bir sabundur ki bütün oda sabun kokuyor diye düşündü, dayanamadı bunu oğluna söyledi.

Hırsto:

"Ana," dedi, "Alekonun çok zeytin ağacı var. Onun sabunları böyle güzel kokmasın da kimin sabunları koksun."

Ana:

"Oğlum," dedi, "bizim zeytinlerden daha mı çok Alekonun zeytinleri?"

"Daha çok anam."

"Allah da çok versin. İyi çocuk."

"İyi çocuk Aleko, ana iyi çocuk olmasa o da ötekiler gibi sürgüne giderdi. Orada onların yüzüne, bir insanın yüzüne bakar gibi bakmazlar."

Ayaktaki Aleko, "Yüzümüze hiç bakmazlar, bizi insandan bile saymazlar. Ben Atinaya gittim. Yüzümüze bakmıyorlardı, bizi insandan bile saymıyorlar. Oraya gitmektense memleketimizde ölmek daha iyidir. Hiç olmazsa bizi insan olarak bir mezara koyarlar. Babamızın, dedemizin, arkadaşlarımızın yanına koyarlar."

Ana:

"Baban Toros dağında bir sedir ağacının altında, bir pınarın yanında, püren kokularının içinde yatmak isterdi. İşte ölüm dediğin böyle olur derdi. Öldüğünde beni Bin-boğa dağına götürün derdi. Onun ölümden korkusu yoktu. Yavrularım istediğinizi yapın, Yunana gitmeyin. Orası bir cennet olsa bile orası size cehennem olur. Babanız sağ olsaydı size benim söylediğimi söylerdi. Haydi uyuyalım bakalım. Baban o İsmaili çok severdi. Baban İsmaille türküler söyledi, babasını aratmadı. İsmaili sevgi içinde büyüttü, onu da senin gibi balık ustası yaptı, sizin ikiniz de balıkçılık ustası kardeşler oldunuz. Haydiyin uyuyalım."

Alekonun ayaklarının sesi bir süre aşağıdan geldi, sonra da sustu. Ana hemen uykuya daldı. Hırsto sabahlara kadar uyuyamadı. Yatakta sabaha kadar döndü durdu, öfkeleni. Sabaha karşı biraz kendine geldi. İnsanoğlu için toprağınan edilmek kadar büyük zulüm yoktur. Karadenizli çocuklarıma söyleyeceğim. Beni öldürmeden hiç yere göndermesinler, ölümü kimseye vermesinler sonra da babamın mezarının yanına gömsünler. Babam Toroslarda bir pınarın yanına gömüldü çiçekler ortasına. Benim gibi dağlardan inmezdi çiçekleri çok sever, onların, çiçeklerin destanlarını söylerdi, özellikle Türkmen destanlarını.

Bu destanları daha çok Ermeni aşıklarından öğrenmişti. Babamın söylediği destanlar Sürmeli Bey, Aşık Garip, Kerem ile Aslıydı. Bir Türkmen Beyi babam Kerem ile Aslıyı söylerken, belinden tabancasını çekmiş sonunda Keremle Aslıyı bu sevdalıları öldürmeyeceksin demişti. Babam sonunda öldürmemiş sevdalıları, sonra da Türkmen Beyi babama soylu bir Arap atı armağan etmişti. Babam da Beye mektup yazdı, kıyamete kadar bu sevdalılar ölmeyecekler. Babamın dediği doğru çıktı. Bundan sonra Anadolu, Kafkasya destancıları da Kerem ile Aslıyı hep yaşatacaklar. Bey, var olasin candarma Rum Hıdır. Seni çok sevdim aşık Rum candarma Hıdır, sen kimseden para pul almazmışın. Ben sana dört yaşında bir doru at daha armağan ediyorum yeni bir Türkmen eğeriyle. Bu dağlarda yaya yürüme. Allah sana öyle bir ses vermiş ki, bin yolda bir gelir dünyaya. Bu dağların, aşağılardaki ovanın adamları seni dillerinden düşürmüyorlar. Çukurovanın yaylalara göçen oymakları gözlerini dört açmışlar seni bekliyorlar. İşte ben böyle bir babanın oğluyum.

İskelenin oralardan sesler geldi. Hırsto o yana kulak verdi. Ses gittikçe artıyordu. Hırsto kalktı lambayı yaktı giyindi, dışarıya çıktı, karşıkı dağın yamacına yoğun bir ışık vurmuştu. İskeleğe koşarcasına yürüdü. Bu sırada da iskeleden çıkanların ona doğru geldiklerini gördü, olduğu yerde durdu, bekledi. Ortalık gittikçe ışığıyordu. Gelenler kalabalıktı. Ona yaklaştıkça daha çabuk yürümeye başladılar. Gelenler Karadenizlilerdi. Hırstoyla kucaklaştılar. Oldukları yerde kalakaldılar. Konuşmuyorlar yere bakıyorlardı. Hırsto bir süre bekledikten sonra:

"Ne oldu size, işte gitmedik buradayız. Bu toprak bizim," dedi.

Karadenizlilerin en yaşlısı Adem başını kaldırdı.

"Senin gitmeyeceğini hepimiz biliyorduk. Ona göre hazırlandık."

Hırsto gülümsedi:

"Biz de ona göre hazırlandık Candarmalar daha köye girmeden evde ne var ne yoksa tekneye doldurduk, ver elini perili köşk. Gece yarısına doğru perili köşke vardık. Biraz orda kaldık. Köyde ne var ne yok kim kaldı, kim gitti diye merak ettik. Bir de çocuklar bize köşkten korkularını demeden rahatsız oldular. Anam da köye gelmemizi istedi. İskelede yatacaktık. Anam birden köydeki bir evde bir ışık gördü buna çok sevindik, oraya gittik.

Aleko bizi karşıladı. Bizim kalacağımızı biliyormuş. Köye geleceğimizi de biliyormuş. Bize yatak, yiyecek hazırlamış. Onlar şimdi uyuyorlar haydiyin şimdi çınarın altına gidelim. Sabaha karşı ancak uyuyabildik Onları uyandırmayalım."

Cümbür cemaat doğru çınarın altına gittiler, daha oturmadan çeşmeden sularını içtiler, çimenlerin üstüne oturdular. Yavaş yavaş gün doğuyordu.

Adem söze başladı. "Gitmediğine çok sevindik Sen bizim gözbebeğimsin sen olmasan çoluk çocuğumuz hepimiz ölecektik, hem de açlıktan ölecektik. En son ölenlerin de

mezarını kazan olmayacaktı. Onlar kartallara yem olacaktı. Senin yüzünden her birimiz bir balıkçı oldu. Her birimizin bir teknesi oldu. Bütün denizleri sen bize öğrettin. Yediden yetmişimize balıkçılığı da sen bize öğrettin. Çift sürmesini de, keçi beslemesini de sen bize öğrettin, süt içmesini de yoğurt yemesini de. Dünyada ne varsa hepsini senden öğrendik. Türkü söylemesini de... İnsanlığı da senden öğrendik. Herkes yurdunu bırakmış giderken sen bizi bırakıp gitmedin. Biz de seni, öldürseler bile kimseye vermeyeceğiz. Bizim kayaların arasında kalmış akrabalarımızı bile getirdik. İşte bu insanîyetliği de senden öğrendik. Kayaların arasında yarı ölüleri buraya getirdik. Onlara ne gerekiyorsa verdik. Bizde varsa onlarda da var. Şimdi senin için bir konağa başladık. Senin konağın peri konağından, İzmirdeki konaklardan daha güzel bir konak olacak. Biliyorsun bizi buralara Ahmet Çavuş getirdi. Çavuş Çanakkalede, Afyonkarahisarda çarpıştı. Onun da Poyraz mülazım gibi İstiklal savaşı madalyası var. Ahmet Çavuş buraları çok iyi biliyordu. Sen olmasan biz bu adada ölüyorduk. Senden sonra Ahmet Çavuş bizim oralardan iki üç köyün adamlarıyla birlikte geldi. Biz Ahmet Çavuşla birlikte gelen köylülere yardım ettik. Sen bize ne yaptıysan biz de onlara onları yaptık. O da yapabilecek miyiz, dünyada senin yaptığını kimse yapamaz. Şimdi, konak yapılırken oturmak için bir ev hazırladık. Ahmet Çavuş diyor ki konak bir buçuk iki ayda bitebilir. Onun bulduğu ustaları Rumlar yetiştirmişler. O ustaları Rum ustalar yetiştirmişlerdir. Sana bir de dağda yayla evi yaptırıyoruz. Candarmalar seni orada bulamazlar sapa bir yerdir. Bir Ahmet Çavuşla, Ademin evleri olacak orada, dağda yalnız kalmayasın diye. Oranın öyle güzel iki pınarı var ki hiçbir yerde bulunmaz, cana can katan suyu var her yanı ağaç. Ahmet Çavuş şimdi yaylada genç ustalara evleri yaptırıyor. Ahmet Çavuş diyor ki orayı hiçbir candarma bulamaz. Bizden başka da hiçbir kimse bulamaz. Ahmet Çavuş diyor ki bu pınarlardan su içenler yüz yaşından fazla yaşarlar. Ahmet Çavuş diyor ki Hırsto Reis Rum Hıdır sultanın oğludur. Hıdır sultanın bir türküsünü dinleyenler ölünceye kadar mutluluk içinde bir cennette yaşarlar. Kazdağın adamları diyorlar ki kutsal Hıdır ermiş Kırklara karışmış. Kırklar kırk ermişlerdir. İşte Hırsto böyle bir kırk ölümsüzlere karışmış bir ermişin oğludur."

Karadeniz köylüleri yardım gördüklerini, saklıyorlar. Hep bir ağızdan konuştular:

"İşte böyle olur bir ermişin oğlu. İnsanları ölümden kurtarır, cehennemlerini cennet ederse."

Hırsto:

"Ben size hiçbir şey etmedim. Size yol gösterdim. Kendinizi siz bu duruma çalışarak getirdiniz. Böyle ça-lışmayaydınız içinizden çok kötü insanlar çıkardı. Oysa siz kötü bir şey yapmadınız. Doğan güne parlayan ışığa her şeyin başı toprağa parlayan denize saygı duydunuz. İnsana sevgiler götürdünüz. Sizin içinizdeki insanlık sizi böyle yaptı. Cümbür cemaat zulme karşı koydurdu. Kalkın doğru Kayalı köye gidelim, iyi ki kalabalık geldiniz, evi boşaltıp yeni evimize götürelim. Yaz gelince de çifte pınarlı yaylamıza gidelim. Sağ olasınız çocuklar, beni en kötü günlerimde yalnız bırakmadınız. Bu günler benim en büyük kederim, onulmaz acımdır. Beni zorlan toprağımdan ediyorlar. Toprağım etim kanımdır

benim, babam öldüğünde bile bu kadar üzülmemiştim. Ölüm zulümdür."

"Biliyoruz," dedi Adem. "Sen toprağı çok seviyorsun, bizi çok seviyorsun. Denizi, şu dağları dağların üstünden kopup gelen yağmur bulutunu, bulutun üstümüze geldiğinde döktüğü iri seyrek damlaların çıkardığı toprak kokusunu deli divane olarak, kendinden geçerek kokladığını, biz de biliyoruz. Bizim denizin kokusunu almadan senin yaşayamayacağını hepimiz biliyoruz. Bu kokuları almadan, bu deniz kokusunu yaşamadan, yediden yetmiş insanlara bir sevgi yumağı olmadan yaşayamayacağını biliyoruz."

"Sizin başınıza bela oldum öyle değil mi?"

"Öyle olur mu," dedi Adem. "Sen başımızın tacısın. Ağız dolusu gülmeyi de senden öğrendik."

"Her şeyi benden öğrendiniz diyelim, gülmeyi nasıl öğrendiniz?"

"O da bizde kalsın Reis."

"Kalsın," dedi Hırsto.

Alekonun evine geldiler. Evdekiler kahvaltı yapmışlardı.

Kadınlar, bir de Aleko, Hırstonun evine gitmişler, ne var ne yoksa toparlamışlar, dışarıya çınar ağacının altına, çimenin üstüne yığılmışlar. Hırsto eve bakamıyordu.

Hırsto gitti karısından evin kilidini aldı evi açtı, içerde hiçbir şey kalmamıştı. Babasının yattığı oda, türküler söylediği kavallar, meyler çaldığı salonda başı döndü, ner-deyse ağlıyordu hemen dışarıya çıktı. "Arkadaşlar," dedi "şimdi bütün evi götürmeyelim, yataklar, kap kacaklar burda kalsın. Babamın sazlarını bir de Edirne sandıklarını alalım. Edirne sandıklarını çok severim. Bu babamdan kalma sazların sandıkları. Bu evi yaptıktan sonra Edirne-ye gidip sandıkları almış. Ben kendime geldiğimde, aklım erdiğinde otururdum sandıkların önüne, sabahlardan akşamlara kadar nakışları seyredirdim. Geceleri nakışlar düşlerime girerdi. Seyrettikçe de gittikçe de renkler çoğaldıkça da denizlerin diplerini gördüğümde yepyeni bir ışık dünyası. Ben şimdi binlerce renk denizi içindeyim. Gelip beni yakalasalara, vapurdan denize atlasam deniz beni korur. Vapurda giderken denize düşer de ölürsem deniz beni korur ölümü rezil etmez."

Başta Adem, hepsi bir ağızdan "Deniz senin denizindir, ölünü alır kucağında saklar. Bizler hepimiz birden ölmezsek seni elimizden kimse alamaz, alıp da Yunana götüremez."

Hırsto:

"Haydiyin öyleyse yüklenelim şunları iskeleye doğru..."

Herkes çınarın altındaki öte beriye saldırdı. Kimi kap kacak aldı çuvala doldurdu, kimi

yastıkları, yorganları, döşekleri sırladı. Çabucak iskeleye vardılar. Ademle Hırsto, Ademin iki oğulları birer sandık almışlardı. Öğle olmadan teknelere bindiler Kayalı köyün yolunu tuttular. Yeni gelen Karadenizliler de iyi çalışmışlardı, mutlulardı. İskeleye vardılar, iskelede kimseler yoktu. Acaba köylüler bir yerlere mi gitmişlerdi. Nereye gitmiş olurlar. "Hiçbir yere," dedi Adem. "Köydekiler bizi daha görmediler. Hemen şimdi gelirler." Bayramlıklarını giymiş kadınlar hemen geldiler sırtlarında çocuklar, kucaklarında çocuklarıyla gelinler. Hayranlıkla baktılar Hırstonun yüzüne.

Teknelere koştular kap kacakları, yatakları aldılar köye yürüdüler, eve geldiler, sırtlarındakini odalara koydular. Evin bahçesi genişti, sandalyalar, masalar konmuş, çiçeklerle donatılmıştı. Bahçeye kayalık çiğdem çiçekleri dikilmişti. Hırsto bahçede sarı çiğdem çiçeklerini görünce bu evi bana yapmışlar diye düşündü. Ne biliyorlardı mübadele olacağımızı. Ne biliyorlardı benim Yunana gitmeyeceğimi. Hepsi yorgundu sandalyalara çöktüler. "Yunanistana gidenler bir daha gelemmez. Bunu siz de biliyorsunuz. Götürülenler bir daha yurda dönemez."

"Merak etme biz Karadenizliler öğrendik. O dünyayı dolaşan Yunanlıları da öğrendik. Seni onlardan gider alırız."

Hırsto:

"Benim gitmediğimi ne biliyorsunuz."

Hepsi birden güldüler, "Biliyorduk," dediler.

Hırsto:

"Bu eve o günden mi başladınız?"

Adem:

"O günden bugüne kadar hep seni düşündük. Her şeyimizi sen yarattın."

"Büyütüyorsunuz."

"Büyütmüyoruz. Sana ne yaparsak yapalım senin sevgi dolu insanlığının yanına yaklaşamayız. Daha ne yapacağımızı bilmiyorsun. Bu köy gittikçe kalabalıklaşıyor. Dağlarda ne kadar akrabalar varsa hepsi geldi. Daha da gelecekler. Köy daha şimdiden dört beş kat büyüdü. Sizin köy boşaldığına göre Karadenizin dağlarından çok insan gelecek. Yakında bu köye mektep açacağız. Adını da Rum Aşık Hızır mektebi koyacağız."

Hırsto:

"Babam buna çok sevinirdi. Ama şimdilik dursun, sürgünlük daha bitmemişken babamın adını mektebe koymamalısınız. Sonra ortalık durulsun, ondan sonra ne isterseniz

yaparsınız. Şunu söyleyim ki kıyı köyleri sizi kıskanıyorlar. Neredeyse ekmeğinizi elinizden alacaklar. Sizin çalışkanlığınızı, asmalarınızı, tarlalarınızı. Tarlalarda çalışan kadınlarınızı. Balıkçılığınızı, her birinizin yepyeni bir tekne sahibi oluşunuzu kıskanıyorlar. Size de Rum diyorlar. Müslüman olmuş Karadeniz Rumları diyorlar. Tarlalarınızın bu kadar bereketli olması komşularınızı çıldırtıyor. Aldırmayın onlara size hiçbir şeyler yapamazlar demedim mi."

Adem:

"Onlar senin baban Rum aşık Hızıra da Müslüman olmuş dediler."

Hırsto:

"Demişler de Rum aşık Hıdıra ne olmuş. O ölünceye kadar Kerem ile Aslıyı söyledi. Aslıyla Kerem ölsün diye babama hep zulmettiler. Babam onlara aldırmadı. Aslıyla Keremi, babam ölünceye kadar bu iki sevgiliyi, öldürmedi. Bana göre aşık Hıdır Kırkların arasındadır, hem de onlar gibi ölümsüzdür, aşıklar, Hak aşıkları Kırklar arasındadır. Rum Hıdır da öyle ölümsüzlerdendir."

Adem:

"Onlar aşık Rum Hızıra ne desinler. Anadolunun büyük bir aşığıdır.

Hırsto:

"Desinler. Onlara göre Hıdır Hızır olmuş, onlara aldırmayın. Siz kendi işinize bakın."

Adem:

"İlk zamanlarda her birimize kayık, tekne parası buldun. Bir de hepimize balıkçılığı, çiftçiliği öğrettin. Her birimize çalışmayı öğrettin. Sen bizi bu günlere getirdin. Şimdi de bizim gibi kaç ada var gösterebilirsin. Rumlar bizim kadar olamamışlardı. Cennette yaşıyoruz, her birimizin konağı var. Bu konaklar da senin yüzünden. Nerdeyse kıyılardaki köylüler, kasabalılar kıskançlıktan ölecekler. Hiç kimsenin bilmediği bu dünyayı da bize sen öğrettin. Bizim köyde hiçbir kimse kumar oynamayı, içki içmeyi bilmez. Bizim köyde kimse birbiriyle kavga etmez. Bizim geldiğimiz dağ köylüleri o keskin dağlarda birbirlerinin gözlerini oyar. Şimdi o günleri düşündüğümüzde nerdeyse insanlığımızdan, çocuklarımızdan utanır güleriz.

Dünyamız ne kadar çabuk değişiyor. İmece çok gerilerde kaldı. Her ağacı adıyla her çiçeği her otu her suyu, her denizi, her denizin çiçeklerini görmediğimiz her şeyi de bu dünyada bilenler var. Dünya değiştikçe buna karşı koyanlar anadan doğmamış gibi olurlar.

İnsanlık gittikçe çok şey öğrenmek zorunda. Çocuklarımız seni anlamaya çalışıyorlar. Onlar mekteplerinde imeceyi bilmiyorlar. Mübadeleyi de bilmiyorlar. Biz nasıl öğrendikse

onlar da senden, bizden öğrenecekler, onlar da kendilerinden sonra gelenlere öğretecekler.

Onlar senin öğrettiklerini kimseye öğretmeyecekler. Yaşayanlar imecenin içinde olacaklar.

Onlar yeni bir dünyaya doğdular, yeni bir dünya yaratacaklar.

Herkes birbirine yardım ediyor, askere gidenlerin evlerinde kadınları, çocukları yokluk, sevgisizlik görmüyor. Onlara herkesten daha sevgi gösteriyoruz. Kutsal olan sevgidir, her iyilik, her güzellik bununla birlikte gelir. Çalışarak yaratarak, mutluluk bunlardan sonra gelir."

Mustafa:

"Çalışmanın güzelliğinin tadına varmasaydık dünyanın da tadına varamazdık. Güzel deniz dibi cennetinin ne olduğunu sen göstermeseydin bize, bu dünya bizim için eksik, yarım bir dünya olacaktı. Mutlu olduğumuzda bile tam mutluluğa varamazdık."

Bundan sonra İsmet konuştu. Hırsto onun adını baba dalgıç koymuştu. Bundan sonra çok köylü konuştu. Çoğu bu adada doğmuş çocuklardı konuşanlar. Onlar karada ve denizde Hırsto ile büyümüşlerdi. Onlar için dünya her yanıya başka bir dünyaydı. Gençler olsun, yaşlılar olsun ya şöyle ya böyle denize inerlerdi. O böyle konuştuğuca coşuyordu, Hırsto ter içinde kalıyordu. Hırsto birkaç kez, "İşte biz böyleydik" dedi. "Ben bu konuştuklarınıza layık değilim, ben de her insan gibi bir insanım. Beni böyle göklere çıkarmayın. Bu konuştuğlarımızı kimsecikler duymasınlar, benimle dalga geçerler" dedi. Konuşanlar aldırmadılar. Yöredeki öğretmenler gelinceye kadar konuştular. Yemeklerini onlarla birlikte yediler. Yemekten sonra öğretmen arkadaşları, "Sana biz ne yapabiliriz diye sormaya geldik" dediler. "Seni Yunanistana göndermemek için ne yapabiliriz diye sormaya geldik."

Hırsto:

"Sağ olun, var olun arkadaşlar siz bana geldiniz, ben de yarın erkenden İsmaille gideceğim, ona nasıl kalacağımı soracağım. Onunla Gelibolu savaşlarında hep beraberdik. Onun yardımcısıydım. İsmail yiğitliğinden daha çok akıllı bir topçu ustasıydı. Denizdeki düşman gemisine iyi bakardı. Bir şeye nerede olursa olsun İsmail gibi bakan kimse olamazdı. Bir köşeye oturur, gözleri teknedeki bakarak düşünür sonra da birden ayağa fırlar, topları gemiye düzeltir, gülleleri kolay kolay boşa gitmez gemi denizin dibini boylardı. Ondandan sonra yandaki ağaca gider sırtını ağacın gövdesine dayar, gözlerini denize diker, kendinden geçmiş öyle kalırdı. Yarın ona başıma gelenleri anlatınca gene topları gemilere göndermeden gibi derin düşünür, ondan sonra bana bir çare bulur. İsmail gibi bir insan bu dünyaya az gelir. Kavlakoğlu korkusundan uyuyamıyor. Dokuz Karadonlu korumayla geliyor. Oysa İsmail onu öldürmeyecek Kavlakoğlu da bunu biliyor. O korkusuz yaşayamaz. Öldüreceğine bir gün inansa hınk der ölüverir. İsmail onu kıyamet kopsa bile

öldürmeyecek" Gece yarısı oldu, Hırsto babasından kalma altın köstek-li saatini yelek cebinden çıkardı baktı. "Gece yarısı olmuş çocuklar." Ayağa kalktı, "Sağlıkla kalın. Korkmayın ben Aşık Rum Hıdırın oğluyum. İsmaille birlikte her kötülüğün, zulmün üstesinden geliriz. Hocalar mektebiniz de böyle, biliyorum böyle gidecek dillere destan olacaksınız. Korkmayın İsmaille her meselenin canına okuruz. Haydi Allaha ısmarladık Kimse benden çok mutlu olamaz, bu gece çocuklarımın bana yaptıkları konakta uyuyacağım. Bundan güzel bir şey olur mu?"

Hep birden ayağa kalktılar, Hırstoyu konağın kapısına kadar götürdüler. Hep birden "Yolun açık olsun. Sen de şunu bil ki seni kimse toprağından ayıramayacak Sen bizim Reisimizsin ulu dağa senin için bir konak da yapıyoruz," dediler. "Kimse senin kılına dokunamaz. Sağlıkla git sağlıkla gel."

Öğretmenler konağın büyük bahçesinde kaldılar sabaha kadar Reisi konuştular. Kimse oradan ayrılmadı. Aşık Rum Hıdırın türkülerini öğretmenler de içlerinde hep birlikte söylediler.

Hırsto yukarıya çıktı. Ana da uyumamıştı, döşeğini anasının yanına çekti.

Ana:

"Adam çok muydu?"

Hırsto:

"Çoktu ana."

"Baban da böyleydi, anan baban dostlara dayanamaz sabaha kadar otururduk"

"Anam İsmaille gidecektim."

"İyi yapıyorsun o senin öz kardeşindir oğlum. Baban nereye giderse gitsin İsmaille bir hediye getirirdi. Bir tay getirmişti. Arap tayıymış dillere destan olmuştu. İsmaili bir kötü adam ölüme terk etmiş. Kazdağının İrazı onu otlarıyla ölümden kurtarmış. Baban sağ olsaydı Kazdağındaki arkadaşlarını getirir o kötü adamları öldürtürdü. Ben de İraz Hatuna gider, her şeyi ona anlatır yabancıları, bizim çocuklarımızı öldürenleri oğlumla beraber bizi öldürenlerin hepsini denizin dibine indirirlerdi. Kazdağları olmazsa baban Toros Dağlarındaki yiğit arkadaşlarını getirirdi bu adamı öldürsünler diye."

"Ana sen haklısın ama İsmail o adamı öldürmeyi yasak etti. O kendi kendine korkusundan ölsün dedi. O korkudan her gün, her gün ölsün Ana yoksa onu öldürürdü İsmail."

"İsmaille sen gemileri denizin dibine yollayıp içindekiler hep ölünce oturup ağlamadınız mı? O ağladıklarınızın hepsi öldürmediler mi? Siz adalara gelen yaralıları, ölüleri görmediniz mi?"

"Gördük Ana."

"Anladım. O adamın karadonluları İsmaili öldürecekmiş. Söyle İsmaille selam söyle Anam diyor ki o adamı öldürsünler de. Eğer köylerde kara adamları öldüremez-lerse Kazdağlılar var, onlar olmazsa Toroslara gidin oranın yiğitleri buraya sizinle beraber gelirler. İsmaille Anam böyle söyledi de. Bir de söyle Anam Yunana gitmeyecek, söyle. Anam ölürse memleketinde ölecektir, söyle. Anam babanın mezarını bırakıp gitmem diyor. İsmail de benim oğlum. Baban sağ olsaydı o Karadonlu adamların ölülerini bile kimse bulamazdı." Ana birdenbire başını yorganın içine soktu.

Hırsto yatağa girdi gece sabaha kadar uyuyamadı. Yataktan erken çıktı, çabucak yıkandı, giyindi, aşağı indi.

Aşağıda karısı çocuklar uyanmışlardı. Bir Ana uyanma-mıştı. Bahçe dolmuştu. Kimse konuşmuyordu. Hırsto onlara tek tek bakıyordu. Atma bindi. Kalabalık güle güle diyerek arkasından iskeleye kadar gittiler. Hırsto attan indi, atı onun elinden aldılar, tekneye götürdüler. Hırsto-toyla birlikte tekneye bindiler.

"Zahmet oldu çocuklar."

"Sizin hiçbir zahmetiniz olmaz efendim. Gene bir Çanakkale olursa biz de sizin gibi vapurları denizlerin dibine yollayacağız. Bunun talimini öğreniyoruz."

Çocukların üçü üç yerden "Güle güle gidin gelin, sizi bekleyeceğiz," dedi. Kalabalık iskeledeki yerlerinden kıpırdamamıştı. Çocuklarla birlikte köye yollandılar. Çocuklar atın birini aldı öteki atı da bir öğretmene verdiler.

Hırsto tam öğleye ulaştı İsmaille, ulu çınarın altına İsmailin karısı konaktan iki sandalya getirdi, pınarın yakınına. Pınarın içinde balıklar koşuyordu.

İsmail "Musa Kazım Ağaefendi balıkları yerlerine denize götür de at dedi. Hepsini götürdüm denize attım. Balıklar pınarın içindeymiş gibi oynastılar," dedi. "Ağaefendi bana dedi ki her canlı kendi ocağında yaşamalı."

Konağın oradan seslendi Musa Kazım Ağaefendi, "Bu ulu çınara alabalık gider. Kazdağlarında var mı?"

"Var efendim."

"Bu dağda yan yana iki pınar varmış biri tatlı ötekisi acı su. Kazdağının başka yerlerinde böyle pınarlar var mıdır?"

"Bilemiyorum efendim."

"Melek Hatunla bu çifte pınarlara yakında geleceğiz. Kız da bir merhaba diyecek Sarıkızın

çiçeklerini de göreceğiz. Sen bizi bu dağda gezdirteceksin İsmail."

"Başüstüne efendim, başım üstüne efendim. Dağımız çok güzeldir efendim, efendim atlar hazır efendim."

"Demek sen Kazdağlarını Melek Hatunla Ağaefen-diyle gezeceksin ha" diye gülümsedi Hırsto; "Melek Hatun o dağın kızıdır. Bu dağların kızları dünya güzelleridir. Melek Hatun bir dağın en güzel kızı değil, bütün ovaların da en güzel kızıydı. Kocasını yakışıklı delikanlıyı biliyorsun, o da bizimle beraber savaşlardaydı. Çukura bakabilseydim, askerler çukurun içinde, kimse yanlarına yaklaşmadı. Yakışıklı da çukurda suyun içindeydi. Küçük mavi kelebekler de insan dolu çukurun içindeydi."

Hırsto gözlerinin yaşını tutamadı.

"İsmail, bize yetti bunlar. Yiğitle Melek Hatuna yakıştı bunlar. Savaşta ölmeyenler Melek Hatuna geliyordu. Bir kolu yok Ali Hatunun kocası Ahmed'i anlattı: 'Siperde üst üste kurşun sıkıyorduk, durmadan kurşun sıkıyorduk. Onlar da bize sıkıyorlardı. Biraz sonra onlar da yok olur gibi oldular. Sonra bir patlama daha oldu, bizimkilerde patladı. Bizde hiç mermi kalmamıştı. Çok asker öldü, kaçıyorlar diye bağırdılar. Beni aldılar hastaneye gittik, gerisini bilmiyorum. Sonra beni adaya getirdiler, doktorlar kilisede bize baktılar. Yavaş yavaş iyileştim. Ben işte böyleyim.' Bu da bir ölüm değil mi?"

"Doğrusun ya. Ahmet epeyce uzaktaydı onların üstüne bomba gibi bir ölüm düştü. Üstlerine bomba düşenlerin hepsi toz duman olmuşlar."

"Melek Hatun ilk günler, ilk yıllar neredeyse ölüydü, Kadri Kaptan bir de. Ağaefendi Melek Hatunu iyileştirdi. Ağaefendinin kızları güzellikte Melek Hatundan geride kalmazlar."

Sabah erkenden menekşeler daha güzel kokar. Her çiçeğin bir kokusu olur. Menekşenin kokusuna erişilmez, koklayan kendinden geçer.

Kızlar erken kalktılar, Ağaefendi kızlardan çok erken kalkmış kızları bekliyordu. Kızlar da hemen mutfağa gittiler çayı öteki yiyecekleri çoktan hazırlamışlardı. Ağaefendi yemeği çabucak bitirdi, ayağa kalktı koşarak merdiveni indi. Çeşmeden suyunu içti. Karanlıkta kapının mermerinin üstünde bir şey gördü. Bir bohçaydı bu. Yüreği çarpıyordu. Ayakta duramadı. Çeşmeye gitti bir sandalyaya oturdu. Yüreği daha çarpıyordu.

Atma binmiş giderken kendine bakan kız gözünün önüne geldi. Gel zaman git zaman o da kıza bakmaya başlamıştı. Yoldan her gittiğinde bakmaya başlamıştı. Bir çare o da yoldan çok geçmemeye gitmemeye başladı. Bir süre o yoldan geçmedi, sonunda dayanamadı gene kız penceredeydi. Pencerenin önünden geçmemek hiçbir işe yaramamıştı. Atlı delikanlı ne yapacağını bilmiyordu ya geceleri uyuyamıyordu. Konağın önünden her gün birkaç kez geçiyordu, her geçişinde pencere daha güzelleşiyordu. Ağaefendi yıllarca başka bir yerlere gitmemeliydi. Gidemezdi. Bu koca konağı, çiftliği, büyük çiçek bahçeleri, dostları, hele soylu atları, değil Yunanistanda, değil bütün dünyada tanınmış soylu atları,

ölecek miydi, ne yapacaktı. Konuşacağı hiç kimsesi yoktu, bir tek evli ablası vardı, vardı ya nasıl konuşurdu, utanıyordu. Ablası onu çok severdi hiçbir yerde ablası gibi kimse yoktu, çok sevilen bir insandı.

Ablası da sevdanın ne olduğunu bu dünyada bütün insanlardan daha çok bilir. Ablasma gitti. Zar zor konuştu. Ablası, "Kız çok güzel babası kızını bize zor verir, bana sorsan lanet adam bize vermez" dedi. Ablasından ölerək ayrıldı. O böyle söylemişse bu iş bitti. Pencere mencele hiçbir işe yaramaz. Kızı Türkiyeye kaçırmaktan başka bir yolu olamaz. Bir olur olur dedi kendi kendine Ağaefendi, bir olamaz dedi. Türkiyede benim candan arkadaşlarım var, her birisi bir kahraman. Bu günlerde pencere kapı kadar büyüdü, ortasına çiçekler kondu. Kız geldi çiçeklerin önünde durdu, bu günlerde giyitleri güzeldi giydiği elbiseler Giritte değil İtalyada, İstanbulda yoktur. Belki de Paris. Ben kızı İstanbulla, sonra Parise. Ağaefendi artık rahattı. Kızı kaçırmak kolaydı. Atla her gün kasabaya gider gibi konağın önünden geçerken, pencereden bir çiçek düşer. Ağaefendi zafer kazanmış gibi mutludur, sevinç içindedir. Artık hazırlanıyor, adamlarıyla, işçileriyle çalışıyordu. Kızı kaçırmaya birkaç gün kalmıştı. Kız epeydir hazırdu. Baktı gelen yok giden yok. Ne yapacağını bilmez oldu. İpekli bohça yatağının içindeydi, bütün giyitleri de bohçanın içindeydi. Canı sıkıldıkça bohçayı açıp bakıyordu. Birden ayağa kalktı, gidiyorum, geliyor geliyor atlı oğlan, İstanbul bohçasıyla geliyor, geliyor. Çabucak yola düştü. Çiçek bahçesinin içinden atlı oğlanın konağına vardı, kapıya bohçasının üstüne oturdu. Atlı oğlanı bekledi. Atlı oğlan beklediğinden çabuk geldi, ona şöyle bir baktı, alacakaranlıkta beni tanıdı, hoş geldin dedi. Hoş bulduk. Bohçanı bana ver haydi yukarı çıkalım. İçeri girdiler biraz oturdular, haydi kalk doğru babanın evine, yarın ablamı babana göndereceğim. Ablamı bilmezsiniz. Şeytanın ağzından girer burnundan çıkar, Giritte onu bilmeyen kimse yoktur. Baban seni bana verir, vermezse biz de İstanbulla sonra Parise. Sen nerede okudun? Atinada Fransızlarda, arkasından da İngilizce okudum.

Seninle bizim öyle öyle bir düğünümüz olacaktır ki Girit tarihinde görmemiş. Haydi güle güle. Çiçek bahçesinden geldim çiçek bahçesinden gideceğim, babama da bahçeden çiçek götürceğim. Nerden aldın diye sormaz.

Ağaefendi kızı çiçeklere kadar uğurladı.

Kızlar, baba, Melek Hatun yemekten önce, yemekte hep menekşelerden konuştular, Menekşe kutsal bir çiçektir.

Melek Hatun:

"Bu menekşeler deniz toprağı menekşeleri, toprak dağların toprağı olsa başka- türlü menekşeler olurdu. Kaz-dağının menekşeleri daha çok çiçekli, daha uzun olur. Kızların göbeklerine kadar çıkar. Yalnız bizim dağımız değil, Girit dağı da böyle olur. Bizim dağlarımız da hep böyle olurmuş, Hırsto diyormuş ki Toros dağları hep menekşe diyormuş. Yer gök menekşeymiş."

"Menekşeymiş," dedi Ağaefendi, "işte böyle olacaktı Melek Sultanım. Göz göre göre oldu."

"Oldu" dedi Melek, "Poyraz duymadı herhalde duymadı."

Nesibe "Adada" dedi ayağa kalktı,

Ağaefendi, "Melek ananız gitsin. "O Poyrazı çabuk bulur, sen otur" dedi. Zehra oturduğu yerde yumulmuş ne konuşuyor, dinliyordu, kendinden geçmişti. "Kızım ne oldu sana, kendine gel, kendine gel."

"İyiyim baba çok iyiyim baba. Bekleliyordum baba, şimdi bir cennetteyim. Sağ olasın babam."

Biraz sonra içeriye Melek Hatunla Poyraz girdi. Arkalarından da Lena girdi, herkes ayağa kalktı, Ağaefendiye sarıldı öptü. Rumca konuştu. "O cennetin de Efendisi olacaksın, bu cennetin de." Sonra Melek Hatunu kucakladı öptü. "Sen de cennettesin." Zelırayı kucakladı, Ne-sibeyi de kucakladı. Musa Kazım Ağaefendi de Lenayı kucakladı kendi koltuğuna oturttu. Kızlar mutfağa gittiler kahve yaptılar. İkisi birden gülmeye başladılar. Lafı menekşelere döndürdüler. Menekşeleri göklere çıkarttılar. Nerde menekşe varsa mutluluk uğur bereket var. Bir yerde, ülkede, bir bahçede, evde, bir tarlada menekşe varsa orada bereket vardır.

Çok az konuşan Poyraz sevinçle konuşmaya başladı. Torosların menekşelerine başladı, öyle menekşeler anlattı ki herkes şaşırıldı. Menekşe çiçekten başka görmemiş To-roslarda:

"Çok menekşe türküleri vardır. O türküleri söyle-yemeyen, menekşe türkülerini bilmeyen aşık yoktur. Bir aşık menekşe türküsü söyleyemezse o aşık, olamaz. Bir de menekşe manileri vardır. Toroslarda çok mani yapılır. Ben çocukken iki ablam beni de menekşeye götürürdü. Ablalarım otların içine atlarıydı. Onlar çok güzel türkü söylerlerdi, çok güzel mani yakarlardı. Onların söylediği tam gelir menekşelere uyardı, uymayan kızlar da, orada hiç durmaz koşar giderlerdi. Menekşe türküleri söyleyerek eve giderdik Manilerde çabuk evleneceklerin bahtları her zaman doğru çıkar peygamber soyu gibi, tahtı çıkmayan kızlar da üzülürdü, ağlayan bir menekşe manisi daha yakardı.

Bizim dağlarda her çiçeğin de adı vardır. Bütün kayalıkların üstünde çok mavi çiçek vardır. Torosların eteklerinde dillere destan bir çiçek vardır. Bu çiçek sarıçiçek Dağın yamacını kuşak gibi sarar, soylu bir atla bu çiçek kuşağını dolaşacak olursan üç günden daha çok olabilir."

Ağaefendi kalktı o da kalktı, oturdu, "Otur oğlum," dedi "otur da şu menekşelerle daha ne dostluğunuz varmış, daha sıkışmış insanlara... Poyraz oğlum sen hiç menekşe türküsü biliyor musun?"

"Efendim alın bir menekşe manisi söylerim size."

Ey menekşe menekşe

Menekşenin bahtı var

Menekşe koklayanın

Cennette beş tahtı var

Ağaefendi hemen ayağa kalktı Poyrazı kucakladı:

"İyi dinle benim seninle ilk işim, ilk işimiz Toroslara gitmek olacak."

"Başüstüne efendim, emriniz olur efendim, isterseniz Veliyi de yanımıza alırız. İsmail iki soylu at almış güzel efendim. O da dağları çok sever. Torosları çok merak ediyor İsmail. Savaşta yan yana savaşan kardaşları var orada."

"Senin o işin var, istersen önce çiftliğe gideriz."

"Nişancı bir haftada iş düzelecek diyor."

Lena, "Bizim evde size yemek yaptık sizin menekşeden geç geleceğinizi biliyordum" dedi.

"Sağ ol Lena Hatun senin yaptığının hemen hemen emsali yoktur."

Lena gitti Nişancıyı getirdi. Yemekler ocaktaydı, çabuk pişti. Güzel yemekleri sevinerek konuşarak yediler.

Ağaefendi, "Poyraz evlat, Veli, Melek Hatunla Hayri Efendiye gideceğiz."

Melek Hatun, "Nerminle sabah erkenden Hayri Efendinin evine geliriz."

"Bakın kızlarım biz iki günde geliriz." Ağaefendi cebinden anahtarı çıkardı, "Alın kızlarım," dedi, "sandıklarınızı açın, elbiselerinizi çıkarın."

Onları teknede bekleyen Kadri Kaptan sabırsızlanıyordu, gelince sevindi. Kaptan minderleri aldı yerlerine koydu, Ağaefendi ile Melek Hatun yan yana oturdular. Nişancıyla Poyrazın ellerindeydi minderleri.

Kaptan tekneyi öyle bir çalıştırıyordu ki tekne uçuyordu. Kasabaya çabuk geldiler, doğru Hayri Efendinin mağazasına vardılar. Ağaefendi işi kulağına söyledi.

Hayri Efendi, "Haydiyin kahveyi evde içelim."

Eve vardılar Melek Hatun kapıda, "Bana izin verin benim arkadaşım Nerminin evi şurda onu alıp geleyim" dedi.

"Buyurun," dedi Hayri Efendi. Onlar konağa çıktılar. Konuklar koltuklara oturdular. Hayri Efendi kahveleri kızlara söyledi, iki kadına da söyledi.

O kahveleri söyler söylemez kapı açıldı, Hatunlar odaya girer girmez hepsi ayağa kalktı. Hayri Efendi onları hazırladığı en güzel koltuklara oturttu. Hayri Efendi kasabanın hocasını bekliyordu. Erkekler konuşurken Hoca Efendi geldi. Oturanlar hocaya da ayağa kalktılar. Hayri Efendi Hocayı yanına oturttu. Birdenbire sofraya donandı. Hoca ve ötekiler sofraya oturdular. Hoca da mutluluğunu belli ediyordu.

"Sevgili dostlar buraya sizin için geldik. Sizler bizim gözümüzün ışığısınız. Sizin yeriniz başımız, gözümüz üstündedir." Melek Hatun Ağaefendi ortaya geldiler. Hoca o güzel sesiyle dualar okudu. Hoca Efendinin sesi duyulmadık bir sestir. Böyle bir ses İstanbulda Bağdatta yoktur. Hoca nikah ayetini bitirdi, Ağaefendiye bedeli sordu. Sonra da Allahın emri Peygamberin kavliyle nikahınızı kıydım dedi. Ardından ekledi:

"Allah mesut etsin, bir yastıkta kocamayı nasip etsin."

Ağaefendi önde ötekiler arkada konaktan indiler doğru Nüfus Müdürlüğüne yürüdüler. Ağaefendi önde Hayri Efendi arkada Nüfus Müdürlüğüne yaklaştılar. Nüfus Müdürü Üzeyir Han onları dışarıda bekliyordu. Çabucak gitti hepsinin elini sıktı. "Hoş geldiniz sefalar getirdiniz" dedi. Koltuklar hazır, her şey hazırlanmıştı. "Belediye Başkanı da geliyor. Kahve, çay. Çay neyse ama kahve dibek kahvesi." Hepsi birden kahve dediler, dışardan gelen Belediye Başkanı da kahve dedi, elbette dibek kahvesi.

Dibek kahvesi çıktıktan sonra öbür kahve hapı yuttu. Yaşasın Hayri Efendi o buldu dibekliyi.

Kahveler bitti. Konuştular, ayağa kalktılar, Ağaefendi tek kelime "Buyur" dedi Hoca Efendiye. Çabuk yürüyerek lokantaya vardılar, durup kaldılar böyle bir yer görmemişlerdi. Her yer pırl pırlı, Ruumlardan kalmıştı. Ağaefendi, "İşte bu dünya böyledir," dedi. Melek Hatunla, Nermin Hanım da gelmişlerdi. Onlar kardeşten daha ileri arkadaşları.

Yemekler bitti, iskeleye yürüdüler. Hoca Efendi Ağaefendiyle yan yana arkadan yürürken Ağaefendi bir ara durdu "Siz yürüyün biz size hemen yetişiriz," dedi. Ağaefendi elini Hocanın omzuna koydu. "Hocam var olasin, Hocam sağ olasin." Cebindeki beş Napolyonu hocanın cebine koydu. "Napolyon altınıdır" dedi. Yürüyenlere yetiştiler. Melek Hatunla Nermin Hanım yan yana yürüyorlardı.

Melek Hatun Nermin Hanıma, "Aklıma sen saktun da bugünü gördüm... Sen olmasan sen şimdi mezarının başında olurdun," dedi.

"Ben ne ettim sana, iyi ettim."

"Bak sevgili kardeşim, sen olmasaydın ben gitmiştim. Daha çok sözüm var sana, hepimiz bu kadar sabırsızlan-masaydık Biliyorsun benim düşlerim hep çıkar, mağarayı unutma

sakın."

Türküleri herkes duymuş, duyan köylerden kadın erkek çocuklar mağaraya gitmişler. Hepsinin silahları varmış. Bunlar yol şaşırılmışlar dolaş babam dolaş etmişler aç susuz. Bizim çocuklar ellerde silahlar.

Melek gidiyor o dağa. Paşamızı gördüm. Paşamızı üç gece de gördüm. Mağarayı kimseler bilmiyorlarmış. Mağaralar kayaların ortasındalarmış. Kaçak yedi tane asker varmış. O askerler paşayla öteki askerler mağaraya girmişler, hiç dışarı çıkmamışlar. Mağaradan çıkamıyor ölü-yorlarmış. Kaçak askerin birisi onların yerini biliyormuş. O da yanına başka üç asker almış. Onlar da köy köy dolaşmışlar yiyecek toplamışlar.

Benim düşler hep çıkar, benden başka kim bilir, mağaraların içindeki bizim aç susuz askerleri kim bilir, benim düşlerim bilir, benim düşlerim bilir. Mağarayı kim bilir, yaşlı adamlara çam ağacından bardaklarla buz gibi suları kadın erkek sırtlarına alıp da suyu sırtında keskin kayaların üstüne basarak kim götürdü, bir ekmeği kendileri yemezler de on köylü kadar insanlar açlıktan ölürlere de askerlerine götürürler. İşte bu böyle. Mağaralara Urus askerleri keskin kayaların üstünde yürüyemezler, top bile çıkaramadılar. İşte bu askerlerden kaçan biri bizim portakal bahçesine girer, bir çuval portakal alıp bize gelir, senin kocamın der. Sus derim sus kocam gitti de oğlum var sus. Bir şey söyleme biliyorum. Kaçak ayağa kalktı portakallarını helal et dedi. Helal olsun dedim. Ayağa kalktım. O asker kayboldu. O asker portakal sırtında giderken arkadaşın Nermine söyle kocası general olacak. Korkma benim düşlerim her zaman doğrudur, ona güveniyorum. Sen de güven bana.

"Hadi Nermin tez günde seni bekliyorum. Göreceksin benim düşlerim doğru çıkar, Rumların çekip gideceğini görmedim mi? Bizim buralara Kaz Dağının eteklerine, Paşamız gelecek. İnşallah inşallah Paşamızı göreceğiz."

Ağaefendiyle Melek Hatun bir tahtanın üstüne oturmuşlar konuşuyorlardı.

Kadri koşarak geldi. Anası, "Nerde kaldın oğlum," dedi. "Ağaefendi beni Hoca Efendiye gönderdi." "Ben onu yolda gördüm amma da çabuk yürüyordu."

Kaptan gemiye çıktı.

"Haydi güle güle. İnşallah inşallah Paşamızı göreceğiz. Onu ilk kez ben gördüm."

Tekneye önce Melek Hatun çıktı. Kadri Kaptan Anasına yeni bir palas almıştı. Melek Hatun Ağaefendi gelinceye kadar oturmadı. Ötekiler çabucak tekneye çıktılar, döndüler el salladılar. Nermin Hanım "İnşallah Melek, inşallah, inşallah..."

Kadri Kaptan ver firat ediyor, tekne uçuyordu. Adaya tez vardılar. Güneş daha dağların üstüne bile gelmemişti.

Kalabalık üst üsteydi. Çocuklarsa öndeydiler, doktor, Koca Iraz en öndeydi yanında Lena. Kalabalık gelenler eve kadar gittiler. Doktorla koca Iraz, Lena, yolcularla birlikte eve çıktılar. Vasili onlara da koltuk getirmişti. Kızlar yerlerine oturdular, "Hoş geldin, hoş, hoş geldiniz." Le-nayla Koca Iraz Melek Hatuna gelmişlerdi. "Hoş geldiniz, sağ olun can kardeşlerim." Herkes sevinç içindeydi. Zeh-rayla Poyraz kendilerinden geçmişler, yumulmuş dalmışlardı, gözleri birbirindeydi... Bütün gözler de onların üstlerine yapışmışlardı.

Lena Ana "Oğlusunu," dedi "Oğlusunu oğlusunu, sen de uykusuzsun kalk oğlusunu kalk. Vasili sen söyle kalksın."

Poyraz sıçradı birden, birdenbire de Zehra mutfağa gitti, arkasından da Melek Hatun geldi. Onu kucakladı öptü, "Başka türlü de olmaz iyi yaptın kızım."

Lena Ana "O benim oğlusudur. Nişanlısını öper, nişanlısı da onu öper. Zehra onu öper."

Gülüştüler. En çok da Ağaefendi güldü, kalktı Melek Hatunu öptü, sonra da Nesibeyi öptü. Melek Hatun iki kızı da öptü. Lena Ana da kızları öptü. Herkes gülüyordu. Herkes delice mutluydu.

En çok gülenler de doktorlardı. Doktor Sami Salman da öyle bir biliyordu ki güzel gülmeyi, bir şeyler bir şeyler söyleyip gülüyordu.

"Durun dinleyin, durun bakın," diyordu Poyraz, "bakın bakın sümbül değil, o da güzel kokar. Ovalarda evlerde, kayalarda, bahçelerde, en çok da kayalıklarda kokar. Amma ille de menekşe."

Adadan gelenler geç uyandılar, yemeklerini geç yaptılar. Horoz seslerini bile duymamışlar. Adadan bir ses gelmiyordu. Bir horoz sesi gelmedi, bir kuş sesi, bir yel sesi, bir deniz sesi, bir ağaç sesi, hiçbir hiçbir insan sesi gelmedi. Ağaefendi, kızlar, yemeklerini yemişlerdi. Bir kuş sesi, bir yel sesi, bir deniz sesi, bir çocuk sesi, bir yağmur sesi, hiçbir insan sesi, bir ses gelmedi.

Ağaefendi:

"Kızlarım, sessiz kızlarım, güzel kızlarım ıssızlık budur işte. Ben Giritten kovulduktan sonra ananızın ardından dünyasız kaldım. Çok şükür siz vardınız, yanımdasınız, sonuna kadar hep yanımda olacaksınız."

Kızların ikisi birden, "Sonuna kadar seninle kalaca-

X, r-, 11 göz.

"Sağ olun kızlarım sizi biliyorum, ananız da sizin gibiydi."

"Melek Anamız bir dünya güzeli."

"Sağ olasınız kızlarım sağ olasınız."

"Anamız seni biricik oğlundan daha çok seviyor babamız. Bizden de, herkesten de, her şeyden de çok seviyor."

Kızlar babalarıyla konuşurlarken Koca Iraz içeriye gülerek girdi. Hepsi ayağa kalktı. Ağaefendi yanındaki koltuğu yanına çekti, koltuğa oturttu, arkadan Nişancı gülerek geldi Ağaefendi onu da elinden tutup sağ yanına oturttu. Sonra doktorlar, Poyraz, Vasili, anasıyla Kadri Kaptan geldiler. Onlar da gülüyorlardı. Hüsmen de gülerek geldi, "Haydi menekşeliğe gidelim, yere gelelim, benimle Vasili bir de baytar, birleştik."

Onlar evden çıktılar önde doktorlar yürüyorlardı. Baytar yanındaki dünya güzeli Haticeye gülerek menekşeliğin ortasında durdular, menekşelikte birazcık toz, bir yaprak bile kalmamıştı. Nerdeyse çalılar, örümcekler bile silinmiş gitmişlerdi.

Topraktan menekşe kokusu geliyordu. Adalıların hepsi teneke teneke, torba torba, çuval çuval menekşeyi evlerine taşımışlardı.

Yürürken biri, "Toprağın altında kalan menekşeler kokar mı?" dedi. Öteki "Kokmaz" dedi. Öteki: "Al şu toprağı da kokla."

"Sen kokladın mı?"

"Kokladım."

Öteki: "Kokmaz."

"Kokar."

Yürüyenler çoğalıyorlardı. Menekşenin kokusunu uzun uzun konuşular. Yoldaki çınar ağacının altına geldiler, ötekiler yorulmuşlardı kalktılar gittiler. Doktorlar, hatunlar, Ağaefendi gülerek, "Ne olursa olsun yerinden başka yerde koksa da o aynı menekşe olmaz."

Nişancı Veli:

"Dünyada hiçbir çiçek menekşe gibi olmaz. Nedense menekşe kutsal bir çiçektir. İşte bizim dostlarımıza soralım. Kutsal mı kutsal değil mi?"

Ağaefendi gülerek, "Kutsal" dedi, "Kutsal olmaz olur mu? Kim bilir gelecekte neler olacak neler yapacak kutsal menekşe."

"Bizim çiftlikte bir büyük tarla menekşemiz olacak," dedi Zehra, "Olacak," dedi Nesibe.

Melek Hatun, "Menekşelerimiz olacak," dedi, "orada olanların hepsi menekşe," dedi.

"Haydi kalkalım," dedi Lena Ana, "akşama balık var."

İstanbul'a gideceklerin hepsi uyanmıştı. Kadri Kaptan'ın anası, Lena Hatun, Poyraz, Nişancı Veli, Vasili hepsi Poyrazlarda yemeklerini yediler, doğruca Ağaefendilere gittiler. Onlar da yemeklerini bitirmişler, kahvelerini bekliyorlardı. Zehra, Nesibe, Melek Hatun mutfaktaydılar. Evin içini kahve kokusu doldurdu. Melek Hatun mutfaktan geldi yerine oturdu. Kızlar kahveyi önce Melek Hatuna verdiler sonra Ağaefendiye, sonra Lena Hatuna, Vasiliye, Poyraza. Kızlar yerlerine otururken Kadri Kaptana kahve fincanı uzattılar.

"Ben şimdiye kadar kahve içmedim."

Melek Hatun:

"Benim oğlum hiç kahve içmedi."

Kadri Kaptan, "Ben iskeleye gidiyorum" dedi. Nişancı onun arkasından seslendi: "İstanbulda kahve içmeyecek misin?"

"Belli olmaz."

İskeleye koştu. İskeleye yediden yetmişe kadar hepsi gelmişti. Ada şimdiye kadar böyle bir kalabalık görmemişti.

Kadri Kaptan bir çakradı tekne uçtu. Kasaba şimdiye kadar böyle uçan bir tekne görmemişti. Kaptan tekneyi boşalttıktan sonra kahveye gitti, arkadaşıyla çıktı. "Ana, bu Cemil, biz İstanbuldan gelene kadar tekneye bakacak."

"Sağ olsun Cemil."

"İstanbul'a gitmek kolaydır. Biraz sonra oradayız. Trenden sonra İstanbul denizindeyiz. Biraz sonra da İstanbuldayız."

Biraz sonra vapur geldi yan yana oturdular, konuşmuyorlar denizi seyrediyorlardı. Üst üste gidip geliyordu gemiler. Kızlar Parisi, Berlini görmüşlerdi ya İstanbul başkaydı. Önde Ağaefendi, ötekiler kalabalıkların içinden Ağaefendinin ardından indiler. Şoför hemen koştu: "Buy-runuz, arabaya buyrunuz." Ağaefendi, "Öteki arabayı hemen öteki arabayı getir," dedi.

Biraz sonra Pera Palas Oteline geldiler. Bu otel İstanbul'un en iyi oteliydi. Otel Ağaefendiyi tanımıştı. Ona saygı gösterdiler. Ağaefendi Melek Hatunla kendisine, Vasiliye Kadri Kaptana yer seçti. Ondan sonra Nişancı Veliyle Poyraz Musaya, son odayı da Zehra ile Nesibeye. "O büyük oda çocuklarındır."

Nişancı, "Yemek ne zaman?" dedi.

"Canın ne zaman isterse," dedi Musa Kazım Efendi, "yemek bugün burada, buranın da güzel yemekleri var. Burada kalalım."

Ağaefendi ile Melek Hatun odalarına çekildiler. Kızlar da. Kadri Kaptan anasından izin istedi. Kaptan İstan-bulu iyi bilen Vasiliyle gzecekti.

Kızlar odalarına girdiler, koltuklarda karşı karşıya oturdular:

"Güzel, ne güzel, ne güzel, her şey ne güzel," dedi Zehra içini çekerek. Nesibe de "Ne güzel," dedi. "Sen muradına erdin ya ne güzel, sen muradına eriştin ne güzel, ne güzel, ne güzel."

"Benim durumumu biliyorsun Nesibe. Gelip gelip gidiyor onu öldürmeye gelenler. Bir kediye bile öldüremiyorlar. Babam bile onu öldürecekleri için tabanca taşıyor. Babamın daha önce tabanca taşıdığını gördün mü? Babam bir de Poyrazı götürmek için gitmek istiyor."

"Doğrusun Zehra ama Nişancı sağ oldukça Poyraza kimse dokunamaz. Poyrazı kimse öldürernez Nişancı yaşadıkça." '

Zehra, "Nesibe doğrusun, haklısın. Babamın belinde sen hiç tabanca gördün mü? Babam ne zaman Giride beraber gideceğiz dediğinde gördün mü? Bunu söylerken de Poyrazın gözlerinin içine bakıyordu. Babam Giritte silah sıkmasıyla ünlüydü."

Biraz düşündü Zehra, "Nesibe ben hep korkuyorum."

"Ben de Ali Hüseyin gelmeyecek sanıyorum. Başka neler neler gelebilir başına... Bundan sonrasını söylemeyeceğim. Bu kadar yakışıklı biri, Allah bundan bir başkasını yaratmış mıdır? Binboğadan bir yerlere gitmiş midir?"

Zehra gülerek, "Gitmiştir, Ali Hüseyinin çok işleri vardır. Yüzlerce çiçek kökü, ağaç kökü, bazı otları kuruturlar. Daha çok işi vardır. Nasıl hem de. Biz de Şerife-nin yanında halı kilim dokumadık mı? Onun kadar dokumada çalışmadık mı, Şerife Hatun bize para vermeye çabalamadı mı, sonra bize küsüp bizimle konuşmadı mı, haftalarca konuşmadıktan sonra babamız Şerife Hatunla, kocasıyla bizi barıştırmadı mı? Bundan sonra gene kök boylarıyla Şerife Hatuna kilimler dokuyacağız sonuna kadar da dokuyacağız."

"Şerife Hatun insanlar içinde en iyi insandır. Onun evine gelenler en iyi insandır, onun dünyası çok güzel bir dünyadır, karanlık dünya değildir. Ali Hüseyinin dünyası da güzel bir dünyadır. Bin yıllık bir bahçe. O bahçede bin yıllık kırmızı çiçekler. Ali Hüseyin de bu çiçeklerin çocuğu, o yakışıklı olmasın da kim olsun. Ali babası ve anasıyla Şerife Hatunlara gelecekler. Ağaefendiyi sormuşlar."

Zehra Nesibeye sordu, "Ne diyorsun Nesibe?"

"Sağ olasın Zehra, sen beni ben ettin."

Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Ağlıyor ağlıyorlar, gülüyor gülüyorlardı, gülüşlerinin farkında değillerdi. Ağaefendi kapıyı çaldı duymadılar. Ağaefendi kapıyı bir daha çaldı, gene duymadılar. Ağaefendi gülmeye başladı. "Güzel kızlarıma neler neler yapmışım da, bir güldüre-memişiril. Melek Hatun olmasaydı, menekşeler olmasaydı, ipekli mor bohça olmasaydı kızlarım da bitmişti, ben de bitmişim."

Oda kapısı açıldı, kızlar şaşırıldı. Babalarının farkında değillerdi.

"Kızlarım kadere gülelim."

"Gülelim baba," dedi Zehra, "baba, babamız... Biz hepimiz böyle bir ağlamayı da böyle bir gülmeyi de hak ettik. Gülmeyi de ağlamayı da hepimiz candan hak ettik. Toros dağlarını, Kazdağlarını da hak ettik."

"Kızlarım, Melek Sultanımız bütün güzellikleri hak ettiniz. Dünyanın bütün çiçeklerini hak ettiniz. Dünyanın bütün çiçekleri zaten sizindi."

"Siz ettiniz baba, siz babamız, Melek Hatun güzeller güzeli anamız... Bin yıllık bahçeden Şerife Hatun da bize cennetten çiçekler getirdi. Binbir çiçekli bahçeden."

Menekşe hey

Menekşe hey hey

Hey menekşe

Hey hey menekşe

İstanbulu gezmek kolay değildir. Gene de bilmedikleri yerleri gezdiler. Bildikleri gördüklerine benzemiyordu.

Tanyeri o kadar gözükmüyordu. Yıldızlar yok gibiydi, tanyeri horozları ötmüyordu.

"Yağmurları yağmur, vapurları vapur, tekneleri tekne. Denizleri deniz, sabahları sabah. Gündüzleri gündüze, geceleri geceye, yıldızları yıldızlara, tanyerleri tanyerlerine benzemiyor. Bizim kayalıklardan daha güzel. Balıkları dağların alabalığından daha güzel," dedi Nişancı Veli.

Ağaefendi:

"Nişancı Velimizin bilmediği yoktur." Güldüler.

İstanbulular bir Cuma günü kasabaya döndüler, Hayri Efendinin evine misafir oldular. Hayri Efendi onları bir gün daha evinde misafir etti. Kasabalılar misafirleri uğurlamaya gelmişlerdi. Kalabalığın içinde Kavlakzade de vardı. Misafirlerin teker teker, kızların bile, ellerini öptü. Nişancıyla Poyrazı kucakladı.

Kadri Kaptan yerlerini yapıp tekneye girmiş, var gücüyle tekneyi uçurmuş, ikindiüstü de Karınca Adasını bulmuşlardı.

1924te mübadillerin büyük bir kısmı Çukurovaya yerleştirilmişti. Yunanistandan gelen Türklerin epeyce bir kısmı Çukurovada Ceyhan Irmağı kıyılarına, Anavarza da Akçasaz yakınlarına, yerleştirilmişlerdi. Gelenler bereketli topraklarda olduklarını görünce çok sevinmişlerdi. Akçasazda büyük bir göl vardı. Kadirliden gelen Savrun Suyu Akdenize dökülür, başka pek çok çay da Akdenize dökülürdü. Akçasaz her gelen için, Doğu Anadoludan gelenler için de, mutluluk olurdu. Yazın sivrisinekler geldi. Sıtmadan çok çocuk, yaşlı öldü. Yazın ağır günlerinde çok kişi ölüyor, o kadar çok ölüm oluyordu ki gömmeye yeti-şemiyorlardı.

Oraların insanları o sıralar yaylalara gitmişlerdi. Yaylalardan inip ölüleri gömmeye yardıma geliyorlar, kalanların bir kısmını da alıp yaylaya götürüyorlardı.

Çeltik olmadan sıtma daha azdı. Sıtmanın yaygınlaştığı dönemde Adanaya Seyfi Bey adında büyük bir doktor geldi, bütün köyleri dolaştı, insanlarla konuştu, kinin dağıttı, yaylalara gitmelerini çok söyledi. Yunanistandan gelip oraya yerleştirilenlerin götürebildikleri kadarını yaylalara götürdüler.

Sonunda Çukurovanın bu bölgesindeki Akçasaz Gölü kurutuldu, çeltik de yasaklandı. Hemen hemen hiç çocuk ölmedi artık.

Gelenlerin hepsi çok çalışkandı. Çok zengin olmuş, Anavarzaya yakın bir bölgede köyde kamıştan evler yapmışlardı. Evler çok güzeldi. Toprakları Ceyhan İrağına yakındı, verimliydi. Yerleşik Türkmenlerden çok daha fazla çalışıyorlardı, evleri çok güzeldi. Buralarda bu üç güzel evli köyü belki de kıskanıyorlardı. Neredeyse onlarla konuşmuyorlardı.

Birkaç yıl geçti. Birdenbire anlaşıldı ki o köyden hiç kimse kalmamış. Yakındaki köylerin çoğu da o evlerdeki kamışları, büyük çardakları, güzel tahtaları, kap kacağı, evlerde ne varsa her şeyi alıp götürmüşler.

Bu adamlar nereye gitmişlerdi, ne yapmışlardı?

O üç köyden başka bir yerlerden çok kültürlü bir adam, yine bir muhacir olan Ferhat Hoca bu adamların maceralarını biliyordu.

Ferhat Hoca onları çok iyi tanıyordu, herkesin evini biliyordu, herkesin dostuydu.

Ferhat Hocaya göre o köylere yakın köylüler önce onların atlarını çalmışlar, ondan sonra birtakım insanlar ellerinde bıçakları, mavzerleri ile gelmişler, "Buralardan gidin," demişler.

Yine aldırmamışlar, sonra arabaları Ceyhan Irmağına atılmış, sürüklenip gitmiş.

Sonunda, "Biz buradan gideceğiz," demişler. Bir süre de bu evler bomboş kalmıştı. Evlerde ne varsa alıp götürülmüştü. Geride sadece üç tane baca kalmıştı. Bacalar Ceyhan Suyunun içindeki iri çakıl taşlarından yapılmış çok güzel bacalardı. Sonuna kadar yıkılmamışlardı.

Üç bacaya baktıkça çoğu insan bir şey anlamamış ama azıcık anlayanlar utanıp üzölmüşler, kasabalar ve oradaki iyi insanlar, öğretmenler bu işe şaşırılmışlardı.

Ölen çocukları, ölen insanları gömmek için yayladan inen insanlar, kalanları yaylalara götüröenler, ineklerinin keçilerinin sütünü paylaşanlar, her şeylerini paylaşan insanlar bunu nasıl yapmışlar kimse anlayamıyor.

. Bugüne kadar da bacalar güzelliğini yitirerek orada kalmışlardır.

Yıllar sonra Karınca Adasına bir adam gelir, "Üç bacalar, üç bacalar," diye diye meseleyi anlatır.

Baytar gülererek, "Bak arkadaş," der, "Vandan benim anam babam, nişanlım, kız kardeşim hepsi gitmiş, Vanda kimse kalmamış. Yıllardır onları ararın, hiçbirini bulamadım."

Adı Ahmet olan adama "Poyraz Beye giderseniz o-size yardım eder," dediler.

Ahmet İstanbuldan gelen Poyrazı buldu, derdini ona kolaylıkla anlattı.

Poyraz:

"Git, onları ara bul. Bu insanlar belli olmaz, bir yerlerde belki bulabilirsin, onları alır bizim adaya getirirsin."

Ahmet:

"Burada bir Baytar var. Baytar da anasını, babasını, nişanlısını, kız kardeşini kaybetmiş, iki defa Türkiyeyi dolaşmış ama ailesini bulamamış. Ben ölene kadar Yunanistandan gelenleri arayacağım."

Poyraz cebinden üç altın çıkardı Ahmede verdi. "İnşallah üç evi de buluverirsin, onları da adamıza getirirsin. Güzel evler onları bekliyor." Ahmet ayağa kalktı, "Allahısmarladık," dedi.

"Haydi güle güle git, güle güle gel. Görüyorsun ya bu ada cennet. Her şeyimiz de var. Bizim yüz elli arı kovanımız da, her şeyimiz de var. Denizde çakıltaşlarımız var, bembeyaz çakıltaşlarımızla çok güzel bacalar yaparlar. Hayda güle güle, güle güle."

Lena Ana tekmeden doğru eve gitti. Gitmesi ile heyecanla seslenerek gelmesi bir oldu.

"Geldi, geldi, geldi!"

"Ana kim geldi? Ana söylesene kim?"

"Süleyman, Süleyman, Süleyman..."

Poyraz eve girince "Hoş geldin," dedi. Süleymanın elini öptü. Karşılıklı oturdular. Süleyman çok gülüyordu. Poyraz da merakla yüzüne bakarak "İyi bir şey var, herhalde çok iyi bir şey var," dedi. "Var," dedi Süleyman, "var. Şeyh öldü. Selahattin Paşa da Kral oldu. Ve sen de ben de kurtulduk."

Poyraz:

"Ana, ana gel," dedi.

"Ne oldu sana?"

"Ben ölümden kurtuldum ana. Beni öldürtecek olan Şeyh ölmüş. Beni ölümden kurtaran Emir, Kral olmuş."

Lena Ana Poyrazı kucakladı, öptü. "Çok şükür! Süleyman Bey hoş geldin, hoş geldin. Kahve yapıyordum size."

Kahveleri içip hep birlikte Ağaefendiye gittiler. Poyraz Ağaefendiye yaklaştı. "Çok iyi şeyler oldu. Şeyh ölmüş, Süleyman haberi getirdi."

Ağaefendi:

"Sağ olasın Süleyman bu haberi getirdin," dedi. Babasının yanına giden Zehra, "Baba nedir bu?"

"Şeyh öldürülmüş."

Birdenbire bir sevinç doldu Zehra, Poyrazın elini tuttu. Ağaefendi Süleymanın elini tuttu, "Haydi Melek Hatun Poyraza gidiyoruz. Zehra, Nesibe biz gidip Süleyma-nı dinleyeceğiz, birlikte döneriz."

"Biz de burada oturur sizi bekleriz."

Orada uzun uzun konuştular. Şeyh nasıl öldürüldü. Selahattin Paşa nasıl kral oldu, ülkenin bütün insanları nasıl sevinçten deli oldular. Herkes Selahattin Paşanın kral olmasına çok seviniyordu. Süleyman her şeyi anlattı.

"Haydi bize gidelim," dedi Ağaefendi.

"Ben burada kalayım sonra bir yere gideceğim."

Poyraz, "Süleyman nereye gideceksin?" diye sordu.

"Ben Nişancıyı da görmek istiyorum. Buraya gelir mi?"

"Beraber gideriz."

Ağaefendi:

"Biz sizi burada bekleyeceğiz. Bundan sonra da hep beraber bizim eve yemeğe gideceğiz."

Süleymanla Nişancı, Kerimin evine gittiler. Nişancı her şeyi biliyordu. Kerimle kız onlar evlerine gelince çok sevindiler. İkisi de iki yerden kalktılar.

Kerim:

"Hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Nişancı babayla birlikte geleceğinizi biliyordum. İnşallah düşündüğüm olur. Kahvelerinizi yapıyor."

Kerim Süleymanın evlerine geleceğini, her gün söylüyordu.

Süleyman:

"Dinle, beni dinle. Şeyh öldü. O eceliyle mi öldü, öldürdüler mi belli değildir. Ama ölü bulunmuş. Aşiret başka bir aşiretle karıştı. Selahattin Paşa da kral oldu, ben de onun emrindeyim, onun ordularının başındayım. Anladın mı?"

"Anladım."

Nişancı:

"Çıkar onları, görelim." Süleyman ve Nişancı kahvelerini içtiler. Kerimle kız, büyük bir torba çıkardılar. Torbadan halının üstüne üç tabanca, çok da mermi çıktı.

Hemen ardından da Ağaefendiyle Poyraz geldi.

Ağaefendi:

"Sağ olasınız Kerim oğlum Peri kızım. Allah sizi de mutlu etsin." Kerim kalktı Ağaefendinin, Nişancı'nın elini öptü. Kız da Nişancı'nın bir de Ağaefendinin elini öptü.

"Haydiyin çocuklar ziyafete. Haydi Süleyman," dedi.

Onlar eve gelince kızı Melek Hatun bir de kızlar öptü.

Şerife Hatun Ağaefendilerin evine gitti. Melek Hatunla kızlar onu saygıyla karşıladılar. Ağaefendi de "Hoş geldin," dedi. "Senin yaptıkların çok güzel. Kök ocağını burada kimse bilmiyor. Bizde de bilen az vardı. Ne yapacaksınız?"

Şerife Hatun:

"Artık satmalıyım, satacağım..."

"Nerede satacaksın," dedi Ağaefendi.

Şerife Hatun:

"Ben biliyorum nerede satacağımı. Bu sefer bizimki de benimle geliyor. Ben Diyar-ı Bekirde arkadaşlarımla birlikte yollara çıkarırdım kilimlerimi. Kilimlerimi halılarımı birkaç saatte satardım. Diyar-ı Bekirde yolda sattığım yere herkes koşar gelirdi. Bir Arap atı fiyatına olan kilimlerime, halılarıma gelirlerdi. Onun için ben burada da öyle satacağım."

Kızlar, "O kadar güzel ki, burada da iki misline satarsınız," dediler.

Şerife Hatun:

"Hep bir ömür boyu konuşacağız, görüşeceğiz."

Kızların ikisi birden, "Siz bize geleceksiniz, biz size geleceğiz."

Şerife Hatun kocası ve adadan iki üç delikanlı' ile birlikte halıları kilimleri Kadri Kaptanın teknesine yükleyip, yola çıktılar.

Kasabaya vardılar, güzel ağaçların olduğu çok ağaçlıklı bir yolun kenarında durdular. Kilimleri halıları teker teker ağaçların gövdelerine bağladılar, uzun uzun dizdiler. Birinci gün bu yoldan atlarıyla arabalarıyla çok insan geldi, geçti. Bir gün beklediler ağaçların gölgesinde. O geceyi büyük bir ağacın altında geçirdiler. Ağaçlara dizili halıları kilimleri ile iki gün beklediler, üç gün beklediler. Bir tek halı bile satılmamıştı. Üzülerek adaya geri döndüler. Bunu duyan Poyraz çok üzüldü, doğru Şerife Hatunun evine gitti.

Poyraz:

"Üzülmeyin, bir günde satılır kilimleriniz halılarınız. Üstelik bir ata değil, beş at parasına satılacaktır," dedi gülererek.

Şehmuz Ağa:

"Ne diyorsun, kimse yüzüne bile bakmadı."

Poyraz:

"Burada bu kökboyalı kilimler, Diyar-ı Bekir gibi değilse de, hemen satılır, daha da çok satılır. Buralarda satılmazsa da satılacak yer çok," dedi.

Poyraz Nişancının yanına gitti, "Senden bir ricam var," dedi.

Nişancı:

"Ne oluyor, benden niye rica ediyorsun?"

"Rica etmeye hakkım oldu."

"Ne oldu yahu, merak ettim."

Poyraz kilimlerin satılmadığını anlattı. Nişancı çok güldü, "Nasıl satılmaz bu kadar güzel şeyler? Onlar herhalde yerde değil havada satmaya çalışmışlar. Ben gidiyorum, haydi beraber gidelim."

Şerife Hatunun evine geldiler. Nişancı, "İsterseniz hiçbiriniz gitmeyin. Poyrazla ikimiz biz bu kilimleri satacağız."

Şerife Hatunla kocası, "Aman yapmayın," dediler.

"Biz bu kilimleri satmak zorundayız, siz gideceksiniz gene geri geleceksiniz. Onun için satmak zorundayız."

Şerife Hatun, "Haydi alın bakalım, işte hepsi orada duruyor," dedi. Kilimleri halılarla birlikte yeniden Kadri Kaptanın teknesine gittiler. Hep birlikte Nişancı ile Poyrazın çok iyi bildikleri Topalın köyüne geldiler. Köylüler onları çok iyi karşıladılar. Onların geldiklerini duyan Topal koşarak geldi. "Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz." Şerife Hatunla kocası Şehmuzu tanıştırdılar.

Topal:

"Burada herhangi bir işiniz varsa yemek yedikten sonra gelirsiniz. Bizim hanım çok güzel kabak çiçeği yemeği yapar. Haydi bize gidelim." Topalın evine gittiler, yemeklerini yediler, oturdular konuştular.

Nişancı Veli:

"Hiç merak etmeyin, bu kilimlerin hepsi satılacaktır. Diyar-ı Bekir'de bir at fiyatı ise burada beş at fiyatı edecek"

Topal:

"Tabii hiç kimse böylesine güzel kökboyalı kilim halı görmemiştir buralarda. Haydi kalkın gidelim, bizim köylere haber verelim, yukarı köylere çıkaralım. Fiyatına ne diyelim?"

Poyraz:

"Bu kilimlerin halıların tanesi bir Arap atı fiyatıdır. Bunlar kökboyadır, bunu değerini bilen verecek para arar. Bunun kökboya olduğunu öğrenen insanlar buna bu fiyatı verirler. Çok değerlidir bu halılar kilimler. Kökboya Osmanlı devrinden kalmış. Şimdiki devirde bunu bilen insan yok Onun için bu kökboyayı bilen tanıyan alır."

Şerife Hatunla Şehmus ikisi birden, "Bir tanesi bir Arap atı parasıymış."

Topal:

"Çok pahalı ama, dediğiniz kadar güzelse bizim buraya gelen buranın çok zenginleri var. Haydi gidelim."

Köylüler, Yunanistandan gelenler ve yerli olanlar, çok insan onları bekliyordu. Nişancı Kadri Kaptana döndü, "Oğlum burada birkaç gün kalacağız. Bekleyecek misin bizi?"

"Elbette beklerim amca."

Topal:

"İsterseniz bir yıl kalın, başımızın üstünde yeriniz var," dedi.

Poyraz ayağa kalktı, "Haydi kilimleri çıkartalım," dedi. Oradakiler de yardım etti, kilimleri halıları oraya yığdılar. Kalabalığın içinden uzun boylu çok güzel giyinmiş bir adam çıktı, kilimlere baktı. İki üç tanesini ayırarak, "Ne kadar?" dedi. Nişancı fiyatını söyledi, adam parayı çıkartınca da parmağıyla Şehmuz gösterdi. Şehmuz parayı alınca nakışlı bir keseye koydu, teşekkür etti. Yunanistandan gelenler geldiler birer ikişer tane aldılar. Onlar yerlerine oturunca yerli köylüler de kalktılar, onlar da aşağı yukarı bu kadar aldılar.

Topal:

"Kör kardeşimin köyüne gidelim, o çok zengindir. Bizimle beraber çarpıştı bir gözü savaşta kör olmuştur. Ona gidersek bütün köylüsü alır, alamayanlar da bize küfrederler. Görülmüş şey değil bu kökboyalı kilimler, alırlar," dedi.

Körün köyüne vardılar, gene ulu bir çınarın altına oturdular. Öteki köy gibi burada da birkaç saat içinde kilimlerin halıların kalanı satıldı. Oradan Topalın evine döndüler. Şerife Hatunla kocası Şehmus çok mutluydular. Şerife Hatun birdenbire, "Hayatımda bu kadar büyük para görmedim," dedi. Kocası da, "Evet, doğrudur," dedi.

Yemeklerini yediler, uyudular. Sabah erkenden kalkıp adaya döndüler. Şerife Hatunla kocası Şehmus dört beş gün adada kaldılar, çok insana "Allaha ısmarladık," dediler. Beşinci gün Kadri Kaptanın teknesiyle kasabaya gittiler, orada da doğru Hayri Efendiye vardılar.

Hayri Efendi, "Bir gün bizde kalın/' dedi. Kaldılar, ertesi gün de Diyar-ı Bekire yola çıktılar.

Kızlar erkenden uyandılar. Daha yemek yemeden, çeşmeye gidip su getirmeden, babaları uyanmadan babalarına düğün sorununu söylemeye karar verdiler. Çay yaptılar, yemekleri uzattılar, yemeklerini yediler. Babaları hep gülümsüyordu. Bütün yemek boyunca da hepsi güldüler. Melek Hatun anaları da her zaman onların yanındaydı, bu sabah da babalarıyla ne konuşacaklarını biliyordu. Yemek bitti, kahve bitti, konuşmaya başladılar.

Önce Zehra, "Babamız/' dedi.

Ağaefendi, "Eeee..."

"Senden bir ricamız var."

"Nedir o?"

"Sen bize demiştin ki, sizin düğünleriniz Giritteki düğünlerden daha büyük daha şanlı olacak."

Ağaefendi, "Daha ne istiyorsunuz?"

"Babamız Girittekilerden daha büyük bir düğün beklemiyoruz. İstemiyoruz da."

"Eee daha ne istiyorsunuz?"

"Düğün şöhreti istemiyoruz/'

"Neden?"

"Bu adadaki fakir fukaranın içinde böyle bir düğün görkemli değildir."

Ağaefendi Melek Hatuna baktı.

"Bizim kızlarımız doğru söylüyor," dedi Melek Hatun.

"Ne yapayım/' dedi Ağaefendi.

Nesibe:

"Babamız," dedi, "biz çok düşündük. Buralara geldiğimizden beri bize yardım eden, buraya geldik geleli bizi ağlatan, güldüren türküler söyleyen, türküleri ile bizi mutlu eden Uso. Düğünümüzde de Uso söylesin," dedi.

"Başka ne?"

Zehra:

"Halaylar var babam halaylar var. Karadenizlilerin halayları, Kürtlerin halayları, Erzurumluların halayları. Bizim düğünlerimizde Alevilerin halayları, Kazdağları'nın halayları da olsun. Bunları düğünümüze getirirsen, sen de mutlu olacaksın, biz de mutlu olacağız."

Ağaefendi gülerek

"Yaşayın kızlarım, akıllısınız kızlarım/" dedi. "Ananız Melek Hatun da sizden önce bana bunları söyledi. Evet bu dediğiniz olacak."

Birkaç gün sonra bütün adadakiler bu işi duydular ve böyle görkemli bir düğün oldu. Kasabadan gelen insanlar hayatlarında böyle bir düğün görmemişlerdi.

Bu düğünler başlamadan önce Şerife Hatunun evine Ali Hüseyin'le birlikte on bir kişi gelmişti. Bunlar Ali Hüseyinin anası, babası, amcası ve kardeşleriydi. Niçin geldikleri biliniyordu. Ali Hüseyin'in anası ile babası Ağaefendinin evine gittiler, Allahın emri Peygamberin kavliyle Nesibeyi oğullarına istediler. Ali Hüseyinin babası, "Düğünümüz memlekette olacak, ama iki kardeşin birlikte burada da düğünü olması bizi mutlu eder. Memleketimizde de düğün yapmak zorundayız," dedi.

Ağaefendi:

"Anladım kardeşler," dedi. Bunu duyan kızlar birbirine sarıldılar.

Bu düğün üç gün sürdü, güzel bir düğün oldu. Sonra gelinlerini de aldılar Toroslara gittiler.

Hançerli Efe Poyrazın evine geldi. "Bak kardeş," dedi. "Benim çocuklarım artık büyüdü. Beşi de ortaokula gidecek. Sizin hepinize de, önce sana, sonra da seninle birlikte doktorlara teşekkür etmeye gideceğim. Memlekete gidiyorum. Hep seninle birlikteyim. Senden başka kimim var. Değirmeni bana hediye etmiştin sana bırakıyorum. Tarlaları bana hediye etmiştin sana geri veriyorum.

Eh o kadar çok sevindim ki, seni öldürecekler kendileri ölmüş. Süleyman gelmiş Şeyhin öldüğünü söylemiş, seni koruyan adam da kral olmuş. Çok sevindim senin için. Sen benim oğlum gibisin, belki de d.aha kıymetlisin. Mavi yelkenleri de ben getireceğim kasabadan, yoksa İz-mirden gidip getireceğim."

"Yok getiriyorlar."

"Kim getiriyor?"

"Hıdırın oğlu, Hırsto."

"Ben de şu maviyi getirmek isterdim doğrusu. Ama Hırsto getiriyormuş sana. Dünyada maviden güzel renk yoktur. Beni yılda bir görmeye gelme, seni sık sık görmek isterim. Çocuklarımı siz okuttunuz, doktorlar burada mektebi tekrar yarattı. Sen de yaratanlar

içindeydin. Çocuklarım sonuna kadar okuyacaklar. O kadar imkanım var. Şimdi onları İzmir'e götüreceğim."

Bugünlerde, kasaba, köyler, vilayet, sallanıyordu, Kavlakzade Remzi Bey mebus olmak için Ankaraya yazmıştı. Herkes onun mebus olacağını biliyordu. Kasabanın birçok yerini bayraklarla donatmıştı. Muallimler nutuklarına doymuyordu, Kavlakzade Remzi de durmadan konuşuyordu. "Kurtuluş savaşında bizimkiler, bizler yurdumuz için canımızı verdik." Bir de Kavlakzade Remzi köy köy dolaşmıştı. Bahçe kapısında çok kahraman muallimler konuşuyorlar, o kadar çok konuşuyorlardı ki, Kurtuluş Savaşını sanki onlar yapmış, düşmanları ülkeden-kendile-ri kovmuştu.

Evin bahçesinde koyunlar kesiliyordu, kasabalılar köylüler gitgide evin bahçesini dolduruyorlardı. Vilayetin Valisi bile öyle bir konuşma yaptı ki dillere destan oldu. İnsanların yüreğine girdi çıktı, girdi çıktı.

Dokuz Karadonlu kara giyitleriyle Ankaraya geldiler. Doğru Remzi Beyin evine vardılar.

Kavlakzade Remzi:

"Hoş geldiniz çocuklar ben üç gün önce yemin ettim, bütün mebuslar ettiler ya, çoğu kekeleyerek konuştu. Bakın çocuklarım iyi ki çabuk geldiniz. Bugün Mecliste yirmi beş mebus beni kutladı. 'Kahraman İsmail düşman gemilerini denizin dibine gönderdi, içlerindeki yüzlerce askerle birlikte. İşte vatani kurtaranlar böyle insanlardır. Sizi tebrik ediyoruz' dediler. Şu adam, İsmail neye gelmiş öğrenelim olur mu?"

"Olur," dediler, "bunu öğrenmek kolay."

"Bir de sırtınızdakileri değiştirin, başka elbiseleriniz var mı?"

"Var efendimiz, sizin hepimize verdiğiniz güzel elbiseler var"

"Haydiyin bir otele gidin sonra da çabuk öğrenin onun neden geldiğini. Öğrenmek kolaydır, herkes onu bilir. Siz onun neden geldiğini İsmailin kendisinden sorup öğrenebilirsiniz."

"Öğrenebiliriz efendim."

"Bir de on beş yaşındakini bulacaktınız."

"Bulduk efendim. Yaman bir çocuk yetiştiriyoruz. Çocuğun babası bizim adamımız, arkadaşımız. Siz ona çok tarla vermişsiniz. Bir çocuk değil mi, o da Remzi Beye kurban olsun."

"Haydiyin güle güle."

"Çobanı bulduk efendim. Bulduk ya o konakta kimse yok. Bir tek Adem var, Adem her gün orada. Konağa başka bir adam gelmiş 'Bu konak kimin' demiş. Adem de, bu konağın sahibi 'Ben İstanbulla gidiyorum, bu pınarları sevdim de bu konağı ben yaptırдыm. Nasıl olsa geri geleceğim' dedi demiş. 'Evime bak Adem dostum' dememiş. Adem çobana demiş ki, bu adam bir general, bir paşa, olacak ya paşalığını söylemedi, amma hep orduyu konuştu. Çoban da bunları söyledi. Çoban cin gibi bir adam."

Remzi Beyin adamları geldi, İsmaille sordular.

"Efendim siz buraya nasıl geldiniz?"

"Madalya verecekler bana/'

Ondan sonra İsmailin yanına gelen bir adama sordular, "Bu adam niye burada?" diye.

"Yahu nasıl bilmezsiniz, o bir kahramandır, bir altın madalya alıyor, adı da İsmaildir. Türkiyede onu tanımayan yoktur."

Kasabada iskeleye çok güzel giyinmiş iki adam geldi. İskelenin içine bir girdiler, bir çıktılar. Bir şey bekliyor gibiydiler. Önlerine çıkan bir adama sordular.

"Karınca Adasından kimse var mı burada, söyler misiniz bana."

Kadri Kaptanı gösterdi. "Karşınızdaki delikanlı Karınca adasındandır."

O genç adama gittiler. "Siz Karınca adalı mısınız?"

"Evet oralıyım. Siz ne istiyorsunuz?"

"Biz oraya gideceğiz. Acaba oraya giden bir tekne var mı?"

"Var efendim!"

"Onu gösterin bize."

"Benim teknem efendim."

"Haydi gidelim."

"Gidelim efendim."

Kadri Kaptan adamların önüne düştü, tekneye vardı, durdu. Kendisi tekneye çıktı. "Buyrun efendim," dedi. Onlar da çıktılar.

"Oraya kaç zamanda gidebiliriz?"

"Buradan hemen gidersek Karınca adasına ikindiye varırız, belki daha da önce varırız."

Adamlara baktı durdu. Adamlardan bir tanesi sordu, "Bu tekne sizin midir?"

"Evet efendim, benimdir," dedi, "balıkçı reisi benim ustam. O giderken bana da bu teknesini verdi."

İkisi birden:

"Çok güzel bir tekne bu, çok da güzel gidiyor."

"Ama ben size dedim. İkindiden önce gidebiliriz."

Adamların önüne birer tane minder koydu. "Buyrun," dedi.

"Biz denize bakacağız," dediler, oturmadılar.

"Siz denizci misiniz?" dedi Kadri Kaptan

"Çok gençliğimizde biz de denizciydik."

"Nasıl," dedi Kadri Kaptan.

"İşte öyle," dediler, "bu kasabada yaşayan mutlaka denizci olur."

"Siz bu kasabada mı büyüdünüz?"

"Evet orada. Babamız İzmir'e gitti de oradan ayrıldık."

"Kimdir babanız?"

"Zengin bir adamdı."

"O nerede şimdi?"

"Bizler askerdeyken o ölmüştü."

"Nerede savaştaydınız?"

"Çanakkalede, sonra da Dumlupınarda iki kardeşimiz daha vardı. İkisi de İzmir'e kadar gitmişti. Eee senin baban nerede?"

"Babam Çanakkalede topçuymuş. Orada toz olmuş diyorlar."

"Ya öyle mi? Adın ne?"

"Kadri Kaptan."

"Ustan kim?"

"Ustamın adı Reisti. Ondan büyük reis yoktu bu memlekette. O gitti. Bilmiyor musunuz? Onu alıp götürdüler. Dördünüz de sağ mı?"

"İkimiz yaralandık."

"Yoksa buraya doktorları görmeye mi geldiniz? Sami Beyle Rifat Bey buradalar, onları görmeye mi geldiniz?"

Şöyle bir durdular, Kadri Kaptana baktılar. "Bu adada doktorlar ne yapıyorlar?"

"Burada hastane vardı, hastane. Çanakkalenin yaralıları hep buraya geliyorlardı. Buradaki kadınlar, dışarıdan gelen kadınlar, hepsi doktorlara yardım ediyorlardı. Bildiğime göre Çanakkaleden on dört doktor gelmişti. Bu iki kişi de sonradan geldi. Çok iyi adamlar. O zamandan bu adada kimse kalmadı. Benim Reisim de buradan gitti. Tekneyi bana bıraktı ama ben çok üzüldüm."

Onlar gene sordular. "Peki onlardan hiç kimse kalmadı mı burada?"

"Hiç kimse kalmadı ama Lena Ana var."

"Bir tek Lena Ana mı?"

"Bir tek olur mu? Zehra Ablamız var, onun kocası var, benim Poyraz abim. Benim anam da, Lena Ana da, onun anası."

"Nasıl kalmış o adada?"

"O da gitmiş ama Poyraz abinin anası gittiği yerden Trabzon kaptanıyla geri gelmiş. Burada Poyraz abiden başka hiç kimse yokmuş. Ama bir de geçenlerde İstanbul-da beraber gezdiğimiz Vasili var. İstanbullu Vasili. Poyraz abinin anası Lena Ana da bizimle İstanbula geldi. O da çok iyi biliyordu İstanbulu. Bize de her yeri gösteriyordu."

"Kadri Bey kardeşimiz, Kadri Bey kardeşimiz siz her şeyi biliyorsunuz."

"Lena anam benim Melek ananın da kardeşi diyorlar. Bizim adada Lena Anayı bilmeyen sevmeyen yok. İşte geliyoruz, yaklaştık." Delikanlı sustu.

İki kardeşle Kadri Kaptan adanın iskelesine kadar bir türlü bir daha konuşamadılar. İskeleye geldiler.

"Şu çınarların altına oturun yorulduunuz. Ben şimdi gelirim."

"Ama paranı al da öyle git."

"Ben para alamam."

"Niye alamazsın?"

"Hiç alamam. Şimdi bir işim var hemen gidip gelirim. Dinlenin, su için hemen gelirim."

Kadri Kaptan doğru anasına gitti. "Ana, Lena Ananın iki oğluna benziyorlar. Bana öyle geldi ki onun iki oğlu geldi. Para verdiler almadım. Bence Lena Ananın oğulları bunlar."

Anası ile beraber adamların yanına gittiler. Adamlar Melek Hatunu görünce ayağa kalktılar.

Melek Hatun:

"Şimdi doğru bize gideceğiz. Ananız siz! gömnce düşüp ölür. Sizi öyle özledi. Onun için önce bizim eve gelin. Kahve içer, yemek yersiniz. Sonra kardeşinizle birlikte eve gidirsiniz. Kardeşiniz evlendi, ananız çok sevindi buna. Kardeşiniz Sarıkamışta, Doğu Anadolu'da savaşmış bir zabittir. Nelerden geçmiş, çok belalardan geçmiş bir insandır. Doktorlar da yanınıza hemen gelirler. İyi ki geldiniz çocuklarım. Bizim hepimizin en güzel günlerimizde geldiniz. Hepimizi mutlu ettiniz." Melek Hatun çocukların analarını çok görmek istediğini anlamıştı. "Yakında kardeşinizle, doktorlarla beraber .ananıza gideceğiz."

Ağaefendinin evine gittiler. Ağaefendi onlarla Yunanca konuştu.

Ağaefendi, "Haydi ananıza," dedi, "Doktorlarla birlikte kardeşinizin evine."

Lena onları görünce bir anda durdu, yerinden kımıl-dayamadı, baktı baktı, "Oğullarım," diye ikisini birden kucakladı.

Ağaefendi, "Lena Hatun," dedi, "gözün aydın. Her zaman oğullarının sağ olduğunu herkese söyledin. Haydi çocuklar oturun şuraya." Analarını aralarına aldılar, oturdular.

"Zehra, kocanın kardeşlerine hepimize kahve yap."

Doktorlar, "Hoş geldiniz oğullarım," dediler. "Çok güzel savaşlar yaptınız. Tanrı kimseye bir daha göstermesin, insanlara göstermesin savaşları."

Çocuklar analarında üç gün kaldılar.

"Ana hiçbir zaman seni unutmayacağız, hep geleceğiz. Öbür kardeşlerimiz de Yunanistandan gelir, çoluk çocuk hep beraber geleceğiz."

Jandarmalar ve Kavlakzade Remzi tarafından öldürülmüş topçu kahramanı İsmail bugün altın madalyasını alacaktı. Hıristoyla İsmail madalya alacakları yere gidiyorlardı. Oraya yaklaşınca İsmail, "Bu madalya benim, bizim değil, senin hakkındır," dedi, "Gemileri bize

gösteren sendin. Madalyayı almamak elimde değil. Haydi haydi bizi yok edecek gemileri denizin neresinde olursa olsun sen gösteriyordun. Ve gemilerin üstlerine bombaları sen saplıyordun. Ne yapalım kardeş! Kavlak Remzi bile mebus oldu."

Hırsto, "Eninde sonunda senin gibi beni de öldürecek."

"Öldüremez," dedi İsmail. "O dersini aldı. Her gün ölüyor. Bugünlerde gene ölecek. Bizim gibi değil."

Madalyanın verileceği yere vardılar. Çok kalabalıktı. Madalyaları savaş kahramanı bir general veriyordu. Madalyayı alırken İsmail neredeyse ağlıyordu, Hırstoya bakıp bakıp neredeyse ağlıyordu.

Uzun bir süre yan yana kaldılar. Hırsto atma bindi, "İsmail Ağa, kardeş, ben babamın memleketine gidiyorum. Sonra geleceğim. Babamın memleketi Uzunyayla, Torosun dağları. Yiğit insanların, güzel insanların, babamın dostlarının vatanı. Babamın vatanını görmek benim için büyük bir şereftir. Babamın oraya gideceği gibi bir güzelliştir. Haydi Allaha ısmarladık. Bundan sonra da seni çok göreceğim."

İsmail, "Haydi kardeşim güle güle. Babanın memleketine güle güle. Elinden kimse alamaz babanın memleketini."

Birbirlerinden hüznle ayrıldılar.

Hırsto köylerden köylere gide gide Uzunyaylayı buldu. Bütün köylerde Urum Hıdırın oğlu olduğunu herkes biliyordu.

Uzunyaylada Amber Ağanın çadırını sora sora buldu.

"Ben Urum Hıdırın oğluyum. Amber Ağanın çadırına gitmek istiyorum."

"Haydi gidelim," dedi adam. "O seni hep çok söylüyordu. Urumun oğlu olduğunu, baban gibi büyük bir aşık olduğunu bize söylüyordu Amber Ağa."

Çadırın misafir yerine girdiler, oturdular. Amber Ağa nedense hemen misafir odasına giriverdi. Ayağa kalktılar.

"Urum Hıdırın oğlu musun? Hırsto musun?"

"Hırstoyum Aşam."

"Hoş geldin, sefalar getirdin oğlum. Seni ben çok bekliyordum. Senin bir sultan olan babanın kim olduğunu biliyordum. İnşallah sen de baban gibisin. Biliyorum sen de baban gibisin. Senin Uzunyaylaya geldiğini duyarlarsa, bilirlerse kıyamet kopar burada, Urum Hıdırın oğlu diye."

Ve o gece herkes duymuştu Urumun oğunun geldiğini. Misafir adırdı baştan aşağı dolmuştu.

"Seni gelirken bir kişi mi gördü, on kişi mi gördü?"

"Bir kişi gördü. adırdı sordum ona/"

"Eh bütün Uzunyayla bizim adırdı akar," dedi, "dostum da düşmanım da gelir."

Birkaç gün sonra Amber Ağanın dediği oldu.

"Bir aydan sonra sen bizim çadırdan ıkmasaydın bir yıl da olurdu."

Ondan sonra Urum Hıdırın oğlu Ağanın ona hediye ettiği Arap atıyla köy köy, ev ev dolaştı ve babasının ne kadar dostu varsa hepsini gördü. Nice sonra atma bindi, heybelerinde çiçeklerle, paralarla döndü. Paralar almamak onun elinde değildi. Ne kadar zorlamışsa o kadar para vermişlerdi ona, halbuki babası hiç para almamıştı.

Hangi köye gelmişse, hangi insanları görmüşse onlar Yunana gitmediğine çok sevinmişlerdi. Babasının dostlarını gördükten sonra, babasının gördüklerini gördükten sonra, Amber Ağanın adırdına döndü. Orada bir gece kaldı. Sabaha kadar türküler söyledi. Karacaoğlan onun sevdiğiydi, babasının da yle.

Amber Ağa o atına binecekken "Bak oğlum," dedi, "herhangi bir tehlike varsa, seni Yunana gnderirlerse sen gitmeyeceksin. Gel buraya, herkes senin evindir, herkes senin vatanındır. Hiç kimse de seni bizim elimizden alamaz."

"Gene alamıyorlar Sultanım beni."

"Haklısın oğlum. Sen Çanakkale savaşında gemileri denizin dibine indiren İsmaille beraberdin. İsmail madalya almış. Sen de alacaksın oğlum."

Hırsto atından indi. Amber Ağanın elini öptü, "ok sağ olasın efendim."

"Oğlum yine diyorum. Herhangi bir kötülükte bizi düşün. Sen bizim Sultanımızın oğlusun, Karacaoğlanın oğlusun."

Amber Ağa çok nakışlı bir heybeyi atın başından geçirdi.

"Allaha ısmarladık."

"Güle güle oğlum, unutma bizi."

Bir hafta sonra Hırsto Kasabaya Hayri Efendinin evine gelmişti. Hayri Efendi de ona, "Birkaç gün de bizde kalsan iyi olur," demişti.

"Kalayım efendim."

Sonra atıyla Kadri Kaptanın teknesine binip Karınca Adasına, Poyrazın evine gitti. Poyraz, onun evine geldiği günden bir gün sonra Ağaefendi, Nişancı Veli, doktorlar, baytar ve daha birçok kişileri evine davet etti.

Öbür gün de onu Ağaefendi çağırdı, ondan sonra da doktorlar çağırdı. Adadan ayrılmadan önce bin yıllık zeytin ağacının yanına gitti, üstündeki gömleklerini ağacın yukarısına çıkıp bağladı. İndi, atma bindi, Kadri Kaptanla beraber Topalın köyüne döndü. Onlar da çok sevindiler onun geldiğine. Topal onu çiftliğe, İsmaille götürdü. İsmail arkadaşının geldiğine çok sevindi. İkinci gün ikisi beraber Kayalı köyüne gittiler. Kayalı köylüler ne yapacaklarını bilmiyorlardı, büyük ustaları gelmişti. Onu bir gün sonra İsmaille beraber evini de yanına alıp karşı dağdaki konağa götürdüler. Onları Adem karşıladı. Beraber gelenler evi çabucak yerleştirdiler. Anası o kadar çok sevinmişti ki oğlunu kucakladı, hiç bırakmıyordu. Karısı, çocukları, kız kardeşleri herkes sevinç içindeydi.

Çoban da üç koyun getirdi. Sonra koyuullarıyla gitti. Birçok insan da onun evine gidip gelmeye başladı, hele mekteplerdeki yetişen çocuklar onu görmek için gelip gidiyorlardı. Başka köylerden de başka adalardan da onu görmeye gelip gidiyorlardı. Yirmi beş gün böyle geçti, bir gün yataktan kalktılar ki evlerini jandarmalar sarmış. Bir yüzbaşı geldi. "Kalkın," dedi, "Yunanistana gidiyorsunuz."

Hırsto hiçbir şey söylemedi. "Ana kalkın, çocuklarımız haydi kalkın, Yunana gidiyoruz."

Herkes kalktı, evden alacaklarını aldılar. Jandarmalar onları arabalarıyla aşağı indirdi, iskeleye geldiler. Bir de baktılar ki bütün köylüler orada, donup kalmışlardı. Jandarmalar onları gemiye koydular. Köylülerin hiç bir sesi çıkmıyordu, donmuş kalmışlardı. Gemi gözden kaybo-luncaya kadar öyle taş gibi durdular kaldılar.

Yunanistandaki şehirde güzel bir evde kaldılar, bir ev yaptıranaya kadar. Güzel bir ev yaptırdılar. O şehirde de Hırstonun babasını tanıyorlardı. Ev bittikten sonra bir araba aldı. Hırsto o aylarda aldığı arabayla deniz kıyısına gidip geliyordu. Deniz kıyısında bir çardak yaptırmıştı, çardak da ev gibiydi. Orada oturup boyuna Anadoluya bakıyordu. Üç ay geçtikten sonra başta Adem, yanında hocalar ve öğrenciler geldiler.

Adem geldi dedi ki, "Çok uğraştık Seni alıp götürmeye geldik."

"Sağ olun, ben burada rahatım. Arada sırada beni görmeye gelin."

Onlar da döndüler. Çok üzüntülüydüler.

Ölünceye kadar denizin kıyısında, her gün değilse de sık sık, Anadoluyu seyrediyordu.